

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З ПИТАНЬ
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ**

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**Д.О. Чалий, Ю.Г. Сукач, О.Ф. Бабаджанова,
А.П. Гаврись**

ПРАКТИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ПРОФІЛАКТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У СФЕРІ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ, ТЕХНОГЕННОЇ ТА
ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ**

ЧАСТИНА 2

**ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ НАГЛЯДОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ З ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ**

Львів-2024

УДК 351.862:614.8(072)

П 84

Рекомендований до друку рішенням Вченої ради
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(протокол №3 від «22» листопада 2023 р.)

Рецензенти:

Оношко О.А., заступник начальника Головного управління
ДСНС України у Львівській області із запобігання надзвичайним
ситуаціям;

Назаровець О.Б., заступник начальника кафедри наглядово-
профілактичної діяльності та пожежної автоматики ЛДУ БЖД, к.т.н.,
доцент.

Д.О. Чалий, Ю.Г. Сукач, О.Ф. Бабаджанова, А.П. Гаврись

П 84 Профілактична діяльність у сфері цивільного захисту,
техногенної та пожежної безпеки: Практичний посібник. Львів:
Видавництво “Растр-7”, 2024. с.

ISBN 978-617-8164-24-9

Розкрито загальні положення порядку оформлення та обліку
матеріалів про пожежу, положення про відомчу пожежну охорону,
загальні вимоги до систем оповіщення та пожежної сигналізації,
вимоги до забезпечення безпечної експлуатації суб'єктів
господарювання, порядок ліцензування видів робіт з пожежної
безпеки, вимоги до протипожежного водопостачання, вимоги до
забезпечення надійності і безпечної експлуатації будівель, споруд та
інженерних мереж, загальні вимоги правил пожежної безпеки.

Посібник призначений для здобувачів закладів вищої освіти за
спеціальністю 263 “Цивільна безпека”. Також може бути корисним
для практичних працівників Державної служби України з питань
надзвичайних ситуацій.

УДК

ББК

© Д.О. Чалий, Ю.Г. Сукач, О.Ф. Бабаджанова, А.П. Гаврись

2024

ISBN 978-617-8164-24-9 © Видавництво “Растр-7”, 2024

З М І С Т

	Стор.
Вступ	9
Розділ 1. Порядок оформлення та обліку матеріалів про пожежу	11
1.1. Загальні положення про порядок розслідування пожеж та обов'язки посадових осіб	11
1.2. Організація взаємодії під час розгляду заяв і повідомлень про правопорушення, пов'язані з пожежами	18
1.3. Діяльність слідчо-оперативної групи на місці пожежі	23
1.4. Створення СОГ для розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами	36
1.5. Порядок обліку пожеж та їх наслідків	38
Розділ 2. Відомча пожежна охорона	45
2.1. Загальні положення про відомчу пожежну охорону	45
2.2. Положення про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті	50
2.3. Положення про службу аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення підприємства цивільної авіації України	56
2.4. Положення про відомчу пожежну охорону Державної кримінально-виконавчої служби України	64
2.5. Положення про пожежну безпеку в Міністерстві оборони України і Збройних Силах України	67
2.6. Про порядок здійснення контролю за виконанням правил пожежної безпеки на об'єктах Державної служби спеціального зв'язку	70
Розділ 3. Оповіщення та пожежна сигналізація	75
3.1. Загальні вимоги до систем протипожежного захисту	75
3.2. Вимоги до планування та проектування систем протипожежного захисту	85
3.3. Вимоги улаштування систем оповіщення	100
Розділ 4. Забезпечення безпечної експлуатації суб'єктів господарювання	114
4.1. Правила експлуатації та типові норми	114

належності вогнегасників	
4.1.1. Загальні положення	114
4.1.2. Організаційні заходи щодо забезпечення експлуатації вогнегасників	121
4.1.3. Вимоги безпеки під час експлуатації вогнегасників	125
4.1.4. Вимоги до оснащення об'єктів вогнегасниками та вибір типу вогнегасників	126
4.2. Правила вогнезахисту	129
4.2.1. Загальні положення та способи виконання робіт	129
4.2.2. Класифікація вогнезахисних засобів та регламент робіт	133
4.2.3. Виконання робіт та перевірка відповідності вогнезахисту	138
Розділ 5. Порядок ліцензування видів робіт з пожежної безпеки	145
5.1. Вимоги законодавства до ліцензування	145
5.2. Перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню	164
Розділ 6. Протипожежне водопостачання	188
6.1. Основні вимоги до протипожежного водопостачання	188
6.2. Вимоги правил пожежної безпеки до протипожежного водопостачання	206
6.3. Порядок проведення перевірки протипожежного водопостачання	211
Розділ 7. Забезпечення надійності і безпечної експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж	222
7.1. Загальні положення	222
7.2. Технічне обслуговування житлових будинків	227
7.3. Утримання приміщень житлових будинків	236
7.4. Технічне обслуговування і ремонт будівельних конструкцій	252
7.5. Технічне обслуговування і ремонт інженерного обладнання	273
Розділ 8. Загальні вимоги правил пожежної безпеки	281
8.1. Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки	281

8.2. Загальні вимоги пожежної безпеки	285
8.3. Вимоги правил пожежної безпеки до будівель, споруд та інженерного обладнання	288
8.4. Вимоги пожежної безпеки до об'єктів різного призначення	300
8.5. Порядок дій у разі виникнення пожежі	304
Додаток 1. Протокол огляду місця події, пов'язаного з пожежею	307
Додаток 2. Особливості заповнення протоколу огляду місця події, пов'язаного з пожежами	311
Додаток 3. Акт про пожежу	316
Додаток 4. Журнал обліку пожеж	318
Додаток 5. Звіт про пожежі та їх наслідки	319
Додаток 6. Журнал обліку вогнегасників	323
Додаток 7. Норми належності порошкових вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств	324
Додаток 8. Норми належності водяних та водопінних вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств	327
Додаток 9. Норми належності газових вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств	330
Додаток 10. Норми належності вогнегасників для гаражів та автомайстерень	332
Додаток 11. Придатність переносних і пересувних вогнегасників до гасіння пожеж різних класів та діапазони температур їх експлуатації	333
Додаток 12. Коефіцієнти ефективності вогнегасників за їх вогнегасною здатністю до гасіння модельних вогнищ пожеж класів А та В	334
Додаток 13. Перелік об'єктів різного призначення, які мають бути оснащені переносними вогнегасниками	335
Додаток 14. Перелік об'єктів різного призначення, які мають бути оснащені пересувними вогнегасниками	336
Додаток 15. Акт визначення вологості деревини	337
Додаток 16. Акт визначення точки роси	338
Додаток 17. Акт перевірки відповідності вогнезахисту	339

Додаток 18. Акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу	343
Додаток 19. Заяви про отримання, переоформлення, анулювання, зупинення та відновлення дії ліцензії	344
Додаток 20. Відомості про дотримання технологічних вимог до матеріально-технічної бази, необхідної для провадження заявленого виду господарської діяльності	351
Додаток 21. Відомості про наявність мінімальної кількості працівників (керівників та виконавців) за окремими посадами	352
Додаток 22. Журнали обліку виконаних робіт протипожежного призначення	353
Додаток 23. Паспорт періодичного обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання населеного пункту в районі	358
Додаток 24. Відомість періодичного обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання на об'єкті	360
Додаток 25. Акт виявлених несправностей джерел зовнішнього протипожежного водопостачання	362
Додаток 26. Акт прийому на облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання	363
Додаток 27. Акт зняття з обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання	364
Додаток 28. Журнал обліку перевірок джерел зовнішнього протипожежного водопостачання виїзду пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України	365
Додаток 29. Акт перевірки водопровідної мережі на водовіддачу	367
Додаток 30. Звіт про стан джерел зовнішнього протипожежного водопостачання	368
Додаток 31. Граничні строки невідкладної ліквідації виявлених несправностей елементів житлових будинків	371
Додаток 32. Орієнтовна тривалість ефективної експлуатації елементів житлових будинків.	373
Література	382

СКОРОЧЕННЯ

АУП – автоматична установка пожежогасіння
АРК – аварійно-рятувальна команда
АСПГ – автоматичні системи пожежогасіння
АПС – автоматична пожежна сигналізація
ВВ – вогнегасник водяний
ВВП – вогнегасник водопінний
ВЗ – вогнезахисний засіб
ВВПА – пристрій вогнегасний водопінний аерозольний
ВГ – вогнегасник газовий
ВВК – вогнегасник вуглекислотний
ВП – вогнегасник порошковий
ВПО – відомча пожежна охорона
ВПБ ОП – відділ пожежної безпеки та охорони праці
ГВП – гаряче водопостачання
ГУ ДСНС України – Головне управління Державної служби України з надзвичайних ситуацій
ГУНП – головне управління Національної поліції України
ГР – горючі речовини
ДВЛ – дослідно-випробувальна лабораторія
ДНДЕКЦ – Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
ДСНС – Державна служба України з надзвичайних ситуацій
ДПтС України – Державна пенітенціарна служба України
ЖБК – житлово-будівельний кооператив
ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань
КПК України – Кримінально-процесуальний кодекс України
ЛЗР – легкозаймисті речовини
МВС – Міністерство внутрішніх справ
НДЕКЦ – науково-дослідні експертно-криміналістичні центри
ОДС – об'єднані диспетчерські служби

ОКЦ ДСНС – оперативно-координаційний центр територіального органу ДСНС
ОСББ – об'єднання співвласників багатоквартирних будинків
ПВ – пожежна водойма
ПГ – пожежний гідрант
ПКК – пожежний кран-комплект
ППКП – прилад приймально-контрольний пожежний
ПТОВ – підприємство з технічного обслуговування вогнегасників
РДС – районні диспетчерські служби
СОГ – слідчо-оперативна група поліції
СО – системи оповіщення про пожежу та управління евакуюванням людей
СПДЗ – системи протидимного захисту
СПЗ – системи протипожежного захисту
СПГа – автономні системи пожежогасіння локального застосування
СПС – системи пожежної сигналізації
СЦПС – системи централізованого пожежного спостереження
УкрНДІЦЗ – Український науково-дослідний інститут цивільного захисту
ХВП – холодне водопостачання

ВСТУП

Надзвичайні ситуації, зокрема пожежі, є серйозною проблемою для країн світу, в тому числі і для України. Останніми роками існує тенденція до збільшення пожеж. При цьому одночасно зростає кількість жертв та збільшуються економічні, екологічні, соціальні збитки від них. Навіть у тих країнах, де досягнуто певних успіхів у скороченні кількості пожеж, вони продовжують завдавати значних збитків.

Серед 86 НС техногенного характеру, що виникли на території України упродовж останніх трьох років, найбільшу частку становили НС унаслідок пожеж та вибухів – 48 (55,8% загальної кількості НС техногенного характеру), аварій на транспорті – 13 (15,1%), аварій в системах життєзабезпечення – 22 (25,6%) та раптового руйнування будівель і споруд – 3 (3,5%).

Внаслідок цих НС загинуло 200 осіб та 185 осіб постраждали, зокрема найбільша частка загиблих припадає на НС унаслідок пожеж та вибухів (127 осіб або 63,5% загальної кількості загиблих під час НС техногенного характеру).

Станом на грудень 2022 року в Україні функціонувало 6940 об'єктів підвищеної небезпеки. Вони відносяться до об'єктів критичної інфраструктури.

Загрози об'єктам критичної інфраструктури можуть з високою ймовірністю завдати значної шкоди нормальним умовам життєдіяльності населення. Уразливість таких об'єктів напряму впливає на важкість можливих негативних наслідків, внаслідок котрих може буде заподіяна значна шкода здоров'ю населення, яка оцінюється кількістю постраждалих, загиблих та травмованих, а також чисельністю евакуйованого населення.

Внаслідок збройної агресії РФ на території України у 2022 році були уражені 327 об'єктів критичної інфраструктури лише у сфері теплопостачання. Загалом на один атакований військовий об'єкт припадає 73 атакованих цивільних споруди.

За статистикою упродовж 2022 року в Україні щодня, в середньому, виникала 221 пожежа, внаслідок яких гинуло 5 осіб і 4 особи отримували травми, вогнем знищувалось або пошкоджувалось 98 будівель чи споруд і 18 од. техніки; матеріальні втрати від пожеж становлять 272 млн 465 тис. грн.

До причин виникнення пожеж 2022 року додалася суттєва

загроза виникнення пожеж унаслідок обстрілів російськими військами. Зокрема, найбільша кількість пожеж (близько 90%) з інших причин пов'язана саме з бойовими діями російських військ на території України.

Із початку збройної агресії РФ проти України ворог цілеспрямовано знищував об'єкти зберігання нафти і нафтопродуктів, об'єкти сільськогосподарського призначення, промислові об'єкти та інші об'єкти критичної інфраструктури. Загалом 2096 пожеж виникли внаслідок обстрілу.

Тому питанням забезпечення вимог пожежної та техногенної безпеки постійно має приділятися значна увага як зі сторони власників (керівників) об'єктів критичної інфраструктури, так і органів місцевої влади.

РОЗДІЛ 1

Порядок оформлення та обліку матеріалів про пожежу

1.1. Загальні положення розслідування пожеж та обов'язки посадових осіб

Порядок [7] визначає завдання, функції, права та обов'язки посадових осіб Національної поліції України (далі – поліція), ДСНС, Експертної служби МВС під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, запобігання та розслідування кримінальних правопорушень інших подій, пов'язаних з пожежами.

Організація взаємодії щодо виявлення, запобігання, припинення та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами, має на меті:

- захист прав, інтересів і свобод, життя і здоров'я людини та громадянина, суспільства та держави від протиправних посягань;
- установлення причин виникнення пожеж, а також винних у цьому осіб та притягнення їх до відповідальності;
- забезпечення охорони соціальних та майнових прав осіб;
- запобігання кримінальним правопорушенням.

Відповідно до вимог законодавства, для розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами:

- органи (підрозділи) поліції проводять слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії, спрямовані на виявлення, фіксацію та збирання доказів, установлення обставин виникнення пожеж, а також умов, що призвели до їх виникнення, установлення осіб, причетних до вчинення правопорушень, та їх притягнення до відповідальності згідно з вимогами чинного законодавства, забезпечення відшкодування збитків, завданих потерпілим;
- територіальні органи ДСНС залучаються для установлення причин виникнення пожеж, а також обставин та умов, що сприяли їх виникненню.

Посадові особи поліції, ДСНС та Експертної служби МВС у межах повноважень при виявленні, запобіганні, припиненні та розслідуванні кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами, повинні у взаємодії зі спеціалістами інших служб, у залученні яких виникла потреба, вживати

заходів для всебічного, повного і неупередженого дослідження обставин події чи кримінального правопорушення.

Структурні підрозділи центрального органу управління поліції, ГУНП України в Автономній Республіці Крим та м. Севастополі, областях, м. Києві, їх територіальні (відокремлені) підрозділи, ДСНС та її територіальні органи, Експертна служба МВС ДНДЕКЦ та територіальні підрозділи – НДЕКЦ, уживають усіх можливих необхідних заходів для ефективного реагування на пожежі та координації діяльності підрозділів на місці події.

У межах повноважень структурні підрозділи апарату центрального органу управління поліцією, ГУНП, територіальні підрозділи ГУНП, ДСНС та її територіальні органи за необхідності здійснюють обмін інформацією щодо кількості пожеж та розпочатих за цими фактами кримінальних проваджень.

Експертна служба МВС у межах повноважень:

- забезпечує підпорядковані структурні підрозділи, які проводять судові пожежно-технічні експертизи та експертні дослідження (вибухотехнічні підрозділи Експертної служби МВС), необхідними технічними засобами, витратними матеріалами та обладнанням;

- під час проведення судової пожежно-технічної експертизи діє відповідно до вимог КПК України та Закону України «Про судову експертизу»;

- забезпечує участь експертів при проведенні додаткового огляду об'єкта дослідження (пожежі) у разі порушення судовим експертом відповідного клопотання в межах проведення судової пожежно-технічної експертизи.

Керівники ДНДЕКЦ та НДЕКЦ:

- забезпечують підконтрольні структурні підрозділи необхідними технічними засобами, витратними матеріалами і обладнанням для проведення судових пожежно-технічних експертиз та експертних досліджень;

- забезпечують участь судових експертів у проведенні додаткового огляду об'єкта дослідження (пожежі) в межах проведення судової пожежно-технічної експертизи;

- надають допомогу органам (підрозділам) поліції в плануванні і проведенні занять у системі службової підготовки з

посадовими особами поліції та ДСНС щодо виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами.

ДСНС у межах повноважень:

- за дорученням слідчого як керівника слідчо-оперативної групи здійснює відповідні заходи та виконує дії на місці пожежі, спрямовані на виявлення і фіксацію доказів, установлення обставин та причин виникнення пожеж, а також умов, що призвели до їх виникнення і поширення;

- щокварталу здійснює перевірки роботи територіальних органів ДСНС з питань дотримання законодавства при здійсненні досліджень обставин та причин виникнення пожеж, якості ведення обліково-реєстраційної звітності;

- організовує забезпечення ДВЛ територіальних органів ДСНС та Український науково-дослідний інститут цивільного захисту (УкрНДЦЗ) необхідними технічними засобами, витратними матеріалами та обладнанням для дослідження пожеж із застосуванням фізико-хімічних методів досліджень.

Керівники ГУНП у межах повноважень:

- забезпечують виконання покладених на поліцію завдань щодо проведення якісного і повного дослідження місць пожеж, розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами, установлення осіб, які їх учинили, забезпечують контроль за результатами цієї роботи;

- в структурних підрозділах ГУНП та територіальних підрозділах ГУНП в межах компетенції забезпечують закріплення осіб, відповідальних за організацію роботи, пов'язаної з виявленням, припиненням, запобіганням та розслідуванням кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами;

- забезпечують виїзд керівників слідчих управлінь (відділів та відділень), вибухотехнічних підрозділів та кримінальної поліції на місця пожеж, унаслідок яких завдано збитків у розмірі однієї тисячі та більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та/або загинуло дві і більше, постраждало три і більше осіб, для організації проведення якісних оглядів місць подій і слідчих (розшукових) дій, спільних дій з фіксації обстановки на місці пожежі, установлення причин пожеж та виявлення винних у їх учиненні осіб;

- залучають відповідальних осіб територіальних органів ДСНС на місця пожеж, унаслідок яких завдано збитків у розмірі однієї тисячі та більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та/або загинуло дві і більше, постраждало три і більше осіб, для організації проведення якісних оглядів місць подій і слідчих (розшукових) дій, спільних дій з фіксації обстановки на місці пожежі, установлення причин пожеж та виявлення винних у їх учиненні осіб;

- забезпечують виїзди керівників вибухотехнічних підрозділів на місце пожеж, унаслідок яких загинуло дві та більше, постраждало три і більше осіб; площа пожежі складає 1000 та більше метрів квадратних; завдано збитків у розмірі однієї тисячі та більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; відбулося загоряння більше двох транспортних засобів в одному місці, для організації проведення якісних оглядів місць подій і слідчих (розшукових) дій, спільних дій з фіксації обстановки на місці пожежі, установлення причин пожеж та виявлення винних у їх учиненні осіб;

- організують проведення занять із залученням слідчих, працівників оперативних підрозділів, вибухотехнічних підрозділів, НДЕКЦ, посадових осіб ДСНС, ДВЛ та УкрНДПЦЗ щодо відпрацювання практичних прийомів роботи на місцях пожеж, тактики і методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами;

- щокварталу заслуховують на нарадах керівництва ГУНП звіти керівників підпорядкованих служб про результати проведення оглядів місць пожеж, виявлення, попередження та припинення правопорушень, пов'язаних з пожежами, їх розслідування, установлення осіб, які їх учинили. Своєчасно надають необхідну методичну та практичну допомогу територіальним підрозділам ГУНП для покращення роботи у зазначеному напрямку.

Начальники територіальних органів ДСНС в межах повноважень:

- забезпечують виїзд відповідальних осіб територіальних органів ДСНС на місця пожеж, унаслідок яких завдано збитків у розмірі однієї тисячі та більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та/або загинуло дві і більше, постраждало три і більше осіб, для організації проведення роботи на місцях

пожеж та взаємодії з посадовими особами ГУНП та територіальних підрозділів ГУНП;

- забезпечують участь посадових осіб територіальних органів ДСНС та ДВЛ у проведенні ГУНП та територіальними підрозділами ГУНП занять щодо відпрацювання практичних прийомів роботи на місцях пожеж, тактики і методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами;

- щокварталу заслуховують на нарадах територіальних органів ДСНС звіти керівників підпорядкованих підрозділів про результати роботи на місцях пожеж.

Керівники структурних підрозділів ГУНП та територіальних підрозділів ГУНП, структурних підрозділів територіальних органів ДСНС у межах повноважень:

- забезпечують виїзди СОГ, уповноважених посадових осіб ДСНС та її територіальних органів на кожен пожежу;

- організовують роботу щодо виявлення осіб, схильних до вчинення підпалів (особи, що страждають на психічні захворювання, піромани тощо), раніше засуджених за вчинення аналогічних кримінальних правопорушень, їх перевірки на причетність до вчинення підпалів.

Керівники вибухотехнічних підрозділів ГУНП:

- забезпечують структурні підрозділи необхідними технічними засобами, витратними матеріалами та обладнанням для проведення оглядів місця події (пожеж);

- забезпечують залучення працівників вибухотехнічних підрозділів до проведення огляду місця події (пожежі), унаслідок якої загинуло дві та більше, постраждало три і більше осіб; площа пожежі становить 1000 та більше метрів квадратних; завдано збитків у розмірі однієї тисячі та більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; відбулося загоряння більше двох транспортних засобів в одному місці, для організації проведення якісних оглядів місць подій, спільних дій з фіксації обстановки на місці пожежі та установлення причин пожеж;

- забезпечують участь підлеглих у проведенні занять у системі службової підготовки з посадовими особами територіальних підрозділів поліції та територіальних органів

ДСНС щодо виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами.

Обов'язки посадових осіб органів (підрозділів) поліції та територіальних органів ДСНС

Відповідальна особа слідчого управління ГУНП:

- здійснює контроль за станом розслідування кримінальних правопорушень, розпочатих внаслідок виникнення пожеж, зареєстрованих на території області; вивчає кримінальні провадження про нерозкриті правопорушення вказаних категорій, не менше одного разу на тиждень готує пропозиції для їх заслуховування на оперативних нарадах керівництва;

- надає методичну та практичну допомогу слідчим у розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з резонансними пожежами; виїжджає на пожежі, які мали наслідком збитки в особливо великих розмірах та/або загибель трьох і більше осіб, за необхідності бере участь в огляді місця пожежі у складі СОГ;

- веде облік кримінальних проваджень, розпочатих внаслідок виникнення пожеж; систематично вивчає та узагальнює практику роботи слідчих з розслідування кримінальних правопорушень зазначеної категорії, їх взаємодії з працівниками інших служб. За результатами узагальнень вносить пропозиції керівникам слідчих управлінь (відділів) щодо покращення роботи в цьому напрямку;

- вивчає та забезпечує впровадження передового досвіду з розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами, у практику слідчих, надає допомогу в навчанні слідчих поліції з питань розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії;

- спільно із посадовими особами ДСНС бере участь у проведенні протипожежних заходів серед населення (бесіди, виступи в пресі, на радіо, телебаченні тощо).

Відповідальна особа підрозділу кримінальної поліції ГУНП:

- взаємодіє з посадовими особами органу досудового розслідування, підрозділу превентивної діяльності, вибухотехнічного підрозділу, спеціалістами ДСНС, експертами НДЕКЦ, з питань запобігання, виявлення, припинення та розслідування пожеж;

- вносить пропозиції керівництву кримінальної поліції щодо спільних виїздів з посадовими особами органів (підрозділів) поліції та ДСНС до підрозділів ГУНП з метою перевірки взаємодії між службами та надання допомоги в запобіганні, виявленні, припиненні й розслідуванні кримінальних правопорушень указаної категорії;

- узагальнює та аналізує роботу кримінальної поліції щодо участі в розкритті кримінальних правопорушень даної категорії, готує та вносить керівництву пропозиції, спрямовані на належний контроль та організацію цієї роботи і впровадження передового досвіду;

- веде облік усіх нерозкритих кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами, якими завдано збитки у великих і особливо великих розмірах та/або спричинено загибель двох і більше осіб, надає необхідну практичну і методичну допомогу територіальним органам поліції;

- бере участь у плануванні і проведенні занять в системі службової підготовки з посадовими особами органів досудового розслідування, підрозділу превентивної діяльності, вибухотехнічного підрозділу, ДСНС, експертами НДЕКЦ щодо виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами. Готує матеріали для розгляду на нарадах керівництва ГУНП із зазначених питань.

Уповноважені посадові особи територіального органу ДСНС:

- беруть участь в огляді місця події як спеціалісти;

- уживають заходів у взаємодії з посадовими особами органів (підрозділів) поліції та НДЕКЦ щодо встановлення причин та обставин виникнення пожеж, а також факторів, що призвели до їх виникнення та розвитку;

- здійснюють контроль за обґрунтованістю встановлених підлеглими посадовими особами територіального органу ДСНС причин пожеж відповідно до виявлених обставин, що призвели до їх виникнення та розвитку, з відповідним реагуванням на них;

- надають пропозиції керівництву територіальних органів ДСНС щодо:

- ✓ практичної допомоги та перевірки роботи підлеглих посадових осіб територіального органу ДСНС з установами причини виникнення пожежі;
- ✓ розгляду на спільних нарадах ГУНП та ДСНС питань про якість роботи спеціалістів у складі СОГ за фактами пожеж.

1.2. Організація взаємодії під час розгляду заяв і повідомлень про правопорушення, пов'язані з пожежами

Інформація про факти виникнення пожеж приймається черговими ОКЦ ДСНС, черговими інспекторами чергових частин ГУНП та секторів реагування патрульної поліції територіальних підрозділів ГУНП (далі – чергова служба поліції).

При отриманні заяви чи повідомлення про пожежу черговий ОКЦ ДСНС:

- з'ясовує особу заявника, номер контактного телефону, місцезнаходження, місце та орієнтовний час виникнення, характер і розміри пожежі;

- реєструє заяву чи повідомлення у відповідній оперативно-службовій документації;

- у разі потреби негайно вживає заходів щодо виконання плану залучення сил та засобів для гасіння пожежі, а за необхідності при повідомленні керівника гасіння пожежі інформує та залучає аварійні служби водоканалу, комунального та газового господарств, енергонагляду та технічного нагляду тощо;

- інформує відповідального по управлінню (відділу, сектору) у районі, місті, районі у місті, міськрайонному управлінню, відділу територіального органу ДСНС про пожежу;

- у разі надходження інформації про пожежу негайно повідомляє посадову особу чергової служби органів поліції, надавши йому всю наявну оперативну інформацію для скерування СОГ на місце події;

- у разі надходження заяви чи повідомлення про пожежу, на яку підрозділи ДСНС не викликалися (які ліквідовані населенням або самоліквідовані), інформує відповідального по управлінню (відділу, сектору) у районі, місті, районі у місті, міськрайонному управлінню, відділу територіального органу ДСНС та посадову особу чергової служби поліції;

- при отриманні інформації від посадових осіб територіального органу ДСНС та чергової служби поліції щодо необхідності залучення до складу СОГ для встановлення причин виникнення пожежі посадових осіб ДВЛ та УкрНДІЦЗ негайно інформує керівників зазначених установ про необхідність виїзду на місце пожежі.

Посадова особа чергової служби поліції, яка прийняла усну заяву (при особистому зверненні заявника), зобов'язана з'ясувати особу заявника, попередити його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, скласти протокол усної заяви, який підписують заявник та посадова особа, яка його склала.

При отриманні повідомлення чи надходженні заяви про вчинене кримінальне правопорушення, пов'язане з пожежею, посадова особа чергової служби поліції:

- з'ясовує особу заявника, номер контактного телефону, обставини правопорушення (місцезнаходження, місце та орієнтовний час виникнення пожежі, її характер, розміри та інші відомості) та вносить відомості до журналу єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події;

- терміново повідомляє ОКЦ ДСНС з метою скерування на місце події (пожежі) чергового караулу підрозділу ДСНС;

- терміново надає заяву або повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення, пов'язане з пожежею, начальнику органу досудового розслідування, який визначає слідчого, що здійснюватиме досудове розслідування, а також інформує про подію начальника органу (підрозділу) поліції;

- після отримання інформації про пожежу невідкладно скеровує на місце події СОГ, в передбачених цим Порядком випадках інформує про подію керівництво органу (підрозділу) поліції та вибухотехнічного підрозділу;

- з метою отримання необхідної інформації про обстановку на місці пожежі підтримує постійний зв'язок з ОКЦ ДСНС та за необхідності залучає працівників аварійних служб водоканалу, комунального та газового господарств, енергонагляду та технічного нагляду тощо;

- у разі надходження заяви чи повідомлення про пожежу, на яку територіальні органи ДСНС не викликалися, негайно

інформує ОКЦ ДСНС з метою залучення спеціаліста до складу СОГ, що буде виїжджати на місце пожежі;

- за повідомленням слідчого про необхідність проведення додаткового огляду за участю посадових осіб з дослідження пожеж або працівників експертної служби для вирішення питань у рамках проведення судової пожежно-технічної експертизи доповідає начальнику територіального органу поліції про вжиття заходів щодо забезпечення збереження обстановки місця події (пожежі);

- при отриманні інформації від слідчого або посадових осіб вибухотехнічних підрозділів щодо вжиття конкретних заходів на місці події (пожежі) з метою запобігання загибелі або пораненню людей терміново інформує начальника територіального органу поліції;

- при отриманні інформації від слідчого щодо залучення до складу СОГ для встановлення причин виникнення пожежі посадових осіб ДВЛ та УкрНДІЦЗ негайно інформує ОКЦ ДСНС про необхідність прибуття на місце події (пожежі) співробітників зазначених установ.

Начальник територіального підрозділу ГУНП:

- забезпечує належну взаємодію чергової служби органів поліції з ОКЦ ДСНС під час надходження заяв та повідомлень про вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами;

- організовує своєчасне скерування на місця виникнення пожеж СОГ у повному складі, проведення узгоджених дій членами СОГ;

- особисто виїжджає на пожежі на об'єктах незалежно від форм власності за наявності даних про навмисне знищення майна шляхом підпалу та на пожежі, внаслідок яких завдано збитків в особливо великих розмірах, загинуло дві і більше, постраждало три і більше осіб;

- на виконання вимог кримінального процесуального законодавства України організовує участь підлеглих посадових осіб у розслідуванні кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами;

- у разі встановлення фактів неналежного збирання СОГ на місці пожежі матеріалів дає конкретні завдання для їх доопрацювання;

- щокварталу організовує узагальнення практики розгляду заяв і повідомлень про пожежі, з'ясування причин неякісного збирання матеріалів;

- у разі невстановлення особи, яка вчинила правопорушення, пов'язане з пожежею, організовує і забезпечує подальшу роботу щодо його розслідування, взаємодію оперативних працівників, експертної служби та інших посадових осіб структурного підрозділу поліції територіального підрозділу поліції зі слідчими;

- організовує охорону матеріальних цінностей на об'єкті пожежі, залучаючи для цього посадових осіб відповідних служб;

- за необхідності проведення додаткового огляду за участю посадових осіб з дослідження пожеж або працівників експертної служби для вирішення питань, винесених при призначенні судової пожежно-технічної експертизи, вживає заходів щодо забезпечення збереження обстановки місця події (пожежі), залучаючи для цього посадових осіб відповідних служб.

Начальник слідчого підрозділу територіального підрозділу ГУНП:

- ознайомлюється з обставинами виникнення пожеж за добу, забезпечує контроль за роботою СОГ на місці події;

- виїжджає на пожежі, внаслідок яких завдано збитків в особливо великих розмірах, загинуло дві і більше, постраждало три і більше осіб, організовує проведення узгоджених дій членами СОГ;

- організовує та контролює внесення слідчим відповідних відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та невідкладно у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підстави початку досудового розслідування та інші відомості, відповідно до вимог КПК України;

- у разі виявлення недоліків при огляді місця пожежі ставить конкретні завдання для їх усунення, забезпечує організацію роботи з повторного або додаткового проведення огляду місця пожежі із залученням спеціалістів з дослідження пожеж з метою якісного документування вчиненого кримінального правопорушення, фіксації, вилучення слідів та

інших предметів, матеріалів (об'єктів) тощо, їх пакування і доставки для проведення експертиз;

- при отриманні інформації від посадової особи органу поліції щодо вжиття заходів безпеки під час проведення огляду місця події (пожежі) з метою запобігання загибелі або пораненню людей вживає заходів із залучення посадових осіб відповідних служб.

Начальник управління (відділу, сектору) у районі, місті, районі у місті, міськрайонного управління, відділу територіального органу ДСНС:

- щодня ознайомлюється з оперативною обстановкою в зоні відповідальності, обставинами виникнення пожеж за добу, організовує участь посадових осіб територіального органу ДСНС у виконанні доручень слідчого;

- організовує своєчасний виїзд підлеглих посадових осіб на місце виникнення пожеж та контролює їх роботу в складі СОГ;

- виїжджає на пожежі на об'єктах незалежно від форм власності за наявності даних про навмисне знищення майна шляхом підпалу та пожежі, внаслідок яких завдано збитків в особливо великих розмірах, загинуло дві і більше, постраждало три і більше осіб;

- організовує перевірку щодо ненадання підлеглими посадовими особами допомоги на місці події слідчому стосовно дослідження пожежі у виявленні, фіксації, описі та вилученні слідової інформації та здійснює належний контроль за своєчасним надходженням матеріалів до територіального органу поліції;

- не рідше одного разу на місяць здійснює узагальнення практики розгляду заяв і повідомлень про пожежі, причин неналежного виконання підлеглими спеціалістами посадових обов'язків, порушення строків передачі матеріалів та інформації до органів досудового розслідування. Вживає заходів щодо дотримання належного порядку на цьому напрямі роботи та усунення наявних недоліків.

Керівник гасіння пожежі:

- надає оперативну інформацію, пов'язану з пожежею, керівнику та членам СОГ та забезпечує максимальне первинне збереження речей, матеріалів та обстановки на місці пожежі;

- надає інформацію керівнику СОГ щодо зміни обстановки на місці пожежі під час її гасіння та виявлення обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;
- після ліквідації пожежі надає інформацію керівнику СОГ щодо первинного місця виявлення полум'яного горіння, подачі перших стовпів на гасіння, про цілісність дверей, вікон та їх фурнітури, місця виявлення загиблих осіб та явища, що спостерігалися під час гасіння пожежі;
- у разі необхідності сприяє керівнику СОГ у розбиранні конструктивних елементів та пожежного сміття з метою забезпечення доступу членам СОГ до необхідних ділянок огляду (місця виникнення пожежі, виявлення загиблих осіб тощо).

1.3. Діяльність слідчо-оперативної групи на місці пожежі

СОГ створюються при чергових частинах територіальних підрозділів ГУНП. Їх склад формується з посадових осіб поліції відповідно до графіка чергування, затвердженого начальником територіального підрозділу ГУНП, погодженого з керівником органу досудового розслідування.

Завданням СОГ є виявлення, фіксація, кваліфіковане вилучення та пакування слідів кримінального правопорушення, установлення свідків та потерпілих, з'ясування обставин кримінального правопорушення, що мають значення для всебічного, повного і неупередженого їх дослідження, розслідування та встановлення правопорушників.

До складу СОГ обов'язково входять слідчий (керівник СОГ), працівник кримінальної поліції, технік-криміналіст, спеціаліст відповідного територіального органу ДСНС, у передбачених цим Порядком випадках – спеціаліст вибухотехнічного підрозділу та дільничний офіцер поліції (за необхідності).

Після прибуття на місце пожежі члени СОГ з'ясовують обставини вчинення кримінального правопорушення, установлюють свідків, прикмети осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та ймовірні шляхи їх відходу. У разі необхідності вживають заходів для переслідування транспортних засобів, які використовувалися особами, що вчинили кримінальне правопорушення. Беруть участь у

розшуку та затриманні осіб, які підозрюються в учиненні кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами.

Для участі в огляді місця пожежі обов'язково залучаються спеціалісти з гасіння, ліквідації та дослідження пожежі, за потреби можуть залучатися відповідні спеціалісти газового господарства, енергонагляду та технічного нагляду, з ремонту побутової техніки, з контролю за устаткуванням, ремонтом та експлуатацією систем півного опалення тощо. Керівництво територіальних органів поліції та ДСНС узгоджує з керівниками відповідних підприємств, установ та організацій, де працюють такі спеціалісти, порядок їх виклику та прибуття на місце пожежі.

Слідчий на місці події (пожежі):

- керує діями членів СОГ;
- організовує збирання наявної в органах (підрозділах) поліції, ДСНС та інших організаціях попередньої інформації про стан і характерні особливості об'єкта, на якому виникла пожежа, установлює дані про підрозділи ДСНС, які беруть участь у гасінні пожежі, отримує від них і фіксує (в процесуальних документах, рапорті, довідці) первинну інформацію про пожежу і хід її гасіння;
- під час отримання інформації від керівника гасіння пожежі про подію наголошує на необхідності виявлення в процесі гасіння пожежі обставин, що свідчать про місце і причину її виникнення, слідів, предметів і матеріалів, що можуть бути визнані речовими доказами, а також про вжиття заходів щодо їх схоронності і недопущення руйнування;
- після ліквідації пожежі з'ясовує в керівника гасіння можливість безпечної роботи членів СОГ під час огляду місця пожежі; установлює, які зміни внесені в обстановку пожежі; ознайомлюється з місцем події з метою отримання загального уявлення про те, що трапилося, визначає межі огляду та складає план його проведення;
- вживає заходів для встановлення особи потерпілого, фіксує місце його перебування в момент виявлення пожежі;
- за наявності підстав інформує оперативного чергового територіального органу (підрозділу) поліції про залучення додаткових сил, засобів та спеціалістів для документування всіх

обставин учиненого кримінального правопорушення, пов'язаного з пожежею;

- разом із членами СОГ, залученими спеціалістами, запрошеними потерпілими, свідками та іншими учасниками кримінального провадження проводить огляд місця події та складає протокол огляду місця події, пов'язаного з пожежею, зразок якого наведено у Додатку 1. Під час огляду в установленому КПК України порядку фіксує відомості щодо обставин учинення кримінального правопорушення, проводить вимірювання. Інформація у протоколі викладається згідно з вимогами Додатка 2. Не допускається викладення у протоколі будь-яких висновків, у ньому відображаються лише видимі результати огляду. До протоколу можуть долучатися письмові пояснення спеціалістів, які брали участь у проведенні огляду. За можливості текст набирається в електронному вигляді, роздруковується та підписується всіма учасниками огляду місця події;

- в обов'язковому порядку із залученням спеціаліста(ів) з дослідження пожежі складає плани і схеми до протоколу. Вилучає речі і документи, важливі для кримінального провадження, предмети, вилучені з обігу, а також матеріальні об'єкти, придатні для з'ясування обставин, що підлягають доказуванню. Вилучені об'єкти оглядаються за участю спеціаліста, упаковуються та опечатуються, після чого пакунки та (або) закріплені на них бирки підписуються слідчим та особами, які брали участь у проведенні огляду. На упаковці вилученого об'єкта зазначаються його характерні ознаки, фізичні властивості та індивідуальні ознаки, а також точне місце, де його було виявлено та вилучено, про що робиться відповідний запис у протоколі. Вилучені з місця огляду речі та об'єкти вважаються тимчасово вилученим майном;

- місце виявлення речей і документів фіксує в протоколі й позначає на схемі з відповідною прив'язкою до об'єкта, що оглядається, забезпечує здійснення фотографування, відеозапису цих дій, що передбачено статтею 237 КПК України;

- забезпечує належне вилучення з місця події предметів, матеріалів, речей, документів та інших об'єктів у стані, придатному для проведення експертиз, їх своєчасну передачу

відповідно до вимог глави 16 КПК України на схоронність уповноваженій службовій особі;

- має право заборонити будь-якій особі, залученій до проведення огляду місця події, залишати місце огляду до його закінчення та вчинювати будь-які дії, що заважають проведенню огляду;

- за необхідності проведення додаткового огляду за участю спеціаліста(ів) з дослідження пожеж або працівників експертної служби для вирішення питань в рамках проведення судової пожежно-технічної експертизи доповідає відповідальній особі або оперативному черговому по територіальному органу поліції про вжиття заходів щодо забезпечення збереження обстановки місця події (пожежі);

- за погодженням з начальником органу досудового розслідування залучає до огляду місця події осіб, які володіють спеціальними знаннями (інспектора-криміналіста, посадових осіб ДСНС, УкрНДПЦЗ, вибухотехнічного підрозділу, інженера-електрика, хіміка, інженера-будівельника, інспектора з безпеки праці та інших), за допомогою яких докладно, вживаючи зрозумілі та коректні терміни, викладає в протоколі огляду місця події: відомості про об'єм пожежного навантаження в зоні пожежі, наявність речовин і матеріалів, здатних впливати на утворення теплових конвективних потоків та масопереносу під час пожежі, і фіксує спрямованість поширення вогню, наявність речовин і матеріалів, здатних до взаємодії з виділенням великої кількості тепла в результаті хімічної реакції з киснем повітря або при взаємодії поміж ними;

- спільно з членами СОГ та залученими спеціалістами на місці події (пожежі) визначає ознаки осередку пожежі (місце виникнення пожежі) за слідами, залишеними вогнем та іншими факторами пожежі, що відкладаються на вертикальних і горизонтальних поверхнях, за ознаками спрямованості горіння і зосередження первинних засобів пожежогасіння, за найбільшими руйнуваннями, максимальними прогарами, прогинами конструкцій, що виявляються під час проведення огляду місця події в зоні горіння, та за іншими ознаками;

- спільно із залученими спеціалістами зіставляє ознаки осередку пожежі з особливостями роботи устаткування, властивостями речовин і матеріалів, що застосовуються в

технологічному процесі, їх поводженням в умовах пожежі, впливом на утворення осередкових ознак. Відшукує теплогенеруючі установки, електронагрівальні прилади тощо та фіксує їх стан;

- спільно із залученими спеціалістами фіксує стан засобів автоматичного виявлення і гасіння пожежі, наявність і місце розташування датчиків пожежної сигналізації та елементів автоматичних установок пожежогасіння, що спрацювали або ні;

- за вилученими з місця події речами, об'єктами, предметами, матеріалами та слідами, що можуть втратити доказове значення залежно від часу їхнього зберігання (грунт, пожежне сміття, ємності та інші предмети зі слідами легкозаймистої та горючої рідини, сліди пальців рук тощо), після внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР призначає відповідні експертизи;

- збирає документи і відповідну інформацію, необхідні для правильної кваліфікації кримінального правопорушення та призначення пожежно-технічної експертизи, для чого долучає до матеріалів: акт про пожежу або звіт спеціаліста про причину виникнення пожежі; довідку про метеорологічні умови на момент виникнення і розвитку пожежі, видану відділами гідрометеорологічного центру; відповідний витяг з посиланнями на пункти, статті тощо, позначення та назву нормативно-правового акта, порушення якого могло мати відношення до пожежі; копію наказу про призначення конкретної особи відповідальної за виконання правил пожежної безпеки на об'єкті, її посадові обов'язки; акти об'єктових і цехових пожежно-технічних комісій; дані щодо проведення вогневих й інших пожежонебезпечних робіт, у тому числі ремонтних і профілактичних; схему електропроводки (якщо об'єкт був нею обладнаний і не був знеструмлений); документи, що підтверджують проведення робіт з вимірювання опору ізоляції провідників; діючі на підприємстві інструкції з пожежної безпеки; приписи посадових осіб ДСНС про усунення раніше виявлених порушень вимог пожежної безпеки на об'єкті; довідку про пожежу, що складається керівником гасіння пожежі, опис пожежі, що складається спеціалістом ДСНС; запис переговорів керівника (керівників) гасіння пожежі з ОКЦ

ДСНС, матеріали відео- та фотофіксації, виготовлені під час огляду місця події на електронному носії, та інші документи;

- здійснює повноваження, передбачені КПК України, у тому числі допитує особисто або доручає членам СОГ – посадовим особам оперативних підрозділів провести допити заявника, потерпілого, свідків про обставини вчиненого кримінального правопорушення, а за необхідності спеціалістів з дослідження пожеж; надає письмові доручення посадовим особам оперативних підрозділів про проведення інших слідчих (розшукових) дій;

- за необхідності або за дорученням начальника підрозділу досудового розслідування проводить додатковий огляд місця події, для участі в якому може також залучити спеціалістів з гасіння та розслідування пожеж, свідків, потерпілих та підозрюваних;

- доручає посадовим особам оперативних підрозділів, які перебувають на місці події у складі СОГ, установити за автоматизованими обліками МВС та поліції осіб, схильних до вчинення правопорушень, пов'язаних з пожежами, які проживають у районі вчинення кримінального правопорушення. Організовує роботу з перевірки їх причетності до виникнення пожежі;

- при отриманні пропозицій від посадових осіб вибухотехнічних підрозділів щодо вжиття конкретних заходів безпеки при проведенні огляду місця події (пожежі) з метою запобігання загибелі або пораненню людей негайно інформує посадову особу або оперативного чергового територіального органу поліції про вжиття заходів;

- за необхідності та при отриманні пропозиції від посадової особи територіального органу ДСНС щодо залучення до складу СОГ для встановлення причин виникнення пожежі посадових осіб ДВЛ та УкрНДІЦЗ негайно інформує посадову особу або оперативного чергового територіального органу поліції про вжиття заходів та залучає спеціалістів зазначених установ до проведення огляду місця події (пожежі) після їх прибуття.

Посадова особа карного розшуку (кримінальної поліції):

- як член СОГ ознайомлюється з обставинами виникнення та розвитку пожежі;

- виконує доручення слідчого про проведення слідчих (розшукових) дій;

- здійснює поквартирний чи подвірний обхід з метою виявлення свідків учинення кримінального правопорушення, збирання відомостей, що можуть бути використані як докази;

- установлює причетних до вчинення пожежі осіб, їх прикмети; наявність у них засобів підпалу, інших предметів і матеріалів, що могли бути використані для вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з пожежею, транспортних засобів; інші відомості, необхідні для встановлення осіб, які вчинили це правопорушення. Про виконану роботу інформує слідчого, складає докладний рапорт на ім'я керівника органу поліції про результати проведеної роботи та за наявності доручення слідчого проводить допити учасників огляду місця події (пожежі), свідків та очевидців;

- установлює особи громадян, загиблих під час пожежі;

- негайно інформує слідчого про одержані дані щодо обставин вчинення кримінального правопорушення та причетних до нього осіб для їх фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та надалі негласних слідчих (розшукових) дій;

- систематично, у міру отримання відомостей, що становлять оперативний інтерес для розслідування правопорушення, інформує про це слідчого, вживає заходів щодо затримання осіб, причетних до вчинення кримінального правопорушення, за дорученням слідчого бере участь у проведенні обшуків та інших невідкладних слідчих (розшукових) дій;

- у взаємодії зі слідчим, іншими посадовими особами оперативних підрозділів поліції, дільничним офіцером поліції та спеціалістами з дослідження пожеж планує роботу із розслідування кримінального правопорушення;

- бере участь у складанні узгодженого плану слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій. Проводить усі необхідні заходи щодо встановлення і викриття причетних до кримінального правопорушення осіб;

- за дорученням слідчого, використовує можливості оперативних частин слідчих ізоляторів та установ виконання

покарань, а також підрозділів оперативної служби і підрозділів з проведення оперативно-технічних заходів;

- вносить пропозиції слідчому шляхом складання ініціативного рапорту щодо необхідності проведення гласних та негласних слідчих (розшукових) дій з установлення обставин вчинення злочинів, пов'язаних з пожежами, та осіб, причетних до їх вчинення.

Посадова особа територіального органу ДСНС:

- після прибуття на місце пожежі інформує старшого СОГ про це та бере участь в огляді місця події як спеціаліст з дослідження пожеж;

- у взаємодії зі слідчим і спеціалістами інших залучених служб планує роботу на місці пожежі;

- як член СОГ з'ясовує обставини виникнення та розвитку пожежі;

- як спеціаліст надає допомогу в огляді місця пожежі з метою виявлення осередку та причин виникнення і розповсюдження пожежі, виявлення, фіксації та вилучення зразків, проб, технічної та іншої документації і предметів, що надалі можуть бути використані як речові докази. Надає слідчому допомогу у фіксації в протоколі огляду місця події інформації щодо виявлених зразків, об'єктів, речовин тощо;

- встановлює стан і ефективність спрацювання засобів та систем протипожежного захисту, що є на об'єкті, виконання вимог пожежної безпеки, приписів та постанов посадових осіб ДСНС, якщо такі виносилися;

- у разі встановлення факту неспрацювання або невиконання своїх функцій системами протипожежного захисту повідомляє про це ДСНС;

- у взаємодії зі слідчим і спеціалістами інших залучених служб планує роботу на місці пожежі;

- вносить пропозиції слідчому щодо вжиття конкретних заходів для виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із пожежами;

- у разі необхідності залучення для встановлення причин виникнення пожежі ДВЛ та УкрНДІЦЗ повідомляє слідчого, ОКЦ ДСНС та керівництво відповідного територіального

органу ДСНС про необхідність організації їх виїзду на місце події (пожежі) для участі у складі СОГ;

- про результати перевірки стану і справності засобів протипожежного захисту, що є на об'єкті, надає інформацію керівнику СОГ;

- як член СОГ виконує доручення слідчого в межах своїх повноважень. За результатами роботи для здійснення слідчим попередньої правової кваліфікації кримінального правопорушення на місці події оформляє та надає слідчому акт про пожежу. Протягом 3 діб надсилає до слідчого підрозділу разом із супровідним листом, який реєструється в канцелярії відповідного підрозділу, звіт про причину виникнення пожежі та інші матеріали стосовно пожежі (фототаблиці тощо);

- включає до звіту про причину виникнення пожежі інформацію про виконання доручень слідчого щодо отриманих свідчень від очевидців пожежі для встановлення причин і обставин її виникнення, осіб, причетних до пожежі (інформація від очевидців відбирається в усній формі), з відповідними роз'ясненнями;

- у разі встановлення особи, яка володіє інформацією про пожежу та події, пов'язані з нею, повідомляє керівника СОГ;

- при виїзді на місце пожежі в разі ненаправлення територіальним органом поліції на місце події СОГ у зв'язку з відсутністю в події ознак кримінального правопорушення здійснює заходи щодо збирання інформації з метою повного та якісного обліку пожежі відповідно до Порядку обліку пожеж та їх наслідків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 року № 2030 [6].

Експерт Експертної служби МВС:

- залучається слідчим до проведення додаткового огляду місця події (пожежі) у межах виконання пожежно-технічної експертизи;

- під час проведення судової пожежно-технічної експертизи діє відповідно до КПК України та Закону України «Про судову експертизу».

Посадова особа вибухотехнічного підрозділу поліції:

- виїжджає до проведення огляду місця події (пожежі), унаслідок якої загинуло дві та більше, постраждало три і більше осіб; площа пожежі складає 1000 та більше метрів квадратних;

завдано збитків у розмірі однієї тисячі та більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; відбулося загоряння більше двох транспортних засобів в одному місці, для організації проведення якісних оглядів місць подій, спільних дій з фіксації обстановки на місці пожежі та установлення причин пожеж;

- бере участь в огляді місця події як спеціаліст;

- у взаємодії зі слідчим і спеціалістами інших залучених служб планує роботу на місці пожежі;

- як член СОГ з'ясовує обставини виникнення та розвитку пожежі;

- як спеціаліст надає допомогу в огляді місця пожежі з метою виявлення осередку та причин виникнення і розповсюдження пожежі, виявлення, фіксації та вилучення зразків, об'єктів, проб, технічної та іншої документації і предметів, що надалі можуть бути використані як речові докази. Надає слідчому допомогу у фіксації в протоколі огляду місця події, інформації про виявлені зразки, об'єкти, речовини тощо, а в разі потреби – в їх упакуванні;

- терміново інформує слідчого про одержані дані щодо обставин вчинення кримінального правопорушення та причетних до нього осіб для їх фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та подальших негласних слідчих (розшукових) дій;

- за необхідності за погодженням зі слідчим та іншими спеціалістами з дослідження пожеж проводить попередні дослідження вилучених під час огляду місця події (пожежі) зразків, об'єктів, речовин тощо;

- вносить пропозиції слідчому щодо вжиття конкретних заходів безпеки при поводженні з отруйними і сильнодіючими речовинами;

- вносить пропозиції слідчому, посадовій особі або черговому територіального органу поліції щодо вжиття конкретних заходів безпеки, спрямованих на запобігання загибелі або пораненню людей.

Посадові особи дослідно-випробувальних лабораторій територіальних органів ДСНС та УкрНДІЦЗ:

- посадова особа ДВЛ залучається до дослідження пожеж (участь в огляді місця події, фіксація обстановки на місці

пожежі, проведення пожежно-технічних досліджень (експертизи) та установлення обставин і причин виникнення пожежі) слідчим та посадовими особами територіальних органів ДСНС через ОКЦ ДСНС, посадову особу територіального підрозділу ГУНП у разі, якщо: внаслідок пожежі загинуло три і більше або постраждало 5 і більше осіб; сталася пожежа із загибеллю або травмуванням людей на підприємствах, установах, в організаціях, закладах; площа пожежі становить 1000 та більше метрів квадратних; орієнтовні збитки внаслідок пожежі становлять 10 тисяч і більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; наявна інша необхідність залучення за рішенням слідчого;

- посадова особа УкрНДІЦЗ за необхідності залучається до дослідження пожеж (участь в огляді місця події, фіксація обстановки на місці пожежі, проведення пожежно-технічних досліджень (експертизи) та установлення обставин і причин виникнення пожежі) слідчим та посадовими особами територіальних органів ДСНС через ОКЦ ДСНС, посадову особу територіального підрозділу ГУНП у разі, якщо: унаслідок пожежі загинуло п'ять і більше або постраждало 10 і більше осіб; загинуло три і більше або постраждало 5 і більше людей на підприємствах, установах, в організаціях, закладах; площа пожежі становить 10 000 і більше метрів квадратних; орієнтовні збитки внаслідок пожежі становлять 100 000 і більше неоподатковуваних мінімумів доходів громадян; наявна інша необхідність залучення згідно з постановою слідчого;

- після прибуття на місце пожежі інформують старшого СОГ про це та надалі беруть участь в огляді місця події як спеціалісти з дослідження пожеж;

- на місці події (пожежі) як спеціалісти надають допомогу в огляді місця пожежі з метою виявлення осередку і причин виникнення та розповсюдження пожежі, виявлення, фіксації та вилучення предметів і матеріалів, що надалі можуть бути використані як речові докази. Надає слідчому допомогу у фіксації в протоколі огляду місця події інформації щодо виявлених предметів і матеріалів тощо;

- досліджують стан і справність систем протипожежного захисту та первинних засобів пожежогасіння, що є на об'єкті, можуть надавати роз'яснення щодо дотримання вимог

пожежної безпеки, приписів та постанов посадових осіб ДСНС, якщо такі виносилися;

- у разі залучення слідчим беруть участь у додатковому огляді (оглядах) об'єкта дослідження (пожежі), під час якого виступають як спеціалісти з дослідження пожеж та надають допомогу у виявленні та вилученні предметів і матеріалів, необхідних для проведення дослідження щодо їх пожежної небезпеки;

- у разі зазначення слідчим у постанові про призначення пожежно-технічної експертизи або при погодженні слідчим клопотання експерта про необхідність залучення посадових осіб УкрНДІЦЗ та ДВЛ беруть участь у проведенні зазначеної експертизи;

- під час залучення до виконання судової пожежно-технічної експертизи, посадові особи УкрНДІЦЗ та ДВЛ користуються правами, визначеними КПК України та Законом України «Про судову експертизу».

Дільничний офіцер поліції на місці події (пожежі):

- забезпечує охорону місця події, збереження слідів учиненого кримінального правопорушення та за необхідності організовує надання невідкладної медичної допомоги потерпілим особам;

- з'ясовує обставини події, установлює свідків, очевидців, збирає інші відомості, що можуть бути використані як докази;

- інформує оперативного чергового відповідного територіального органу поліції про обставини події та причетних до неї осіб;

- негайно інформує слідчого про одержані дані щодо обставин події та причетних до неї осіб для їх подальшої фіксації шляхом проведення слідчих (розшукових) дій;

- після прибуття СОГ виконує усні доручення старшого СОГ.

Інспектор-кінолог на місці пожежі як спеціаліст:

- веде пошук різних предметів і слідів (вихідних точок), від яких можна застосувати службового собаку;

- доводить до відома членів СОГ інформацію про виявлення слідів з чітко виявленими особливостями взуття, а також будь-яких предметів, що можуть мати значення для розслідування кримінального правопорушення;

- бере участь (зі службовим собакою) в обстеженні місць можливого перебування підозрюваних (підвали, горища, сховища, лісопосадки тощо);

- здійснює пошук підозрюваних за виявленими на місці події речами, об'єктами та предметами з одорологічними (запаховими) ознаками із застосуванням службового собаки;

- складає акт про застосування службово-розшукового собаки.

Охорона місця пожежі знімається тільки за дорученням слідчого, але не раніше, ніж до закінчення оформлення результатів огляду в протоколах, актах, планах та схемах, а також після вилучення предметів та матеріалів.

У разі вчинення особливо тяжких злочинів, пов'язаних з пожежами, а також кримінальних правопорушень, що викликають значний суспільний резонанс, огляд місця події проводиться за участю начальників територіального органу поліції та слідчого підрозділу.

Після закінчення огляду місця пожежі та проведення першочергових слідчих (розшукових) дій члени СОГ звітують перед слідчим про проведену ними роботу.

Подальша робота членів СОГ щодо встановлення причин пожежі та виявлення підозрюваних осіб здійснюється відповідно до плану слідчих (розшукових) дій.

Про несвоєчасне направлення або неприбуття на місце пожежі СОГ керівництво підрозділу ДСНС, в зоні відповідальності якого вона виникла, інформує керівництво відповідного територіального органу поліції для реагування та вжиття заходів щодо поліпшення спільних дій на цьому напрямі діяльності.

Про несвоєчасне скерування або неприбуття на місце пожежі посадових осіб ДСНС керівництво ГУНП, на території обслуговування якого вона виникла, інформує керівництво територіального органу ДСНС для реагування та вжиття заходів щодо поліпшення спільних дій на цьому напрямі діяльності.

1.4. Створення СОГ для розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами

Для швидкого, повного та неупередженого розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами, створюються СОГ.

Створення СОГ здійснюється в установленому порядку, за погодженням з начальником слідчого підрозділу територіального підрозділу ГУНП. При цьому керівником СОГ є слідчий, який спеціалізується на розслідуванні зазначеної категорії кримінальних правопорушень та визначений начальником слідчого підрозділу здійснювати їх розслідування.

До складу СОГ входять посадові особи, які брали участь в огляді місця події. У разі потреби залучаються дільничні офіцери поліції, на території обслуговування яких сталася пожежа, посадові особи інших органів і підрозділів поліції.

Забороняється здійснювати заміну оперативних працівників, включених до складу СОГ, без узгодження зі слідчим (керівником СОГ) або керівником органу досудового розслідування.

Контроль за роботою СОГ покладається на начальника слідчого підрозділу територіального підрозділу ГУНП, який за погодженням з начальником територіального підрозділу ГУНП має право організовувати проведення оперативних нарад за участю слідчих та посадових осіб інших органів і підрозділів поліції з питань виявлення та розслідування кримінальних правопорушень, у тому числі стану виконання доручень слідчих і порядку взаємодії служб.

Робота з розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами, здійснюється відповідно до узгодженого плану слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, який складається в триденний строк з моменту внесення слідчим відповідних відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР, затверджується начальниками територіального органу поліції та органу досудового розслідування і приєднується слідчим до матеріалів кримінального провадження.

До підготовки плану залучаються посадові особи, які брали участь в огляді місця пожежі та проведенні невідкладних слідчих (розшукових) дій.

У плані зазначаються висунуті версії кримінального правопорушення, розподіляються обов'язки між виконавцями для перевірки висунутих версій, установлюються строки виконання запланованих заходів.

Слідчі (розшукові) дії, доручення слідчого щодо розслідування кримінальних правопорушень плануються і виконуються на основі розмежування та чіткого дотримання умов діяльності в межах компетенції слідчого і посадових осіб інших служб територіальних органів поліції.

ГУНП є відповідальними за остаточні результати роботи з розслідування пожеж у межах установленої компетенції і беруть участь у цій роботі до закінчення розслідування.

Організація контролю за виконанням доручень слідчих у кримінальних провадженнях

Контроль за виконанням доручень слідчих у кримінальних провадженнях про пожежі покладається на начальників територіальних підрозділів ГУНП, які зобов'язані:

- визначати конкретних осіб з числа співробітників оперативних підрозділів, на яких покласти обов'язки з виконання доручень слідчих;

- щотижня узагальнювати стан виконання доручень слідчих у кримінальних провадженнях про пожежі, стежити за якісним їх виконанням, уживати заходів щодо усунення недоліків;

- спільно з керівниками слідчих підрозділів заслуховувати звіти членів СОГ про результати огляду місця пожежі, проведення слідчих (розшукових) дій, вивчати зібрані ними матеріали. Враховуючи початкові дані, отримані під час проведення слідчих (розшукових) дій, спільно з членами СОГ за версіями та окремими напрямками подальших дій щодо встановлення й викриття осіб, причетних до виникнення пожежі, забезпечувати залучення представників усіх служб поліції для отримання остаточного результату, координувати роботу підлеглих, здійснювати повсякденний дієвий контроль за її проведенням;

- здійснювати контроль за своєчасністю передачі слідчому в установленому порядку відомостей і матеріалів, зібраних за його дорученням. Тривалість виконання доручень слідчих не повинна перевищувати встановленого у дорученнях строку. У разі неможливості своєчасного виконання доручення

продовження строку його виконання письмово погоджується начальником оперативного підрозділу з керівником органу досудового розслідування;

- забезпечувати належні умови зберігання вилучених з місць подій слідів, предметів і матеріалів, проведення за ними необхідних експертиз та їх повне і ефективне використання при розслідуванні кримінальних правопорушень.

Не допускається надання слідчими неконкретизованих доручень та доручень без установа строку їх виконання.

Доручення, які даються слідчими, реєструються в канцелярії органів (підрозділів) поліції та передаються в порядку, передбаченому чинним законодавством.

Матеріали про виконання доручень слідчих посадовими особами органів (підрозділів) поліції надсилаються до слідчого підрозділу разом із супровідним листом за підписом начальника територіального підрозділу, що реєструється в канцелярії.

1.5. Порядок обліку пожеж та їх наслідків

Порядок [6] визначає вимоги до ведення обліку пожеж та їх наслідків і є обов'язковим для міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій незалежно від їх підпорядкування і форми власності.

Облік пожеж та їх наслідків (облік пожеж) здійснюється з метою проведення аналізу причин та умов виникнення пожеж, оцінки стану пожежної безпеки населених пунктів та об'єктів, прогнозування ситуації і розроблення запобіжних заходів для забезпечення безпеки людей, збереження матеріальних цінностей та створення умов для гасіння пожеж.

Поняття, що використовуються у цьому Порядку, мають таке значення:

- загиблій унаслідок пожежі – особа, смерть якої має прямий причинний зв'язок з пожежею (від тілесних ушкоджень, одержаних унаслідок впливу основних небезпечних факторів пожежі, вторинних проявів небезпечних факторів пожежі, а також механічних порушень анатомічної цілісності організму, отриманих під час евакуації з місця пожежі та її гасіння); особа, смерть якої настала безпосередньо під час пожежі або протягом одного місяця з дня отримання травм на пожежі, що

встановлено на підставі висновку судово-медичної експертизи або результатів лікарського обстеження;

- небезпечні фактори пожежі – прояви, що призводять чи можуть призвести до опіку, отруєння леткими продуктами згорання або травмування чи загибелі людей, заподіяння матеріальних та інших збитків. До небезпечних факторів пожежі належать підвищена температура, задимлення, погіршення складу газового середовища;

- вторинні прояви небезпечних факторів пожежі – наявність уламків зруйнованих апаратів, агрегатів, установок, конструкцій; виділення радіоактивних та токсичних речовин і матеріалів із зруйнованих апаратів, установок; виникнення електричного струму внаслідок винесення напруги на струмопровідні частини конструкцій, апаратів, агрегатів; інших небезпечних факторів вибуху, що стався внаслідок пожежі;

- побічні збитки від пожеж – оцінені у грошовому вираженні витрати на гасіння пожежі (вартість вогнегасних речовин, пально-мастильних матеріалів тощо), ліквідацію її наслідків (враховуючи соціально-економічні та екологічні втрати), у тому числі на відбудову об'єкта; втрати, зумовлені простоем у виробництві, перервою в роботі, зміною графіка руху транспортних засобів тощо;

- прямі збитки від пожеж – оцінені в грошовому вираженні матеріальні цінності, знищені та/або пошкоджені внаслідок безпосереднього впливу небезпечних факторів пожежі;

- травмований на пожежі – особа, що зазнала тілесних або інших ушкоджень внаслідок впливу небезпечних факторів пожежі (її вторинних проявів), а також механічних порушень анатомічної цілісності організму, отриманих під час евакуації з місця пожежі та її гасіння, що підтверджено довідкою з лікувального закладу.

Обліку підлягають усі пожежі незалежно від місця їх виникнення та наслідків.

Не підлягають обліку:

- випадки горіння, обумовленого специфікою технологічного процесу виробництва чи умовами роботи промислових апаратів, агрегатів, установок та конструкцій;

- вибухи, спалахи та статичні електричні розряди без подальшого горіння;

- випадки коротких замикань в електромережі, електроустаткуванні, побутових та промислових електроприладах без подальшого горіння;

- випадки горіння відходів та сміття на відкритій території, якщо такі випадки не завдали прямих та/або побічних збитків;

- випадки самогубства (спроби самогубства) шляхом самоспалення, якщо це не призвело до загибелі чи травмування інших громадян і не завдало їм збитків та не призвело до інших наслідків;

- пожежі, що сталися на об'єктах права власності міжнародних організацій, іноземних юридичних осіб та громадян, а також на об'єктах, що не перебувають в юрисдикції України, якщо це не призвело до загибелі чи травмування громадян України і не завдало збитків юридичним та/або фізичним особам України, або не призвело до інших наслідків для юридичних та/або фізичних осіб України.

Документом, який засвідчує факт пожежі, є акт, що підписується комісією, до складу якої входить не менш як три особи, у тому числі представник територіального органу ДСНС, представник адміністрації (власник) об'єкта, потерпілий.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, на об'єктах яких утворено підрозділи відомчої пожежної (пожежно-сторожової) охорони, можуть розробляти відповідно до специфіки своєї діяльності за погодженням з ДСНС відомчі нормативно-правові акти, що засвідчують факт пожежі.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи та організації ведуть первинний облік пожеж на об'єктах, що належать до сфери їх управління, перебувають у власності чи оренді (якщо інше не визначено договором оренди), інформують ДСНС про всі випадки пожеж і надають необхідні матеріали в ході їх розслідування.

Облік пожеж ведуть:

- територіальні органи ДСНС – у населених пунктах і на об'єктах, підконтрольних ДСНС, а також на транспортних засобах, крім зазначених;

- міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи та організації, які є постійними або тимчасовими користувачами земельних ділянок лісового фонду – у лісах;

- Міноборони, Мін'юст (об'єкти Державної кримінально-виконавчої служби), СБУ, Служба зовнішньої розвідки та Держспецв'язку, Адміністрація Держприкордонслужби – на підконтрольних їм об'єктах;

- Держгірпромнагляд – на підземних об'єктах, у шахтах, розрізах і кар'єрах, рудниках, копальнях, на будівництві тунелів і гідротехнічних споруд;

- Мінінфраструктури – на транспортних засобах морського, річкового, повітряного та магістрального залізничного сполучення, нагляд (контроль) за експлуатацією яких він здійснює;

- МВС – на підконтрольних йому об'єктах, а також на транспортних засобах, причиною пожежі на яких стала дорожньотранспортна пригода.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації, подають щомісяця до 10 числа, що настає за звітним періодом, ДСНС інформацію про всі випадки пожеж та їх наслідки за формами звітності, затвердженими Міноборони, для ведення ним державного статистичного обліку пожеж.

Страхові організації незалежно від форми власності зобов'язані у 3-денний строк письмово повідомляти територіальні органи ДСНС про звернення до них юридичних та фізичних осіб із заявою про страховий випадок, спричинений пожежею.

Матеріальні втрати від пожежі визначаються сумою прямих і побічних збитків за цінами, що діють на час виникнення пожежі.

Облік прямих і побічних збитків ведеться окремо.

Збитки від пожежі визначаються не залежно від того, підлягають вони відшкодуванню чи ні.

Прямі збитки, завдані внаслідок знищення пожежею основних фондів, визначаються за залишковою вартістю з урахуванням останньої переоцінки (за винятком вартості залишків).

Прямі збитки, завдані внаслідок знищення пожежею основних фондів на стадії незавершеного будівництва (капітального ремонту), визначаються виходячи з обсягу виконаних робіт.

Збитки від знищення (пошкодження) пожежею обігових коштів визначаються шляхом виключення з вартості матеріальних цінностей, що перебувають на обліку, за цінами на момент виникнення пожежі вартості матеріальних цінностей, що залишилися.

Вартість продукції власного виробництва, у тому числі тієї, що перебуває на стадії незавершеного виробництва, визначається виходячи з її первісної вартості та витрат на оброблення, проведене до моменту виникнення пожежі.

Вартість готової продукції, сировини та інших матеріальних цінностей (включаючи малоцінні та швидкозношувані речі), що перебувають на складах (базах), визначається за оптовими чи закупівельними цінами з урахуванням транспортних, заготівельно-складських накладних витрат та норм природних збитків на момент виникнення пожежі, а в роздрібній торгівлі – за роздрібними цінами.

У разі знищення внаслідок пожежі цінних паперів і грошових знаків прями збитки вважаються такими, що дорівнюють їх номінальній вартості, крім цінних паперів (грошових знаків), що перебувають на стадії виготовлення, матеріальні збитки за якими визначаються відповідно до собівартості їх виготовлення.

Збитки, що визначені в іноземній валюті, перераховуються в гривнях за офіційним обмінним курсом Національного банку, що діяв на момент виникнення пожежі.

У разі знищення (пошкодження) продукції інтелектуальної та творчої діяльності збитки визначаються на підставі договірних та інших документів чи результатів експертизи.

Побічні збитки визначаються на підставі довідки, складеної згідно з документами бухгалтерського обліку. Відповідальність за достовірність відомостей про збитки несуть особи, які подали таку довідку.

У разі відсутності документів про побічні збитки їх розмір визначається за методикою, що розробляється відповідним центральним органом виконавчої влади з урахуванням специфіки його діяльності.

Прямі та побічні збитки, завдані пожежею фізичним особам, визначаються на підставі відомостей страхових

організацій, витягів з рішень судових органів, документів чи письмових заяв власників майна.

Обліку підлягають особи, загиблі внаслідок пожеж, та травмовані на пожежах, крім осіб, що загинули або травмовані внаслідок кримінальних дій чи самогубства (спроби самогубства) шляхом самоспалення.

Медичні заклади незалежно від форми власності зобов'язані протягом доби повідомити територіальні органи ДСНС про звернення чи доставку до них для надання медичної допомоги осіб з тілесними ушкодженнями чи отруєнням, отриманими під час пожежі (її вторинних проявів), або тих, що померли від травм і впливу небезпечних факторів пожежі, з поданням висновку про причину смерті.

Контроль за веденням обліку пожеж на підвідомчих підприємствах, в установах та організаціях здійснюється міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади.

ДСНС та його територіальні органи мають право проводити в установленому законодавством порядку перевірку повноти і якості ведення обліку пожеж у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, на підприємствах, в установах та організаціях.

Відповідальність за достовірність інформації про випадки пожежі несуть керівники міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ та організацій в установленому порядку.

Відповідно до вимог Порядку обліку пожеж та їх наслідків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 року № 2030, з метою приведення нормативно-правових актів у сфері пожежної та техногенної безпеки у відповідність до вимог чинного законодавства та уніфікації порядку збирання інформації про пожежі та їх наслідки від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій затверджені форма акта про пожежу (Додаток 3) та журналу обліку пожеж (Додаток 4) [6]; форма звітності № 1-ППО (місячна) «Звіт про пожежі та їх наслідки» (Додаток 5) [38].

Контрольні запитання

1. Обов'язки посадових осіб ДСНС під час огляду місця пожежі.
2. Хто організовує взаємодію органів внутрішніх справ та ДСНС під час розслідування правопорушень, пов'язаних з пожежами.
3. Завдання слідчо-оперативної групи.
4. Хто очолює слідчо-оперативну групу?
5. Який документ готує інспектор як член слідчо-оперативної групи?
6. Коли виїжджає на місце пожежі начальник ГУ ДСНС?
7. У якому випадку викликається на місце пожежі дослідно-випробувальна лабораторія ДСНС?
8. Хто веде облік пожеж?
9. Яку інформацію має надавати керівник гасіння пожежі?
10. Які матеріали долучаються до протоколу огляду місця події?
11. Які відомості відображаються в журналі обліку пожеж?
12. Які дані надаються в акті про пожежу?
13. Кому вручається примірник акта про пожежу?
14. Хто складає акт про пожежу?

РОЗДІЛ 2

Відомча пожежна охорона

2.1. Загальні положення про відомчу пожежну охорону

Кодекс цивільного захисту передбачає, що у суб'єктів господарювання, віднесених до сфери управління відповідних центральних органів виконавчої влади, утворюються державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) для забезпечення відомчої пожежної охорони.

Перелік суб'єктів господарювання, в яких створюється відомча пожежна охорона, визначає Кабінет Міністрів України [7].

Порядок забезпечення відомчої пожежної охорони, права та обов'язки її працівників визначаються положеннями про них, які затверджуються відповідними міністерствами на підставі Типового положення про відомчу пожежну охорону. Типове положення про відомчу пожежну охорону затверджує Кабінет Міністрів України.

Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону та мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону, щодо підготовки рятувальників та організації гасіння пожеж керуються актами центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також актами інших міністерств, до сфери управління яких віднесені підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону.

Нормативно-правові акти міністерств з питань підготовки рятувальників пожежно-рятувальних підрозділів, що забезпечують відомчу пожежну охорону, та організації гасіння пожеж погоджуються з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Пожежна охорона поділяється на державну, відомчу, місцеву та добровільну.

У суб'єктів господарювання, віднесених до сфери управління відповідних центральних органів виконавчої влади, утворюються державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини) для забезпечення відомчої пожежної охорони.

Порядок забезпечення відомчої пожежної охорони, права та обов'язки її працівників визначаються положеннями про них, які затверджуються відповідними міністерствами на підставі Типового положення про відомчу пожежну охорону.

Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону та мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Пожежно-рятувальні підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону, щодо підготовки рятувальників та організації гасіння пожеж керуються актами центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, а також актами інших міністерств, до сфери управління яких віднесені підрозділи, що забезпечують відомчу пожежну охорону.

Нормативно-правові акти міністерств з питань підготовки рятувальників пожежно-рятувальних підрозділів, що забезпечують відомчу пожежну охорону, та організації гасіння пожеж погоджуються з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Служби пожежної безпеки, створені для забезпечення пожежної безпеки на об'єктах Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Національної поліції, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сферах організації спеціального зв'язку та захисту інформації, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні, Державної спеціальної служби транспорту центрального органу виконавчої влади, який

забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері транспорту та інфраструктури, здійснюють контроль за виконанням правил пожежної безпеки на цих об'єктах.

Перелік суб'єктів господарювання, в яких створюється відомча пожежна охорона:

- Міноборони;
- Мінінфраструктури (об'єкти залізничного, авіаційного, морського, річкового транспорту);
- Адміністрації Держприкордонслужби;
- Держлісагентства;
- Держрезерву;
- Адміністрації Держспецзв'язку;
- Служби зовнішньої розвідки;
- Мін'юсту (об'єкти Державної кримінально-виконавчої служби)
- ДАЗВ (підприємства, що провадять лісогосподарську діяльність, та Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний заповідник)

Типове положення про відомчу пожежну охорону

Відомча пожежна охорона утворюється суб'єктом господарювання, який належить до сфери управління міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади (далі – суб'єкт господарювання), за погодженням з таким міністерством, органом та складається з державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) (далі – пожежно-рятувальні підрозділи), кількість яких визначається суб'єктом господарювання.

Відомча пожежна охорона утворюється для виконання завдань, передбачених Кодексом цивільного захисту України, з метою захисту життя і здоров'я людей, державної власності від пожеж і підтримання належного рівня пожежної безпеки на об'єктах, що належать суб'єктові господарювання.

Відомча пожежна охорона у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міноборони, іншими нормативно-правовими актами та положенням про відомчу пожежну охорону, що затверджується відповідним міністерством на підставі цього Типового положення.

Основними завданнями відомчої пожежної охорони є забезпечення пожежної безпеки, запобігання виникненню пожеж та нещасних випадків під час пожеж, гасіння пожеж, рятування населення, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

Відомча пожежна охорона відповідно до покладених на неї завдань:

1) запобігає виникненню пожеж та нещасних випадків під час пожеж;

2) здійснює гасіння пожеж, проводить евакуацію людей та матеріальних цінностей, заходи щодо мінімізації або ліквідації пожеж;

3) проводить аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи;

4) здійснює контроль за дотриманням порядку проведення пожежонебезпечних робіт;

5) подає суб'єктові господарювання пропозиції щодо проведення науково-дослідних, проектних і проектно-конструкторських робіт у галузі пожежної безпеки;

6) здійснює контроль за виконанням галузевих програм у частині забезпечення пожежної безпеки;

7) бере участь у вирішенні питань кадрового забезпечення відомчої пожежної охорони;

8) використовує об'єктові системи оповіщення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, а також відомчі засоби масової інформації для інформування про необхідність дотримання вимог пожежної безпеки;

9) здійснює інші функції, передбачені актами законодавства.

Посадові особи відомчої пожежної охорони мають право:

1) одержувати від посадових осіб і працівників суб'єкта господарювання відомості та документи щодо стану пожежної безпеки, дані про пожежі, технічну документацію на розроблення і виготовлення пожежонебезпечних приладів, обладнання та іншої продукції, речовин і матеріалів;

2) брати участь у розслідуванні обставин і причин пожеж, загибелі та травмування людей, знищення і пошкодження майна;

3) складати протоколи про адміністративні правопорушення та готувати пропозиції щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні вимог пожежної безпеки на об'єктах, що належать суб'єктові господарювання;

4) брати участь у розробленні проектів відомчих і галузевих стандартів, норм, правил, технічних умов на виготовлення продукції та проведення робіт, що встановлюють вимоги до пожежонебезпечних технологічних процесів та продукції;

5) надсилати у разі виявлення порушень вимог пожежної безпеки, що створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей, відповідні матеріали територіальним органам ДСНС для прийняття рішення.

Пожежно-рятувальні підрозділи, які мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, встановленому Міноборони.

Під час гасіння пожеж працівники відомчої пожежної охорони мають право на безперешкодний доступ до житлових, виробничих та інших приміщень, а також вжиття всіх необхідних заходів, спрямованих на рятування населення, запобігання поширенню вогню та ліквідації пожежі.

Керівник відомчої пожежної охорони безпосередньо підпорядковується керівникові суб'єкта господарювання або його заступникові.

Методичне керівництво, координацію діяльності відомчої пожежної охорони здійснює керівник суб'єкта господарювання, а контроль за діяльністю відомчої пожежної охорони – ДСНС.

Працівники пожежно-рятувальних підрозділів (крім тих, що працюють в установах і організаціях, які фінансуються з державного бюджету) підлягають обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, отриманих під час ліквідації пожежі або наслідків аварії, згідно з Положенням про порядок і умови обов'язкового особистого страхування працівників відомчої та місцевої пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд).

Забороняється залучати працівників пожежно-рятувальних підрозділів до виконання завдань, не передбачених цим Типовим положенням.

Штатна чисельність пожежно-рятувальних підрозділів визначається суб'єктом господарювання відповідно до покладених на такі підрозділи завдань та з урахуванням пожежної небезпеки виробництва і типових штатів, що затверджуються міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади за погодженням з ДСНС.

На керівні посади та посади, пов'язані з виконанням функцій із запобігання виникненню пожеж та здійсненням контролю у сфері пожежної безпеки, призначаються особи, які мають базову або повну вищу спеціальну технічну освіту.

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення відомчої пожежної охорони здійснюється суб'єктом господарювання.

2.2. Положення про відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті

Відомча воєнізована охорона на залізничному транспорті (відомча охорона) – система спеціалізованих воєнізованих підрозділів, що здійснюють охорону вантажів на шляху прямування, об'єктів на підприємствах, в установах та організаціях, що входять до сфери управління Укрзалізниці, а також забезпечують проведення заходів, спрямованих на запобігання та гасіння пожеж на них [5].

Відомча охорона підпорядкована Укрзалізниці.

Відомча охорона у своїй діяльності керується Конституцією і законами України, постановами Верховної Ради України, указами і розпорядженнями Президента України, декретами, постановами і розпорядженнями Кабінету Міністрів України, наказами Мінінфраструктури та Укрзалізниці, а також Положенням [5].

Головними завданнями відомчої охорони є:

- здійснення охорони вантажів на шляху прямування та в парках станцій за переліком, затвердженим Мінінфраструктури;
- здійснення охорони об'єктів залізничного транспорту за переліком, затвердженим Укрзалізницею;
- запобігання незаконному проїздові сторонніх осіб у вантажних поїздах і перебуванню сторонніх осіб на залізничних коліях у не призначених для цього місцях;

- запобігання та ліквідація пожеж на підприємствах, в установах та організаціях, що входять до складу залізниць України, а також у залізничному рухомому складі.

Відомча охорона відповідно до покладених на неї завдань:

- здійснює профілактичні заходи, спрямовані на запобігання крадіжкам вантажів, матеріальних цінностей;

- проводить затримання розкрадачів вантажів та матеріальних цінностей;

- здійснює пожежно-профілактичні заходи та контроль за виконанням установлених вимог пожежної безпеки;

- бере участь у ліквідації пожеж на підприємствах, в установах та організаціях, що входять до складу залізниць України, а також у залізничному рухомому складі;

- проводить розслідування технічних причин пожеж та їх облік;

- сприяє зміцненню і всебічному розвитку добровільних пожежних дружин та інших громадських протипожежних формувань;

- бере участь у роботі комісій з прийняття в експлуатацію нових і реконструйованих об'єктів;

- супроводжує касирів від установ банку до підприємств залізничного транспорту та в зворотному напрямку.

Підрозділи відомчої охорони відповідно до укладених договорів з підприємствами та організаціями, які не входять до складу залізничного транспорту, можуть здійснювати охорону об'єктів і вантажів, проводити пожежно-профілактичні обстеження, здійснювати технічне обслуговування первинних засобів пожежогасіння та пожежної техніки, проводити навчання з пожежно-технічного мінімуму, надавати консультації з питань пожежної безпеки, виконувати роботи з монтажу і технічного обслуговування засобів охорони, пожежної сигналізації, пожежогасіння та інше.

Забороняється залучати особовий склад підрозділів відомчої охорони до виконання завдань, не передбачених законодавством України та цим Положенням.

Працівники відомчої охорони мають право:

- вимагати від працівників залізничного транспорту та інших осіб дотримання правил пропускового режиму і пожежної

безпеки на підприємствах, в установах та організаціях залізничного транспорту;

- в установленому порядку в разі порушення правил пожежної безпеки, що створює безпосередню загрозу виникнення пожежі, та невиконання протипожежних заходів, передбачених нормами проектування, технічними вимогами та іншими нормативними актами, тимчасово до усунення недоліків зупиняти роботу підрозділів підприємства, експлуатацію будинку, споруди, окремого приміщення, а також забороняти випуск на лінію вагонів і тягового рухомого складу, які не відповідають вимогам пожежної безпеки;

- згідно з чинним законодавством розглядати справи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення, затримувати правопорушників, проводити особистий огляд і огляд речей;

- перевіряти умови зберігання матеріальних цінностей, справність огорож, технічних засобів охорони, виконання посадовими особами правил забезпечення збереження вантажів і в разі виявлення порушень цих правил і загрози збереженню матеріальних цінностей вживати заходів до їх усунення, тимчасово зупиняти експлуатацію будинку, споруди, приміщення.

Відомча охорона складається з підрозділів охорони вантажів, особливо важливих об'єктів, а також підрозділів пожежної охорони.

До відомчої охорони належать:

- голова управління воєнізованої охорони;
- служби воєнізованої охорони залізниць;
- загони воєнізованої охорони залізниць;
- стрілецькі, пожежні та інші підрозділи, навчальні заклади, бази матеріального і технічного забезпечення, будинки та бази відпочинку.

Структура головного управління, служб та загонів відомчої охорони визначається відповідно до законодавства.

Головне управління воєнізованої охорони очолює начальник, який призначається керівником Укрзалізниці.

Призначення на посаду начальника служби та начальника загону відомчої охорони залізниць здійснюється в порядку, встановленому Укрзалізницею.

Начальницький склад відомчої охорони несе відповідальність за забезпечення охорони об'єктів і вантажів під час перевезення, пожежно-профілактичну роботу, бойову готовність підрозділів, навчання і виховання особового складу.

Особовий склад відомчої охорони, зайнятий на охороні вантажів і об'єктів, несе відповідальність за повне збереження довірених йому матеріальних цінностей і бойової нарізної вогнепальної зброї. За невиконання покладених на працівників відомчої охорони завдань винні особи несуть дисциплінарну, матеріальну та кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством.

Чисельність працівників відомчої охорони залізниць за поданням начальників залізниць і метрополітенів устанавлюється Укрзалізницею та визначається за відповідним нормативом і з урахуванням покладених на них завдань. На один цілодобовий пост (патруль) чисельність відомчої охорони встановлюється з розрахунку 6 одиниць без урахування начальницького складу, працівників службового собаківництва, обслуговуючого персоналу та працівників, зайнятих на експлуатації технічних засобів охорони.

Рядовий та начальницький склад відомчої охорони проходить навчально-бойову та спеціальну підготовку за програмами, затвердженими головним управлінням воєнізованої охорони.

Особовий склад відомчої охорони поділяється на воєнізований і вільнонайманий.

Воєнізований склад відомчої охорони складається з начальницького (вищий, старший, середній і молодший) та рядового складу. Перелік посад, які належать до воєнізованого складу, затверджується Укрзалізницею.

До відомчої охорони приймаються громадяни України, які, як правило, пройшли строкову військову службу або перебувають у запасі Збройних Сил України і придатні за висновком медичної комісії для служби у відомчій охороні.

З працівниками відомчої охорони укладається трудовий договір відповідно до законодавства України про працю.

Для осіб, які приймаються до відомчої охорони, встановлюється випробувальний термін до трьох місяців, якщо інше не передбачено законодавством.

Для молодшого начальницького та рядового складу відомчої охорони може встановлюватися підсумковий поквартальний облік робочого часу.

Варта відомчої охорони призначається на термін до однієї доби. У виняткових випадках під час ліквідації пожеж, наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха або ускладнення оперативної обстановки цей термін може бути продовжений.

Варті відомчої охорони забороняється залишати вартове приміщення без дозволу начальника варті. Начальник варті може залишити приміщення тільки для зміни постів, перевірки несення служби і в разі виїзду на місце події або стихійного лиха в районі об'єкта, що охороняється.

Працівники відомчої охорони під час виконання службових обов'язків мають право застосовувати вогнепальну зброю та спеціальні засоби (наручники, гумові кийки, засоби зв'язування, сльозоточиві речовини) у випадках і порядку, передбачених законодавством.

Для охорони вантажів і об'єктів на залізницях можуть використовуватися службові собаки.

Працівники відомчої охорони зобов'язані:

- чесно і сумлінно виконувати службові обов'язки, суворо дотримуватися законів України, вимог цього Положення, інструкцій та інших нормативних актів з питань забезпечення збереження вантажів, охорони об'єктів і пожежної безпеки;

- зберігати відомчу зброю, техніку, майно і утримувати їх у належному стані;

- бути дисциплінованим, постійно підвищувати свій професійний рівень, суворо зберігати державну та службову таємницю;

- під час виконання службових обов'язків носити формений одяг і знаки розрізнення встановленого зразка відповідно до своєї посади.

Витрати на утримання відомчої охорони входять у собівартість виробництва залізниць.

Кошториси витрат на утримання служб, загонів і підрозділів відомчої охорони затверджуються в порядку, встановленому Укрзалізницею.

Кошти, необхідні для виплати особовому складові відомчої охорони одноразової допомоги, а також витрати на санаторно-

курортне обслуговування та дитячі оздоровчі заклади, передбачаються в кошторисі на утримання воєнізованої охорони.

Медико-санітарне обслуговування особового складу відомчої охорони та членів їх сімей здійснюється лікувальними закладами залізничного транспорту на загальних підставах, установлених для працівників залізничного транспорту.

Забезпечення відомчої охорони автотранспортними засобами, речовим майном, обладнанням і пожежним устаткуванням здійснюється за кошти залізниць за місцем дислокації. Особовий склад відомчої охорони забезпечується безоплатним форменим і спеціальним одягом, а також засобами індивідуального захисту за нормами, затвердженими Укрзалізницею, за кошти, передбачених на утримання воєнізованої охорони.

Казармені та службові приміщення для підрозділів відомчої охорони надаються залізницями. Особовий склад відомчої охорони розміщується у казармах, службових приміщеннях і пожежних депо безплатно.

Будівництво, утримання і капітальний ремонт казарм, службових приміщень і пожежних депо здійснюється залізницями.

Працівники відомчої охорони користуються всіма пільгами соціального захисту, встановленими для працівників залізничного транспорту.

Підрозділи відомчої охорони забезпечуються в установленому порядку бойовою нарізною вогнепальною зброєю і боєприпасами.

Відпустки працівникам відомчої охорони надаються в порядку і на умовах, передбачених чинним законодавством.

За безперервну роботу у відомчій охороні її особовому складу встановлюється відповідно до стажу надбавка до посадових окладів за вислугу років на рівні, визначеному для працівників залізничного транспорту.

З метою підвищення професійної майстерності, відповідальності за якісне несення служби для вищого, старшого, середнього та молодшого начальницького складу відомчої охорони запроваджуються диференційовані надбавки до посадових окладів у розмірі до 50 відсотків, для рядового

складу I категорії – до 24 і II категорії – до 12 відсотків посадового окладу.

Надбавки встановлюються за рахунок економії фонду заробітної плати. У разі несвоєчасного виконання завдань, погіршення якості роботи, а також порушення трудової дисципліни ці надбавки скасовуються.

Вимоги, що ставляться до працівників відомчої охорони під час присвоєння їм кваліфікаційних категорій, затверджуються начальником залізниці. Кваліфікаційні категорії присвоюються на підставі атестації працівників, що проводиться в порядку, встановленому для спеціалістів і службовців.

Працівникам відомчої охорони щомісяця виплачується грошова компенсація за продовольчий пайок у розмірі не менш як 70 відсотків установленої мінімальної заробітної плати.

Служби відомчої охорони залізниць за рахунок коштів Укрзалізниці можуть здійснювати особисте страхування працівників відомчої охорони від нещасних випадків, пов'язаних з виконанням службових обов'язків.

2.3. Положення про службу аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення підприємства цивільної авіації України

Положення [33] регламентує діяльність служби аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення підприємства цивільної авіації України (далі – авіапідприємство).

Служба аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення (далі – Служба) створюється на авіапідприємствах з метою організації та проведення заходів аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення польотів, аварійно-рятувальних робіт на території аеропортів (аеродромів) та в районі відповідальності за проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт, забезпечення пожежної безпеки на об'єктах авіапідприємства.

Служба є структурним підрозділом авіапідприємства та знаходиться під адміністративним контролем управління авіапідприємства, яке повинно забезпечити організацію, оснащення, укомплектованість, навчання персоналу та виконання Службою завдань та функцій за призначенням.

Служба діє відповідно до розробленого положення про службу аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення підприємства, яке затверджується керівником цього авіапідприємства та погоджується з відповідним територіальним органом ДСНС України.

Служба створюється на авіапідприємстві. Структуру і штатний розпис Служби затверджує керівник авіапідприємства, враховуючи вимоги нормативної чисельності працівників Служби відповідно до покладених завдань, категорії аеродрому за рівнем необхідного протипожежного захисту, а також інші особливості цього авіапідприємства.

Службу очолює керівник, який призначається і звільняється з посади керівником авіапідприємства.

Керівник Служби має заступника – начальника пожежної охорони, який призначається і звільняється з посади керівником авіапідприємства. Кандидатура для призначення на посаду керівника Служби та начальника пожежної охорони погоджується з відповідним структурним підрозділом Державної авіаційної служби України.

Посади керівника Служби та його заступника комплектуються особами з відповідною професійною підготовкою та освітньо-кваліфікаційним рівнем вищої освіти.

До складу Служби входять підрозділи:

- пожежної охорони;
- пожежної безпеки;
- забезпечення.

Структуру служби аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення представлено нижче у вигляді блок-схеми.

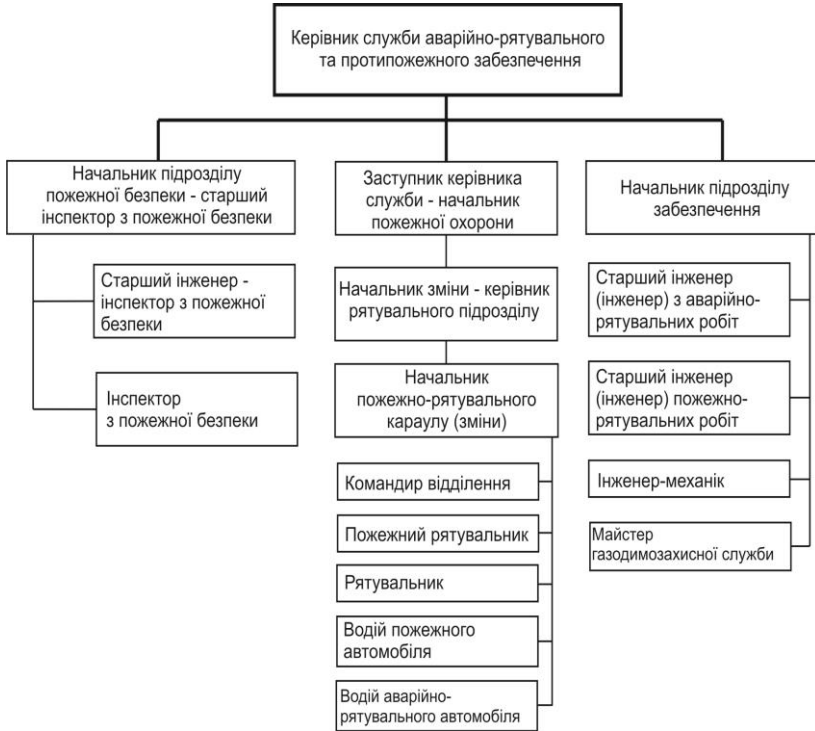


Рисунок 2.1 – Структура служби аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення

Професійний відбір на посади керівників та особового складу Служби проводиться з урахуванням особливих умов праці на підставі кваліфікаційних вимог до відповідних професій та вимог Порядку комплектування та професійної підготовки основного особового складу аварійно-рятувальних служб.

Служба в питаннях підготовки особового складу, ліквідації надзвичайних ситуацій та гасіння пожеж керується авіаційними правилами та нормативно-правовими актами ДСНС України.

Основними завданнями Служби є:

Організація та вдосконалення аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення польотів на авіапідприємстві.

Організація та проведення заходів аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення, профілактики пожежної безпеки, пошуку і рятування людей та надання допомоги в ліквідації наслідків від аварій, катастроф і стихійного лиха.

Гасіння пожеж на території аеропортів (аеродромів) та в районі відповідальності аеродромів за проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт.

Розроблення та реалізація плану заходів на випадок аварійних обставин з повітряним судном в аеропорту (плану заходів на випадок аварійної ситуації з повітряним судном авіапідприємства).

Організація професійної підготовки основного особового складу Служби, підготовки АРК;

Служба контролює оснащення АРК авіапідприємства аварійно-рятувальною та протипожежною технікою.

Служба відповідно до цього Положення здійснює:

- контроль за готовністю до дій чергових сил та засобів з пошуку та рятування авіапідприємства;

- взаємодію з підрозділами ДСНС України, рятувальними, пожежними та медичними службами населеного пункту (району базування) під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій;

- контроль за виконанням вимог документів, що регламентують пошуково-рятувальне забезпечення польотів.

Служба перевіряє:

- стан аварійного сповіщення і порядок передання інформації при проведенні пошукових і аварійно-рятувальних робіт;

- план заходів на випадок аварійних обставин з повітряним судном в аеропорту (план заходів на випадок аварійної ситуації з повітряним судном авіапідприємства).

Служба організовує:

- розробку плану заходів на випадок аварійних обставин з повітряним судном в аеропорту (плану заходів на випадок аварійної ситуації з повітряним судном авіапідприємства);

- участь АРК в наданні допомоги населенню в разі стихійних лих у районі відповідальності;

- навчання спеціалістів аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення;

- проведення відповідних інструктажів і спеціальних навчань з правил пожежної та техногенної безпеки з працівниками авіапідприємств;

- ремонт та технічне обслуговування аварійно-рятувальних та протипожежних засобів, розроблення та виробництво їх окремих зразків;

- проведення профілактичних заходів пожежної та техногенної безпеки;

- проведення пошукових та аварійно-рятувальних робіт;

- евакуацію повітряного судна, що втратило спроможність самостійно рухатися;

- впровадження і освоєння сучасних рятувальних засобів і техніки, оснащення ними АРК.

Служба контролює:

- правильність експлуатації, збереження і технічного обслуговування аварійно-рятувальних засобів і спорядження;

- виконання установлених вимог пожежної та техногенної безпеки;

- наявність документів у підрозділах авіапідприємства, що дають право на виконання пожежонебезпечних робіт.

Служба бере участь у розробленні документів з питань аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення, пожежної безпеки.

Служба проводить:

- заходи щодо виконання сертифікаційних вимог до аеродромів у частині, що стосується аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення;

- заняття згідно з програмами аварійно-рятувальної підготовки;
- інструктажі і спеціальні навчання з правил пожежної безпеки;
- роботу щодо створення і всебічного розвитку добровільних пожежних дружин (команд);
- ліквідацію пожежі на об'єктах авіапідприємства та на авіаційному рухомому транспорті.

Служба веде облік проведених пошукових і аварійно-рятувальних робіт, пожеж та готує відповідні звіти. Про випадки пожеж на авіапідприємстві Служба повідомляє Державну авіаційну службу України в день їх виникнення та складає відповідний акт.

Служба вживає заходів щодо усунення недоліків, зазначених у кварталних та річних звітах з безпеки польотів у цивільній авіації.

Служба готує:

- проведення комплексних тренувань і навчань.
- пропозиції керівникові авіапідприємства (штабу оперативного керівництва) щодо організації та проведення аварійно-рятувальних робіт.

Служба бере участь:

- у роботі комісій з розслідування авіаційних подій;
- у розробленні та погодженні планів реагування на надзвичайні ситуації на об'єктах і територіях, що обслуговуються;
- у проведенні експертизи проектних рішень щодо поліпшення захисту об'єктів і територій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій;
- у роботі комісій з прийняття в експлуатацію об'єктів, які потребують аварійно-рятувального обслуговування;
- у змаганнях з пожежно-рятувального спорту та інших спортивно-масових заходах;
- у підготовці рішень з питань створення, розміщення, визначення обсягів матеріальних резервів для ліквідації надзвичайних ситуацій.

Забороняється залучати до виконання завдань, не передбачених законодавством, особовий склад підрозділу пожежної охорони Служби.

Державні та комунальні аварійно-рятувальні служби можуть надавати за договорами на платній основі додаткові послуги, що не суперечать та не заважають їх основній діяльності.

Аварійно-рятувальні сили та засоби авіапідприємства можуть залучатись для гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха у випадках та порядку, встановлених законодавством.

Служба у разі здійснення заходів щодо запобігання виникненню і ліквідації надзвичайних ситуацій та окремих їх наслідків має право:

- безперешкодного доступу на об'єкти і території з метою виконання робіт, пов'язаних з ліквідацією надзвичайних ситуацій;

- вимагати від усіх осіб, які перебувають у зоні надзвичайної ситуації, додержання правил, запроваджених встановленими заходами безпеки;

- брати участь у роботі комісій з розслідування причин виникнення надзвичайних ситуацій на об'єктах і територіях, що ними обслуговуються;

- проводити в присутності керівника авіапідприємства, що обслуговується, чи його представника пожежно-технічні обстеження і перевірки будівель, споруд, новобудов та інших об'єктів і приміщень, що належать авіапідприємству, одержувати необхідні пояснення, матеріали та інформацію;

- отримувати від структурних підрозділів авіапідприємства, їх посадових осіб і працівників відомості та документи з питань пожежної безпеки;

- проводити внутрішнє розслідування обставин і причин пожеж, загибелі та травмування людей, знищення і пошкодження майна;

- у разі виявлення порушень правил пожежної безпеки, що створює загрозу виникненню пожежі або перешкоджає її гасінню та евакуації людей, невиконання протипожежних заходів, передбачених нормами проектування, технічними вимогами та іншими нормативними документами, у встановленому порядку в межах свого підприємства та підприємства, що обслуговується, припиняти чи забороняти

експлуатацію окремих приміщень, виробничих дільниць, агрегатів, обладнання, опалювальних приладів та дільниць електричної мережі, вимагати проведення пожежонебезпечних робіт.

Матеріальні збитки, пов'язані з пошкодженням майна під час проведення аварійно-рятувальних робіт, гасіння пожежі та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій Служба не відшкодовує.

Керівник Служби має право:

- вимагати від керівників інших служб виконання нормативних документів щодо аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення, пожежної безпеки;

- надавати роз'яснення з питань, що входять до компетенції Служби;

Керівник Служби відповідає за:

- виконання покладених на Службу завдань і функцій;

- готовність до дій аварійно-рятувальних, пожежно-рятувальних сил та засобів авіапідприємства;

- повноту доведення до виконавців та своєчасність виконання вимог нормативних документів, що регламентують аварійно-рятувальне та протипожежне забезпечення, пожежну безпеку;

- наявність на робочих місцях спеціалістів, які залучаються до проведення аварійно-рятувальних робіт, а також відповідних нормативних документів;

- якість підготовлених нормативних документів та стан їх виконання працівниками авіапідприємства;

- професійну спеціальну аварійно-рятувальну підготовку тих посадових осіб та персоналу служб, які залучаються до аварійно-рятувального забезпечення польотів;

- професійну спеціальну пожежно-рятувальну підготовку керівного складу підрозділу пожежної безпеки;

- формування заявок на аварійно-рятувальну техніку, майно і спорядження.

Служба взаємодіє:

- зі службами аеропорту для виконання завдань з аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення;

- з медичними службами з питань надання медичної допомоги в разі виникнення авіаційної події на території та в районі відповідальності аеропорту;

- з підрозділами ДСНС України з питань допомоги та ліквідації наслідків під час виконання пошукових та аварійно-рятувальних робіт.

Служба також взаємодіє з іншими службами пожежної безпеки з питань гасіння пожеж, рятування людей та надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійного лиха у випадках та порядку, встановлених законодавством.

Служба фінансується за кошти авіапідприємства.

Працівники Служби забезпечуються спеціальним одягом і спорядженням. Технічне обслуговування пожежних автомобілів проводиться силами служб авіапідприємствами.

Страхування особового складу Служби здійснюється відповідно до вимог чинного законодавства.

Служба розміщується в адміністративних будівлях авіапідприємства та в спорудах аварійно-рятувальної(их) станції (ій) аеропорту (аеродрому).

2.4. Положення про відомчу пожежну охорону Державної кримінально-виконавчої служби України

Відомча пожежна охорона (ВПО) утворюється в установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, навчальних закладах, закладах охорони здоров'я, на підприємствах установ виконання покарань, інших підприємствах, в установах та організаціях, створених для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України (далі – об'єкти кримінально-виконавчої служби), та складається з пожежно-рятувальних підрозділів, кількість яких визначається ДПтС України [34].

ВПО утворюється для виконання завдань, передбачених Кодексом цивільного захисту України, з метою захисту життя і здоров'я людей, державної власності від пожеж і підтримання належного рівня пожежної безпеки на об'єктах кримінально-виконавчої служби.

ВПО у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства внутрішніх справ

України, іншими нормативно-правовими актами та Положенням [28].

Основними завданнями ВПО є забезпечення пожежної безпеки, запобігання виникненню пожеж та нещасних випадків під час пожеж, гасіння пожеж на об'єктах кримінально-виконавчої служби, рятування засуджених, осіб, узятих під варту, персоналу Державної кримінально-виконавчої служби України та інших осіб, які можуть перебувати на об'єктах кримінально-виконавчої служби, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

Служба пожежної безпеки апарату ДПтС України та її структурні підрозділи в територіальних органах ДПтС України, утворені для забезпечення пожежної безпеки в органах і установах виконання покарань, слідчих ізоляторах, навчальних закладах, закладах охорони здоров'я, на підприємствах установ виконання покарань, інших підприємствах, в установах та організаціях, створених для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України, здійснюють контроль за виконанням правил пожежної безпеки на цих об'єктах.

ВПО відповідно до покладених на неї завдань:

- запобігає виникненню пожеж та нещасним випадкам під час пожеж;
- здійснює гасіння пожеж, проводить евакуацію людей та матеріальних цінностей, вживає заходів щодо мінімізації або ліквідації пожеж;
- проводить аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи;
- здійснює контроль за дотриманням порядку проведення пожежонебезпечних робіт;
- подає суб'єктові господарювання пропозиції щодо проведення науково-дослідних, проектних і проектно-конструкторських робіт у галузі пожежної безпеки;
- здійснює контроль за виконанням галузевих програм у частині забезпечення пожежної безпеки;
- бере участь у вирішенні питань кадрового забезпечення ВПО;
- використовує об'єктові системи оповіщення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, а також

відомчі засоби масової інформації для інформування про необхідність дотримання вимог пожежної безпеки;

- здійснює інші функції, передбачені актами законодавства.

Посадові особи ВПО мають право:

- одержувати від персоналу об'єктів кримінально-виконавчої служби відомості та документи щодо стану пожежної безпеки, дані про пожежі, технічну документацію на розроблення і виготовлення пожежонебезпечних приладів, обладнання та іншої продукції, речовин і матеріалів;

- брати участь у розслідуванні обставин і причин пожеж, загибелі та травмування людей, знищення і пошкодження майна;

- складати протоколи про адміністративні правопорушення та готувати пропозиції щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні вимог пожежної безпеки на об'єктах кримінально-виконавчої служби;

- брати участь у розробленні проектів відомчих і галузевих стандартів, норм, правил, технічних умов на виготовлення продукції та проведення робіт, що встановлюють вимоги до пожежонебезпечних технологічних процесів та продукції;

- надсилати у разі виявлення порушень вимог пожежної безпеки, що створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей, відповідні матеріали територіальним органам ДСНС для прийняття рішення.

Пожежно-рятувальні підрозділи, які мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, встановленому Міністерством внутрішніх справ України.

Під час гасіння пожеж персонал пожежно-рятувальних підрозділів має право на безперешкодний доступ до житлових, виробничих та інших приміщень об'єктів кримінально-виконавчої служби, а також вжиття всіх необхідних заходів, спрямованих на рятування населення та осіб, які перебувають на території об'єктів кримінально-виконавчої служби, запобігання поширенню вогню та ліквідацію пожежі.

Керівник пожежно-рятувального підрозділу безпосередньо підпорядковується керівникові об'єкта кримінально-виконавчої служби або його заступникові.

Методичне керівництво, координацію діяльності ВПО здійснює керівник об'єкта кримінально-виконавчої служби, а контроль за діяльністю ВПО-ДСНС.

Персонал пожежно-рятувальних підрозділів (крім тих, що працюють на об'єктах кримінально-виконавчої служби, які фінансуються з державного бюджету) підлягає обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, отриманих під час ліквідації пожежі або наслідків аварії.

Забороняється залучати персонал пожежно-рятувальних підрозділів до виконання завдань, не передбачених цим Положенням.

Штатна чисельність пожежно-рятувальних підрозділів визначається керівником об'єкта кримінально-виконавчої служби відповідно до покладених на такі підрозділи завдань та з урахуванням пожежної небезпеки виробництва і типових штатів, що затверджуються ДПтС України за погодженням з ДСНС.

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення ВПО здійснюється за кошти на утримання ДПтС України.

На керівні посади та посади, пов'язані з виконанням функцій щодо запобігання виникненню пожеж та здійснення контролю у сфері пожежної безпеки, призначаються особи, які мають базову або повну вищу спеціальну технічну освіту.

2.5. Положення про пожежну безпеку в Міністерстві оборони України і Збройних силах України

Положення [35] визначає завдання, обов'язки, права та забезпечення служб пожежної безпеки і пожежно-рятувальних підрозділів Міністерства оборони України і Збройних сил України, а також порядок організації та забезпечення пожежної безпеки в Міністерстві оборони України і Збройних силах України.

Пожежна безпека в Міністерстві оборони України і Збройних силах України забезпечується шляхом проведення організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на запобігання пожежам, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для швидкого

виклику пожежно-рятувальних підрозділів і успішного гасіння пожеж та ліквідації інших надзвичайних наслідків.

До служб пожежної безпеки Міністерства оборони України і Збройних сил України (служби пожежної безпеки) відносяться:

Головний орган військового управління службами пожежної безпеки в Міністерстві оборони України і Збройних силах України – Відділ пожежної безпеки Збройних Сил України (Відділ пожежної безпеки);

- територіальні відділи пожежної безпеки;
- служби пожежної безпеки територіальних відділів;
- служба пожежної безпеки по району;
- служби пожежної безпеки командувань видів Збройних сил України;
- служби пожежної безпеки оперативних командувань;
- служби пожежної безпеки повітряних командувань;
- служба пожежної безпеки армійського корпусу;
- служба пожежної безпеки гарнізону;
- служби пожежної безпеки, нагляд у сфері пожежної безпеки військових частин Збройних сил України;
- служби пожежної безпеки військових навчальних закладів, установ та організацій Міністерства оборони України.

До пожежно-рятувальних підрозділів Міністерства оборони України і Збройних сил України відносяться штатні та позаштатні пожежно-рятувальні підрозділи (тут і далі під пожежно-рятувальними підрозділами, передбаченими штатами, слід розуміти військові пожежно-рятувальні підрозділи (рота, взвод, команда, обслуга, нагляд у сфері пожежної безпеки), які укомплектовані військовослужбовцями та працівниками Збройних сил України).

Основними завданнями служби пожежної безпеки є:

- удосконалення та координація роботи щодо забезпечення пожежної безпеки, організація розробки комплексних заходів щодо поліпшення пожежної безпеки на об'єктах Міністерства оборони України і Збройних сил України;
- координація проведення науково-технічної політики з питань пожежної безпеки в Міністерстві оборони України та у Збройних силах України;

- здійснення контролю за виконанням програм у Міністерстві оборони України і Збройних силах України у частині забезпечення пожежної безпеки;

- здійснення обліку пожеж у Міністерстві оборони України та у Збройних силах України.

Відповідно до основних завдань служби пожежної безпеки здійснюють роботу в таких напрямках:

- перевіряють діяльність структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних сил України, видів Збройних сил України, оперативних командувань, повітряних командувань, армійського корпусу, інших органів військового управління, військових частин, військових навчальних закладів, установ та організацій Збройних сил України та військових частин, підприємств, що належать до сфери управління Міністерства оборони України (далі – військові частини) щодо забезпечення пожежної безпеки. Вивчають і поширюють передовий досвід роботи в цьому напрямі;

- організують розробку за участі структурних підрозділів апарату Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних сил України, органів військового управління, підпорядкованих Генеральному штабу Збройних сил України, військових частин комплексних заходів (галузевих програм) щодо забезпечення та поліпшення пожежної безпеки;

- погоджують технічні завдання на виконання науково-дослідних робіт, що здійснюються з питань пожежної безпеки, надають пропозиції щодо проведення таких робіт;

- розроблюють проекти нормативно-правових актів, навчальних програм та посібників щодо пожежної безпеки в Міністерстві оборони України і Збройних силах України;

- беруть участь в атестуванні, підборі і розстановці кадрів та погодженні подання щодо призначення офіцерського складу служб пожежної безпеки та пожежно-рятувальних підрозділів;

- організують проведення нарад, семінарів, конференцій щодо вдосконалення роботи із забезпечення пожежної безпеки, діяльності пожежно-технічних комісій, служб пожежної безпеки і пожежно-рятувальних підрозділів;

- здійснюють контроль за навчальним процесом підготовки та перепідготовки фахівців пожежно-рятувальних підрозділів та

організацією бойової підготовки пожежно-рятувальних підрозділів у Міністерстві оборони України і Збройних силах України;

- здійснюють керівництво роботою з розвитку пожежно-прикладного спорту та організацію проведення чемпіонатів у Міністерстві оборони України та Збройних силах України;

- контролюють виконання на об'єктах Міністерства оборони України і Збройних сил України вимог нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки;

- контролюють діяльність пожежно-рятувальних підрозділів у Міністерстві оборони України і Збройних силах України;

- контролюють експлуатацію систем протипожежного захисту, систем протипожежного водопостачання та протипожежної техніки;

- беруть участь у службовому розслідуванні обставин і причин пожеж, загибелі та травмування людей, знищення і пошкодження майна;

- ведуть облік і аналіз пожеж та їх наслідків у Міністерстві оборони України та у Збройних силах України, розробку відповідних заходів, спрямованих на їх попередження;

- ведуть облік виїзду пожежно-рятувальних підрозділів Міністерства оборони України і Збройних сил України на гасіння пожеж;

- здійснюють взаємодію зі службами пожежної безпеки міністерств, ДСНС України та інших центральних органів виконавчої влади щодо питань пожежної безпеки;

- здійснюють інформаційне забезпечення заходів пожежної безпеки у Міністерстві оборони України і Збройних силах України;

- здійснюють інші функції, передбачені актами чинного законодавства з питань пожежної безпеки.

2.6. Про порядок здійснення контролю за виконанням правил пожежної безпеки на об'єктах Державної служби спеціального зв'язку

Інструкція [37] визначає завдання, обов'язки та права служб пожежної безпеки Держспецзв'язку, а також порядок

організації та забезпечення пожежної безпеки в Держспецзв'язку.

Терміни, що використовуються в цій Інструкції, уживаються в таких значеннях:

- працівники Держспецзв'язку – військовослужбовці, державні службовці та працівники, які проходять військову службу (працюють) у підрозділах Держспецзв'язку;

- служба пожежної безпеки (СПБ) – структурний підрозділ підрозділу Держспецзв'язку, який здійснює контроль за додержанням (виконанням) вимог законодавства у сфері пожежної безпеки на об'єкті, чи працівник Держспецзв'язку, уповноважений керівником підрозділу Держспецзв'язку на здійснення контролю за додержанням (виконанням) вимог законодавства у сфері пожежної безпеки на об'єкті;

- уповноважений співробітник Відділу пожежної безпеки та охорони праці Адміністрації Держспецзв'язку (ВПБ ОП) – посадова особа ВПБ ОП, яка відповідно до посадових обов'язків здійснює контроль за дотриманням (виконанням) вимог законодавства у сфері пожежної безпеки на об'єктах Держспецзв'язку.

Інші терміни, що використовуються в цій Інструкції, уживаються в значеннях, визначених Кодексом цивільного захисту України.

Контроль за додержанням (виконанням) вимог законодавства у сфері пожежної безпеки на об'єктах Держспецзв'язку здійснює ВПБ ОП.

Органи ДСНС України здійснюють державний нагляд у сфері пожежної безпеки на об'єктах Держспецзв'язку виключно з дозволу Кабінету Міністрів України або звернення керівників підрозділів Держспецзв'язку після погодження цих звернень з Головою Держспецзв'язку через ВПБ ОП.

За результатами перевірок стану пожежної безпеки об'єктів Держспецзв'язку органи ДСНС України вручають приписи, розпорядження, інші розпорядчі документи про усунення виявлених порушень.

У разі виявлення порушень правил пожежної безпеки, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, органи ДСНС України відповідно до вимог чинного законодавства України

звертаються до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування.

За порушення вимог законодавства у сфері пожежної безпеки, а також невиконання вимог приписів, розпоряджень, інших розпорядчих документів про усунення виявлених порушень органів ДСНС України винні особи несуть відповідальність згідно із чинним законодавством України.

Документи про порушення особами рядового і начальницького складу Держспецзв'язку встановлених законодавством вимог у сфері пожежної безпеки надсилаються Голові Держспецзв'язку через ВПБ ОП для притягнення цих осіб до дисциплінарної відповідальності.

Посадовим особам органів ДСНС України, які залучаються до гасіння пожеж або ліквідації надзвичайної ситуації чи для проведення заходів державного нагляду (контролю), надається доступ до документів з пожежно-технічними характеристиками об'єктів Держспецзв'язку з додержанням вимог законодавства України у сфері охорони інформації з обмеженим доступом.

Гасіння пожеж і ліквідацію надзвичайних ситуацій на об'єктах Держспецзв'язку здійснюють підрозділи ДСНС України.

Пропуск особового складу та пожежно-рятувальної і аварійно-рятувальної техніки ДСНС України на об'єкти Держспецзв'язку здійснюється з дотриманням вимог з охорони і пропускового режиму на таких об'єктах та згідно з вимогами постанови Кабінету Міністрів України від 18 грудня 2013 року № 939.

Під час гасіння пожежі чи ліквідації надзвичайної ситуації на об'єктах Держспецзв'язку особовий склад ДСНС України має право на безперешкодний доступ у всі приміщення навколо осередку пожежі для вжиття заходів, спрямованих на рятування людей, запобігання поширенню вогню та на ліквідацію пожежі або надзвичайної ситуації.

У підрозділах Держспецзв'язку, які мають режимні приміщення, на випадок виникнення надзвичайної ситуації (пожежі, аварії, стихійного лиха, спрацювання сигналізації тощо) розробляється інструкція, яка визначає порядок:

- виклику посадових осіб підрозділів Держспецзв'язку;
- відкриття режимних приміщень (зон, територій);

- доступу та перебування в режимних приміщеннях (зонах, територіях) особового складу пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України;

- рятування та подальшого зберігання і охорони матеріальних носіїв секретної інформації.

Для рятування в разі евакуації матеріальних носіїв секретної інформації кожне режимне приміщення (зона, територія), спецсховище, де вони постійно зберігаються, забезпечуються необхідною кількістю спеціальної тари (мішки, чохла, контейнери тощо), яка повинна зберігатися в доступних місцях.

Зазначені інструкції розробляються режимно-секретними органами підрозділів Держспецзв'язку та затверджуються їх керівниками.

Підрозділи ДСНС України, що залучаються до гасіння пожежі або ліквідації надзвичайної ситуації, підпорядковуються керівнику гасіння пожежі або робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації. Ніхто, крім уповноважених на те посадових осіб ДСНС України, не має права втручатися в його дії під час гасіння пожежі або ліквідації надзвичайної ситуації.

Керівник гасіння пожежі або робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації приймає у межах своєї компетенції рішення, обов'язкові для виконання особовим складом підрозділів Держспецзв'язку.

За кожною пожежею безпосередньо після її ліквідації комісією підрозділу Держспецзв'язку разом з представниками ВПБ ОП та ДСНС України проводиться перевірка і складається акт про пожежу.

Пожежні автомобілі територіальних підрозділів Держспецзв'язку залучаються для надання допомоги під час гасіння пожеж, ліквідації наслідків стихійного лиха і аварій в населених пунктах та на інших об'єктах згідно з планами реагування на надзвичайні ситуації, планами взаємодії органів управління та сил цивільного захисту у разі виникнення надзвичайних ситуацій, а також планами локалізації і ліквідації наслідків аварії.

ДСНС України надає необхідну методичну допомогу організації навчання осіб рядового і начальницького складу, державних службовців та інших працівників Держспецзв'язку

правилам пожежної безпеки та іншим нормативно-правовим актам у сфері пожежної безпеки, а також бере участь у семінарах-заняттях, навчаннях, зборах із зазначених питань.

ДСНС України один раз на п'ять років проводить комплексну планову перевірку додержання (виконання) Держспецзв'язку вимог законодавства у сфері пожежної безпеки з вибірковою перевіркою додержання (виконання) вимог законодавства у сфері пожежної безпеки на об'єктах Держспецзв'язку за погодженням з Головою Держспецзв'язку.

Контрольні запитання

1. На яких суб'єктах господарювання створюється відомча пожежна охорона?
2. Як класифікується пожежна охорона за належністю.
3. З якою метою створюють відомчу пожежну охорону?
4. Які основні завдання відомчої пожежної охорони?
5. Хто відноситься до посадових осіб відомчої пожежної охорони?
6. Хто здійснює координацію діяльності відомчої пожежної охорони?
7. Які завдання покладаються на відомчу воєнізовану охорону на залізничному транспорті?
8. Хто відноситься до відомчої воєнізованої охорони на залізничному транспорті?
9. Які завдання покладаються на Службу аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення?
10. Хто відноситься до посадових осіб Служби аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення?
11. Які завдання покладаються на відомчу пожежну охорону Державної кримінально-виконавчої служби України?
12. Які функції посадових осіб відомчої пожежної охорони Державної кримінально-виконавчої служби України.
13. Які завдання покладаються на служби пожежної безпеки в Міністерстві оборони України і Збройних силах України?

РОЗДІЛ 3

Оповіщення та пожежна сигналізація

3.1. Загальні вимоги до систем протипожежного захисту

Згідно з Кодексом цивільного захисту [1] оповіщення – це доведення сигналів і повідомлень органів управління цивільного захисту про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій, аварій, катастроф, епідемій, пожеж тощо до центральних і місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій та населення. Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій полягає у своєчасному доведенні такої інформації до органів управління цивільного захисту, сил цивільного захисту, суб'єктів господарювання та населення. Порядок організації оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту визначається ПКМУ №733 від 27.09.2017 року «Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту» [13].

Настанови щодо систем пожежної сигналізації та оповіщення опубліковані багатьма різними організаціями в Європі. Мета цього Положення зібрати разом всі ці різні нормативні документи для того, щоб забезпечити низку комплектів настанов, які зможуть дати обґрунтовані Технічні Вимоги до планування, проектування, монтування введення в експлуатацію, експлуатування і технічного обслуговування систем пожежної сигналізації та оповіщення для всієї Європи.

Не передбачалося, щоб ці настанови не враховували чинних нормативних документів. Вбачається, що значний (та який ще не визначено) період ці настанови будуть співіснувати з іншими нормативними документами. Але припускається, що наявність всієї низки настанов сприятиме поступовій гармонізації застосування настанов і стандартів системи пожежної сигналізації і оповіщення для всієї Європи.

Рекомендації в цих настановах не є самі по собі обов'язковими і не мають сили закону. Однак вони можуть бути обов'язковими, якщо це буде визначено іншим нормативним документом, який є обов'язковий до виконання. Наприклад, орган виконавчої влади згідно місцевого або національного

законодавства може вимагати відповідності цим настановам, або якщо в договорі між замовником та виконавцем, може бути вказана необхідність цієї відповідності (що може спричинити їх обов'язковість по такій системі згідно закону про виконання договірних вимог). Детальні способи, згідно з якими ці рекомендації стають обов'язковими, не вказані в цьому документі і це є справа організації самих виконавчих структур.

Вимоги будівельних норм [19] поширюються на проектування, монтування, перевірку відповідності і підтримання експлуатаційної придатності систем протипожежного захисту (СПЗ), а саме:

- АСПГ;
- СПГа;
- СПС;
- СО;
- СПДЗ;
- СЦПС;
- диспетчеризації СПЗ.

Зазначені вище СПЗ призначені для протипожежного захисту будинків, будівель або їх частин (приміщень), споруд, устаткування різного призначення (далі – об'єкти) відповідно до додатків А та Б під час нового будівництва, реконструкції, технічного переоснащення, капітального ремонту цих об'єктів.

Ці будівельні норми встановлюють вимоги до обладнання об'єктів СПЗ під час їх будівництва, реконструкції, технічного переоснащення, капітального ремонту, зміни категорій приміщень і будинків за вибухопожежною і пожежною небезпекою.

Вимоги цих будівельних норм рекомендується застосовувати під час реставрації. Вони є обов'язковими для фізичних та юридичних осіб, які здійснюють будівельну діяльність на території України, незалежно від їхніх форм власності.

Ці будівельні норми не поширюються на проектування, СПЗ для:

- будинків і споруд, що проектуються за спеціальними нормами;
- технологічних установок, розташованих поза будинками;
- складських споруд для зберігання аерозольної продукції;

- систем пожежогасіння, призначених для гасіння пожеж з наявністю вибухових речовин, джерел іонізуючого випромінювання та пожеж класу D (горючі метали) [22].

Проектування СПЗ на вище перелічених об'єктах здійснюється за галузевими нормами або індивідуальними технічними умовами.

Системи протипожежного захисту (див. рисунок 3.1), поділяються на:

- ✓ системи пожежної сигналізації;
- ✓ автоматичні системи пожежогасіння;
- ✓ автономні системи пожежогасіння локального застосування;
- ✓ системи оповіщення про пожежу та управління евакуюванням людей;
- ✓ системи протидимного захисту;
- ✓ системи централізованого пожежного спостереження;
- ✓ системи диспетчеризації СПЗ.

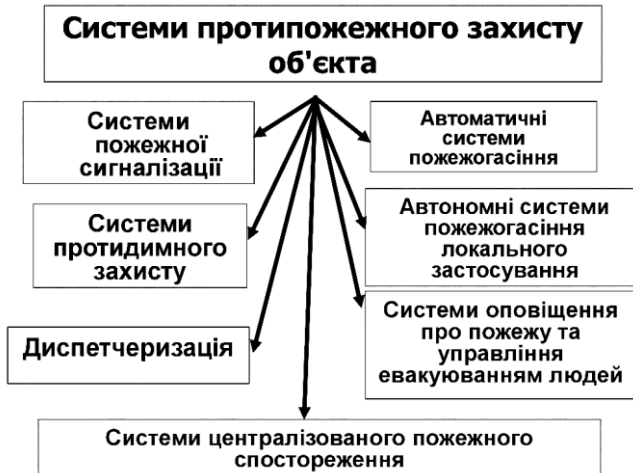


Рисунок 3.1 – Класифікація систем протипожежного захисту

Також до СПЗ належать:

- ✓ блискавкозахист;
- ✓ ліфти пожежні;
- ✓ пожежні кран-комплекти;

- ✓ протипожежні двері, клапани, ворота, завіси (екрани) тощо.

Системи пожежної сигналізації призначені для раннього виявлення пожежі та подавання сигналу тривоги для вжиття необхідних заходів (наприклад: евакуювання людей, виклик пожежно-рятувальних підрозділів, запуск протидимних систем пожежогасіння, здійснення управління протипожежними клапанами, дверима, воротами та завісами (екранами), відключенням або блокуванням (розблокуванням) інших інженерних систем та устаткування при сигналі "пожежа" тощо).

Системи пожежної сигналізації повинні:

- виявляти ознаки пожежі на ранній стадії;
- передавати тривожні сповіщення до пристроїв передавання пожежної тривоги та попередження про несправність;
- формувати сигнали управління для систем протипожежного захисту та іншого інженерного обладнання, що задіяне при пожежі;
- сигналізувати про виявлену несправність, яка може негативно впливати на нормальну роботу СПС.

Протипожежна сигналізація включає в себе датчики, приймально-контрольні пристрої, системи оповіщення, канали зв'язку, джерела резервного електроживлення, спеціалізоване ПЗ та інші комплектуючі. Крім того, вони можуть включати в себе ідентифікатори проникнення, вологості та витоку води.

Базова схема пожежної сигналізації включає три рівні з точки зору технічної класифікації обладнання.

1. Датчики (сповіщувачі), що спрацьовують на певні впливові фактори пожежі. Це може бути дим або пряма дія вогню (температура).



Ці пристрої моментально аналізують ситуацію, і відразу відправляють сигнал на приймально-контрольні пристрої (ПКП).

2. Приймально-контрольні пристрої або ПКП (централь). Завдання цих приладів – швидкий прийом отриманої від датчиків інформації, її обробка в рамках закладеного алгоритму.



3. Виконавчі пристрої. До їх числа відносяться контрольні реле, спеціальні сповіщувачі і диспетчерські пульти управління. Це остання ланка.



Найбільш перспективним сучасним напрямком для раннього виявлення загорянь є використання систем пожежної відеосигналізації (СПВС) або пожежних відеосповіщувачів у складі традиційної СПС. Вони виявляють загорання, а не його продукти горіння. Пожежні відеосповіщувачі (ПВС) не потребують контакту з димом або тепловим потоком.

Системи пожежної відеосигналізації більш ефективні, не потребують закритих приміщень, мають значну швидкодію і дають змогу мінімізувати кількість помилкових спрацьовувань. Крім цього, під час оповіщення чергового персоналу про займання, відеосистема може надати їм зображення місця загорання.

Під час побудови, проектування, монтування, перевірки відповідності і технічного обслуговування систем пожежної сигналізації необхідно керуватися вимогами ДСТУ-Н CEN/TS 54-14:2021 [29].

Системи пожежної сигналізації не повинні:

а) підпадати під несприятливий вплив інших систем незалежно від того, з'єднані вони з ними чи ні;

б) виходити з ладу (частково або повністю) через вплив на них вогню або явища, для виявлення якого вони призначені, до того, як вогонь чи це явище були виявлені.

в) реагувати на інші явища, не пов'язані з виявленням пожежі.

Автоматичні системи пожежогашіння АСПГ поділяються за конструктивним виконанням, характером впливу на осередок пожежі або способом гашіння, за способом пуску відповідно до ДСТУ 2273:2006 «Противопожежна техніка. Терміни та визначення основних понять» [24].

Вибирати АСПГ слід з урахуванням характерних небезпечних факторів можливої пожежі, а також впливу вогнегасної речовини на довкілля та людей.



Рисунок 3.2 – Способи монтування АСПГ

АСПГ повинні забезпечувати:

- спрацювання протягом часу, який має бути меншим за час початкової стадії розвитку пожежі;

- розрахункову інтенсивність подачі та/або необхідну концентрацію вогнегасної речовини;

- локалізацію пожежі протягом часу, необхідного для введення в дію оперативних сил і засобів, або її ліквідацію.

АСПГ повинні виконувати одночасно і функції системи пожежної сигналізації. Будинки та приміщення, що

захищаються АСПГ, для яких сигнал запуску не формується СПС, повинні обладнуватися СПС для увімкнення СПДЗ і СО.

АСПГ поділяються на:

- Системи водяного та пінного пожежогасіння;
- Системи порошкового пожежогасіння;
- Системи аерозольного пожежогасіння;
- Системи газового пожежогасіння.

Диспетчеризація

Диспетчеризація систем протипожежного захисту – це засоби, що використовуються для нагляду за станом, контролювання та керування роботою систем протипожежного захисту й іншого обладнання, задіяного у разі пожежі (системи пожежогасіння, протидимного захисту, положення протипожежних завіс, воріт тощо).

Система диспетчеризації інженерних систем будинку (BMS) – засоби, що використовуються для моніторингу, контролювання та управління роботою обладнання, встановленого в будинку з метою забезпечення комфортних умов, безпеки та/або охоронних цілей (приклад наведений на рисунку 3.3).

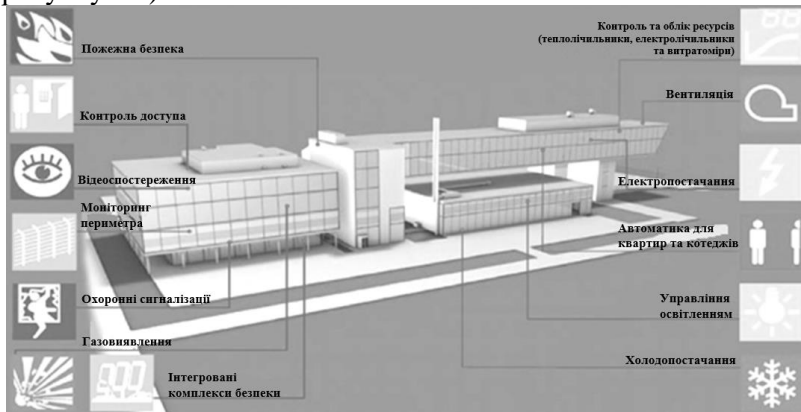


Рисунок 3.3 – Система диспетчеризації інженерних систем будинку (BMS)

Оповіщення

Державний стандарт [29] містить настанови щодо використання автоматичних систем пожежної сигналізації і оповіщення про пожежу всередині будівель та зовні. Цей

стандарт охоплює планування, проектування, монтування, введення в експлуатацію, експлуатацію та технічне обслуговування таких систем.

Настанови поширюються на системи, призначені для захисту життя людей і/або майна.

Настанови охоплюють системи, що складаються, щонайменше, з одного пожежного сповіщувача. У разі пожежі ці системи можуть видавати сигнали керування додатковим устаткуванням протипожежного захисту (наприклад, стаціонарними системами пожежегасіння) та іншими заходами та діями (наприклад, вимкненням виробничого устаткування). Однак, настанови не охоплюють вимог до додаткового устаткування протипожежного захисту.

Настанови не поширюються на системи, в яких поєднано функції оповіщення з іншими функціями, не пов'язаними з протипожежним захистом.

Ці настанови надаються для планування, проектування, монтування, введення в експлуатацію, експлуатування і технічного обслуговування систем пожежної сигналізації та оповіщення про пожежу.

Передбачається, що першим етапом у проектуванні системи буде оцінювання вимог щодо обладнання будівлі, а системою пожежної сигналізації та оповіщення. Цей етап може містити оцінювання такого:

- чи підлягає захисту вся будівля чи її частина;
- тип системи, яка буде змонтована;
- взаємозв'язок цієї системи з іншими заходами протипожежного захисту.

Другий етап – це побудова і проектування системи. Він може містити:

- вибирання типу сповіщувачів і розміщування їх у різних частинах будівлі;
- поділ будівлі на зони пожежної сигналізації та/або зони оповіщення;
- забезпечення системи приладами керування та індикації;
- забезпечення джерелами електроживлення.

Третій етап – це процес монтування і підключення устаткування.

Четвертий етап – це введення в експлуатацію системи та перевірка її правильного функціонування. У настановах передбачається, що початкове введення в експлуатацію виконуватиме підрядник після чого перевірка буде здійснюватися разом з замовником або його представником. Деякі системи потребують схвалення (приймання) третьою стороною.

Системи оповіщення мешканців, відвідувачів або персоналу будівель і споруд під час пожеж служать для своєчасної евакуації людей в разі надзвичайних ситуацій.



Рисунок 3.4 – Системи оповіщення персоналу

При надходженні сигналу тривоги застосовуються такі методи попередження:

- голосове (текстове);
- світлове (знаки і пробліскові маячки);
- звукове (сирени);
- зональне (територія приміщення ділиться на зони, кожна з яких має свої характеристики сигналів).

На практиці такі комплекси зазвичай використовують комбінацію різних способів залежно від характеру об'єкта і кількості мешканців, відвідувачів або персоналу.

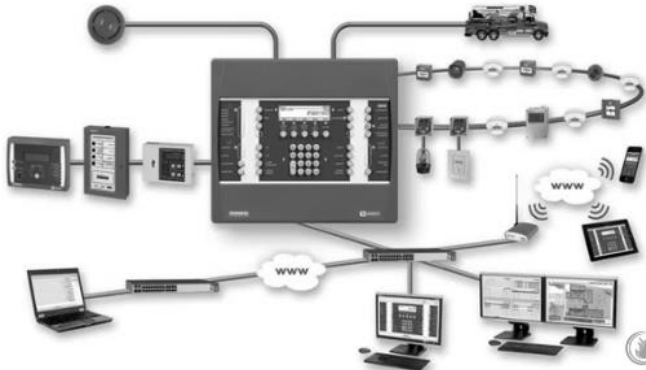


Рисунок 3.5 – Комплекс системи оповіщення

Вимоги правил пожежної безпеки до систем протипожежного захисту об'єктів.

Усі СПЗ мають бути справними і утримуватися в постійній готовності до виконання роботи. Несправності, які впливають на їхню працездатність, повинні усуватися негайно, інші несправності усуваються в передбачені регламентом терміни, при цьому необхідно робити записи у відповідних журналах.

Будинки, приміщення та споруди повинні обладнуватися системами протипожежного захисту відповідно до державних будівельних норм.

Якщо для захисту окремих пожежонебезпечних ділянок у приміщеннях, які згідно з нормативними документами не підлягають обов'язковому оснащенню автоматичними системами пожежогасіння, застосовують автономні системи пожежогасіння, ці приміщення можуть забезпечуватися первинними засобами пожежогасіння на 50 % їх норм належності для цих приміщень.

Проектування, монтування, експлуатування і технічне обслуговування автономних систем пожежогасіння слід здійснювати відповідно до чинних нормативних документів та технічної документації підприємств-виготовлювачів.

Монтаж, введення в експлуатацію і технічне обслуговування СПЗ потрібно проводити відповідно до вимог державних будівельних норм.

Підприємства, розташовані за межами населених пунктів, необхідно забезпечувати засобами зв'язку, які дають

можливість використання їх для передавання повідомлень про пожежу в будь-який час доби.

Об'єкти з масовим перебуванням людей, потенційно небезпечні об'єкти та об'єкти підвищеної небезпеки повинні мати телефонний зв'язок із найближчим пожежно-рятувальним підрозділом або з центром прийняття тривожних оповіщень населеного пункту.

3.2. Вимоги до планування та проектування систем протипожежного захисту

Проектування системи

Потрібно звернути увагу на те, щоб усі під'єднані до системи пристрої були оцінені або випробувані згідно з ДСТУ CEN/TS 54-14:2021 [29]. Будь-які обмеження, зазначені в документації на пристрої щодо проектування і побудови системи, повинні дотримуватися.

При проектуванні СПС мають бути виконані такі основні завдання:

- система має вчасно виявляти пожежу;
- виявлення пожежі має бути достовірним.

Достовірність сигналу пожежної тривоги – це його формування за наявності ознак, пов'язаних саме з пожежею, низька ймовірність помилки, хибного спрацювання. У ДСТУ [29] визначено, що хибна пожежна тривога – це тривожний сигнал, поданий системою пожежної сигналізації за будь-яких причин, що не стосуються пожежі.

Хибні тривоги

Серед причин хибних тривог найпоширенішими є такі:

- умови навколишнього середовища, що схожі на ознаки пожежі або погіршують роботу сповіщувачів (паління в недозволених місцях; тепло, дим, пара або полум'я під час приготування їжі або виробничих процесів; наявність пилу, вихлопних газів або швидкі потоки повітря);
- неправомірне або випадкове використання ручних пожежних сповіщувачів;
- хибний сигнал тривоги чи/та передтривоги пожежного сповіщувача;
- непроведення своєчасного технічного обслуговування сповіщувачів;

- механічні пошкодження або електричні несправності пристроїв, викликані впливом вібрацій, ударів або корозії;
- низька захищеність пристроїв від електромагнітних завад.

Треба вживати всіх можливих заходів щодо запобігання хибним тривогам.

Вибухонебезпечне середовище

У разі потреби встановлювання устаткування оповіщення в зонах, що мають потенційну небезпеку щодо вибуху горючих газів, пилу або пари, треба використовувати устаткування у відповідному виконанні. У вибухонебезпечних середовищах використовують спеціальні правила для прокладання кабелів.

Зони

Поділ будівлі на зони пожежної сигналізації і зони оповіщення повинні відповідати порядку дій у разі пожежної тривоги.

Зони пожежної сигналізації

Будівлю поділяють на зони пожежної сигналізації так, щоб можна було швидко визначати місце виникнення тривоги за індикацією, яку видає устаткування індикації. Щоб уникнути плутанини з індикацією, необхідно вживати заходів для виділення ідентифікації сигналів від ручних пожежних сповіщувачів.

Під час поділу на зони треба враховувати внутрішнє планування будівлі, будь-які можливі труднощі під час переміщення та виявлення місця пожежі, розміщення зон оповіщення та наявності будь-яких особливих небезпек.

Особливу увагу під час поділу на зони пожежної сигналізації треба звертати, якщо систему пожежної сигналізації використовують для приведення в дію інших систем протипожежного захисту.

Зони оповіщення

Поділ будівлі на зони оповіщення залежатиме від необхідності застосовування різних типів оповіщення. Якщо сигнал оповіщення повинен завжди подаватися по всій будівлі, то в поділі на зони немає необхідності. Будь-який поділ на зони оповіщення треба виконувати відповідно до порядку дій у разі пожежної тривоги.

Вибір автоматичних і ручних пожежних сповіщувачів

✓ ***Автоматичні пожежні сповіщувачі***

Чинники, які впливають на вибір типу автоматичних пожежних сповіщувачів, включають таке:

- вимоги нормативних документів;
- матеріали, що знаходяться в зоні контролю і напрямки поширення вогню по їх поверхні;
- конфігурація приміщення (особливо висота стелі);
- дія вентиляції та опалення;
- умови середовища у контрольованих приміщеннях;
- можливість хибних тривог.

Зазвичай вибраний тип автоматичних пожежних сповіщувачів повинен забезпечувати якомога раннє надійне попередження про пожежу з урахуванням умов середовища, де планується їх установлювання. Не існує такого типу пожежного сповіщувача, який би задовольняв усі варіанти застосування, тому остаточний вибір буде залежати від конкретних умов. Часто доцільно використовувати комбінацію різних типів пожежних сповіщувачів.

Зазвичай, пожежні сповіщувачі призначені для виявлення однієї або декількох характеристик пожежі: диму, тепла, випромінювання (полум'я) та інших продуктів згоряння. Кожен тип сповіщувача реагує по-різному на різні ознаки пожеж.

Загалом, тепловий пожежний сповіщувач має найповільнішу реакцію, але у разі пожежі з інтенсивним виділенням тепла і малим димоутворюванням, тепловий пожежний сповіщувач має спрацювати раніше, ніж димовий. У разі повільно тліючих пожеж, наприклад, початкова стадія займання картону, звичайно, першим спрацює димовий пожежний сповіщувач. У разі займання легкозаймистої або горючої рідини найшвидше виявлення пожежі буде отримано від пожежного сповіщувача полум'я.

Продукти згоряння потрапляють із зони пожежі до точкових теплових і димових пожежних сповіщувачів шляхом конвекції. Ці сповіщувачі потребують наявності стелі чи іншої подібної поверхні, щоб спрямовувати продукти згоряння, що підіймаються від вогнища до сповіщувача. Саме тому теплові та димові пожежні сповіщувачі придатні для використання у більшості типів будівель, але зазвичай непридатні для зовнішнього використання.

Випромінювання полум'я поширюється прямолінійно, тому не потрібна наявність стелі, що спрямовує продукти згорання. За цих умов пожежні сповіщувачі полум'я можна використовувати зовні або/та у приміщеннях з дуже високими стелями, де непридатні до застосування теплові і димові пожежні сповіщувачі.

Певні гази, такі як CO, CO₂, NH₃ є супутніми для будь-якої пожежі. Газові пожежні сповіщувачі можуть виявляти ці гази та інтерпретувати їхню наявність як пожежу. Оскільки ці типи пожежних сповіщувачів є новітніми, через це немає достатнього досвіду щодо їхнього оптимального використання.

Комбіновані пожежні сповіщувачі будуються як комбінація двох або кількох типів пожежних сповіщувачів (димовий/тепловий або димовий/тепловий/полум'я) з математичною обробкою сигналу від кожного типу пожежного сповіщувача. Саме тому, принаймні теоретично, краще буде відрізнити реальний сигнал тривоги від іншого.

✓ *Димові пожежні сповіщувачі*

Як іонізаційна, так і оптична камера димових пожежних сповіщувачів має достатньо широку сферу застосування. Однак, існують особливі ризики, для яких кожен тип сповіщувача є найпридатнішим (або найнепридатнішим).

Іонізаційні димові пожежні сповіщувачі мають високу чутливість до диму з дрібними частинками, наприклад, які утворюються під час швидкого з наявністю полум'я горіння, але менш чутливі до диму з більшими частинками, присутніми в оптично щільному димі, який може утворюватися матеріалами, що тліють.

Димові пожежні сповіщувачі, які працюють за принципом розсіяного світла, чутливі до більших, оптично активних частинок, присутніх в оптично щільному димі, проте менш чутливі до малих (дрібних) частинок, що характерно для пожеж з незначним утворенням диму. Деякі матеріали під час перегріву (наприклад, полівінілхлорид) або під час тління (наприклад, пінополіуретан) утворюють дим, який містить, в основному, великі частинки, до яких оптичні пожежні сповіщувачі є особливо чутливими.

Аспіраційні димові пожежні сповіщувачі використовують трубопровідну систему, за допомогою якої беруться проби

повітря з зони контролю, і подаються до чутливого елемента, який може бути віддалений від цієї зони. Пробозабірна труба, зазвичай, має кілька забірних отворів, тому до чутливого елемента надходитиме дим з усіх отворів, із усередненим значенням щільності. Аспіраційні димові пожежні сповіщувачі часто використовуються для захисту електронного устаткування.

Оптичні променеві пожежні сповіщувачі чутливі до ослаблення світлового променя, тому вони реагують на дим із усередненим значенням щільності упродовж променя. Ці сповіщувачі найбільш придатні для використання в місцях, де дим до виявлення може поширюватися на великому просторі, й можуть бути єдиним типом димових пожежних сповіщувачів, які дозволені для встановлення на нижніх рівнях у приміщеннях з високими стелями.

Загалом димові пожежні сповіщувачі спрацьовують значно швидше, ніж теплові, але у разі неправильного монтування цих сповіщувачів імовірність видачі хибних тривог може збільшуватися.

Димові пожежні сповіщувачі не можуть виявляти продукти згоряння легкозаймистих рідин (таких, як спирт). Якщо, очікується, що пожежа буде обмежуватися горінням таких рідин і не буде поширюватися на інші горючі матеріали, то на такій площі треба використовувати теплові пожежні сповіщувачі або пожежні сповіщувачі полум'я.

Якщо під час виробництва або під час інших технологічних процесів утворюються дим, пара, пил тощо, що може спричинити спрацьовування димових пожежних сповіщувачів, то потрібно розглянути інший тип пожежного сповіщувача, наприклад, тепловий або полум'я.

Теплові пожежні сповіщувачі

Теплові пожежні сповіщувачі зазвичай вважають найменш чутливими з усіх існуючих типів сповіщувачів. Зазвичай тепловий пожежний сповіщувач спрацьовує, коли висота полум'я досягає приблизно третини відстані від основи вогнища до стелі.



Рисунок 3.6 – Тепловий пожежний сповіщувач

Теплові пожежні сповіщувачі динамічного типу придатніші для застосування за умов, коли температура навколишнього середовища низька або змінюється тільки повільно. А максимальні теплові пожежні сповіщувачі придатніші для використання за умов, коли навколишня температура може швидко змінюватися протягом коротких проміжків часу.

Загалом, теплові пожежні сповіщувачі більш стійкі до несприятливих умов середовища в порівнянні з іншими типами пожежних сповіщувачів.

Пожежні сповіщувачі полум'я

Пожежні сповіщувачі полум'я виявляють випромінювання, яке виникає від вогнища пожежі. Для виявлення може використовуватись ультрафіолетове або інфрачервоне випромінювання або їх комбінація. Спектр випромінювання, який виникає під час полуменевого горіння більшості матеріалів, має достатньо широкий діапазон, і може бути виявлений будь-яким пожежним сповіщувачем полум'я. Однак, для деяких матеріалів (таких, як неорганічні матеріали) може виникнути необхідність вибрати пожежний сповіщувач полум'я, який здатний реагувати на певні частини довжин хвиль спектра.

Пожежні сповіщувачі полум'я здатні реагувати на пожежу з наявністю полум'я швидше, ніж теплові або димові пожежні сповіщувачі. У зв'язку з тим, що пожежні сповіщувачі полум'я не здатні виявляти тління у разі пожежі, їх не можна вважати сповіщувачами загального використання.

Через те, що випромінювання поширюється прямолінійно, немає потреби монтувати пожежні сповіщувачі полум'я на стелі.

Пожежні сповіщувачі полум'я придатніші для використання у тих випадках, коли необхідне загальне спостереження за великими відкритими зонами складських приміщень або складів лісоматеріалів, або для локального спостереження в небезпечних зонах, де полум'я може поширюватися дуже швидко, наприклад, біля насосів, вентилів або трубопроводів, які містять горючі рідини, або зон з вертикально розташованими тонкошаровими горючими поверхнями, такими як облицювальні панелі або поверхні, пофарбовані олійними фарбами.

Пожежні сповіщувачі полум'я треба використовувати тільки в місцях, де є пряма видимість зони контролю.

Ультрафіолетові та інфрачервоні промені відрізняються за здатністю проходити крізь різні матеріали. Ультрафіолетові промені в тому діапазоні довжин хвиль, що використовують для виявлення пожежі, можуть поглинатися маслом, мастильними матеріалами, більшістю видів звичайного скла і більшістю типів диму. Інфрачервоні промені значно менше піддаються ослабленню.

Якщо до займання пожежа розвивається зі значним задимленням, то ультрафіолетове випромінювання від пожежі може не досягати сповіщувача. Якщо пожежні ультрафіолетові сповіщувачі мають бути використані в приміщеннях, де ймовірно тління матеріалів, тоді вони мають встановлюватися разом зі сповіщувачами інших типів.



Рисунок 3.7 – Сповіщувач полум'я, що реагує на ультрафіолетове випромінювання

У разі використання пожежних сповіщувачів полум'я необхідно звертати увагу на випромінювання, що утворюється під час виробництва або інших технологічних процесів.

Якщо пожежні сповіщувачі полум'я можуть піддаватися впливу сонячного світла, то потрібно вибирати такі типи пожежних сповіщувачів полум'я, які нечутливі до сонячного випромінювання.

Пожежні відеосповіщувачі

Сучасні технологічні пожежні відеосповіщувачі (ПВС) зробили революцію в розвитку СПС.

ПВС дозволяють не лише виявляти загорання на ранній стадії розвитку, але й візуально спостерігати за тим, що відбувається на об'єкті. Тим самим це зменшує частоту помилкових спрацювань.



Рисунок 3.8 – Пожежний відеосповіщувач

Системи пожежної відеосигналізації більш ефективні, не потребують закритих приміщень, мають значну швидкодію і дають змогу мінімізувати кількість помилкових спрацювань. Крім цього, при оповіщенні чергового персоналу про займання, відеосистема може надати їм зображення місця загорання. ПВС показує пряму трансляцію, що означає, що пожежа виявляється, як правило, менш ніж за десять секунд. У порівнянні зі звичайними пожежними сповіщувачами, він не має затримки при поданні сигналу. Головною проблемою такої системи, як і традиційної СПС, є той факт, що загорання тліючих елементів дуже важко виявити.

ПВС можуть бути використані у складі традиційної СПС з різними типами сповіщувачів для зменшення часу виявлення загорання та його гасіння.

Системи пожежної відеосигналізації ідеально підходять для захисту великих відкритих майданчиків, великих приміщень, атриумів та складів, аеропортів, ангарів, машинних залів, деревообробних підприємств, заводів з виробництва та зберігання палива тощо.

Ручні пожежні сповіщувачі

Зазвичай, на одному об'єкті треба встановлювати ручні пожежні сповіщувачі з однаковим способом приведення в дію і, переважно, одного типу. У національних вимогах може бути зазначений спосіб приведення їх у дію. Необхідно звернути увагу на те, що ручні пожежні сповіщувачі для увімкнення пожежної тривоги повинні чітко відрізнятися від пристроїв, призначених для інших цілей.

Розташування та розміщення автоматичних і ручних пожежних сповіщувачів

Автоматичні пожежні сповіщувачі мають бути розташовані так, щоб продукти, які утворюються під час пожежі на площі, що ними контролюється, були спроможні досягати сповіщувачів без надмірного розсіювання, ослаблення або затримки.



Потрібно звернути увагу на те, щоб пожежні сповіщувачі також розміщувались у закритих просторах, де можливе виникнення або поширення пожежі. Такими просторами можуть бути порожнини під підлогою або над підвісною стелею.

Ручні пожежні сповіщувачі треба розміщувати так, щоб будь-яка людина, що виявила пожежу, змогла швидко і без додаткових зусиль привести їх у дію.

Треба ретельно ознайомитися з додатковими рекомендаціями, що наведені в технічній документації виробника.

Потрібно передбачати можливість доступу для проведення технічного обслуговування.

Теплові і димові пожежні сповіщувачі

Площа, що контролюється кожним сповіщувачем повинна бути обмеженою величиною. На ці обмеження впливають такі фактори:

- розмір площі, що контролюється;
- відстань між будь-якою точкою в цій контрольованій площі та найближчим пожежним сповіщувачем;
- відстань до стін;
- висота і конфігурація стелі;
- швидкість потоку повітря, що вентилюється;
- будь-які перешкоди для конвективного руху продуктів згоряння.

У разі використання оптичних димових променевих пожежних сповіщувачів особливу увагу треба приділяти вільному проходженню променя.

Пожежні сповіщувачі полум'я

Площа, що контролюється кожним сповіщувачем повинна бути обмеженою величиною. На ці обмеження впливають такі фактори:

- відстань по прямій між будь-якою точкою в цій контрольованій площі та найближчим сповіщувачем;
- наявність перешкод випромінюванню;
- наявність джерел, що перешкоджають випромінюванню.

Пожежні сповіщувачі полум'я мають встановлюватися так, щоб забезпечувати добре візуальне спостереження контрольованих зон.

Ручні пожежні сповіщувачі

Ручні пожежні сповіщувачі мають розміщуватися на шляхах евакуації біля (усередині або зовні) дверей, що ведуть до евакуаційної сходової клітки, а також біля усіх виходів із будівлі. Їх можна також розташовувати поруч із небезпечними зонами особливого ризику.

Потрібно приділити особливу увагу розташовуванню ручних пожежних сповіщувачів у місцях, де перебувають маломобільні групи населення.

Ручні пожежні сповіщувачі повинні бути чітко видимими, розпізнаваними і легкодоступними.

Системи і пристрої оповіщення

Загальні положення

Спосіб оповіщення людей, які перебувають у будівлі, повинен відповідати плану дій у разі пожежної тривоги.

У деяких випадках, відповідно до порядку дій у разі пожежної тривоги, спочатку треба оповістити лише навчений персонал, який може взяти на себе відповідальність за подальші дії у будівлі. У таких випадках немає необхідності негайно подавати загальний сигнал пожежної тривоги, але можливість для подавання загальної тривоги має бути передбачена.

Будь-яка пожежна тривога, передана для сприйняття ненавченими особами (наприклад, такими, як відвідувачі), повинна бути, принаймні, звукова. Це можуть бути пристрої оповіщення або голосова система оповіщення (наприклад, загальна система озвучування будівлі).

Система повинна бути спроектована так, щоб унеможливити одночасне використання кількох мікрофонів, мовленєвих модулів або генераторів оповіщення.

У зонах, де подавання звукового сигналу може виявитися неефективним, наприклад, за умов високого рівня фонового шуму там, де перебувають особи з вадами слуху або де ймовірно застосовування захисних навушників, як доповнення до звукових сигналів тривоги треба використовувати візуальні і/або тактильні сигнали.

Звукові сигнали

Рівень звукового сигналу повинен бути таким, щоб сигнал пожежної тривоги був негайно почутий на фоні будь-якого навколишнього шуму.

Рівень звукового сигналу, який використовують для пожежного оповіщення, повинен бути однаковим у всіх частинах будівлі.

Пристрої візуального оповіщення про пожежу

Пристрої візуального оповіщення про пожежу (наприклад світловий оповіщувач) треба застосовувати лише як додатковий засіб до приладів звукового оповіщення; вони не повинні використовуватися самостійно.

Будь-яке візуальне оповіщення про пожежу має бути добре видимим і розпізнаваним від інших візуальних сигналів, використовуваних у приміщеннях.

Електропостачання

Вихідна потужність устаткування електроживлення має забезпечувати максимальне розрахункове навантаження систем.

Основне джерело електроживлення

Зазвичай як основне джерело електроживлення системи використовують загальну систему електропостачання. Енергію, яку генерують приватно, можна використовувати там, де вона характеризується такою ж надійністю, як і загальна система електропостачання або, де відсутня можливість під'єднання до загальної системи електропостачання.

Основне джерело електроживлення системи пожежної сигналізації має бути забезпечене відповідним окремим пристроєм захисту, встановленим якомога ближче до місця вводу мережі електроживлення в будівлю.

Для запобігання несанкціонованому вимкненню основного джерела електроживлення треба вжити запобіжних заходів (наприклад, розмістити табличку або обмежити доступ).

У разі використання кількох джерел електроживлення, кожне з них повинно відповідати цим вимогам.

Резервне електропостачання

У випадку виходу з ладу основного джерела електроживлення передбачається резервне електропостачання від акумуляторної батареї. Ємність акумуляторної батареї повинна бути достатньою для живлення системи протягом часу всіх ймовірних порушень електропостачання основного джерела електроживлення, або для прийняття інших відповідних заходів.

У деяких випадках можливе електропостачання від аварійних генераторів або від джерела безперебійного живлення. За наявності такого електропостачання, ємність резервних акумуляторних батарей може бути знижена, проте акумуляторні батареї мають бути завжди передбачені.

У разі використання аварійних резервних генераторів, треба вжити заходів для їх дозавправлення до того моменту, коли запас пального буде витрачений.

Сигнали, що передаються на пульт централізованого пожежного спостереження

Для отримання максимального ефекту від роботи системи пожежної сигналізації та оповіщення необхідно, щоб сигнали

тривоги були якомога швидше передані до пожежної охорони. Найкращим чином це можна забезпечити за використання автоматичного зв'язку безпосередньо з пожежною охороною, або через інший пункт приймання пожежної тривоги.

Якщо використовують пункт приймання пожежної тривоги, то він повинен відповідати національним стандартам.

Якщо в будівлі постійно перебуває персонал, то виклик можна здійснювати вручну по телефону, номер якого було попередньо узгоджено з підрозділами пожежної охорони, або по номеру національної служби порятунку. Необхідно звернути увагу на те, щоб у будівлі була достатня кількість телефонів, щоб уникнути затримки під час повідомлення пожежної охорони.

Навіть, якщо використовують автоматичне передавання повідомлення та якщо під час пожежі в будівлі перебуває персонал, то за будь-яких умов повідомлення про пожежу має бути підтверджено по телефону власноруч.

Необхідно щоб лінії автоматичного передавання були контрольовані так, щоб будь-яка несправність лінії відображалася або на пункті приймання пожежної тривоги, або на ППКП.

За узгодженням з пунктом приймання пожежної тривоги рекомендується щоб передавалися загальні сигнали пожежної тривоги і несправності з урахуванням сигналу несправності ліній передачі.

Інше устаткування або системи

Окрім виконання системою своїх основних функцій із виявлення пожежі і оповіщення, сигнали системи можна також використовувати для безпосереднього або опосередкованого запуску додаткового устаткування, такого як:

- системи пожежогасіння;
- протидимні або протипожежні двері;
- устакування димовидалення;
- протидимні або протипожежні клапани;
- вимкнення вентиляції;
- керування ліфтами;
- двері, що контролюються системою доступу.

Робота або несправність додаткового устаткування не повинна порушувати правильного функціонування системи

пожежної сигналізації або перешкоджати видаванню сигналу на інше додаткове устаткування.

Передавання повідомлень (зв'язок)

Спосіб передавання повідомлень до підрозділів пожежної охорони може бути автоматичний або ручний (за телефоном).

Передавання повідомлень автоматичними способами можна здійснювати безпосередньо до підрозділів пожежної охорони або через інший пункт приймання пожежної тривоги.

Допустимі способи передавання сигналу можуть обмежуватись національними нормативними документами.

Час прибуття

Треба враховувати ймовірний час затримки між моментом первинного виявлення пожежі й прибуттям підрозділів пожежної охорони. Якщо в цей період існує імовірність швидкого поширення пожежі, то треба передбачати використання інших відповідних засобів, наприклад, автоматичної системи пожежогасіння.

Порядок дій у разі пожежної тривоги

Проектування системи пожежної сигналізації та оповіщення може залежати від дій, яких необхідно вжити після виявлення пожежі. Саме тому важливо, щоб ці дії були сплановані заздалегідь і були попередньо узгоджені.

Принаймні, такі питання повинні бути враховані під час розроблення порядку дій у разі пожежної тривоги і мають бути додані до документації:

- який план евакуації буде задіяний у разі пожежі і залежність цього плану від місця займання?
- яка очікувана чисельність людей у будівлі, і як вона може змінюватися залежно від часу доби чи щодня?
- який очікуваний час прибуття підрозділу пожежної охорони?
- які обов'язки і відповідальність персоналу включно із забезпеченням боротьби з вогнем або керуванням евакуацією?
- яким чином люди, які перебувають у будівлі, мають бути оповіщені про розвиток пожежі?
- які вимоги щодо відображення місця пожежі?
- як контрольована будівля має бути поділена на зони пожежної сигналізації та зони оповіщення?

- чи є необхідним застосування ієрархічної системи, чи потрібно декілька ППКП для будівлі або для взаємозв'язаних будівель (такі як торговельні центри) і як у цьому випадку здійснюватиметься взаємодія між ППКП.

- яким чином викликають підрозділи пожежної охорони і яка інформація при цьому має бути надана?

- чи необхідне використання підрозділами пожежної охорони спеціального оснащення?

- чи необхідно вживати спеціальних заходів для зниження впливів хибних тривог?

- чи треба буде вносити зміни у порядок дій у разі пожежній тривоги в денний і нічний час або у робочі і вихідні дні?

- чи передбачається будь-яка взаємодія з іншими засобами протипожежного захисту, така як спеціальні вимоги щодо функціонування і розподілу на зони додаткового устаткування протипожежного захисту?

- чи передбачаються для будівлі спеціальні засоби для аварійного електропостачання?

- який порядок дій передбачений на випадок хибних тривог або несправностей?

- чи існують будь-які вимоги щодо вимкнень, від'єднань або ізолювання, і хто відповідатиме за відновлювання нормального режиму роботи?

- після виявлення пожежі чи є необхідним, щоб система (або її частини) залишалась у дії протягом значного проміжку часу (наприклад, чи потрібно щоб пристрої оповіщення діяли після виявлення пожежі довше ніж 10 хвилин)?

Документація

Повинна бути підготовлена документація, що містить порядок дій у разі пожежної тривоги в будівлі та загальні вимоги щодо системи, яка буде змонтована. Ця документація повинна бути достатньо деталізована, щоб проектувальники мали змогу для створення проекту з урахуванням загальних принципів побудови системи.

В разі потреби документація також повинна містити:

- будь-які вимоги щодо погодження або приймання третьою стороною,

- інформація про будь-які площі в будівлі, які можуть виявитися небезпечними.

3.3. Вимоги улаштування систем оповіщення

Державний стандарт [29] містить настанови щодо використання автоматичних систем пожежної сигналізації і оповіщення про пожежу всередині будівель та зовні. Він охоплює планування, проектування, монтування, введення в експлуатацію, експлуатування та технічне обслуговування таких систем. Наставови поширюються на системи, призначені для захисту життя людей і (або) майна.

Наставови не поширюються на системи, в яких поєднано функції оповіщення з іншими функціями, не пов'язаними з протипожежним захистом.

Необхідність обладнання будинків певним типом СО визначається згідно з ДБН В.1.1-7-2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва» [20].

Наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

СО – комплекс технічних засобів та організаційних заходів, за допомогою якого забезпечується повідомлення людей, які перебувають у будинку, про виникнення пожежі, а також керування їх евакуацією.

Оперативний (черговий) персонал – працівники, які перебувають на чергуванні і допущені до виконання робіт з контролю за станом СО.

Сигнал привертання уваги – звуковий сигнал, який подається СО перед трансляванням мовленнєвого повідомлення.

Сигнал оповіщення про пожежу – акустичний чи візуальний сигнал або їх комбінація, що привертають увагу до можливої загрози чи небезпечної ситуації.

Зона оповіщення – частина будинку, в якій оповіщення людей про пожежу здійснюється одночасно та незалежно від інших частин будинку.

Черговий режим роботи СО – режим роботи СО до отримання сигналу про виникнення пожежі.

Режим роботи СО «Тривога» – режим роботи СО після отримання сигналу про виникнення пожежі та включення СО в режим оповіщення та керування евакуацією.

Улаштування СО – комплекс робіт, що пов'язаний з вибором типу, характеристик елементів СО, а також монтажем та введенням в експлуатацію СО.

Загальні положення

Суб'єкт господарювання, який займається проектуванням, монтажем та технічним обслуговуванням СО, повинен мати ліцензію на такий вид діяльності.

Роботи з монтажу СО повинні здійснюватись відповідно до затвердженої проектно-кошторисної документації, яка пройшла експертизу щодо пожежної безпеки в органах державного пожежного нагляду, та технічної документації підприємств-виробників. Забороняється виконання монтажних робіт без позитивного експертного висновку. При цьому полімерні матеріали, що входять до складу матеріалів, з яких складаються СО, повинні відповідати вимогам Наказу МОЗ від 29.12.2012 р. № 1139 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил. Полімерні та полімервмісні матеріали, вироби і конструкції, що застосовуються у будівництві та виробництві меблів. Гігієнічні вимоги» [32], імпортовані полімерні матеріали повинні мати позитивний висновок державної санітарно-епідеміологічної експертизи Міністерства охорони здоров'я України.

Системи оповіщення та евакуації людей при пожежі поділяються на п'ять типів.

Проектування СО 1 та 2 типів допускається виконувати у проекті системи пожежної сигналізації.

Монтаж та приймання в експлуатацію СО здійснюються в комплексі з системою пожежної сигналізації (крім будинків, у яких система пожежної сигналізації змонтована, прийнята в експлуатацію та знаходиться в працездатному стані).

За утримання СО в справному стані відповідають власники підприємств (керівники) або уповноважені ними особи. Як правило, відповідальним за утримання СО необхідно призначати особу, яка відповідає за утримання систем пожежної автоматики.

Будинки необхідно поділяти на зони оповіщення з урахуванням об'ємно-планувальних рішень будинків, шляхів евакуації, розподілення на протипожежні відсіки, а також з

урахуванням вимог, що наведені в примітці 1 таблиці Е.1 додатка Е до ДБН В.1.1-7-2016 [20].

Розміри зон оповіщення, черговість оповіщення та час початку оповіщення людей в окремих зонах визначаються, виходячи з умов безпечної та своєчасної евакуації людей в разі пожежі.

Оповіщення про пожежу та керування евакуацією людей здійснюється одним з таких способів або їх комбінацією:

- ✓ поданням звукових і (або) світлових сигналів в усі приміщення будинку з постійним або тимчасовим перебуванням людей;

- ✓ трансляцією текстів про необхідність евакуації, шляхи евакуації, напрямок руху й інші дії, спрямовані на забезпечення безпеки людей;

- ✓ трансляцією спеціально розроблених текстів, спрямованих на запобігання паніці й іншим явищам, що ускладнюють евакуацію;

- ✓ розміщенням знаків безпеки на шляхах евакуації;

- ✓ ввімкненням евакуаційних знаків «Вихід»;

- ✓ ввімкненням евакуаційного освітлення та світлових покажчиків напрямку евакуації;

- ✓ дистанційним відкриванням дверей евакуаційних виходів;

- ✓ зв'язком пожежного поста (диспетчерської) із зонами оповіщення.

СО вмикається автоматично від сигналу про пожежу, який формується системою пожежної сигналізації або системою пожежогасіння. З приміщення пожежного поста слід передбачати можливість запуску СО вручну.



Рисунок 3.9 – Основний комплектуєчі системи оповіщення

Системи третього, четвертого та п'ятого типів є автоматизованими, роль людини в управлінні цими системами мінімальна. Такі системи встановлюються в офісах великих компаній, банках, торгових центрах, вокзалах, аеропортах, великих підприємствах.

СО може проектуватися суміщеною з радіотрансляційною мережею будинку. При цьому до радіотрансляційної мережі повинні встановлюватись вимоги як до СО.

У разі об'єднання СО 3–5 типів та радіотрансляційної мережі будинку повинен бути забезпечений розподіл пріоритетів для повідомлень у такій послідовності:

- ✓ I (найвищий) – повідомлення оперативного (чергового) персоналу СО (диспетчера пожежного поста) під час пожежі;
- ✓ II – повідомлення, які записані на будь-якому носії та вмикаються автоматично від спрацювання систем пожежної автоматики;
- ✓ III – службові повідомлення, що не стосуються організації та управління евакуацією людей;
- ✓ IV – інші повідомлення (музика, рекламні оголошення тощо).

У разі одночасного транслявання декількох повідомлень, що мають різні пріоритети, повідомлення, які мають нижчий пріоритет, повинні автоматично блокуватись.

СО повинна мати можливість одночасно передавати різні мовленнєві повідомлення в різні зони оповіщення.

СО типів 3, 4 та 5, згідно з ДБН В.1.1-7-2016 [20], необхідно виконувати з урахуванням можливості прямої трансляції мовленнєвого оповіщення та керівних команд через мікрофон для оперативного реагування в разі зміни обставин або порушення нормальних умов евакуації.

У будинках, що мають 5-й тип СО та кількість поверхів два та більше, СО спрацьовує у такій послідовності:

- ✓ оповіщення людей про пожежу на поверсі, де виникла пожежа;

- ✓ оповіщення людей про пожежу на поверхах, що розташовані вище поверху, де виникла пожежа;

- ✓ оповіщення людей про пожежу на поверхах, що розташовані нижче поверху, де виникла пожежа.

Затримку часу оповіщення про пожежу для різних поверхів будинку необхідно передбачати з урахуванням злиття потоків людей на шляхах евакуації, відповідно до розрахунків за ДСТУ 8828:2019 «Пожежна безпека. Загальні положення» [21].

На об'єктах з масовим перебуванням людей у першу чергу оповіщується обслуговуючий персонал.

У багатоповерхових та висотних будинках, які поділені на протипожежні відсіки по вертикалі, СО повинна вмикатися одразу для всього протипожежного відсіку, де виникла пожежа. Затримку часу оповіщення про пожежу для інших вертикальних протипожежних відсіків будинку слід передбачати з урахуванням злиття потоків людей на шляхах евакуації відповідно до вимог додатка 2 [21].

У готелях, санаторіях та інших будинках з наявністю спальних місць у разі виникнення пожежі в нічний час передбачається попереднє ввімкнення звукового сигналу з метою пробудження людей. Після цього подається сигнал привертання уваги і передається мовленнєве повідомлення (за його наявності).

При цьому у лікувальних та дитячих дошкільних закладах, а також спальних корпусах шкіл-інтернатів оповіщуються тільки адміністрація та обслуговуючий персонал. Оповіщення адміністрації (обслуговуючого персоналу) здійснюється за допомогою:

- ✓ світлових оповіщувачів – обладнуються всі приміщення будинку;

✓ звукових оповіщувачів – обладнуються всі приміщення будинку (крім приміщень з наявністю спальних місць).

СО повинна розпочати трансляцію першого сигналу привертання уваги або сигналу оповіщення про пожежу не пізніше трьох секунд з моменту отримання сигналу про пожежу.

Сигнал привертання уваги (сигнал оповіщення про пожежу) повинен відрізнятися від сигналів іншого призначення.

Для трансляції мовленнєвих повідомлень необхідно використовувати повідомлення, яке записане заздалегідь на носії інформації.

Текст мовленнєвого повідомлення повинен бути записаний українською мовою. Необхідність запису тексту мовленнєвого повідомлення та його транслявання іншими мовами визначається завданням на проектування та призначенням будинку.

Тривалість трансляції одного мовленнєвого повідомлення не повинна перевищувати 1 хвилини. Текст оповіщення людей про пожежу повторюється безперервно протягом всього часу евакуації людей. Перед подачею мовленнєвого повідомлення, а також між трансляціями наступних повідомлень (транслявання різними мовами) повинен подаватись сигнал привертання уваги.

Формулювання текстів мовленнєвого оповіщення повинно будуватися залежно від виду будинку, об'ємно-планувальних рішень тощо.

Улаштування СО в будинках та спорудах

➤ *Розміщення елементів СО в будинках та спорудах*

Пульти управління СО 3-5-го типів необхідно розміщувати у приміщенні пожежного поста, диспетчерської або іншого спеціального приміщення (в разі його наявності).

Кількість звукових та мовленнєвих оповіщувачів, їх розміщення та потужність повинні забезпечувати необхідний рівень звуку в усіх місцях постійного або тимчасового перебування. У будинку необхідно встановити, як мінімум, два оповіщувачі, навіть якщо рекомендований рівень звукового сигналу можна забезпечити одним.

У місцях, де є небезпека механічного ушкодження оповіщувачів, повинен бути забезпечений їх захист, що не порушує працездатності оповіщувачів.

Встановлення звукових та мовленнєвих оповіщувачів у приміщеннях повинно виключати можливість концентрації та нерівномірного розподілу звуку.

Настінні звукові та мовленнєві оповіщувачі кріпляться на висоті не менше 2,2 м від підлоги, при цьому відстань від стелі до оповіщувача повинна становити не менше 150 мм.

Звукові оповіщувачі повинні комбінуватися зі світловими які працюють у режимі спалахування, у таких випадках:

- у приміщеннях, де люди перебувають у шумозахисному спорядженні;
- у приміщеннях з рівнем шуму понад 95 дБ;
- у приміщеннях, де можуть перебувати інваліди по слуху (установи та виробництва з наявністю постійних робочих місць для інвалідів, спеціалізовані медичні заклади).

Евакуаційні світлові покажчики «Вихід» слід вмикати разом з основними освітлювальними приладами робочого освітлення.

Допускається використовувати евакуаційні світлові покажчики, що автоматично вмикаються при отриманні СО командного імпульсу про початок оповіщення про пожежу та (або) аварійному припиненні живлення робочого освітлення.

Світлові покажчики «Вихід» у залах кінотеатрів, концертних та виставкових залах, а також інших залах для глядачів повинні вмикатися на час перебування людей. Вимоги до світлових покажчиків «Вихід» приймаються відповідно до державних будівельних норм.

Крім того, на шляхах евакуації повинні встановлюватись знаки безпеки, які відповідають ДСТУ EN ISO 7010:2019 «Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Зареєстровані знаки безпеки» [26]. Зазначені знаки повинні бути світловими або несвітловими за умови, що знак освітлюється світильниками аварійного освітлення.

Електропостачання, заземлення, занулення, вибір та прокладання мереж оповіщення приймаються згідно з вимогами до систем пожежної сигналізації.

➤ *Технічні вимоги до СО та її елементів*

СО в режимі «Тривога» повинна функціонувати протягом часу, необхідного для евакуації людей з будинку, але не менше 15 хвилин.

Вихід з ладу одного з оповіщувачів не повинен призводити до виведення з ладу ланки оповіщувачів, до якої його під'єднано.

Електропостачання СО здійснюється за I категорією надійності згідно з «Правилами улаштування електроустановок» (ПУЕ) [31] від двох незалежних джерел енергії: основного – від мережі змінного струму, резервного – від акумуляторних батарей тощо. Перехід з основного джерела електропостачання на резервний та у зворотному напрямку в разі відновлення централізованого електропостачання повинен бути автоматичним.

Тривалість роботи СО від резервного джерела енергії у черговому режимі має бути не менше 24 годин. Тривалість роботи СО від резервного джерела енергії у режимі «Тривога» має відповідати вимогам пункту 4.2.1 [31].

Ймовірність виникнення відмов СО, що призводять до хибного спрацювання технічних засобів оповіщення за 1000 годин роботи, має бути не більша за 0,01.

Оповіщувачі не повинні мати регуляторів гучності і повинні підключатися до мережі без роз'ємних пристроїв.

Звукові оповіщувачі. Звукові сигнали СО повинні забезпечувати загальний рівень звуку не менше 75 дБ на відстані 3 м від оповіщувача, але не більше 120 дБ у будь-якій точці приміщення. При цьому для забезпечення чіткої чутності звукові сигнали СО повинні забезпечувати рівень звуку не менше ніж на 15 дБ вище допустимого рівня звуку постійного шуму у захищеному приміщенні. Вимірювання проводиться на висоті 1,5 м від підлоги.

У спальних приміщеннях звукові сигнали СО повинні мати рівень звуку не менше ніж на 15 дБ вище рівня звуку постійного шуму у цих приміщеннях, але не менше 75 дБ. Вимірювання проводиться на рівні голови сплячої людини.

Мовленнєві оповіщувачі повинні відтворювати нормально чутні частоти у діапазоні від 200 до 5000 Гц.

Світлові оповіщувачі, які працюють у режимі спалахування, повинні бути червоного кольору, мати частоту

мигтіння в межах від 0,5 Гц до 5 Гц та розташовуватись у межах прямої видимості з постійних робочих місць.

➤ *Прийняття в експлуатацію СО в будинках та спорудах*

Для приймання в експлуатацію СО замовником робіт створюється робоча комісія. Порядок та тривалість роботи комісії визначаються замовником робіт.

До складу робочої комісії включаються: голова комісії – представник замовника; члени комісії – представники генпідрядника, монтажно-налагоджувальної організації, експлуатаційної організації, органів державного пожежного нагляду. За необхідності можливе залучення інших спеціалістів.

Робоча комісія створюється не пізніше п'яти днів від одержання письмового повідомлення монтажно-налагоджувальної організації щодо готовності системи до прийняття в експлуатацію.

При прийнятті СО в експлуатацію монтажно-налагоджувальна організація повинна пред'явити робочій комісії:

- ✓ ліцензію на право виконання таких робіт;
- ✓ комплект робочих креслень, за якими здійснювався монтаж СО;
- ✓ позитивний експертний висновок за проектом від органів державного пожежного нагляду;
- ✓ документи, що свідчать про якість елементів СО, матеріалів і виробів, які застосовувались при виконанні будівельно-монтажних робіт;
- ✓ сертифікати відповідності на елементи СО, технічну документацію заводів-виготовлювачів (паспорт, технічні характеристики та принцип дії СО);
- ✓ акт заміру опору ізоляції мереж СО;
- ✓ акти прихованих робіт;
- ✓ журнали виконання робіт та авторського нагляду;
- ✓ договір на технічне обслуговування СО з організацією, яка має ліцензію на цей вид робіт.

Робоча комісія повинна: перевірити відповідність виконаних монтажно-налагоджувальних робіт проектній документації, технічній документації заводів-виготовлювачів, наявність сертифікатів відповідності на устаткування; перевірити якість виконаних монтажно-налагоджувальних

робіт; взяти участь у комплексному випробуванні СО, розглянути результати випробування із складанням акта згідно з додатком 2 до цих Правил; прийняти в експлуатацію СО в триденний строк з дня пред'явлення в разі відсутності дефектів.

При виявленні дефектів складається акт із зазначенням термінів їх усунення і організацій, відповідальних за їх усунення.

Прийняття СО в експлуатацію має бути оформлене актом. Акт прийняття СО в експлуатацію підписуються члени комісії в тому випадку, коли усунуті всі виявлені порушення. Роботи з улаштування СО вважаються прийнятими у тому разі, коли акт прийняття СО в експлуатацію підписаний усіма членами комісії.

Монтажно-налагоджувальна організація несе відповідальність за порушення затверджених проектних рішень, вимог технічної документації заводів-виготовлювачів обладнання і цих Правил згідно з чинним законодавством.

➤ *Експлуатація та технічне утримання СО в будинках та спорудах*

Порядок дій оперативного (чергового) персоналу в разі необхідності включення СО в ручному режимі має відображатися у відповідних інструкціях.

Для кожного об'єкта мають бути призначені:

- ✓ особа, яка відповідальна за експлуатацію СО;
- ✓ оперативний (черговий) персонал для контролю за працездатним станом СО (оперативний персонал – для щоденного контролю; черговий персонал – для цілодобового).

Суб'єкт господарювання, який здійснює технічне обслуговування та ремонт СО, повинен мати ліцензію на виконання цих робіт.

Контроль за якістю проведення робіт з технічного обслуговування та ремонту СО силами спеціалізованої організації здійснює особа, яка відповідає за їх експлуатацію на підприємстві.

Обов'язки особи, що здійснює контроль за експлуатацією, технічним утриманням СО в будинках та спорудах, повинні бути відображені у посадовій інструкції або інших документах, що регламентують її діяльність.

Особа, відповідальна за експлуатацію СО, повинна пройти спеціальне навчання, а також зобов'язана забезпечити та організувати:

- ✓ виконання вимог Правил;
- ✓ утримування СО в працездатному стані шляхом укладання договорів на проведення технічного обслуговування та планово-профілактичного ремонту;

- ✓ навчання оперативного (чергового) персоналу, а також інструктаж осіб, які працюють у захищуваних приміщеннях, про порядок евакуації в разі надходження сигналу «Пожежа»;

- ✓ проведення об'єктових тренувань дій оперативного (чергового) персоналу та осіб, які працюють у захищуваних приміщеннях, при застосуванні системи оповіщення задля евакуації людей при пожежі;

- ✓ розробку необхідної експлуатаційної документації, яка повинна містити технічні характеристики СО і принцип дії, інструкції з експлуатації СО та з охорони праці, порядок здійснення перевірки працездатності СО тощо;

- ✓ контроль за систематичним веденням експлуатаційної документації.

Оперативний персонал зобов'язаний:

- ✓ знати улаштування та принцип дії СО, що обслуговуються;

- ✓ знати технічну документацію на СО, що обслуговуються;

- ✓ знати вимоги цих Правил та інших нормативних та нормативно-правових документів з питань улаштування та експлуатації СО.

На об'єкті має бути наявна експлуатаційна документація, яка повинна містити: назву та місцезнаходження приміщень, що підлягають захисту; порядок оповіщення про пожежу та схеми евакуації людей з будинків у разі надходження сигналу про виникнення пожежі, відповідно до інструкцій (планів, схем евакуації).

Оперативний (черговий) персонал у разі виявлення несправності СО зобов'язаний негайно повідомити про це обслуговуючу організацію та особу, яка відповідає за експлуатацію СО.

Перед початком чергової зміни оперативний (черговий) персонал повинен перевірити положення вимикачів, перемикачів, тумблерів, а також справність світлових індикаторів, наявність пломб на приладах, що входять до складу СО.

У процесі експлуатації, а також під час проведення регламентних робіт з технічного обслуговування забороняється вживати заходів, що можуть перешкоджати нормальній роботі СО або погіршувати ефективність їх дії.

Протягом виконання робіт з технічного обслуговування або ремонту, проведення яких пов'язане з вимкненням СО, адміністрація підприємства (будинку) зобов'язана вжити необхідних заходів для безпеки людей, які перебувають у захищуваних приміщеннях.

Приклади текстів голосових повідомлень системи оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей в будинках та спорудах

Евакуація з готелю: «Увага! Шановні громадяни! Адміністрація готелю повідомляє, що в будинку виникла пожежа. Просимо вас зберігати спокій і спуститися сходовими клітками на перший поверх готелю. Під час руху коридорами орієнтуйтеся за світловими покажчиками «Вихід». Виконуйте рекомендації службового персоналу готелю. Допоможіть дітям, жінкам, інвалідам та особам літнього віку. Попередьте сусідів про необхідність термінової евакуації».

Оповіщення для поверху готелю в разі неможливості евакуації: «Увага! Шановні громадяни! Адміністрація готелю повідомляє, що в будинку виникла пожежа. Просимо вас зберігати спокій, щільно закрити двері та не залишати своїх номерів. Пожежні підрозділи успішно працюють над ліквідацією пожежі. Не виконуйте самостійних дій з виходу з будинку до отримання додаткових повідомлень».

Загроза пожежі в громадському будинку підвищеної поверховості: «Шановні громадяни! Просимо уваги! Отримано повідомлення про загорання на сьомому поверсі будинку. Оскільки це повідомлення зараз перевіряється, адміністрація просить всіх людей, що перебувають на сьомому та восьмому поверхах, пройти до сходових кліток та спуститися на шостий

або п'ятий поверх. Очікуйте наступних повідомлень. Загрози для вашого життя немає. Зберігайте спокій. Будь ласка, не користуйтеся ліфтами, спускайтеся тільки сходовими клітками».

Оповіщення людей у ліфтових холах: «Увага! Шановні громадяни! Отримано повідомлення про виникнення пожежі. Всі ліфти автоматично спускаються на перший поверх та знеструмлюються. Просимо вас спуститися сходовими клітками на перший поверх будинку. Під час руху до сходових кліток орієнтуйтеся за покажчиками «Вихід». Зберігайте спокій».

Евакуація з театру: «Шановні глядачі! Отримано повідомлення, що в одному з приміщень театру виникла пожежа. Просимо вас терміново покинути приміщення залу для глядачів та інші приміщення і, не затримуючись у фойє, залишити будинок театру».

Контрольні запитання

1. Дайте визначення «Система пожежної сигналізації».
2. Дайте визначення «Автоматична установка пожежної сигналізації».
3. Дайте визначення «Зона оповіщення».
4. Дайте визначення «Сигнал привертання уваги».
5. Завдання системи пожежної сигналізації.
6. Для яких будівель необхідне обладнання системами пожежної сигналізації?
7. З яких складових елементів і вузлів формується система пожежної сигналізації?
8. Види пожежної сигналізації.
9. Охарактеризуйте адресний тип сигналізації.
10. Охарактеризуйте неадресний тип сигналізації.
11. Мета встановлення на об'єкті системи оповіщення (СО) про пожежу та керування евакуацією людей.
12. Якими способами здійснюється оповіщення?
13. Пристрої для оповіщення.
14. Способи оповіщення СО.
15. Ким визначається вибір типу СО та виду управління?

РОЗДІЛ 4

Забезпечення безпечної експлуатації суб'єктів господарювання

4.1. Правила експлуатації та типові норми належності вогнегасників

4.1.1. Загальні положення

Згідно з Кодексом цивільного захисту України [1], пожежа – це неконтрольований процес знищення або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для істот та навколишнього природного середовища. Для швидкого та ефективного гасіння пожеж на підприємствах слід використовувати первинні засоби пожежогасіння.

Первинні засоби пожежогасіння – це пристрої, інструменти та матеріали, призначені для локалізації і (або) ліквідації загоряння на початковій стадії (вогнегасники, внутрішній пожежний кран, вода, пісок, кошма, азбестове полотно, відро, лопата тощо)

Територія підприємств, будинки, споруди, приміщення, технологічні установки повинні бути забезпечені первинними засобами пожежогасіння: вогнегасниками, ящиками з піском, бочками з водою, покривалами з негорючого теплоізоляційного матеріалу, пожежними відрами, совковими лопатами, пожежним інструментом, які використовуються для локалізації і ліквідації пожеж на їх початковій стадії розвитку.

Ця вимога стосується також будівель, споруд та приміщень, обладнаних будь-якими типами систем пожежогасіння, пожежної сигналізації або внутрішніми пожежними кран-комплектами.

Правила [41] установлюють вимоги до експлуатації переносних вогнегасників повною масою до 20 кг та пересувних вогнегасників повною масою до 450 кг, призначених для гасіння пожеж класів А, В, С, D, F, та електроустановок, що перебувають під напругою до 1000 В (далі – Е), та норми їх належності на об'єктах суб'єктів господарювання незалежно від форм власності.

Ці Правила поширюються на будинки і приміщення різного призначення, що експлуатуються, підприємства, установи та організації (незалежно від виду їх діяльності та форм власності)

(далі – суб'єкти господарювання), механічні транспортні засоби і є обов'язковими для виконання посадовими особами (власниками).

Ці Правила не поширюються на:

1) об'єкти, у яких зберігаються, виробляються або є в обігу вибухові речовини і засоби підривання, небезпечні хімічні речовини, радіаційні та бактеріологічні засоби;

2) підземні споруди підприємств гірничодобувної промисловості;

3) електрорухомий склад, шахти, тунелі та підземні споруди метрополітену;

4) транспортні засоби залізничного, повітряного, річкового та морського транспорту.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, виходячи із специфічних умов та особливостей пожежної небезпеки виробництв, можуть додатково розробляти свої галузеві правила експлуатації та норми належності вогнегасників, що затверджуються в установленому законодавством порядку після їх погодження з центральним органом виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки.

Вимоги галузевих правил експлуатації та норм належності вогнегасників мають бути не нижчими за встановлених вимог, передбачені цими Правилами, а також не мають суперечити їм.

У Правилах терміни вживаються в таких значеннях:

- визнання вогнегасника непридатним до використання – календарна дата в документі, який засвідчує неможливість відновлення роботи вогнегасника з показниками якості, передбаченими технічними вимогами до нього;

- вогнегасник – технічний засіб, призначений для припинення горіння подаванням вогнегасної речовини, що міститься в його корпусі, під дією надлишкового тиску, за масою і конструктивним виконанням придатний для транспортування і застосування людиною;

- вогнегасник загального призначення – елемент протипожежного захисту об'єкта, призначений для ліквідації пожеж класів А, В, С, Е на початковій стадії їх розвитку;

- вогнегасник спеціального призначення – елемент протипожежного захисту об'єкта, призначений для ліквідації

пожеж класів D, F на початковій стадії їх розвитку та протипожежного захисту об'єкта зі специфічними умовами експлуатації та (або) особливостями пожежної небезпеки виробництва;

- гарантійний строк експлуатації вогнегасника – проміжок часу, встановлений виробником або підприємством з технічного обслуговування вогнегасників і зазначений у технічній документації та на маркуванні вогнегасника, протягом якого гарантується його працездатний стан за умови дотримання споживачем вимог інструкції з експлуатації;

- експлуатація вогнегасника – термін від часу виготовлення вогнегасника до визнання його непридатним до використання;

- застосування вогнегасника за призначенням – застосування вогнегасника для припинення горіння подаванням вогнегасної речовини, що міститься в його корпусі, під дією надлишкового тиску;

- зберігання вогнегасника під час експлуатації – утримання вогнегасника в спорядженому стані у відведеному для його збереження місці протягом установленого строку;

- зняття вогнегасника з експлуатації – документально оформлена подія, яка фіксує технічну неможливість або недоцільність подальшого застосування вогнегасника за призначенням чи його технічного обслуговування;

- настанова з технічного обслуговування вогнегасника – нормативний документ, що містить відомості про практичні прийоми або методи технічного обслуговування вогнегасника;

- огляд вогнегасника – первинна та (або) періодична перевірка його відповідності вимогам експлуатаційної документації;

- ПТОВ – суб'єкт господарювання, який здійснює технічне обслуговування вогнегасників, засвідчує їх справність і має ліцензію з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення відповідно до законодавства та настанови з технічного обслуговування вогнегасників від виробників;

- працездатний стан вогнегасника – стан вогнегасника, за яким значення параметрів, які характеризують його здатність виконувати задані функції, відповідають вимогам нормативних та експлуатаційних документів;

- робочий цикл вогнегасника – проміжок часу від виготовлення до визнання непридатним до використання вогнегасника, який зазначений у схемі робочого циклу вогнегасника;

- технічне діагностування вогнегасника – стадія технічного обслуговування, метою якої є визначення технічного стану вогнегасника, пошук несправності та прийняття рішення щодо його ремонту, перезарядження або завершення експлуатації;

- технічне обслуговування вогнегасника – комплекс операцій, спрямованих на перевірку вогнегасника та забезпечення його роботи в режимах очікування використання за призначенням, транспортування і зберігання або на прийняття рішень щодо ремонту чи зняття його з експлуатації;

- транспортування вогнегасника під час експлуатації – переміщення вогнегасника в спорядженому стані із застосуванням (за потреби) транспортних і вантажопідійомних засобів.

Класифікація пожеж залежно від матеріалу, що горить, викладена у ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж», який відповідає європейському першоджерелу EN 2:1992; EN 2:1992/A1:2004, IDT [22].

Цей стандарт не передбачає визначення конкретного класу пожежі, що супроводжується горінням електрообладнання під напругою.

Пожежі поділяються на класи:

✓ **клас А** – пожежі супроводжуються горінням твердих матеріалів, зазвичай органічного походження, під час горіння яких зазвичай утворюються тліючі вуглини;

✓ **клас В** – пожежі супроводжуються горінням рідин або твердих речовин, які переходять у рідкий стан;

✓ **клас С** – пожежі супроводжуються горінням газів;

✓ **клас D** – пожежі супроводжуються горінням металів;

✓ **клас F** – пожежі супроводжуються горінням речовин, які використовують для приготування їжі (рослинні і тваринні олії та жири) і містяться в кухонних приладах.

У цих Правилах наведено такі позначення типів вогнегасників:

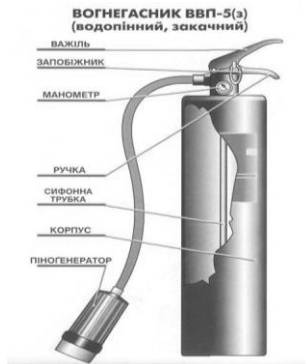
вогнегасник водяний

- ВВ;



вогнегасник водопінний

- ВВП;



вогнегасний водопінний аерозольний

- ВВПА;



вогнегасник газовий (вуглекислотний)
- ВГ (ВВК);



вогнегасник порошковий
- ВП.



Цифра після позначення типу вогнегасника означає масу вогнегасної речовини в кілограмах (для ВВПА – в грамах), що міститься в його корпусі. Наприклад, ВВК-5 – вогнегасник вуглекислотний з масою вогнегасної речовини 5 кг.

Під час експлуатації вогнегасників необхідно керуватися нормативними актами, що регламентують вимоги до

експлуатації вогнегасників. Забезпечення виконання вимог покладається на суб'єкти господарювання.

Забезпечення виконання вимог цих Правил у житлових будинках (квартирах) приватного житлового фонду та інших приватних окремо розташованих господарських спорудах і гаражах, на територіях, у дачних будинках та на садових ділянках покладається на їх власників чи орендарів, якщо інше не обумовлене договором найму відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України.

Суб'єкти господарювання, а також орендарі зобов'язані:

- 1) дотримуватися вимог цих Правил та інших нормативних документів у цій сфері;
- 2) проводити своєчасні огляди та технічне обслуговування вогнегасників;
- 3) утримувати вогнегасники в працездатному стані;
- 4) не допускати використання вогнегасників не за призначенням;
- 5) проходити теоретичне навчання та практичне відпрацювання навичок застосування вогнегасників.

Виробники та постачальники вогнегасників зобов'язані:

- 1) гарантувати відповідність виготовленої (такої, що реалізується) продукції вимогам документів, що підтверджують якість та безпечність продукції;
- 2) надавати покупцю експлуатаційну та технічну документацію на вогнегасники;
- 3) гарантувати роботу вогнегасників з дати реалізації (продажу) до першого гарантійного терміну обслуговування.

Для забезпечення працездатного стану та якісної експлуатації вогнегасників на об'єкті особою, відповідальною за пожежну безпеку, має бути організоване їх технічне обслуговування відповідно до норм, правил (настанови з технічного обслуговування вогнегасників), установлених їх виробником, та інших нормативних документів у сфері пожежної безпеки.

Виробник (постачальник) зобов'язаний забезпечити технічне обслуговування, гарантійний ремонт вогнегасників, їх випуск і поставку для ПТОВ у необхідному обсязі та асортименті, а також випуск і поставку запасних частин до них протягом усього строку їх виробництва, а після зняття з

виробництва – протягом строку служби, у разі відсутності такого строку – протягом десяти років.

4.1.2. Організаційні заходи із забезпечення експлуатації вогнегасників

Особі, відповідальній за пожежну безпеку, необхідно обов'язково провести огляд вогнегасників перед їх розміщенням на об'єкті. Під час огляду встановлюються:

- 1) наявність сертифіката відповідності;
- 2) наявність інструкції з експлуатації та паспорта на кожен вогнегасник;
- 3) цілісність пломб на запірних пристроях;
- 4) наявність чи відсутність зовнішніх пошкоджень на корпусах вогнегасників;
- 5) положення стрілок індикаторів тиску закачних вогнегасників (у межах робочого діапазону);
- 6) наявність у маркуванні та в експлуатаційній документації відомостей про виробника, дату виготовлення (продажу) і технічного обслуговування.

Після проведення огляду вогнегасникам присвоюються облікові (інвентарні) номери за прийнятою на об'єкті системою нумерації.

Особі, відповідальній за пожежну безпеку на об'єкті, необхідно вести журнал обліку вогнегасників (Додаток б).

У разі зняття вогнегасника загального призначення з експлуатації суб'єкт господарювання зобов'язаний вжити заходів до недопущення зниження рівня протипожежного захисту.

Вогнегасники спеціального призначення, зняті з експлуатації або надані на технічне обслуговування (ремонт, проведення випробувань або перезарядження), мають бути замінені на резервні вогнегасники спеціального призначення з технічними характеристиками, які не можуть мати технічні характеристики, нижчі від знятих з експлуатації або наданих на технічне обслуговування.

У приміщеннях з технологічними процесами, внаслідок яких при аварійному режимі можуть утворюватися газо-, пило-

або пароповітряні суміші, вогнегасники слід розміщувати за межами приміщень з урахуванням безпечних відстаней.

Вогнегасники в місцях розміщення (всередині будинків і приміщень, біля входів або виходів з них, у коридорах) не мають створювати перешкод під час евакуації людей.

У приміщеннях з тимчасовим перебуванням людей вогнегасники слід розміщувати зовні приміщення або біля входу (виходу).

У приміщеннях з постійним перебуванням людей вогнегасники потрібно розміщувати всередині приміщення, запобігаючи створенню перешкод для евакуації людей.

Переносні вогнегасники розміщують шляхом навішування за допомогою кронштейнів на вертикальні конструкції на висоті не більше 1,5 м від рівня підлоги до нижнього торця вогнегасника і на відстані від дверей, достатній для їх повного відчинення, або встановлюють у пожежні шафи пожежних кран-комплектів, на пожежні щити, стенди, підставки та спеціальні тумби.

Для зазначення місцезнаходження вогнегасників на об'єктах мають встановлюватися вказівні знаки згідно з ДСТУ EN ISO 7010:2019 «Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Зареєстровані знаки безпеки». Знаки розташовуються на видимих місцях на висоті 2–2,5 м від рівня підлоги як всередині, так і за межами приміщень.

Розміщувати вогнегасники слід таким чином, щоб забезпечити можливість прочитування маркувальних написів на їх корпусах.

При цьому необхідно забезпечити їх захист від дії механічних пошкоджень, сонячних променів, опалювальних і нагрівальних приладів, а також хімічно агресивних речовин (середовищ), які можуть негативно вплинути на їх роботу.

Вогнегасники, що розміщуються за межами кабін, потрібно захищати від впливу атмосферних опадів, сонячних променів і бруду. Забороняється зберігання вогнегасника в багажнику механічного транспортного засобу (крім легкового автомобіля), кузові вантажного автомобіля та інших місцях, доступ до яких обмежено.

Вогнегасники, які розміщуються за межами приміщень або в неопалюваних приміщеннях та не призначені для експлуатації

за температури нижче 5° С, на холодний період року необхідно переносити в опалюване приміщення. У таких випадках на пожежних щитах та стендах має розмішуватись інформація про місцезнаходження вогнегасників. Інформація стосовно перенесення вогнегасників відображається в журналі обліку вогнегасників.

Огляд вогнегасників при їх експлуатації здійснюється особою, відповідальною за пожежну безпеку на об'єкті, не рідше одного разу на місяць.

Під час огляду перевіряються:

1) відповідність типу і заводського номера вогнегасника зареєстрованому обліковому номеру та місцезнаходженню на об'єкті;

2) наявність інструкції з експлуатації та паспорта на вогнегасник;

3) дата проведення технічного обслуговування, яка має відповідати вимогам експлуатаційної документації;

4) наявність та цілісність пломби, пристрою блокування (запобіжної чеки), розтруба або гнучкого рукава (відповідно до типу вогнегасника) та кронштейна (якщо передбачено конструкцією);

5) наявність зовнішніх пошкоджень вогнегасників та слідів корозії на них;

6) положення стрілки індикатора тиску кожного закачного вогнегасника (крім газового та ВВПА), яка має бути в межах робочого діапазону (у зеленому секторі шкали індикатора), залежно від температури експлуатації;

7) наявність пошкоджень маркування (етикетки) кожного вогнегасника.

Результати оглядів реєструються особою, відповідальною за пожежну безпеку на об'єкті, в журналі обліку вогнегасників.

Особа, відповідальна за пожежну безпеку на об'єкті, зобов'язана організувати технічне обслуговування вогнегасників у таких випадках:

- пошкодження або відсутність маркування, пломб або пристроїв блокування на них;

- наявність механічних пошкоджень і слідів корозії на їх корпусах або запірно-пускових пристроях;

- відсутність робочого тиску в корпусі та (або) наявність надмірного тиску (для вогнегасників закачного типу);
- після використання за призначенням;
- після закінчення гарантійного терміну експлуатації, передбаченого експлуатаційною документацією виробника.

Технічне обслуговування вогнегасників здійснюється ПТОВ, що мають відповідну ліцензію з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення. Під час огляду вогнегасників після надходження з технічного обслуговування особа, відповідальна за пожежну безпеку на об'єкті, перевіряє наявність на корпусі вогнегасника етикетки ПТОВ.

Приймання вогнегасників після технічного обслуговування оформлюється актом, який складається не менше ніж у двох примірниках і підписується представниками споживача послуг та ПТОВ.

4.1.3. Вимоги безпеки під час експлуатації вогнегасників

Під час експлуатації вогнегасників необхідно дотримуватися заходів безпеки, визначених нормативно-правовими актами та нормативними документами з питань охорони праці та експлуатації вогнегасників.

Забороняється:

- 1) експлуатувати вогнегасники з наявністю вм'ятин, опуклостей або тріщин на корпусі, запірно-пусковому пристрої, накидній гайці, а також у разі порушення герметичності з'єднань вузлів вогнегасника, несправності індикатора тиску (для закачних вогнегасників) та відсутності або пошкодження пломби;
- 2) допускати механічні ушкодження корпусу та запірної арматури вогнегасника;
- 3) розбирати і перезаряджати вогнегасники особам, які не мають права на проведення таких робіт;
- 4) кидати вогнегасник у полум'я під час використання за призначенням та завдавати механічних пошкоджень для приведення його у дію;
- 5) під час експлуатації вогнегасника спрямовувати його насадку (гнучкий рукав або розтруб) у бік людей;
- 6) використовувати вогнегасники для потреб, не пов'язаних з пожежогасінням;

7) використовувати вогнегасники за відсутності розтруба або гнучкого рукава (залежно від типу вогнегасника).

Гасіння осередків пожежі, які виникли поза межами приміщень, потрібно здійснювати вогнегасником з навітряного боку.

Під час гасіння пожежі одночасно кількома вогнегасниками не дозволяється здійснювати гасіння струменями вогнегасної речовини, спрямованими назустріч один одному.

Під час застосування газового або порошкового вогнегасника для гасіння пожежі електрообладнання, що перебуває під напругою електричного струму до 1000 В, необхідно дотримуватися рекомендацій, зазначених у паспорті на вогнегасник.

Забороняється застосовувати водяні та водопінні вогнегасники для гасіння обладнання, що перебуває під електричною напругою, а також для гасіння речовин, які вступають з водою в хімічну реакцію, що супроводжується інтенсивним виділенням тепла та розбризкуванням речовини, якщо вони не призначені для цього.

Під час гасіння пожежі порошковими вогнегасниками необхідно брати до уваги утворення високої запиленості і, як наслідок, зниження видимості в приміщенні.

Під час гасіння пожежі газовими вогнегасниками необхідно враховувати можливість зниження концентрації кисню в повітрі приміщення, особливо якщо воно невелике за об'ємом.

У приміщеннях, де використання газових вогнегасників може створити небезпечну для життя людини концентрацію газів у повітрі, а також у разі використання пересувних газових вогнегасників необхідно використовувати ізолювальні засоби індивідуального захисту органів дихання.

Перед використанням пересувних газових вогнегасників слід обмежити кількість обслуговуючого персоналу, який перебуває в приміщенні.

4.1.4. Вимоги до оснащення об'єктів вогнегасниками та вибір типу вогнегасників

Під час експлуатації будинків і приміщень різного призначення мобільні (інвентарні) будівлі і споруди та підсобні приміщення мають бути оснащені вогнегасниками.

Норми належності порошкових вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств (Додаток 7).

Норми належності водяних та водопінних вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств (Додаток 8).

Норми належності газових вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств (Додаток 9).

Норми належності вогнегасників для гаражів та автомайстерень (Додаток 10).

Придатність переносних і пересувних вогнегасників до гасіння пожеж різних класів та діапазони температур їх експлуатації (Додаток 11).

Для вибору типу та необхідної кількості вогнегасників для оснащення об'єкта слід враховувати фізико-хімічні та пожежонебезпечні властивості горючих речовин, характер їх взаємодії з вогнегасними речовинами, а також площу приміщень, будинків і споруд.

Необхідну кількість вогнегасників визначають окремо для кожного поверху та приміщення об'єкта.

Приміщення, у якому розміщено декілька різних за пожежною безпекою виробництв, не відділених одне від одного протипожежними стінами, оснащують вогнегасниками за нормами найбільш небезпечного виробництва.

За наявності декількох приміщень з однаковою пожежною безпекою необхідну кількість вогнегасників для їх захисту визначають згідно з нормами належності та з урахуванням загальної площі цих приміщень.

Вибір типу та необхідної кількості вогнегасників

Під час вибору первинних засобів пожежогасіння потрібно враховувати фізико-хімічні та пожежонебезпечні властивості горючих речовин і матеріалів, їх взаємодію з вогнегасними речовинами, а також площу виробничих приміщень, відкритих майданчиків та установок.

При виборі типу і необхідної кількості вогнегасників як елементів протипожежного захисту об'єкта слід також керуватися галузевими правилами пожежної безпеки, нормами технологічного проектування та іншими нормативно-правовими

актами, що регламентують вимоги до оснащення об'єктів вогнегасниками.

Критеріями вибору типу і необхідної кількості вогнегасників для захисту об'єкта є:

1) категорія виробничого та складського приміщення за вибухопожежною та пожежною небезпекою;

2) клас можливої пожежі;

3) придатність вогнегасника для гасіння пожежі певного класу та відповідність умовам його експлуатації;

4) вогнегасна здатність вогнегасника конкретного типу за ДСТУ 3675-98 «Пожежна техніка. Вогнегасники переносні. Загальні технічні вимоги та методи випробувань», ДСТУ 3734 «Пожежна техніка. Вогнегасники пересувні. Загальні технічні вимоги»;

5) гранична захищувана площа.

Класи пожеж визначено в ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж» (EN 2:1992, EN 2:1992/A1:2004, IDT) [22].

Категорія будинків, приміщень та зовнішніх установок виробничого і складського призначення за вибухопожежною або пожежною небезпекою визначається відповідно до вимог ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою» [25].

Якщо на об'єкті можливі осередки пожеж різних класів, слід обирати вогнегасники окремо для кожного класу пожежі або віддавати перевагу більш універсальному вогнегаснику. При виборі таких вогнегасників їх кількість має дорівнювати більшому значенню, що отримане для кожного класу пожежі окремо.

За потреби використання різних типів вогнегасників допускається здійснювати заміну одного типу на інший із забезпеченням рівності сумарної вогнегасної здатності за класом пожежі, характерної для цього об'єкта. Коефіцієнти ефективності вогнегасників за їх вогнегасною здатністю щодо гасіння модельних вогнищ пожеж класів А та В (Додаток 12). Наприклад, порошковий вогнегасник ВП-9 для пожежі класу В, що має коефіцієнт ефективності 13, можна замінити на два вогнегасники – порошковий ВП-6 (має коефіцієнт ефективності

8) та водопінний ВВП-6 (має коефіцієнт ефективності 5), які мають сумарний коефіцієнт ефективності 13.

Об'єкти різного призначення оснащуються переносними вогнегасниками, (Додаток 13), та пересувними вогнегасниками (Додаток 14).

Будинки адміністративного та побутового призначення і громадські будинки на кожному поверсі повинні мати не менше двох переносних (порошкових, водопінних або водяних) вогнегасників з масою заряду вогнегасної речовини 5 кг і більше.

Крім того, слід передбачати по одному газовому вогнегаснику з величиною заряду вогнегасної речовини 3 кг і більше:

- на 20 м² площі підлоги в офісних приміщеннях з оргтехнікою, коморах, електрощитових, вентиляційних камерах та інших технічних приміщеннях;

- на 50 м² площі підлоги в приміщеннях архівів, машзалів, бібліотек, музеїв.

Приміщення, у яких розміщено оргтехніку, слід оснащувати переносними газовими вогнегасниками з розрахунку один вогнегасник ВВК-1,4 чи ВВК-2, але не менше ніж один вогнегасник зазначених типів на приміщення.

Для захисту квартир багатоквартирних житлових будинків і будинків індивідуальної забудови слід використовувати переносні вогнегасники з розрахунку один водяний (ВВ-5, ВВ-6), або водопінний (ВВП-6), або один порошковий (ВП-2, ВП-3) вогнегасник на одну квартиру або на один будинок індивідуальної забудови.

Додатково будинки та приміщення, зазначені в пунктах 5 – 7 цього розділу, можуть оснащуватися ВВПА з масою заряду вогнегасної речовини 400 г і більше.

Для захисту приміщень, призначених для виготовлення кулінарної продукції та (або) приготування їжі, слід використовувати переносні вогнегасники з можливістю гасіння пожежі класу F з розрахунку один вогнегасник на одне окреме робоче місце для виготовлення кулінарної продукції та (або) приготування їжі.

4.2. Правила вогнезахисту

4.2.1. Загальні положення та способи виконання робіт

Правила [30] установлюють основні вимоги щодо виконання робіт з вогнезахисту матеріалів, виробів, будівельних конструкцій та перевірки відповідності вогнезахисту, а також вимоги щодо забезпечення експлуатаційної придатності вогнезахисних покривів (просочування, облицювання) та виробів.

У Правилах терміни та визначення вживаються у таких значеннях:

- виробник – будь-яка фізична чи юридична особа (резидент чи нерезидент України), яка виготовляє продукцію або доручає її розроблення чи виготовлення та реалізує цю продукцію під своїм найменуванням або торговельною маркою;

- ВЗ – вогнезахисна речовина (суміш, фарба, штукатурка, штучний виріб або листовий (рулонний) матеріал), яка за своїми властивостями придатна для вогнезахисту;

- вогнезахисна ефективність (здатність) – властивість ВЗ щодо підвищення вогнестійкості та/або зниження показників пожежної небезпеки об'єкта вогнезахисту;

- вогнезахисна обробка – спеціальні дії з матеріалом, конструкціями, виробами з метою їх вогнезахисту;

- вогнезахисне облицювання – шар одиничних, листових або рулонних ВЗ, змонтований на поверхні об'єкта вогнезахисту за допомогою кріпильних елементів або клейових складів;

- вогнезахисне просочування – шар ВЗ, що утримується у товщі об'єкта вогнезахисту;

- вогнезахисний екран – екран, що змонтований з одиничних, листових або рулонних ВЗ безпосередньо біля об'єкта вогнезахисту;

- вогнезахисний покрив – шар ВЗ, що утворюється безпосередньо на поверхні об'єкта вогнезахисту та утримується завдяки адгезійним властивостям ВЗ;

- вогнезахист – зниження показників пожежної небезпечності матеріалу (тканина, папір, очерет, облицювальні та оздоблювальні будівельні матеріали, сценічні декорації) або підвищення вогнестійкості конструкції (несучі та огорожувальні будівельні конструкції будинків і споруд) чи виробу (повітроводи, проходки, електричні кабелі);

- вогнестійкість конструкції (виробу) – здатність будівельних конструкцій і елементів зберігати свою несучу здатність, а також чинити опір виникненню наскрізних отворів чи прогріванню до критичних температур і поширенню вогню;

- заміна вогнезахисного засобу – проведення робіт з вогнезахисту після видалення попередньо застосованого ВЗ;

- захисний покрив – покрив, що наноситься на поверхню вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) для його захисту від шкідливих дій навколишнього середовища;

- об'єкт вогнезахисту – матеріал, виріб, будівельна конструкція, що експлуатуються та підлягають (піддаються) вогнезахисту;

- повторні роботи з вогнезахисту – проведення повторних робіт з вогнезахисту без видалення попередньо застосованого ВЗ;

- пожежна небезпека матеріалів – сукупність властивостей (показників), що характеризують здатність матеріалів до виникнення і поширення горіння (горючість, займистість, поширення полум'я, димоутворювальна здатність, токсичність);

- прогнозований строк придатності вогнезахисного покриву (просочування, облицювання) та виробу – строк, упродовж якого ВЗ після його застосування зберігає свою вогнезахисну ефективність (здатність);

- проходка – виріб або збірна будівельна конструкція, призначені для захисту місць перетинання інженерними комунікаціями (електричні кабелі, кабельні лінії, труби, повітроводи, інші комунікації) огорожувальних конструкцій (стіни, перегородки, перекриття) з нормованими класами вогнестійкості;

- регламент робіт з вогнезахисту (далі – Регламент) – документ виробника ВЗ, у якому визначено технологічні вимоги щодо застосування ВЗ та утримання вогнезахисного покриву (просочування, облицювання);

- строк збереження (придатності) ВЗ – строк, упродовж якого ВЗ після його виготовлення застосовується для вогнезахисту;

- точка роси – температура, за якої повітря досягає стану насичення, а наявна у ньому водяна пара починає конденсуватися за певного вмісту вологи та незмінного тиску;

- уповноважений представник – будь-яка фізична чи юридична особа – резидент України, яка одержала від виробника письмове доручення діяти від його імені стосовно визначених у цьому дорученні завдань.

Вогнезахист здійснюється для зниження показників пожежної небезпеки матеріалів та підвищення вогнестійкості конструкцій та виробів шляхом нанесення (закріплення, монтування) ВЗ на об'єкт вогнезахисту або безпосередньо біля об'єкта вогнезахисту.

Вогнезахист забезпечується послідовним виконанням таких етапів робіт:

- проектування робіт з вогнезахисної обробки, що здійснюється відповідно до чинного законодавства;
- виконання робіт з вогнезахисної обробки;
- перевірка відповідності вогнезахисту;
- забезпечення експлуатаційної придатності вогнезахисних покриттів (просочувань, облицювань, проходок, екранів);
- відновлення (ремонт), заміна ВЗ, повторний вогнезахист (обробляння).

Способи виконання робіт з вогнезахисту (обробляння).

Роботи з вогнезахисту (обробляння) здійснюються такими способами:

- вогнезахисне просочування (глибоке чи поверхневе);
- вогнезахисне обробляння (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання);
- вогнезахисне заповнення.

Спосіб робіт з вогнезахисту визначається залежно від властивостей ВЗ, об'єкта вогнезахисту та умов його експлуатації.

Вогнезахисне просочування застосовується для об'єктів вогнезахисту, виготовлених з пористих матеріалів (деревина, тканина, папір). Для просочування використовують просочувальні ВЗ, які проникають (просочуються) в об'єкт вогнезахисту.

Поверхневе просочування здійснюється способом нанесення на поверхню (за допомогою пензля, щітки, валика, механічних пристроїв повітряного та безповітряного розпилювання), способом вимочування та способом "прогрів – холодна ванна".

Глибоке просочування здійснюється у спеціальних ємностях (автоклавах), що герметично закриваються, за вакууму та/або надлишкового тиску.

Для фарбування застосовуються вогнезахисні фарби, лаки та пасти (обмазки), які наносяться (закріплюються) за допомогою пензля, щітки, валика, механічних пристроїв повітряного та безповітряного розпилювання та утворюють на поверхні об'єкта вогнезахисту тонкошаровий вогнезахисний покрив.

Для штукатурення (обмазування) застосовуються вогнезахисні штукатурки або пасти (обмазки), які наносяться (закріплюються) за допомогою ручних штукатурних інструментів (шпателі, кельми, терки) та/або механічних пристроїв (штукатурні станції).

Облицьовування здійснюється із застосуванням одиничних виробів або листових (рулонних) матеріалів, які закріплюються (монтуються) на поверхні об'єкта вогнезахисту за допомогою кріпильних елементів, клейових розчинів тощо.

Способом вогнезахисного заповнення монтуються (ущільнюються) місця проходок, а також щілини та прорізи у будівельних конструкціях та місцях їх стиків.

Екранування здійснюється шляхом влаштування біля об'єкта вогнезахисту вогнезахисного екрана із застосуванням листових або рулонних матеріалів з урахуванням вимог Регламенту.

4.2.2. Класифікація вогнезахисних засобів та регламент робіт

Класифікація вогнезахисних засобів

Залежно від складу та властивостей ВЗ поділяються на:

- просочувальні вогнезахисні речовини – розчини антипіренів в органічних або неорганічних рідинах, які проникають (просочуються) у товщу об'єкта вогнезахисту (постачаються готовими до застосування);
- суміші для просочувальних вогнезахисних речовин – один чи декілька компонентів, з яких перед застосуванням готується робочий розчин шляхом розчинення суміші в органічних або неорганічних рідинах до необхідної концентрації;

- фарби вогнезахисні – однорідні суспензії пігментів й антипіренів у плівкоутворювальних речовинах (включають наповнювачі, розчинники, пластифікатори, отверджувачі та інші речовини), що утворюють на поверхні об'єкта вогнезахисту тонку непрозору плівку, яка під впливом високих температур збільшується у розмірах (спучується) з утворенням коксового теплоізолювального шару;

- лаки вогнезахисні – розчини (емульсії) плівкоутворювальних речовин на органічній або водній основі, що містять антипірени (в тому числі пластифікатори, отверджувачі) й утворюють на поверхні об'єкта вогнезахисту тонку прозору плівку, яка під впливом високих температур збільшується у розмірах (спучується) з утворенням коксового теплоізолювального шару;

- пасти (обмазки) вогнезахисні – композиції, однорідні суспензії пігментів й антипіренів у плівкоутворювальних речовинах (включають наповнювачі, розчинники, пластифікатори, отверджувачі та інші речовини), що утворюють на поверхні об'єкта вогнезахисту тонку непрозору плівку, яка під впливом високих температур збільшується у розмірах (спучується) з утворенням коксового теплоізолювального шару, та мають пастоподібну консистенцію;

- штукатурки вогнезахисні – штукатурні суміші з комплексом спеціальних добавок для підвищення їх теплоізоляційних та адгезійних властивостей;

- облицювальні ВЗ – одиничні вироби, листові та рулонні матеріали, які монтуються безпосередньо на поверхні об'єкта вогнезахисту або поруч з об'єктом вогнезахисту (екранування) з урахуванням вимог Регламенту;

- вогнезахисні вироби – штучні або погонажні вироби (протипожежні муфти, вогнезахисні піни, замазки, ущільнювачі), які застосовуються для захисту місць проходок, а також щілин і прорізів у будівельних конструкціях з нормованими класами вогнестійкості та у місцях їх стиків.

Залежно від методів захисту ВЗ поділяються на:

- пасивні;
- реактивні.

До пасивних належать ВЗ, які під час температурного впливу не змінюють своїх розмірів і вогнезахисна ефективність

яких забезпечується завдяки їх теплофізичним властивостям (просочувальні та облицювальні ВЗ, штукатурки, пасти (обмазки), вогнезахисні вироби).

До реактивних належать тонкошарові ВЗ (фарби, лаки, пасти (обмазки), що спучуються), які під час температурного впливу внаслідок хімічних реакцій значно збільшуються у розмірах (спучуються) з утворенням коксового теплоізолювального шару, який захищає об'єкт вогнезахисту від високотемпературного впливу.

Залежно від товщини нанесення ВЗ поділяються на:

- тонкошарові (з товщиною шару до 3 мм включно);
- товстошарові (з товщиною шару більше 3 мм).

Залежно від умов експлуатації ВЗ поділяються на призначені для експлуатування:

- на відкритому повітрі (під впливом атмосферних факторів);
- під навісом;
- в закритому неопалюваному приміщенні (без штучно регульованих кліматичних умов, де коливання температури й вологості повітря істотно менше, ніж на відкритому повітрі);
- в закритому опалюваному приміщенні з кліматичними умовами, що штучно регулюються, температурою вище 0 °С й відносною вологістю повітря не більше 70 %;
- в інших спеціальних умовах (агресивне середовище, підвищена вібрація).

Регламент робіт з вогнезахисту

Для кожного ВЗ розробляється окремий Регламент.

Регламент установлює процедуру та порядок застосування ВЗ, строк придатності вогнезахисного покриття (просочування), вимоги до утримання і заміни ВЗ (повторного вогнезахисного оброблення), а також безпечні умови праці під час виконання робіт з вогнезахисту.

Регламент складається відповідно до вимог діловодства та підписується розробником.

Регламент затверджується виробником або уповноваженим представником. Завірена згідно з чинним законодавством копія Регламенту за рішенням виробника або уповноваженого представника надається до Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

Унесення змін та доповнень до Регламенту здійснюється у порядку, встановленому цим пунктом. Протягом одного місяця з моменту внесення змін та доповнень виробник або уповноважений представник сповіщає суб'єктів господарювання, яким було надано копію Регламенту.

Регламент складається з таких розділів:

1) Призначення та вимоги до застосування ВЗ:

- повна та скорочена назва ВЗ;
- виробник ВЗ та його уповноважений представник (у разі наявності);
- об'єкти вогнезахисту, що захищаються (для металевих конструкцій додатково зазначається мінімально допустима приведена товщина металу);

2) Технічні характеристики ВЗ:

- класифікація ВЗ відповідно до розділу III цих Правил;
- загальні фізико-технічні характеристики (органолептичні властивості, густина, розчинність, масова частка нелетких речовин (за наявності));
- показники, які характеризують вогнезахисні властивості, згідно з результатами випробувань (група вогнезахисної ефективності, клас вогнестійкості захищених конструкцій);
- характеристики щодо взаємодії з антикорозійними покриттями (перелік рекомендованих до застосування ґрунтів);
- умови експлуатації (відповідно до пункту 4 розділу III цих Правил);

строк придатності вогнезахисного покриття (просочування), який визначено відповідно до результатів кліматичних або періодичних випробувань (результати випробувань додаються до Регламенту);

3) Розрахунок витрат ВЗ:

- питомі витрати ВЗ згідно з проведеними випробуваннями;
- методи розрахунку витрат ВЗ залежно від його властивостей, способу нанесення, технологічних витрат;

4) Процедура застосування ВЗ:

- вимоги до підготовки поверхні об'єкта вогнезахисту;
- проведення вхідного контролю ВЗ та підготовка ВЗ до застосування (приготування робочого розчину або суміші, перемішування, підігрів);

- час придатності ВЗ до застосування після відкриття тари, приготування робочого розчину (суміші);

- вимоги до кліматичних умов під час проведення робіт;

- вимоги до об'єкта вогнезахисту (вологість, поява роси) під час проведення робіт;

- максимальна допустима товщина антикорозійного покриття, на яке наноситься ВЗ;

- мінімальна кількість виконавців робіт з вогнезахисту та їх кваліфікація;

- способи виконання робіт з вогнезахисту (оброблення) із зазначенням усіх необхідних і послідовних дій виконавців робіт та обладнання, яке потрібне для вогнезахисної обробки;

- максимальна (необхідна) кількість шарів нанесення ВЗ та їх допустима товщина, час міжшарової сушки (якщо ВЗ наноситься пошарово);

- час, протягом якого ВЗ остаточно набуває вогнезахисних властивостей після застосування;

- захист вогнезахисного покриття захисним матеріалом (за потреби);

5) Контроль якості робіт з вогнезахисту:

- показники якості вогнезахисту, що підлягають контролю після виконання робіт з вогнезахисту;

- методи визначення показників якості вогнезахисту під час виконання робіт та проведення перевірки відповідності;

6) Вимоги до утримання вогнезахисного покриття (просочування, облицювання):

- заходи щодо підтримання у належному технічному стані вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) упродовж експлуатації ВЗ;

- визначення стану вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) з порушенням цілісності (здуття, відшарування, вимивання, висолювання);

- вимоги до відновлення (ремонт) вогнезахисного покриття (просочування, облицювання);

7) Процедура заміни вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) або повторного застосування ВЗ:

- технічні критерії, згідно з якими визначається необхідність проведення заміни або повторного застосування ВЗ;

- вимоги до проведення зазначених робіт;
- 8) Зберігання і транспортування ВЗ:
 - види тари, в якій постачається ВЗ;
 - вимоги до транспортування;
 - строки та умови зберігання (температурний діапазон, вологість);
 - вимоги пожежної безпеки під час транспортування та зберігання;
- 9) Охорона праці та пожежна безпека:
 - відомості про токсичність ВЗ;
 - клас небезпеки ВЗ;
 - пожежонебезпечні властивості ВЗ;
 - індивідуальні та колективні засоби захисту, які необхідно використовувати під час виконання робіт з вогнезахисту;
 - вимоги пожежної безпеки під час застосування ВЗ (за потреби).

Крім зазначених, до Регламенту включаються інші розділи та інформація, що стосується ВЗ.

4.2.3. Виконання робіт та перевірка відповідності вогнезахисту

Виконання робіт з вогнезахисту

Роботи з вогнезахисту виконуються суб'єктами господарювання, які мають відповідну ліцензію згідно з вимогами Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" [4], а також на підставі проектної документації, розробленої і затвердженої згідно з чинним законодавством та з урахуванням вимог Регламенту.

Забороняється виконувати роботи з вогнезахисту у кліматичних умовах, які не відповідають вимогам, визначеним Регламентом на ВЗ.

Допускається часткова механічна обробка поверхні будівельних конструкцій після вогнезахисту. Будівельні конструкції, до яких застосовується механічна обробка, необхідно обробити тим самим ВЗ згідно з Регламентом.

Після завершення робіт з вогнезахисту строк готовності до здавання ВЗ визначається залежно від строку набуття ВЗ відповідних властивостей згідно з Регламентом.

Особливості вогнезахисту деревини та матеріалів на її основі

Деревина, що підлягає вогнезахисту, не має містити будь-яких дефектів, грибкових уражень, обвуглення унаслідок механічної обробки, сторонніх включень, покривів, пофарбування та має бути очищена від пилу та бруду.

У разі застосування ВЗ, на який згідно з Регламентом визначено показники вологості деревини, проводяться відповідні вимірювання, результати яких оформлюються актом визначення вологості деревини (Додаток 15).

При просочуванні деревини враховуються її просочувальні властивості. Для важкопросочувальних порід деревини передбачається її попереднє проколювання та/або нанесення додаткових шарів ВЗ.

Особливості вогнезахисту будівельних конструкцій з металу та залізобетону

Перед застосуванням ВЗ металеві конструкції обробляються антикорозійним покриттям (грунтом). Антикорозійне покриття обирається згідно з Регламентом (якщо виробник ВЗ надав перелік рекомендованих для застосування ґрунтів). Ґрунти наносяться після спеціальної підготовки поверхні металевих конструкцій.

Якщо металеві конструкції раніше вже були оброблені антикорозійним покриттям, виконавець робіт отримує документи, які засвідчують марку антикорозійного покриття. Вогнезахист таких конструкцій проводиться ВЗ, який згідно з Регламентом застосовується разом з цією маркою антикорозійного покриття. Якщо марка антикорозійного покриття не відповідає вимогам Регламенту, наявне покриття видаляється, а на конструкцію наноситься інше відповідної марки.

Перед початком робіт з вогнезахисту виконавець робіт проводить технічний огляд стану антикорозійного покриття, визначає пошкожені ділянки (місця порушення шару ґрунту, наявності корозії). Пошкожені місця очищаються від іржі та відновлюються ґрунтом тієї самої марки.

Після підготовки поверхні і нанесення антикорозійного покриття, технічного огляду та ремонту наявного покриття

виконавець робіт складає акт на закриття прихованих робіт відповідно до чинного законодавства.

Під час нанесення ВЗ температура поверхні конструкції, яку захищають, має бути вищою від температури точки роси (крім ВЗ, які допускається наносити на вологі поверхні). Вимірювання для визначення точки роси проводяться безпосередньо перед застосуванням ВЗ з оформленням акта визначення точки роси (Додаток 16).

За особливих умов експлуатації застосованого ВЗ його додатково покривають шаром захисного матеріалу, який захищає від негативного впливу навколишнього середовища. Захисний матеріал не має змінювати вогнезахисних властивостей застосованого ВЗ. Марка захисного матеріалу визначається відповідно до вимог Регламенту.

Для вогнезахисту конструкцій, доступ до яких в процесі експлуатації унеможливлено, передбачаються ВЗ із визначеним строком придатності, що забезпечує вогнезахист упродовж усього періоду експлуатації конструкцій або до чергового капітального ремонту будівлі (споруди).

Особливості вогнезахисту електричних кабелів та повітроводів

Кабелі обробляються по поверхні. Якщо кабелі зібрані в пучок, обробляється поверхня пучка.

Під час проведення робіт з вогнезахисту кабелі мають бути відключені від мережі електроживлення.

Під час проектування вогнезахисту повітроводів враховується додаткове навантаження, яке створюватиме на повітроводи нанесений ВЗ. Додаткове навантаження вимірюється масою сформованого на поверхні повітроводів ВЗ ($\text{кг}/\text{м}^2$ поверхні повітроводу).

Перевірка відповідності вогнезахисту

Перевірка відповідності вогнезахисту здійснюється згідно з вимогами чинного законодавства на таких етапах:

- під час виконання робіт з вогнезахисної обробки (до закриття конструкцій);
- після завершення виконання робіт з вогнезахисної обробки;
- упродовж експлуатації вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу;

- після закінчення строку експлуатації вогнезахисного покриття (просочення, облицювання) та виробу.

Для перевірки відповідності вогнезахисту замовник робіт створює комісію та визначає її склад. До складу комісії входять представники замовника (голова комісії) та виконавця робіт, а також можуть залучатися (за згодою) представники проектної організації; виробника або уповноваженого представника; центрального органу виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки; органу з оцінки відповідності, який має атестат акредитації, виданий Національним агентством з акредитації України (далі – орган з оцінки відповідності).

На об'єктах, де, відповідно до частини сьомої статті 61 Кодексу цивільного захисту України, створено служби пожежної безпеки, до складу комісії залучаються представники цих служб.

Комісія створюється у строк протягом п'яти робочих днів після одержання замовником повідомлення від виконавця робіт про закінчення робіт. Процедура та тривалість роботи комісії визначаються замовником робіт.

Замовник робіт не пізніше ніж за п'ять робочих днів до початку роботи комісії сповіщає листом членів комісії про початок роботи.

Під час проведення перевірки відповідності вогнезахисту перевіряються відповідність вогнезахисту вимогам проектної документації, Регламенту, нормативно-технічним документам та якість виконаних робіт.

Якість виконаних робіт перевіряється шляхом:

- проведення зовнішнього огляду вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) на відсутність пропусків, рівномірність покриття (просочування, облицювання), систем кріплення або клейових з'єднань на їх надійність;

- проведення вимірювання товщини вогнезахисного покриття (облицювання) через кожні 15-20 метрів довжини об'єкта вогнезахисту, але не менше ніж у 10 рівновіддалених точках;

- застосування експрес-методу для вогнезахисного просочення.

За рішенням замовника робіт проводяться лабораторні випробування вогнезахисту (коефіцієнт спучення для вогнезахисних фарб (лаків)).

Результати роботи комісії за відсутності порушень оформлюються актом перевірки відповідності вогнезахисту (Додаток 17), який готується виконавцем робіт (суб'єктом господарювання, який виконував роботи з вогнезахисної обробки).

У разі виявлення недоліків члени комісії викладають зауваження, пропозиції із зазначенням виявлених дефектів, а представники органів з оцінки відповідності готують відповідні документи згідно з чинним законодавством. Виконавець робіт у строки, визначені комісією, усуває виявлені дефекти та сповіщає про це замовника робіт і членів комісії. Після усунення недоліків комісія завершує роботу.

Після завершення роботи комісії акт перевірки відповідності вогнезахисту підписується членами комісії. До акта додаються копія проектної документації, копія Регламенту, акт визначення вологості деревини (для вогнезахисту дерев'яних конструкцій та виробів) (за наявності), акт визначення точки роси (для металевих та залізобетонних конструкцій) (за наявності), акт на закриття прихованих робіт (за наявності прихованих робіт) (за наявності).

Кількість примірників акта перевірки відповідності вогнезахисту має відповідати кількості членів комісії.

Виконавці робіт з вогнезахисту, що проводили роботи з вогнезахисної обробки, зберігають акти перевірки відповідності вогнезахисту протягом усього строку експлуатації вогнезахисного покриття (просочення, облицювання) та виробу.

Забезпечення експлуатаційної придатності вогнезахисних покриттів (просочування, облицювання) та виробів

Упродовж строку експлуатації вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу здійснюються заходи щодо підтримання їх у відповідному технічному стані згідно з Регламентом. Для цього суб'єкт господарювання, що експлуатує об'єкт, на якому виконано роботи з вогнезахисту, визначає особу, що забезпечує утримання вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу.

Зазначена особа здійснює нагляд за технічним станом вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу відповідно до вимог Регламенту. Не менше ніж один раз на рік комісія суб'єкта господарювання здійснює перевірку стану вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу, за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу (Додаток 18).

У разі виявлення пошкоджень вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу суб'єкт господарювання вживає заходів щодо їх відновлення (ремонт або заміни). Ремонт вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу здійснюється відповідно до Регламенту.

Технічний стан вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу визначається зовнішнім оглядом, перевіркою надійності систем кріплення або клейових з'єднань.

Для забезпечення експлуатаційної придатності вогнезахисних покриттів (просочування, облицювання) та виробів за рішенням суб'єкта господарювання проводяться лабораторні випробування вогнезахисту (визначається коефіцієнт спучення для вогнезахисних фарб (лаків) та застосовується експрес-метод для вогнезахисного просочування).

За наявності видимих дефектів (розтріскування, відшарування, іржа, виражена зміна кольору) на площі більше ніж 20% поверхні ВЗ або за негативних результатів лабораторних випробувань вогнезахисту ВЗ замінюється.

Заміна та роботи з повторного вогнезахисту здійснюються відповідно до Регламенту та проектної документації.

Для визначення необхідності проведення ремонту пошкодженого вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) чи виробу, а також продовження (у разі закінчення) строку його експлуатації суб'єкт господарювання, що експлуатує об'єкт, проводить перевірку відповідності вогнезахисту.

За результатами перевірки відповідності вогнезахисту складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу.

Контрольні запитання

1. Які види вогнегасників застосовуються на підприємствах?
2. Від чого залежить вибір типу вогнегасника?
3. Які вогнегасники використовуються для гасіння нафтопродуктів?
4. Які вогнегасники використовуються для гасіння електроустановок?
5. Хто відповідає за оснащення об'єктів вогнегасниками?
6. Наведіть вимоги до експлуатації вогнегасників.
7. Де повинні розміщуватись вогнегасники?
8. Хто проводить технічний огляд вогнегасників?
9. Вимоги до оснащення об'єктів вогнегасниками.
10. Які особливості вогнезахисту будівельних конструкцій з металу та залізобетону?

РОЗДІЛ 5

Порядок ліцензування видів робіт з пожежної безпеки

5.1. Вимоги законодавства до ліцензування

У Законі України Про ліцензування певних видів господарської діяльності [4] терміни вживаються в такому значенні:

безліцензійна діяльність – провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без ліцензії на його провадження, у тому числі провадження ліцензіатом частини виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, іншої, ніж та, на яку йому надано ліцензію;

видача ліцензії – внесення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань запису про право провадження суб'єктом господарювання визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

здобувач ліцензії – суб'єкт господарювання, який подав до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії разом із підтвердними документами згідно з вимогами відповідних ліцензійних умов;

ліцензіат – суб'єкт господарювання, який має ліцензію на провадження встановленого законом виду господарської діяльності;

ліцензійні умови – нормативно-правовий акт Кабінету Міністрів України, іншого уповноваженого законом органу державної влади, положення якого встановлюють вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії;

ліцензія – запис у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань про рішення органу ліцензування щодо наявності у суб'єкта господарювання права на провадження визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

ліцензування – засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і

соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів;

орган ліцензування – орган виконавчої влади, визначений Кабінетом Міністрів України, або уповноважений законом державний колегіальний орган.

Закон регулює суспільні відносини у сфері ліцензування видів господарської діяльності, визначає виключний перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, встановлює уніфікований порядок їх ліцензування, нагляд і контроль у сфері ліцензування, відповідальність за порушення законодавства у сфері ліцензування видів господарської діяльності.

Дія цього Закону не поширюється на порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій на здійснення таких видів господарської діяльності:

- банківську діяльність, яка здійснюється відповідно до Закону України "Про банки і банківську діяльність";

- діяльність в галузі телебачення і радіомовлення, яка здійснюється відповідно до Закону України "Про телебачення і радіомовлення";

- виробництво і торгівля спиртом етиловим, коньячним і плодovým, алкогольними напоями та тютюновими виробами, що здійснюється відповідно до Закону України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів".

Суб'єкт господарювання може здійснювати види господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, після внесення відомостей до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань щодо рішення органу ліцензування про видачу йому ліцензії.

Господарська діяльність на підставі ліцензії, виданої органом ліцензування, яким є:

- центральний орган виконавчої влади, державний колегіальний орган, – провадиться на всій території України;

- Рада міністрів Автономної Республіки Крим, – провадиться на території Автономної Республіки Крим;

- місцевий орган виконавчої влади, – провадиться на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці.

Спеціально уповноважений орган з питань ліцензування:

- розробляє основні напрями розвитку сфери ліцензування та вносить на розгляд Кабінету Міністрів України пропозиції щодо її вдосконалення;

- узагальнює практику застосування нормативно-правових актів з питань ліцензування;

- погоджує проекти нормативно-правових актів у сфері ліцензування (у тому числі ліцензійні умови), що розробляються та/або приймаються органами виконавчої влади, державними колегіальними органами;

- здійснює методичне керівництво, інформаційне забезпечення діяльності органів ліцензування та визначає форму ліцензійного звіту;

- здійснює нагляд за додержанням органами державної влади, державними колегіальними органами законодавства у сфері ліцензування;

- утворює Експертно-апеляційну раду з питань ліцензування та забезпечує її діяльність;

- має право для цілей Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування отримувати від органу ліцензування копії документів, які стосуються прийнятого ним рішення, що оскаржується до спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, та залучати на громадських засадах державних службовців, науковців та інших фахівців (за згодою їхніх керівників) для одержання консультацій та проведення експертизи документів у сфері ліцензування, а також запитувати і отримувати інформацію, документи чи матеріали;

- видає розпорядження про усунення порушення законодавства у сфері ліцензування та розпорядження про відхилення або задовільнення апеляцій чи скарг з урахуванням рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування;

- порушує питання щодо відповідальності посадових осіб органів ліцензування, які прийняли рішення, скасоване на підставі рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування;

- забезпечує підвищення кваліфікації працівників органу ліцензування, до посадових обов'язків яких належить забезпечення виконання повноважень у сфері ліцензування;

– одержує інформацію з питань ліцензування та контролю за наявністю ліцензій у суб'єктів господарювання від органів ліцензування, органів, що здійснюють контроль за наявністю ліцензій, зокрема щорічний ліцензійний звіт та щорічний звіт про виявлення безліцензійної діяльності;

– має безоплатний доступ до даних Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань у порядку, встановленому Міністерством юстиції України.

Ліцензуванню підлягають такі види господарської діяльності:

9) будівництво об'єктів IV і V категорій складності – з урахуванням особливостей, визначених Законом України "Про архітектурну діяльність";

10) виробництво вибухових матеріалів промислового призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України;

11) надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення за переліком, що визначається Кабінетом Міністрів України;

12) виробництво особливо небезпечних хімічних речовин, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, поводження з небезпечними відходами. Не підлягає ліцензуванню зберігання (накопичення) суб'єктом господарювання утворених ним небезпечних відходів, якщо протягом року з дня утворення небезпечні відходи передаються суб'єктам господарювання, що мають ліцензію на поводження з небезпечними відходами;

23) перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів річковим, морським, автомобільним, залізничним та повітряним транспортом, міжнародні перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом;

24) транспортування нафти, нафтопродуктів магістральним трубопроводом;

28) перероблення побутових відходів;

32) захоронення побутових відходів.

Ліцензіат зобов'язаний виконувати вимоги ліцензійних умов відповідного виду господарської діяльності, а здобувач ліцензії для її одержання – відповідати ліцензійним умовам.

Ліцензійні умови та зміни до них розробляються органом ліцензування, що є центральним органом виконавчої влади, підлягають погодженню спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування та затверджуються Кабінетом Міністрів України.

У разі якщо органом ліцензування визначено одночасно центральний орган виконавчої влади або Раду міністрів Автономної Республіки Крим чи місцевий орган виконавчої влади, ліцензійні умови провадження цього виду господарської діяльності розробляються відповідним центральним органом виконавчої влади.

У разі якщо органом ліцензування визначено Раду міністрів Автономної Республіки Крим, вона може передати свої повноваження органу ліцензування профільному міністерству Ради міністрів Автономної Республіки Крим.

У разі внесення змін до чинних ліцензійних умов, які потребуватимуть проведення суб'єктами господарювання підготовчої роботи, такі ліцензійні умови або їх окремі положення мають набирати чинності через певний строк з дня їх опублікування, достатній для проведення таких підготовчих робіт, що не може бути меншим, ніж два місяці. Органи ліцензування оприлюднюють ліцензійні умови і зміни до них на своєму офіційному веб-сайті.

У разі внесення змін до ліцензійних умов у частині зміни переліку документів, що додаються до заяви про отримання ліцензії, цими ж змінами встановлюється строк подачі здобувачами ліцензій цих додаткових документів, який не може бути меншим, ніж два місяці з дня оприлюднення змін до ліцензійних умов.

Залежно від особливостей провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, вимоги ліцензійних умов встановлюються стосовно суб'єкта господарювання загалом та/або відносно кожного місця провадження кожного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

Якщо суб'єкт господарювання провадить вид господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, не в повному обсязі, а частково, ліцензійні умови поширюються на ліцензіата лише в частині, що встановлює вимоги до провадження цієї частини виду господарської діяльності.

Ліцензійні умови можуть визначати вичерпний перелік видів місць провадження діяльності, якщо це обумовлено особливостями провадження цього виду господарської діяльності.

Місцем провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, є об'єкт (приміщення, будівля, земельна ділянка та/або територія), у межах якого провадиться цей вид господарської діяльності або який використовується у його провадженні (може збігатися з місцезнаходженням суб'єкта господарювання).

Вимоги ліцензійних умов поширюються на місця провадження господарської діяльності ліцензіата, що зазначені в документах, що додаються до заяви про отримання ліцензії (з урахуванням змін до них, поданих ліцензіатом до органу ліцензування).

Вимоги ліцензійних умов до суб'єкта господарювання мають бути обумовлені особливостями провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, та включають:

1) вичерпний перелік документів, що підтверджують відповідність суб'єкта господарювання вимогам ліцензійних умов, крім документів, які органи влади не можуть вимагати відповідно до частини сьомої статті 9 Закону України "Про адміністративні послуги", щодо:

✓ відомостей про місця провадження господарської діяльності із зазначенням щодо кожного з них виду діяльності (повністю або частково стосовно зазначеного у заяві) або операцій, що за ним провадитимуться;

✓ відомостей про засоби провадження господарської діяльності;

2) кадрові вимоги щодо:

✓ мінімальної кількості працівників за окремими посадами (у разі якщо це зумовлено особливостями провадження певного виду господарської діяльності, встановлюються вимоги щодо наявності у певних працівників відповідної освіти, кваліфікації та (або) стажу роботи, зокрема у фізичних осіб – підприємців, мінімальної частки кваліфікованих працівників за певними посадами, які уклали трудові договори з ліцензіатом);

✓ даних про наявність трудових договорів з усіма найманими працівниками;

3) організаційні вимоги щодо:

✓ зберігання протягом дії ліцензії документів, копії яких подавалися органу ліцензування відповідно до вимог цього Закону;

✓ зберігання протягом строку дії ліцензії документів (копій), які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування відповідно до вимог цього Закону;

✓ строку повідомлення органу ліцензування про всі зміни даних (у тому числі розширення, звуження), зазначених у документах, що додавалися до заяви, який не може бути меншим, ніж один місяць з дня настання таких змін;

✓ провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, виключно в межах місць провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, зазначених у відомостях про них, поданих органу ліцензування згідно з вимогами ліцензійних умов, використання виключно таких місць у провадженні виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню;

✓ провадження виду господарської діяльності виключно з використанням засобів їх провадження, що зазначені у відомостях про них, які подані органу ліцензування згідно з вимогами ліцензійних умов;

✓ подання передбаченої законом звітності;

✓ порядку дій ліцензіата у разі планового або позапланового припинення (у зв'язку з неможливістю використання матеріально-технічної бази, виникненням форс-мажорних обставин тощо) провадження ним виду господарської діяльності загалом або за певними місцями провадження такої діяльності та відновлення її провадження;

✓ забезпечення присутності керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування в установленому законом порядку перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов;

4) технологічні вимоги щодо наявності певної матеріально-технічної бази разом з даними, що дають можливість її ідентифікувати;

5) спеціальні вимоги, передбачені законом, стосовно:

- ✓ обмеження щодо суміщення здійснення видів господарської діяльності;
- ✓ можливості провадження видів господарської діяльності лише юридичними особами або лише юридичними особами окремих організаційно-правових форм;
- ✓ розміру статутного капіталу;
- ✓ обмеження щодо здійснення над суб'єктом господарювання контролю, у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про захист економічної конкуренції", резидентами держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України", та/або дії яких створюють умови для виникнення воєнного конфлікту та застосування воєнної сили проти України.

До ліцензійних умов не можуть бути включені вимоги:

- щодо додержання законодавства України у відповідній сфері та/або окремих законів у цілому;
- законодавства, обов'язкові до виконання всіма суб'єктами господарювання.

Ліцензійними умовами встановлюються зміст та форма:

- ✓ заяви про одержання ліцензії;
- ✓ документів, що додаються до заяви про одержання ліцензії;
- ✓ опису документів, що подаються для одержання ліцензії;
- ✓ документів щодо кожного місця провадження господарської діяльності.

Документи, подання яких до органу ліцензування передбачено цим Законом, можуть бути подані до органу ліцензування за вибором здобувача ліцензії:

- нарочно відповідно до пункту 3 частини другої статті 6 та у порядку, встановленому статтею 9 Закону України "Про адміністративні послуги";
- поштовим відправленням з описом вкладення;
- в електронному вигляді за допомогою порталу електронних сервісів юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань (портал електронних сервісів).

У разі оформлення документів, що складаються здобувачем ліцензії відповідно до цілей цього Закону, на паперовому носії вони складаються за допомогою друкувальних засобів або оформлюються рукописним способом.

Подання документів в електронному вигляді до органу ліцензування здійснюються в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Електронні документи, що подаються здобувачем ліцензії відповідно до цілей цього Закону, оформлюються згідно з вимогами законів у сфері електронних документів.

Документи, що складаються здобувачем ліцензії відповідно до цілей цього Закону, повинні бути викладені державною мовою та підписані здобувачем ліцензії або іншою уповноваженою на це особою.

Заява про отримання ліцензії та підтвердні документи приймаються за описом.

В разі надходження до органу ліцензування заяви про отримання ліцензії разом з підтвердними документами на паперових носіях на двох екземплярах опису документів уповноваженою посадовою особою органу ліцензування робиться відмітка про дату прийняття документів і засвідчується своїм підписом із зазначенням прізвища, ініціалів, посади. Один екземпляр опису уповноваженою посадовою особою органу ліцензування видається здобувачу ліцензії (а у разі подання здобувачем ліцензії документів до органу ліцензування нарочно - видається йому нарочно одразу після заповнення), а другий екземпляр опису залишається в органі ліцензування.

Письмові заяви (повідомлення), подані у спосіб, передбачений частиною восьмою цієї статті, до закінчення останнього дня строку, вважаються такими, що подані своєчасно.

Здобувач ліцензії подає до органу ліцензування заяву про отримання ліцензії за визначеною ліцензійними умовами формою.

У заяві про отримання ліцензії повинна міститися інформація про:

- 1) здобувача ліцензії:

✓ для юридичної особи – повне найменування, місцезнаходження, ідентифікаційний код;

✓ для фізичної особи-підприємця – прізвище, ім'я, по батькові (за наявності), дані про місце проживання, реєстраційний номер облікової картки платника податків (не зазначається фізичною особою, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомила про це відповідний орган державної податкової служби і має відмітку у паспорті, - подається копія цієї відмітки) та згода на обробку персональних даних з метою забезпечення виконання вимог цього Закону;

2) вид господарської діяльності (повністю або частково), зазначений у Законі, на провадження якого здобувач ліцензії має намір одержати ліцензію.

До заяви про отримання ліцензії додаються:

- документи відповідно до ліцензійних вимог;
- копія паспорта керівника здобувача ліцензії (або довіреної особи) із відміткою органу державної податкової служби про повідомлення про відмову через свої релігійні переконання від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків (подається тільки фізичними особами - підприємцями, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган державної податкової служби);
- опис документів, що подаються для одержання ліцензії, у двох екземплярах.

Посадовим особам органів ліцензування забороняється вимагати від здобувача ліцензії (суб'єкта господарювання):

- подання оригіналів документів (крім документів, що складаються безпосередньо здобувачем ліцензії);
- зазначення здобувачами ліцензії у документах, що подаються для одержання ліцензії, інформації або подання документів, не передбачених законом;
- документи, що підтверджують або спростовують інформацію про нього, які видаються іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування або їх посадовими особами (виписки, витяги, довідки, листи).

Орган ліцензування протягом трьох робочих днів з дня одержання заяви про отримання ліцензії встановлює наявність або відсутність підстав для залишення її без розгляду і в разі їх наявності приймає відповідне рішення.

Підставою для залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду є:

✓ підписані документи, що додаються до заяви для отримання ліцензії, подані не в повному обсязі;

✓ заява або хоча б один з документів, що додається до заяви про отримання ліцензії: підписаний особою, яка не має на це повноважень;

✓ оформлений із порушенням вимог цього Закону, складений не за встановленою формою або не містить даних, які обов'язково вносяться до них згідно з цим Законом;

✓ подання заяви з порушенням строків, передбачених цим Законом;

✓ відсутність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відомостей про здобувача ліцензії (суб'єкта господарювання) або наявність відомостей про державну реєстрацію його припинення.

У рішенні про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду зазначаються:

– реквізити заяви про отримання ліцензії;

– вид господарської діяльності, зазначений здобувачем ліцензії у заяві про отримання ліцензії;

– дані про здобувача ліцензії (найменування та ідентифікаційний код юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків фізичної особи – підприємця (серія та номер паспорта для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомила про це відповідний орган державної податкової служби та має відмітку у паспорті);

– перелік обґрунтованих підстав для залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду і пропозиції щодо порядку їх усунення.

У рішенні про прийняття рішення про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду зазначаються вичерпний

перелік та опис підстав для прийняття такого рішення і пропозиції щодо усунення відповідних недоліків, які повинні бути викладені в чіткій і однозначній формі.

Після усунення причин, що стали підставою для прийняття рішення про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду, здобувач ліцензії може повторно подати заяву про отримання ліцензії.

Забороняється залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду з підстав, не передбачених цією статтею.

Для цілей цього Закону використовуються відомості з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Орган ліцензування після встановлення відсутності підстав для залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду розглядає її та підтвердні документи з метою встановлення відсутності або наявності підстав для відмови у видачі ліцензії шляхом аналізу підтвердних документів та одержання інформації з державних паперових та електронних інформаційних ресурсів.

У разі встановлення наявності підстав для відмови у видачі ліцензії орган ліцензування приймає обґрунтоване рішення про відмову у видачі ліцензії.

Підставою для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії за результатом розгляду заяви про отримання ліцензії є:

✓ встановлення невідповідності здобувача ліцензії ліцензійним умовам, встановленим для провадження виду господарської діяльності, зазначеного в заяві про отримання ліцензії;

✓ виявлення недостовірності даних у підтвердних документах, поданих здобувачем ліцензії. Виявленням недостовірності даних у підтвердних документах, поданих суб'єктом господарювання до органу ліцензування, є встановлення на момент подання документів здобувачем ліцензії чи ліцензіатом наявності розбіжності між даними, наведеними у них, та фактичним станом цього суб'єкта господарювання. Не вважаються недостовірними дані, підстава наведення яких суб'єктом господарювання не могла бути для нього завідомо неналежною.

У разі відмови у видачі ліцензії на підставі пункту 1 частини третьої цієї статті здобувач ліцензії може подати до органу ліцензування нову заяву про отримання ліцензії після усунення причин, що стали підставою для прийняття такого рішення.

У разі відмови у видачі ліцензії на підставі пункту 2 частини третьої цієї статті суб'єкт господарювання може подати до органу ліцензування нову заяву про отримання ліцензії не раніше ніж через три місяці з дати прийняття відповідного рішення про відмову.

У рішенні про відмову у видачі ліцензії зазначаються:

- реквізити заяви про отримання ліцензії;
- вид господарської діяльності, зазначений здобувачем ліцензії у заяві про отримання ліцензії;
- найменування та ідентифікаційний код юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер облікової картки платника податків фізичної особи - підприємця (серія та номер паспорта для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомила про це відповідний орган державної податкової служби та має відмітку у паспорті);
- перелік та опис підстав (обґрунтування) для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії;
- пропозиції щодо усунення відповідних недоліків, які мають бути викладені в однозначній, зрозумілій та достатній для виконання здобувачем ліцензії формі.

У разі встановлення під час розгляду заяви про отримання ліцензії відсутності підстав для відмови у видачі ліцензії орган ліцензування приймає рішення про видачу ліцензії.

Рішення, прийняті органом ліцензування у день внесення їх до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб - підприємців та громадських формувань підлягають обов'язковому оприлюдненню на порталі електронних сервісів у порядку, визначеному Міністерством юстиції України.

Строк прийняття рішення про видачу ліцензії становить десять робочих днів з дня одержання органом ліцензування заяви про отримання ліцензії.

Набуття здобувачем ліцензії права на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, відбувається з моменту внесення рішення органу ліцензування про видачу ліцензії до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

У рішенні про видачу ліцензії орган ліцензування зазначає розрахункові реквізити для внесення плати за видачу ліцензії.

Ліцензія на провадження здобувачем ліцензії визначеного ним виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, оформлюється органом ліцензування в електронному вигляді (запис про рішення органу ліцензування щодо видачі ліцензії суб'єкту господарювання в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань) та відображається у виписці з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань, яка видається ліцензіату безоплатно, та підлягає обов'язковому оприлюдненню на порталі електронних сервісів у порядку, визначеному Міністерством юстиції України в Порядку надання відомостей з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Ліцензія видається на необмежений строк.

Анулюванням ліцензії є позбавлення ліцензіата права на провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, шляхом прийняття органом ліцензування рішення про анулювання його ліцензії.

Ліцензія вважається анульованою з дня, коли ліцензіат дізнався чи повинен був дізнатися про анулювання ліцензії, але у строк, не менший за один тиждень з дня прийняття органом ліцензування рішення про анулювання виданої йому ліцензії.

Підставою для прийняття рішення про анулювання ліцензії є:

- 1) заява ліцензіата про анулювання власної ліцензії. Не є підставою для анулювання ліцензії заява ліцензіата про анулювання його ліцензії, що подана після видання органом ліцензування розпорядчого документа про проведення перевірки додержання таким ліцензіатом вимог ліцензійних умов і до закінчення строку:

– перевірки та усунення порушень ліцензійних умов (у разі їх наявності);

– у тридцять робочих днів після спливу терміну виконання ліцензіатом розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов (крім випадку видання протягом цього строку органом ліцензування розпорядчого документа про проведення позапланової перевірки виконання ліцензіатом розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов);

2) набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання ліцензії або скасування такого рішення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування;

3) наявність у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань відомостей про державну реєстрацію припинення юридичної особи (державну реєстрацію припинення підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця), крім випадку та строку, передбачених частиною четвертою статті 15 цього Закону;

4) подання копії свідоцтва про смерть фізичної особи – підприємця (у разі відсутності правонаступника);

5) акт про невиконання розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, встановлених для виду господарської діяльності;

6) акт про повторне порушення ліцензіатом ліцензійних умов. Повторним порушенням ліцензіатом ліцензійних умов вважається вчинення ним протягом двох років з дня видання органом ліцензування розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов нового порушення хоча б однієї з вимог ліцензійних умов, щодо якої видавалося таке розпорядження;

7) акт про виявлення недостовірності даних у документах, поданих суб'єктом господарювання разом із заявою про отримання ліцензії;

8) акт про відмову ліцензіата у проведенні перевірки органом ліцензування. Відмовою ліцензіата у проведенні перевірки органом ліцензування вважається недопуск уповноважених посадових осіб органу ліцензування до здійснення перевірки додержання ліцензіатом вимог відповідних ліцензійних умов за відсутності передбачених для цього законом підстав (зокрема, ненадання документів,

інформації щодо предмета перевірки на письмову вимогу посадових осіб органу ліцензування, відмова в доступі посадових осіб органу ліцензування до місць провадження діяльності, що підлягає ліцензуванню, об'єктів, що використовуються ліцензіатом при провадженні діяльності, що підлягає ліцензуванню, або відсутність протягом першого дня перевірки за місцезнаходженням ліцензіата особи, уповноваженої представляти інтереси ліцензіата на час проведення перевірки);

9) акт про документальне підтвердження встановлення факту контролю (вирішального впливу) за діяльністю ліцензіата осіб інших держав, що здійснюють збройну агресію проти України у значенні, наведеному у статті 1 Закону України "Про оборону України", та (або) дії яких створюють умови для виникнення воєнного конфлікту, застосування воєнної сили проти України;

10) несплата за видачу ліцензії.

Акти, передбачені пунктами 5-9 частини другої цієї статті, мають містити детальне викладення фактів порушення законодавства, їх обґрунтування та у випадках, якщо вони стосуються невиконання ліцензіатом вимог відповідних ліцензійних умов, містити посилання на конкретні пункти цих ліцензійних умов. До актів можуть долучатися фото та відеоматеріали, відзняті під час проведення перевірки.

Орган ліцензування приймає рішення про анулювання ліцензії протягом п'яти робочих днів з:

- дня одержання документа, передбаченого пунктом 1 частини другої цієї статті;
- дня виявлення відомостей, передбачених пунктом 2 частини другої цієї статті;
- наступного дня після закінчення строку, передбаченого пунктом 3 частини другої цієї статті;
- дня виявлення підстав, передбачених у Законі.

Рішення про анулювання ліцензії повинно містити:

- ✓ реквізити рішення про видачу ліцензії;
- ✓ вид господарської діяльності, на провадження якого анулюється ліцензія;
- ✓ найменування та ідентифікаційний код юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові та реєстраційний номер

облікової картки платника податків фізичної особи - підприємця (серія та номер паспорта для фізичної особи, яка через свої релігійні переконання відмовляється від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків, повідомила про це відповідний орган державної податкової служби та має відмітку у паспорті);

✓ підстави анулювання ліцензії.

Якщо ліцензіат протягом строку набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання ліцензії, встановленого частиною восьмою цієї статті, подає скаргу (апеляцію) до Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування, дія цього рішення органу ліцензування зупиняється до прийняття рішення спеціально уповноваженим органом з питань ліцензування за результатами розгляду апеляції Експертно-апеляційною радою з питань ліцензування.

Рішення спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування набирає чинності з дня видання ним розпорядження про задоволення або відхилення апеляції чи про необхідність усунення порушень законодавства у сфері ліцензування.

У разі анулювання ліцензії з підстав, передбачених пунктами 5-10 частини другої цієї статті, суб'єкт господарювання може подати заяву про отримання ліцензії на право провадження відповідного виду господарської діяльності (повністю або частково) не раніше ніж через рік з дня набрання чинності рішенням органу ліцензування про анулювання попередньої ліцензії.

Рішення про анулювання ліцензії може бути оскаржено до суду.

Державний нагляд за додержанням органами державної влади чи державними колегіальними органами вимог законодавства у сфері ліцензування здійснює спеціально уповноважений орган з питань ліцензування шляхом проведення планових та позапланових перевірок у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування.

Позапланові перевірки додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов проводяться у разі наявності хоча б однієї з таких підстав:

✓ виявлення у документах, що подаються ліцензіатом до органу ліцензування згідно з цим Законом, інформації, що вказує на недотримання ним вимог ліцензійних умов, – з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині;

✓ виявлення у державних інформаційних ресурсах (паперових або електронних) інформації, що свідчить про порушення ліцензіатом вимог ліцензійних умов або не узгоджується з інформацією, що подається ліцензіатом органу ліцензування відповідно до вимог цього Закону, – з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині (зокрема, повідомлення про зміну даних, зазначених у підтвердних документах) або перевірки достовірності відповідної інформації;

✓ розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов, видане за результатами проведення планових заходів, – з метою перевірки його виконання;

✓ обґрунтоване звернення фізичної або юридичної особи про те, що внаслідок порушення ліцензіатом вимог ліцензійних умов такій особі (особам) було завдано матеріальної шкоди або порушено її (їхні) законні права чи інтереси, – з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині;

✓ повідомлення посадових осіб контролюючих органів про виявлені в ході виконання контрольних повноважень порушення ліцензіатом вимог ліцензійних умов – з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині;

✓ неподання ліцензіатом у встановлений строк органу ліцензування звітності, подання якої передбачено ліцензійними умовами, без поважних причин, що унеможливають її подання і настання яких не залежить від волі ліцензіата, та повідомлення про них органу ліцензування – з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов у відповідній частині;

✓ реалізація загрози життю чи здоров'ю людей, навколишньому природному середовищу або державній безпеці, яка безпосередньо пов'язана з провадженням ліцензіатом виду господарської діяльності, що підлягає

ліцензуванню, та документально підтверджена органом державної влади, уповноваженим у відповідній сфері, – з метою перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов, що пов'язані з відповідним випадком.

Позапланова перевірка додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов здійснюється лише за наявності погодження спеціально уповноваженого органу з питань ліцензування, яке надається на підставі рішення Експертно-апеляційної ради з питань ліцензування за зверненням органу ліцензування.

Звернення органу ліцензування повинно містити документальне підтвердження виявлення інформації, передбаченої пунктом 2 частини дев'ятої цієї статті, або завірену ним копію відповідного звернення чи повідомлення, передбачених пунктами 4 або 5 частини дев'ятої цієї статті.

Анонімні звернення не є підставою для проведення позапланових перевірок.

Перевірка додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов проводиться органом ліцензування залежно від предмета перевірки:

- за місцезнаходженням ліцензіата;
- за місцями провадження ліцензіатом господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню.

З метою забезпечення ліцензіатом присутності керівника, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування планової перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов, орган ліцензування вживає вичерпних заходів попереднього інформування (не менш як за десять робочих днів) ліцензіата про дату та місце проведення планової перевірки, зокрема за допомогою засобів поштового, телефонного, факсимільного та/або електронного поштового зв'язку.

Про проведення позапланової перевірки ліцензіат повідомляється у день перевірки. Акт перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов складається в останній день проведення перевірки. В акті відображаються питання, що перевірялися, та встановлений стан додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов.

У разі встановлення в ході перевірки додержання ліцензіатом вимог ліцензійних умов підстав для складання

актів, що є підставами для анулювання ліцензії, такі акти складаються як окремі документи в останній день проведення перевірки.

Розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов видається органом ліцензування не пізніше трьох робочих днів з останнього дня проведення перевірки у разі виявлення за результатами її проведення порушень ліцензіатом вимог ліцензійних умов.

У разі складення за результатом проведення перевірки акта, що є підставою для анулювання ліцензії, розпорядження про усунення порушень ліцензійних умов не видається.

Ліцензіат, який одержав розпорядження про усунення порушень вимог ліцензійних умов, зобов'язаний в установленій у розпорядженні строк подати до органу ліцензування інформацію про усунення зазначених у такому акті порушень.

За провадження виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, без ліцензії чи здійснення таких видів господарської діяльності з порушенням умов ліцензування посадові особи суб'єктів господарювання несуть адміністративну відповідальність, передбачену Кодексом України про адміністративні правопорушення.

У разі відсутності ліцензійних умов провадження відповідного виду господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню відповідно до закону, відповідальність за провадження такої господарської діяльності без ліцензії не застосовується.

За порушення законодавства у сфері ліцензування посадові особи органу ліцензування несуть адміністративну, матеріальну або дисциплінарну відповідальність.

5.2. Перелік видів діяльності, що підлягають ліцензуванню

Ліцензійні умови визначають вичерпний перелік вимог, обов'язкових для виконання ліцензіатом, та вичерпний перелік підтвердних документів, що додаються до заяви про одержання ліцензії на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення [11].

Перелік послуг і робіт протипожежного призначення, що підлягають ліцензуванню

1. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних).
2. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень.
3. Монтаж, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем протидимного захисту.
4. Спостереження за системами протипожежного захисту.
5. Технічне обслуговування первинних засобів пожежогасіння (водяні, водопінні, порошкові, газові вогнегасники).
6. Вогнезахист (вогнезахисне просочування глибоке чи поверхневе, вогнезахисна обробка (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисне заповнення).
7. Оцінка (експертиза) протипожежного стану новоутворених підприємств та об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин).

У цих Ліцензійних умовах терміни вживаються у такому значенні:

- адміністративне приміщення – приміщення (офіс) та/або будівля (споруда), що належать суб'єкту господарювання на правах власності або оренди, в яких розташовується у разі утворення його орган управління, та мають поштову адресу;

- монтаж – комплекс операцій із встановлення, з'єднання окремих складових частин, вузлів та агрегатів, налагодження та проведення перевірки щодо працездатності;

- послуги протипожежного призначення – проведення оцінки (експертизи) протипожежного стану новоутворених підприємств та об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин);

- роботи протипожежного призначення – монтаж систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень, систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових,

порошкових, аерозольних), систем протидимного захисту, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) таких систем, спостереження за системами протипожежного захисту, технічне обслуговування первинних засобів пожежогасіння (водяні, водопінні, порошкові, газові вогнегасники), вогнезахист (вогнезахисне просочування глибоке чи поверхнєве, вогнезахисна обробка (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисне заповнення).

Для отримання, переоформлення ліцензії, зупинення дії, анулювання та відновлення дії ліцензії (повністю або частково), розширення або звуження провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення здобувач ліцензії подає до органу ліцензування відповідну заяву за формою згідно з додатком 19.

Фізичними особами – підприємцями, які через свої релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу, також подається копія паспорта з відповідною відміткою такого органу.

До заяви про одержання ліцензії додаються такі документи:

1) відомості про дотримання технологічних вимог щодо наявності матеріально-технічної бази, необхідної для провадження заявленого виду господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, підписані здобувачем ліцензії, за формою згідно з додатком 20;

2) відомості про наявність мінімальної кількості працівників (керівників та виконавців робіт (послуг) за окремими посадами, підписані здобувачем ліцензії, за формою згідно з додатком 21;

3) копії документів, що підтверджують право власності (оренди) здобувача ліцензії на обладнання та виробничі приміщення, необхідні для провадження відповідного виду господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

4) копії документів, що підтверджують відповідний ступінь вищої освіти і стаж роботи, кваліфікацію працівників, наявність трудових договорів з усіма найманими працівниками, які залучаються до провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

5) опис документів, що подаються для отримання ліцензії, у двох примірниках.

Органу ліцензування забороняється вимагати від здобувача ліцензії інші документи.

Заява про отримання, переоформлення ліцензії, зупинення дії, анулювання та відновлення дії ліцензії (повністю або частково), розширення або звуження провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення та документи, що додаються до неї, приймаються згідно з описом документів.

Загальні вимоги щодо провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити наявність адміністративного приміщення на правах власності (оренди), матеріально-технічної бази згідно з видом робіт (послуг), на який отримано ліцензію (Додаток 20), разом з даними, що дають можливість її ідентифікувати, мінімальної кількості працівників (керівників та виконавців робіт (послуг) відповідного рівня підготовки, що підтверджується відповідним ступенем вищої освіти.

Для надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення ліцензіат забезпечує наявність мінімальної кількості працівників (Додаток 21). Допускається залучення керівників та виконавців робіт (послуг) одночасно для кількох видів робіт (послуг) за умови відповідності їх ступеня вищої освіти, визначеного Ліцензійними умовами для певного виду робіт (послуг).

Мінімальна кількість працівників (керівників та виконавців робіт (послуг), яка встановлена для певних видів робіт (послуг) Ліцензійними умовами, визначається штатним розписом ліцензіата або трудовим договором (контрактом).

У разі коли для провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення ліцензіат набирає працівників (керівників та виконавців робіт (послуг) понад установлену Ліцензійними умовами для певних видів робіт (послуг) мінімальну кількість, ступінь вищої освіти та напрям підготовки таких працівників повинні відповідати вимогам, установленим Ліцензійними умовами.

Під час провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення ліцензіат зобов'язаний:

- використовувати системи та засоби протипожежного призначення, а також вироби та продукцію, яка має сертифікат відповідності, якщо вони підлягають обов'язковій сертифікації;

- вести журнали обліку виконаних робіт (наданих послуг) протипожежного призначення за формою згідно з додатком 22.

З метою ведення обліку виконаних робіт (наданих послуг) протипожежного призначення ліцензіатом ведеться відповідний журнал (у паперовому або електронному вигляді), який заповнюється після виконання (надання) таких робіт (послуг) протягом трьох робочих днів з дня підписання актів їх виконання (надання). Строк зберігання журналу становить п'ять років після закінчення його ведення.

Вимоги щодо виконання робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних)

Кадрові вимоги

Керівник робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних) повинен мати:

- вищу освіту за однією із спеціальностей у галузях знань “Архітектура та будівництво”, “Цивільна безпека” (за спеціальностями “Цивільна безпека”, “Пожежна безпека”), “Автоматизація та приладобудування”, “Електроніка та телекомунікації”, “Електрична інженерія”;

- стаж роботи за цим видом робіт не менше трьох років або в органах та підрозділах цивільного захисту (за спеціальністю “Пожежна безпека”) не менше п’яти років.

Виконавці робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежогашіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних) повинні відповідати таким вимогам:

1) водяних, пінних, газових, порошкових систем пожежогашіння:

- електрозварник ручного зварювання (газозварник) – не нижче 4-го розряду;

- монтажник санітарно-технічного устаткування (монтажник санітарно-технічних систем і устаткування) – не нижче 4-го розряду;

- електромонтер охоронно-пожежної сигналізації (електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, електромонтер з ремонту та обслуговування апаратури та пристроїв зв’язку, монтажник радіоелектронної апаратури та приладів) – не нижче 3-го розряду;

- налагоджувальник приладів, апаратури та систем автоматичного контролю, регулювання та керування (налагоджувальник контрольно-вимірювальних приладів та автоматики) – не нижче 4-го розряду;

2) аерозольних систем пожежогашіння:

- електромонтер охоронно-пожежної сигналізації (електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, електромонтер з ремонту та обслуговування апаратури та пристроїв зв’язку, монтажник радіоелектронної апаратури та приладів) – не нижче 3-го розряду;

- налагоджувальник приладів, апаратури та систем автоматичного контролю, регулювання та керування (налагоджувальник контрольно-вимірювальних приладів та автоматики) – не нижче 4-го розряду.

Кількість виконавців робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) водяних, пінних, газових, порошкових систем пожежогашіння

повинна становити не менше чотирьох осіб, а аерозольних систем пожежогасіння – не менше двох осіб.

Технологічні вимоги щодо наявності матеріально-технічної бази

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити наявність:

- приладів для вимірювання сили електричного струму, опору, напруги, захисного заземлення (амперметр, вольтметр, омметр, мегомметр, тестер);

- обладнання для проведення гідро- і пневмовипробувань на міцність та герметичність елементів систем пожежогасіння (крім аерозольних систем пожежогасіння);

- промислових приладів для визначення кількості вогнегасної речовини (для газових, порошкових систем пожежогасіння);

- електро- або газозварювального обладнання (крім аерозольних систем пожежогасіння);

- необхідних умов для доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до місць провадження своєї діяльності, у яких здійснюється обслуговування замовників.

Організаційні вимоги

Ліцензіат зобов'язаний листом повідомляти органу ліцензування про всі зміни даних, що зазначені у його документах, які додавалися до заяви про отримання ліцензії, у місячний строк після виникнення таких змін.

Ліцензіат протягом строку дії ліцензії забезпечує зберігання у паперовому та/або електронному вигляді документів:

- які використовувалися (складалися) під час надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

- копії яких подавалися органу ліцензування;

- які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування.

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити присутність керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування перевірки додержання ліцензіатом вимог цих Ліцензійних умов.

Заява про зупинення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до зупинення діяльності.

Заява про відновлення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до відновлення діяльності разом з відомостями про усунення підстав, що стали причиною для зупинення дії ліцензії (повністю або частково).

Роботи з монтажу систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних) виконуються відповідно до затвердженої проектної документації.

Системи пожежогасіння повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів та/або нормативних документів технічного характеру.

Ліцензіат, що виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних):

- забезпечує працездатність систем пожежогасіння;
- своєчасно виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежогасіння;
- виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежогасіння за умови тимчасового припинення спостереження за ними та своєчасно повідомляє суб'єкту, що здійснює спостереження за такими системами, про початок та закінчення робіт.

Виконання робіт з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежогасіння, які експлуатуються, здійснюється після їх перевірки.

Вимоги щодо виконання робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень

Кадрові вимоги

Керівник робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень повинен мати:

- вищу освіту за однією із спеціальностей у галузях знань “Архітектура та будівництво”, “Цивільна безпека” (за спеціальностями “Цивільна безпека”, “Пожежна безпека”), “Автоматизація та приладобудування”, “Електроніка та телекомунікації”, “Електрична інженерія”;

- стаж роботи за цим видом робіт не менше трьох років або в органах та підрозділах цивільного захисту (за спеціальністю “Пожежна безпека”) не менше п’яти років.

Виконавці робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень повинні відповідати таким вимогам:

- електромонтер охоронно-пожежної сигналізації (електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, електромонтер з ремонту та обслуговування апаратури та пристроїв зв’язку, монтажник радіоелектронної апаратури та приладів) – не нижче 3-го розряду;

- налагоджувальник приладів, апаратури та систем автоматичного контролю, регулювання та керування (налагоджувальник контрольно-вимірювальних приладів та автоматики) – не нижче 4-го розряду.

Кількість виконавців таких робіт повинна становити не менше двох осіб.

Технологічні вимоги щодо наявності матеріально-технічної бази

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити наявність:

- приладів для вимірювання сили електричного струму, опору, напруги, захисного заземлення (амперметр, вольтметр, омметр, мегомметр, тестер);

- пристрою для проведення перевірки системи пожежної сигналізації (імітатор тепла та диму);

- необхідних умов для доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до місць провадження своєї діяльності, у яких здійснюється обслуговування замовників.

Організаційні вимоги

Ліцензіат зобов'язаний листом повідомляти органу ліцензування про всі зміни даних, що зазначені у його документах, які додавалися до заяви про отримання ліцензії, у місячний строк після виникнення таких змін.

Ліцензіат протягом строку дії ліцензії забезпечує зберігання у паперовому та/або електронному вигляді документів:

- які використовувалися (склалися) під час надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;
- копії яких подавалися органу ліцензування;
- які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування.

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити присутність керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування перевірки додержання ліцензіатом вимог Ліцензійних умов.

Заява про зупинення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до зупинення діяльності.

Заява про відновлення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до відновлення діяльності разом з відомостями про усунення підстав, що стали причиною для зупинення дії ліцензії (повністю або частково).

Роботи з монтажу систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень виконуються відповідно до затвердженої проектної документації.

Монтаж систем оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень на об'єктах, де система пожежної сигналізації

встановлена, здійснюється після проведення їх перевірки. У разі коли система пожежної сигналізації перебуває у неробочому стані, монтаж інших систем здійснюється після відновлення її працездатності.

Системи пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів та/або нормативних документів технічного характеру.

Ліцензіат, що виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень:

- забезпечує працездатність систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень;

- своєчасно виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень;

- виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень за умови тимчасового припинення спостереження за ними та своєчасно повідомляє суб'єкту, що здійснює спостереження за такими системами, про початок та закінчення робіт.

Виконання робіт з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень, які експлуатуються, здійснюється після їх перевірки.

Вимоги щодо виконання робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протидимного захисту

Кадрові вимоги

Керівник робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протидимного захисту повинен мати:

- вищу освіту за однією із спеціальностей у галузях знань “Архітектура та будівництво”, “Цивільна безпека” (за спеціальностями “Цивільна безпека”, “Пожежна безпека”), “Автоматизація та приладобудування”, “Електроніка та телекомунікації”, “Електрична інженерія”;

- стаж роботи за цим видом робіт не менше трьох років або в органах та підрозділах цивільного захисту (за спеціальністю “Пожежна безпека”) не менше п’яти років.

Виконавці робіт з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протидимного захисту повинні відповідати таким вимогам:

- монтажник систем вентиляції, кондиціонування повітря, пневмотранспорту та аспірації – не нижче 4-го розряду (для робіт з монтажу систем протидимного захисту);

- електромонтер охоронно-пожежної сигналізації (електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, електромонтер з ремонту та обслуговування апаратури та пристроїв зв’язку, монтажник радіоелектронної апаратури та приладів) – не нижче 3-го розряду;

- налагоджувальник приладів, апаратури та систем автоматичного контролю, регулювання та керування (налагоджувальник контрольно-вимірювальних приладів та автоматики) – не нижче 4-го розряду.

Кількість виконавців робіт з монтажу систем протидимного захисту має бути не менше трьох осіб, а робіт з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) таких систем – не менше двох осіб.

Технологічні вимоги щодо наявності матеріально-технічної бази

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити наявність:

- приладів для вимірювання сили електричного струму, опору, напруги, захисного заземлення (амперметр, вольтметр, омметр, мегомметр, тестер);

- приладів для проведення аеродинамічних випробувань (комбінований приймач тиску, приймач повного тиску,

електронний анемометр, електронний психрометр, диференційний манометр);

- пристрою для проведення перевірки системи пожежної сигналізації (імітатор тепла та диму);
- необхідних умов для доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до місць провадження своєї діяльності, у яких здійснюється обслуговування замовників.

Організаційні вимоги

Ліцензіат зобов'язаний листом повідомляти органу ліцензування про всі зміни даних, що зазначені у його документах, які додавалися до заяви про отримання ліцензії, у місячний строк після виникнення таких змін.

Ліцензіат протягом строку дії ліцензії забезпечує зберігання у паперовому та/або електронному вигляді документів:

- які використовувалися (складалися) під час надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;
- копії яких подавалися органу ліцензування;
- які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування.

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити присутність керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування перевірки додержання ліцензіатом вимог Ліцензійних умов.

Заява про зупинення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до зупинення діяльності.

Заява про відновлення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до відновлення діяльності разом з відомостями про усунення підстав, що стали причиною для зупинення дії ліцензії (повністю або частково).

Роботи з монтажу систем протидимного захисту виконуються відповідно до затвердженої проектної документації.

Монтаж систем протидимного захисту на об'єктах, де така система встановлена, здійснюється після проведення її перевірки. У разі коли система пожежної сигналізації перебуває у неробочому стані, монтаж системи здійснюється після відновлення її працездатності.

Системи протидимного захисту повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів та/або нормативних документів технічного характеру.

Ліцензіат, що виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протидимного захисту:

- забезпечує працездатність систем протидимного захисту;
- своєчасно виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протидимного захисту;
- виконує роботи з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протидимного захисту за умови тимчасового припинення спостереження за ними та своєчасно повідомляє суб'єкту, що здійснює спостереження за такими системами, про початок та закінчення робіт.

Виконання робіт з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протидимного захисту, які експлуатуються, здійснюється після їх перевірки.

Вимоги щодо виконання робіт із спостереження за системами протипожежного захисту

Кадрові вимоги

Керівник робіт із спостереження за системами протипожежного захисту повинен мати:

- вищу освіту за однією із спеціальностей у галузях знань “Цивільна безпека” (за спеціальностями “Цивільна безпека”, “Пожежна безпека”), “Автоматизація та приладобудування”, “Електроніка та телекомунікації”, “Електрична інженерія”;
- стаж роботи із спостереження за системами протипожежного захисту чи з монтажу, підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протипожежного захисту не менше трьох років або в

органах та підрозділах цивільного захисту (за спеціальністю “Пожежна безпека”) не менше п’яти років.

Виконавці робіт із спостереження за системами протипожежного захисту повинні відповідати таким вимогам:

- інженер повинен мати вищу освіту за однією із спеціальностей у галузі знань “Інформаційні технології”, “Автоматизація та приладобудування”. Допускається залучення інженера на підставі цивільно-правового договору;

- наявність чотирьох диспетчерів або операторів для цілодобового чергування в центрі приймання тривожних сповіщень (якщо до пульта пожежного спостереження підєднано більше 300 об’єктів, не менше восьми диспетчерів або операторів – по два диспетчери та/або оператори на зміну);

- наявність двох електромонтерів охоронно-пожежної сигналізації (електромонтер з ремонту та обслуговування електроустаткування, електромонтер з ремонту та обслуговування апаратури та пристроїв зв’язку, монтажник радіоелектронної апаратури та приладів) не нижче 3-го розряду для чергування та аварійного виїзду.

На підставі цивільно-правового договору може здійснюватися спостереження за системами протипожежного захисту об’єктів диспетчерами або операторами інших ліцензіатів, які мають технічно сумісні центри приймання тривожних сповіщень.

Технологічні вимоги щодо наявності матеріально-технічної бази

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити наявність:

- центрів приймання тривожних сповіщень, в яких обладнані приміщення для розміщення персоналу (керівників пульта, інженерно-технічних працівників, диспетчерів або операторів) та акумуляторного і комп’ютерного обладнання, побутова кімната і санвузол;

- пультів пожежного спостереження (устаткування для індикації центрів приймання тривожних сповіщень та програмне забезпечення);

- засобів для аудіозапису, які забезпечують запис телефонних та радіопереговорів з їх подальшою архівацією і збереженням протягом одного місяця;

- приладів для вимірювання сили електричного струму, опору, напруги, захисного заземлення (амперметр, вольтметр, омметр, мегомметр, осцилограф, частотомір, тестер).

Приміщення операторного залу центру приймання тривожних сповіщень, де розташовані робочі місця диспетчерів або операторів, повинні бути обмежені для доступу сторонніх осіб та забезпечуються природним, штучним та аварійним освітленням, природною вентиляцією, основним та резервним джерелом електроживлення, обладнуються стаціонарним телефонним зв'язком, захисним заземленням та пристроями для блискавкозахисту, пожежною сигналізацією та вогнегасниками.

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити наявність необхідних умов для доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до місць провадження своєї діяльності, у яких здійснюється обслуговування замовників.

Організаційні вимоги

Ліцензіат зобов'язаний листом повідомляти органу ліцензування про всі зміни даних, що зазначені у його документах, які додавалися до заяви про отримання ліцензії, у місячний строк після виникнення таких змін.

Ліцензіат протягом строку дії ліцензії забезпечує зберігання у паперовому та/або електронному вигляді документів:

- які використовувалися (склалися) під час надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;
- копії яких подавалися органу ліцензування;
- які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування.

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити присутність керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування перевірки додержання ліцензіатом вимог Ліцензійних умов.

Заява про зупинення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до зупинення діяльності.

Заява про відновлення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням

або в електронній формі) подається органу ліцензування до відновлення діяльності разом з відомостями про усунення підстав, що стали причиною для зупинення дії ліцензії (повністю або частково).

Роботи з підключення систем протипожежного захисту об'єктів до пультів пожежного спостереження виконуються на підставі проектної документації та після проведення перевірки таких систем.

Роботи із спостереження за системами протипожежного захисту виконуються на об'єктах, підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) систем яких здійснюється з урахуванням особливостей виконання таких робіт.

У разі припинення виконання робіт з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем протипожежного захисту об'єктів, за якими здійснюється спостереження, ліцензіат, який здійснює спостереження, письмово повідомляє замовнику робіт про можливість припинення такого спостереження. У разі коли протягом 30 календарних днів з моменту отримання письмового повідомлення підтримання експлуатаційної придатності (технічне обслуговування) не поновлене, ліцензіат припиняє спостереження за системою протипожежного захисту об'єкта і протягом трьох робочих днів письмово повідомляє про це замовнику робіт.

Вимоги щодо провадження робіт з технічного обслуговування первинних засобів пожежогашіння (водяних, водопінних, порошкових, газових вогнегасників)

Кадрові вимоги

Керівник робіт з технічного обслуговування первинних засобів пожежогашіння (водяних, водопінних, порошкових, газових вогнегасників) повинен мати:

- вищу освіту за однією із спеціальностей у галузях знань “Архітектура та будівництво”, “Цивільна безпека” (за спеціальностями “Цивільна безпека”, “Пожежна безпека”), “Механічна інженерія”;

- стаж роботи за цим видом робіт не менше трьох років або в органах та підрозділах цивільного захисту (за спеціальністю “Пожежна безпека”) не менше п’яти років.

Кількість виконавців робіт повинна становить не менше двох осіб.

Технологічні вимоги щодо наявності матеріально-технічної бази

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити наявність:

- виробничих приміщень (приміщень для приймання та зберігання вогнегасників з метою проведення їх технічного обслуговування, а також для зарядження, фарбування, складення та проведення перевірки вогнегасників);

- складських приміщень для зберігання вогнегасних речовин, вогнегасників після проведення їх технічного обслуговування;

- верстата для розбирання та збирання вогнегасників;

- стенда для миття та очищення вогнегасників;

- стенда для гідравлічних випробувань корпусів вогнегасників;

- стенда для пневматичних випробувань запірно-пускових пристроїв;

- зарядної станції для порошкових та газових вогнегасників;

- фарбувальної камери;

- компресора.

Приміщення для технічного обслуговування вогнегасників обладнуються припливно-витяжною вентиляцією, санітарно-технічним обладнанням, природним та/або штучним освітленням, первинними засобами пожежогасіння і комплектами засобів для надання першої медичної допомоги та індивідуальними засобами захисту органів дихання.

Складські приміщення для зберігання вогнегасних речовин обладнуються опаленням та припливно-витяжною вентиляцією.

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити наявність необхідних умов для доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до місць провадження своєї діяльності, у яких здійснюється обслуговування замовників.

Організаційні вимоги

Ліцензіат зобов'язаний листом повідомляти органу ліцензування про всі зміни даних, що зазначені у його документах, які додавалися до заяви про отримання ліцензії, у місячний строк після виникнення таких змін.

Ліцензіат протягом строку дії ліцензії забезпечує зберігання у паперовому та/або електронному вигляді документів:

- які використовувалися (склалися) під час надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;
- копії яких подавалися органу ліцензування;
- які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування.

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити присутність керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування перевірки додержання ліцензіатом вимог Ліцензійних умов.

Заява про зупинення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до зупинення діяльності.

Заява про відновлення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до відновлення діяльності разом з відомостями про усунення підстав, що стали причиною для зупинення дії ліцензії (повністю або частково).

Технічному обслуговуванню підлягають тільки ті вогнегасники, що мають сертифікат відповідності або свідоцтво про визнання.

Під час технічного обслуговування вогнегасників використовуються тільки ті вогнегасні речовини, деталі та складові частини, що зазначені в технічній документації.

За результатами виконання робіт складається акт приймання-передачі вогнегасників, у якому зазначаються найменування та місцезнаходження виконавця і замовника робіт, перелік виконаних робіт.

Вимоги щодо виконання робіт з вогнезахисту (вогнезахисного просочування глибокої чи поверхневої, вогнезахисної обробки (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисного заповнення)

Кадрові вимоги

Керівник робіт з вогнезахисту (вогнезахисного просочування глибокої чи поверхневої, вогнезахисної обробки (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисного заповнення) повинен мати:

- вищу освіту за однією із спеціальностей у галузях знань “Архітектура та будівництво”, “Цивільна безпека” (за спеціальностями “Цивільна безпека”, “Пожежна безпека”);

- стаж роботи за цим видом робіт не менше трьох років або в органах та підрозділах цивільного захисту (за спеціальністю “Пожежна безпека”) не менше п’яти років.

Виконавці робіт з вогнезахисту (вогнезахисного просочування глибокого чи поверхневого, вогнезахисної обробки (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисного заповнення) повинні мати:

- для виконання робіт з вогнезахисного просочування глибокої чи поверхневої, вогнезахисної обробки (фарбування, штукатурення) – маляра (штукатура) не нижче 3-го розряду;

- для виконання робіт з вогнезахисної обробки (обмотування, облицювання), вогнезахисного заповнення – робітника не нижче 3-го розряду.

Кількість виконавців таких робіт визначається згідно з відповідним регламентом робіт з вогнезахисту і повинна становити не менше двох осіб.

Технологічні вимоги щодо наявності матеріально-технічної бази

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити наявність:

- виробничого та/або складського приміщення для використання та зберігання вогнезахисних засобів;

- ваг товарних для зважування до 100 кілограмів;

- приладів для визначення вологості деревини (електронний вологомір), показників концентрації водневих іонів (рН-метр), густини (ареометр), температури (термометр);

- приладів для визначення товщини покриття (електронний товщиномір, мікрометр, штангенциркуль);

- обладнання, устаткування та приладів відповідно до регламентів робіт з вогнезахисту для вогнезахисних засобів у частині їх застосування;

- необхідних умов для доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до місць провадження своєї діяльності, у яких здійснюється обслуговування замовників.

Організаційні вимоги

Ліцензіат зобов'язаний листом повідомляти органу ліцензування про всі зміни даних, що зазначені у його документах, які додавалися до заяви про отримання ліцензії, у місячний строк після виникнення таких змін.

Ліцензіат протягом строку дії ліцензії забезпечує зберігання у паперовому та/або електронному вигляді документів:

- які використовувалися (склалися) під час надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;
- копії яких подавалися органу ліцензування;
- які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування.

Ліцензіат зобов'язаний забезпечити присутність керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування перевірки додержання ліцензіатом вимог цих Ліцензійних умов.

Заява про зупинення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до зупинення діяльності.

Заява про відновлення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до відновлення діяльності разом з відомостями про усунення підстав, що стали причиною для зупинення дії ліцензії (повністю або частково).

Вимоги щодо надання послуг протипожежного призначення

Кадрові вимоги

Надавачі послуг протипожежного призначення повинні мати:

- вищу освіту за спеціальністю “Пожежна безпека”;
- стаж роботи в органах та підрозділах цивільного захисту (за спеціальністю “Пожежна безпека”) не менше п’яти років.

Технологічні вимоги щодо наявності матеріально-технічної бази

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити наявність комп’ютера та принтера.

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити наявність необхідних умов для доступності осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до місць провадження своєї діяльності, у яких здійснюється обслуговування замовників.

Організаційні вимоги

Ліцензіат зобов’язаний листом повідомляти органу ліцензування про всі зміни даних, що зазначені у його документах, які додавалися до заяви про отримання ліцензії, у місячний строк після виникнення таких змін.

Ліцензіат протягом строку дії ліцензії забезпечує зберігання у паперовому та/або електронному вигляді документів:

- які використовувалися (склалися) під час надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;
- копії яких подавалися органу ліцензування;
- які підтверджують достовірність даних, що зазначалися здобувачем ліцензії у документах, які подавалися органу ліцензування.

Ліцензіат зобов’язаний забезпечити присутність керівника ліцензіата, його заступника або іншої уповноваженої особи під час проведення органом ліцензування перевірки додержання ліцензіатом вимог Ліцензійних умов.

Заява про зупинення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до зупинення діяльності.

Заява про відновлення дії ліцензії (повністю або частково) у будь-який зручний спосіб (нарочним, поштовим відправленням або в електронній формі) подається органу ліцензування до відновлення діяльності разом з відомостями про усунення підстав, що стали причиною для зупинення дії ліцензії (повністю або частково).

За результатами оцінки протипожежного стану визначається відповідність новоутворених підприємств та об'єктів нерухомості (будівель, споруд, приміщень або їх частин) вимогам правил пожежної безпеки.

Контрольні запитання

1. Як можуть бути подані документи до органу ліцензування?
2. Що є підставами для залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду?
3. Які відомості зазначаються у рішенні про залишення заяви про отримання ліцензії без розгляду?
4. Назвіть підстави для прийняття рішення про відмову у видачі ліцензії.
5. Який строк надається для прийняття рішення про видачу ліцензії?
6. Коли здобувач ліцензії набуває права на провадження господарської діяльності?
7. В якому вигляді оформлюється органом ліцензування ліцензія на провадження визначеного виду господарської діяльності?
8. На який термін видається ліцензія?
9. В якому випадку ліцензія може бути анульована?
10. Протягом якого терміну орган ліцензування приймає рішення про анулювання ліцензії?
11. Чи має право суб'єкт господарювання у разі анулювання ліцензії звернутись про отримання нової ліцензії і на яких умовах?
12. У разі наявності яких підстав проводяться позапланові перевірки додержання ліцензіатами вимог ліцензійних умов?
13. Який документ складається за результатами проведення позапланової перевірки ліцензіата?

14. Яку відповідальність несуть посадові особи органу ліцензування за порушення законодавства у сфері ліцензування?

15. Який орган надає ліцензію з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення?

16. Які роботи підлягають ліцензуванню з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення?

17. Кадрові вимоги до надавачів послуг протипожежного призначення.

18. Які технологічні вимоги щодо наявності матеріально-технічної бази має забезпечити ліцензіат з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення?

РОЗДІЛ 6

Протипожежне водопостачання

6.1. Основні вимоги до протипожежного водопостачання

На промислових підприємствах протипожежне водопостачання повинно забезпечувати зовнішнє та внутрішнє пожежогасіння будівель і споруд, роботу автоматичних установок пожежогасіння, дренчерних завіс.

Допускається замість пожежного водопроводу передбачати пожежний резервуар, який поповнюється водою з водопровідної мережі іншого призначення.

Тиск в зовнішній мережі протипожежного водопроводу не повинен перевищувати 10 кг/см^2 .

Протипожежний водопровід високого тиску створює вільний тиск, який забезпечує висоту компактної частини струменя не менше 10 м в разі розміщення пожежного ствола на рівні найвищої точки найвищої будівлі. Максимальний вільний тиск в мережі об'єднаного водопроводу не повинен перевищувати 60 м. В цьому випадку гасіння пожежі здійснюється безпосередньо від гідранта.

Для відкривання і закривання пожежного гідранта та відбору води на пожежогасіння використовується пожежна колонка [23].

У водопроводі високого тиску стаціонарні пожежні насоси обладнуються пристроями, які забезпечують пуск насосів не пізніше ніж через 5 хвилин після подачі сигналу від АУП, АПС та кнопок дистанційного пуску про виникнення пожежі.

За вододжерела протипожежного водогону слід використовувати водосховища, річки, ставки тощо, запас технічної води в басейнах, градирнях, а також джерела водопостачання інших відповідальних споживачів.

Системи протипожежного водопостачання перебувають «у повній готовності» протягом 24 годин на добу, сім днів на тиждень. Адже пожежа може виникнути і вдень, і вночі, в будь-який час року – хоч взимку, хоч влітку. Тому такі системи повинні бути абсолютно надійними, без огляду на погодні умови, час доби, температуру та інші фактори.

Зовнішній протипожежний водопровід

Зовнішня водопровідна мережа може бути кільцевою або тупиковою. Кільцювання зовнішніх водопровідних мереж внутрішніми водопровідними мережами будівель і споруд не допускається.

Водопровідні мережі повинні бути кільцевими. Тупикові лінії водопроводів допускається застосовувати тільки для подачі води на пожежогасіння і господарсько-протипожежні потреби.

На водопровідних мережах діаметром 100-400 мм в колодязях встановлюють підземні гідранти. Пропускна здатність підземного гідранта становить 40 л/с. В місцях розміщення підземних пожежних гідрантів встановлюються світлові та флуоресцентні покажчики.

На підприємствах, що мають водогінні мережі, заповнення пожежних водойм слід здійснювати від існуючої мережі трубопроводами діаметром не менше 77 мм із встановленням на них запірної арматури.

При цьому типові мережі водопостачання систем пожежогасіння, як правило, «живлять» від таких джерел:

природної водойми – річки, озера або навіть моря. Така схема передбачає підключення до практично необмеженого джерела води. Тому з допомогою мереж водопостачання, «живляться» від природної водойми, можна загасити будь-яку пожежу. Однак сама можливість «під'єднатися» до ріки, озера або моря з'являється далеко не завжди. Тому така «схема врізки» реалізується лише в небагатьох випадках;

штучного водоймища – ставка, басейну, копані, водосховища. Таку схему можна реалізувати де завгодно, за умови наявності водоносних шарів у ґрунті та відповідної площі земельної ділянки, де буде відкритий котлован для рукотворного водоймища. При цьому в штучному басейні міститься достатньо великий об'єм рідини – не менше 5000 кубометрів. Тобто, з точки зору пожежогасіння штучне водоймище не поступається натуральному озеру. Але на облаштування рукотворного протипожежного ставка доведеться витратити значні кошти;

протипожежного водопроводу – мережі трубопроводів високого тиску, які підводяться до колонки – гідранта. При

цьому необхідно зазначити, що у протипожежній мережі міститься практично необмежений об'єм води – її підключають до річки або озера. А сам трубопровід і гідрант можна розмістити практично де завгодно.

До найпоширеніших моделей систем протипожежного водопостачання відносяться конструкції такого типу:

- ✓ Водонапірна вежа.
- ✓ Мережа гідрантів.
- ✓ Насосна станція пожежогасіння.
- ✓ Пожежні водойми.

При цьому для кожної конструкційної схеми є свій спосіб реалізації, свій тип джерела і свій підхід до технічного обслуговування. Тому далі по тексту ми розглянемо ці варіанти більш докладно.

Водонапірна вежа – це проміжний резервуар, піднятий над покрівлею будови, яка захищається. Причому воду в вежу закачують за допомогою насосного обладнання, а «живлення» пожежних водопроводів, що відводяться від ємності, здійснюється або самопливом (під дією сили гравітації), або за допомогою напірних насосів, врізаних в тіло протипожежної арматури. Власне тому така конструкція і підноситься над покрівлею будови.

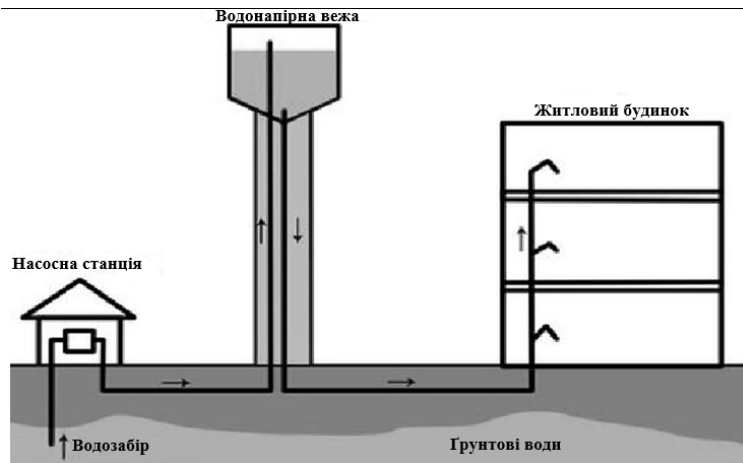


Рисунок 6.1 – Конструкція водонапірної вежі і прилеглих споруд

Через її конструкційні особливості у вежі практично неможливо «зібрати» серйозний запас води, оскільки надмірно важкий резервуар просто зруйнує опорний стовбур такої конструкції. Однак проблем з напором у цьому випадку немає жодних – вода, яка тече з висоти від 10 до 40 метрів, скидається з дуже високою швидкістю, забезпечуючи не менш помітну продуктивність – десятки літрів за секунду.

Тому така система водопостачання використовується для «локальних» потреб, обслуговуючи конкретний склад, будинок чи цех. Причому «жити» вежу можна як з річок і озер, так і з колодязів і водопроводів.

Мережа гідрантів (пожежних кранів) – це «зовнішня» сторона типового пожежного водопроводу, організованого на базі комунальної мережі водопостачання, посиленої проміжною напірною станцією. До гідрантів йдуть труби діаметром 50-65 мм, по яких можна подати під тиском 10-15 атмосфер практично будь-який обсяг води.

Пожежний гідрант – це обладнання, яке забезпечує зручний забір рідини з водопровідної мережі. Головне його застосування – в якості точки підключення пожежних рукавів, що використовуються для наповнення цистерни пожежної машини або гасіння вогнища загоряння.

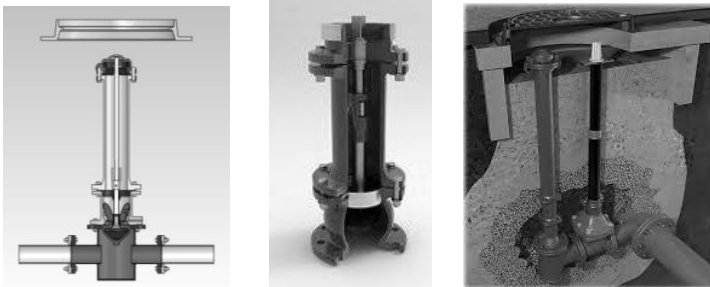


Рисунок 6.2 – Влаштування пожежного гідранта

Колонка пожежна призначена для відкриття (закриття) підземного гідранта і приєднання пожежних рукавів з метою відбору води із водопровідних мереж на потреби пожежогасіння.



Рисунок 6.3 – Пожежна колонка

Для віднаходження пожежних гідрантів на стінах будівель і споруд, навпроти яких встановлено гідрант, прикріплюють табличку.



Рисунок 6.4 – Знак вказівний «Пожежний гідрант»

Пожежні водойми

Пожежна водойма – це гідротехнічна споруда, призначена для зберігання води на зовнішнє пожежогасіння. Пожежна водойма входить у комплекс споруд пожежного водопостачання. Пожежні водойми створюються на промислових об'єктах і в населених пунктах, які не обладнані централізованою системою подачі води.



Рисунок 6.5 – Знак вказівний «Пожежне вододжерело»

Пожежні водойми повинні мати під'їзди з майданчиками (пірсами) з твердим покриттям і розмірами не менш ніж 12×12 м для вільного проїзду і установаження пожежних автомобілів у будь-яку пору року.

Витрати води на пожежогашіння

Зовнішній протипожежний водопровід слід передбачати на території населених пунктів, підприємств виробничого, аграрно-промислового комплексу, складського призначення та інших.

Зовнішній протипожежний водопровід рекомендується об'єднувати з питним або виробничим водопроводом підприємств.

Допускається приймати зовнішнє протипожежне водопостачання з ємкостей (резервуарів, водойм) для:

- населених пунктів з чисельністю жителів до 5 тис. включно;
- окремо розташованих громадських будівель об'ємом до 1000 м³ включно;
- населених пунктах, що не мають кільцевого протипожежного водопроводу;
- виробничих будівель категорій В, Г і Д з витратою води на зовнішнє пожежогашіння 10 л/с;
- складів грубих кормів об'ємом до 1000 м³ включно;
- складів мінеральних добрив з об'ємом будівель до 5000 м³ включно;
- будівель радіотелевізійних передавальних станцій;
- будівель холодильників і сховищ овочів і фруктів;
- автозаправних станцій, автозаправних комплексів, що розташовані за межами населених пунктів;

- автозаправних станцій, автозаправних комплексів, розташованих в межах населених пунктів, розрахункові витрати води на зовнішнє пожежогасіння яких не перевищують 15 л/с.

Допускається не передбачати протипожежне водопостачання для таких об'єктів:

- населених пунктів з розрахунковою чисельністю жителів до 50 включно. При забудові будівлями висотою до двох поверхів та загальною площею до 250 м² включно;

- окремо розташованих за межами населених пунктів підприємств громадського харчування (їдальні, закусочні, кафе тощо) при об'ємі будівель до 1000 м³ включно і підприємств торгівлі при площі до 150 м² включ. (за винятком промтоварних магазинів), а також громадських будівель I і II ступенів вогнестійкості об'ємом до 250 м³ включно, розташованих у населених пунктах;

- виробничих будівель I та II ступенів вогнестійкості категорії Д об'ємом до 1000 м³ (за винятком будівель з горючими утеплювачами);

- заводів з виготовлення залізобетонних виробів і товарного бетону з будівлями I та II ступенів вогнестійкості, розташованих в населених пунктах, більше ніж 200 м від найбільш віддаленої будівлі заводу;

- сезонних універсальних приймально-заготівельних пунктів сільськогосподарських продуктів при об'ємі будівель до 1000 м³ включно;

- будівель складів горючих матеріалів і негорючих матеріалів у горючій упаковці площею до 50 м² включно.

Витрата води на зовнішнє пожежогасіння будівель радіотелевізійних, передавальних станцій незалежно від об'єму будівель і чисельності жителів у населеному пункті приймається не менше ніж 15 л/с. Зазначені вимоги не поширюються на радіотелевізійні ретранслятори, які встановлюються на існуючих об'єктах зв'язку, а також ті, що проектуються.

Витрату води на зовнішнє пожежогасіння одно-, двоповерхових виробничих та одноповерхових складських будівель висотою (від підлоги до низу горизонтальних несучих конструкцій на опорі) не більше ніж 18 м з несучими сталевими конструкціями (з межею вогнестійкості не менше ніж 15 хв) та

огороджувальними конструкціями (стіни та покриття) зі сталевих профільних або азбестоцементних листів з горючими утеплювачами необхідно приймати на 10 л/с більше.

Для цих будівель у місцях розміщення зовнішніх пожежних драбин слід передбачати стояки-сухотруби діаметром 80 мм, які обладнані пожежними з'єднувальними головками на верхньому і нижньому кінцях стояка.

Для будівель шириною не більше ніж 24 м та висотою до карнизу не більше ніж 10 м стояки-сухотруби допускається не передбачати.

Витрату води на зовнішнє пожежогашіння пінними установками, установками з лафетними стволами або шляхом подачі розпиленої води слід визначати відповідно до вимог протипожежної безпеки, що передбачені нормами будівельного проектування підприємств, будівель і споруд відповідних галузей промисловості з урахуванням додаткової витрати води в розмірі 25 % з гідрантів.

Розрахункову кількість одночасних пожеж на підприємствах виробничого, аграрно-промислового комплексу та складського призначення слід приймати залежно від площі, яку вони займають: при площі до 150 га включно – одна пожежа, більше ніж 150 га – дві пожежі.

При об'єднаній системі централізованого питного та протипожежного водопостачання для населеного пункту і розташуванні поза його межами підприємств виробничого, аграрно-промислового комплексу та складського призначення, розрахункову кількість одночасних пожеж слід приймати:

- при площі території підприємства до 150 га та чисельності жителів у населеному пункті до 10 тис. включно – одну пожежу (на підприємстві або у населеному пункті за найбільшою витратою води);

- те саме, при чисельності жителів у населеному пункті від 10 тис. до 25 тис.

- дві пожежі (одну на підприємстві та одну у населеному пункті);

- при площі території підприємства понад 150 га та кількості жителів у населеному пункті до 25 тис. – дві пожежі (дві на підприємстві або дві у населеному пункті при

найбільшій витраті води з системи водопостачання на інші потреби.

При виконанні розрахунків режиму пожежогасіння систем внутрішнього та зовнішнього водопостачання підприємств виробничого, аграрно-промислового комплексу та складського призначення витрати води на гігієнічні та господарсько-побутові потреби, миття технологічного устаткування, благоустрій (поливання - миття удосконалених покриттів вулиць та доріг, а також поливання або зрошування зелених насаджень) в розрахунках не враховуються.

У випадках коли за умовами технологічного процесу можливе часткове використання виробничої води на пожежогасіння, слід передбачати встановлення гідрантів на мережі виробничого водопроводу додатково до гідрантів, встановлених на мережі протипожежного водопроводу, яке забезпечує необхідну витрату води на пожежогасіння.

Тривалість гасіння пожежі слід приймати 3 год, а для будівель I та II ступенів вогнестійкості категорій Г та Д з негорючим утеплювачем – 2 год.

Максимальний строк відновлення пожежного об'єму води повинен бути не більше ніж:

- 24 год – у населених пунктах і на промислових підприємствах з будівлями за вибухопожежною та пожежною небезпекою категорій А, Б та В;

- 36 год – на промислових підприємствах з будівлями за пожежною небезпекою категорій Г та Д;

- 72 год – у сільських населених пунктах і на сільськогосподарських підприємствах.

Для промислових підприємств з витратами води на зовнішнє пожежогасіння до 20 л/с включно допускається збільшувати час відновлення пожежного об'єму води:

- до 48 год – для будівель категорій Г та Д;

- до 36 год – для будівель категорії В.

На період відновлення пожежного об'єму води допускається зниження подачі води на питне водопостачання системами I та II категорій – до 70 % включно, III категорії – до 50 % включно (від розрахункової витрати) та подачі води на виробничі потреби за аварійним графіком.

Внутрішній протипожежний водопровід

Державні будівельні норми [14] встановлюють вимоги до проектування та будівництва систем внутрішнього холодного та гарячого водопостачання, каналізації і водостоків при новому будівництві, реконструкції, капітальному ремонті, технічному переоснащенні та реставрації будинків, будівель, споруд різного призначення.

Норми не поширюються на:

- ✓ системи протипожежних водопроводів будівель, споруд та приміщень категорій А та Б, на яких виробляють або зберігають вибухові, легкозаймисті радіоактивні і хімічні сильнодіючі отруйні речовини, а також інші об'єкти, вимоги до внутрішнього протипожежного водопроводу яких встановлені відповідними нормативними актами та документами;

- ✓ системи автоматичного водяного та пінного пожежогасіння;

- ✓ теплові пункти;

- ✓ установки обробки гарячої води;

- ✓ сонячні установки гарячого водопостачання;

- ✓ системи гарячого водопостачання, які подають воду на технологічні потреби виробничих підприємств (в тому числі на лікувальні процедури) і системи водопостачання в межах технологічного обладнання;

- ✓ систему спеціального виробничого водопостачання (деіонізованої води, глибокого охолодження тощо).

В одноквартирних житлових будинках, приєднаних до індивідуального водозабору, систему водопостачання рекомендується проектувати з мембранним пневматичним баком і насосом, автоматично керованим щодо тиску.

При застосуванні систем керування, які забезпечують плавну зміну швидкості обертання двигуна насоса (частотне керування тощо) допускається не встановлювати мембранний пневматичний бак за умов дотримання техніко-технологічних вимог виробника насосного обладнання згідно з умовами експлуатації.

Для житлових, громадських, багатофункціональних будівель, а також адміністративно-побутових будівель виробничих підприємств необхідність улаштування внутрішнього протипожежного водопроводу, кількість струменів

та мінімальну витрату води одним струменем на пожежогасіння треба визначати відповідно до таблиці 3, а для виробничих і складських будівель – відповідно до таблиці 4 [14].

Необхідність улаштування систем автоматичного пожежогасіння треба приймати згідно з чинними нормами та правилами. При розрахунку витрат води на внутрішнє пожежогасіння необхідно враховувати одночасну дію пожежних кран-комплектів, спринклерних (дренчерних) установок, а також дренчерних завіс.

Для запобігання виходу з ладу обладнання та забруднення трубопроводів систем протипожежного водопроводу на ввіді водопостачання в будинок, будівлю, споруду необхідно встановлювати фільтри для води з гідравлічним приводом та автоматичним самоочищенням. При цьому втрати тиску в цих фільтрах не повинні перевищувати 0,01 МПа. Фільтр повинен бути обладнаний автоматичним гідравлічним аварійним байпасним клапаном та забезпечувати постійну подачу води.

На початку протипожежної сухотрубною водопровідної мережі та в найбільш низькій частині необхідно передбачати установку дренажного обладнання для спорожнення сухотрубів.

Вільний тиск у внутрішніх пожежних кран-комплектах повинен забезпечувати отримання компактних пожежних струменів довжиною, яка має забезпечувати гасіння пожежі у будь-яку годину доби в найвищій та найвіддаленішій частині будинку, будівлі, споруди.

Найменшу довжину та радіус дії компактної частини струменя треба приймати однаковими з висотою приміщення, а саме від підлоги до найвищої точки перекриття (покриття), але не менше ніж:

- ✓ 6 м у житлових, громадських, виробничих, адміністративно-побутових будинках, будівлях, спорудах промислових підприємств умовною висотою не вище 47 м;
- ✓ 8 м у житлових будинках умовною висотою більше 47 м;
- ✓ 16 м у громадських, виробничих і адміністративно-побутових будівлях, спорудах промислових підприємств умовною висотою більше ніж 47 м.

Розташування і ємкість водонапірних баків будівлі, споруди повинні забезпечувати отримання у будь-яку годину доби компактного струменя завдовжки не менше ніж 4 м на

верхньому поверсі або поверсі, розташованому безпосередньо під баком, і не менше ніж 6 м – на решті поверхів; при цьому кількість струменів треба приймати:

- два продуктивністю 2,5 л/с кожний протягом 10 хв при загальній розрахунковій кількості струменів два і більше незалежно від витрат;
- один у решті випадків.

Для забезпечення отримання висоти вказаних компактних струменів необхідне виконання одного з варіантів:

- ✓ влаштування автоматичних водоживильників або водонапірних баків;
- ✓ влаштування датчиків положення вхідної запірної арматури пожежних кран-комплектів для автоматичного пуску пожежних насосів.

При визначенні місць розміщення і кількості пожежних стояків, пожежних кран-комплектів у будинках, будівлях, спорудах необхідно враховувати таке:

- у житлових будинках з кількістю струменів два пожежних кран-комплекти слід розміщувати на окремих стояках;
- у виробничих, житлових і громадських будинках при розрахунковій кількості струменів не менше ніж три на стояках допускається встановлювати спарені пожежні кран-комплекти;

У неопалюваних гаражах і гаражах відкритого типу, в тому числі механізованих, а також при розміщенні відкритої автостоянки на покрівлі будинку системи внутрішнього протипожежного водопостачання потрібно виконувати сухотрубними з виведеними назовні патрубками діаметром 80 мм, обладнаними вентилями і з'єднувальними головками для підключення пересувної пожежної техніки. З'єднувальні головки необхідно розміщувати зовні з розрахунком підключення одночасно не менше двох пожежних автомобілів.

Внутрішні ПКК оформляються у вигляді протипожежних шаф – коробів, всередині яких розташовується прямоточний або кутовий кран з латуні або чавуну, рукав – матерчатий шланг, здатний витримати тиск в 6-10 атмосфер, ствол – звужується, конусоподібний наконечник на рукав, розганяє потік води до дуже великих швидкостей, що гарантують достатній напір.

Мінімальну витрату води для житлових будівель допускається приймати рівною 1,5 л/с за наявності пожежних стволів, рукавів та іншого обладнання діаметром 38 мм.

Внутрішні ПКК слід встановлювати в доступних місцях – біля входів, у вестибюлях, коридорах, проходах тощо. При цьому їх розміщення не повинно заважати евакуації людей.

Кожний ПКК повинен бути укомплектований пожежним рукавом довжиною 10-20 м однакового з ним діаметра та стволом, а також важелем для полегшення відкриття вентиля.

В бункерній галереї та інших приміщеннях паливоподачі з пристроями транспортування або подрібнення твердого палива ПКК повинні мати стволи-розпорошувачі.

Пожежний рукав необхідно утримувати сухим, складеним в “гармошку” або подвійну скатку, приєднаним до крана та ствола і не рідше одного разу на шість місяців розгортати та згортати знову.

Використання пожежних рукавів для господарських та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, не допускається.

ПКК повинні розміщуватись у вбудованих або навісних шафах, які мають отвори для провітрювання і пристосовані для опломбування та візуального огляду їх без розкривання (рис. 6.6).

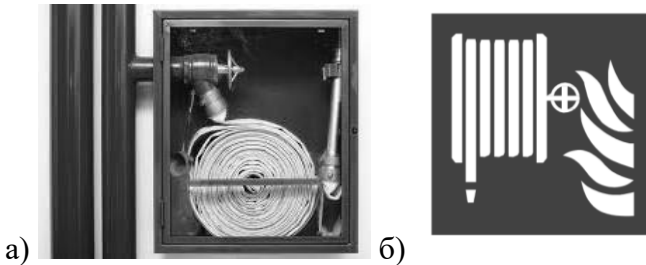


Рисунок 6.6 – Пожежний кран комплект: а) зображення; б) позначення

Зовнішнє оформлення дверцят повинно відповідати вимогам чинних стандартів. Згідно з [26] позначення пожежного кран-комплекту виглядає таким чином як на рисунку 6.6 б)

Влаштуваючи шафи, слід враховувати можливість розміщення в них двох вогнегасників.

Спосіб установлення ПКК повинен забезпечувати зручність повертання вентиля та приєднання рукава. Напрямок осі вихідного отвору патрубку пожежного крана повинен виключати різкий залом пожежного рукава у місці його приєднання.

На дверцятах пожежних шаф із зовнішнього боку повинні бути вказані після літерного індексу “ПКК” порядковий номер крана та номер телефону для виклику пожежної охорони.

ПКК не рідше одного разу на шість місяців підлягають технічному огляду і перевірці на працездатність шляхом пуску води з реєстрацією результатів перевірки у спеціальному журналі обліку технічного контролю.

ПКК повинні постійно бути справними і доступними для використання. Встановлювані в будівлях з підвищеною кількістю поверхів, відповідно до вимог будівельних норм, пристрої (зовнішні патрубки з приєднувальними головками, засувки, зворотні клапани) для приєднання рукавів пожежних машин та подавання від них води у мережі внутрішнього протипожежного водогону повинні утримуватись у постійній готовності для використання в разі необхідності.

У неопалюваних приміщеннях узимку воду з внутрішнього протипожежного водогону необхідно зливати. При цьому біля кранів повинні бути написи (таблички) про місце розташування і порядок відкривання відповідної засувки або пуску насоса. З порядком відкривання засувки або пуску насоса необхідно ознайомити всіх працюючих у приміщенні. За наявності в неопалюваному приміщенні (будівлі) трьох і більше пожежних кран-комплектів на сухотрубній мережі внутрішнього протипожежного водогону, в утепленому місці на вводі, необхідно встановлювати засувку з електроприводом. Її відкриття та пуск насоса слід здійснювати дистанційно від пускових кнопок, встановлених всередині шаф пожежних кран-комплектів.

Насосні станції

В разі постійної або періодичної нестачі тиску в системі зовнішнього водопостачання для забезпечення водою систем внутрішнього холодного водопроводу (в тому числі протипожежного), а також для підтримання примусової циркуляції в централізованій системі гарячого водопостачання

будинків, будівель, споруд потрібно передбачати улаштування насосних установок.

Тип насосної установки і режим її роботи треба визначати на підставі техніко-економічного порівняння розроблених варіантів:

- безперервно або періодично діючих насосів за відсутності регулюючих ємкостей;

- насосів продуктивністю, яка дорівнює або більша максимальної витрати води за одну годину, які працюють у повторно-короткочасному режимі спільно з гідропневматичними водонапірними баками або баками мембранного типу;

- безперервно або періодично діючих насосів продуктивністю, меншою ніж максимальна витрата води за годину, які працюють спільно з акумулюючою ємкістю.

Насосні установки, які подають воду в будинок, будівлю або споруду на питні, протипожежні потреби, допускається розташовувати в окремих приміщеннях будинку, будівлі, споруди на підземних, проміжних та верхніх технічних поверхах, а також у прибудованих і окремо розташованих приміщеннях. Циркуляційні насосні установки гарячого водопостачання – у приміщеннях теплових пунктів, котельних, а також у прибудованих і окремо розташованих приміщеннях.

Пожежні насосні установки і гідропневматичні баки для внутрішнього пожежогашіння можна розташовувати в перших, цокольних або підвальних поверхах будинків, будівель, споруд, а в будинках, будівлях або спорудах I та II ступенів вогнестійкості – на будь-якому надземному поверсі. При цьому приміщення насосних установок і гідропневматичних баків повинно бути опалованим, відгородженим протипожежними перегородками 1-го типу і протипожежними перекриттями 3-го типу і мати окремий вихід назовні або на сходову клітку, яка має вихід безпосередньо назовні.

Гідропневматичні баки можна розташовувати в технічних поверхах.

Насосні установки (окрім пожежних) не можна розташовувати безпосередньо під житловими кімнатами, дитячими або груповими кімнатами дитячих садків і ясел, класами загальноосвітніх шкіл, лікарняними приміщеннями,

робочими кімнатами адміністративних будівель, споруд, аудиторіями навчальних закладів та іншими подібними приміщеннями.

Приміщення з гідропневматичними баками не можна розташовувати безпосередньо (поряд, зверху, знизу) з приміщеннями, в яких можливе одночасне перебування великої кількості людей – 50 осіб і більше (зал для глядачів, сцена, гардеробна тощо).

Улаштування зон санітарної охорони не потрібно для насосних установок, що подають воду на питні або питні та пожежні потреби, які працюють без розриву струменя.

Насосні установки для виробничих потреб рекомендується розмішувати безпосередньо в цехах, в яких споживається вода. При цьому необхідно передбачати огорожу насосної установки.

Продуктивність питних і виробничих насосних установок треба приймати:

- за відсутності регулюючої ємкості – не менше ніж максимальна секундна витрата води;
- за наявності водонапірного або гідропневматичного бака та насосів, які працюють у повторно-короткочасному режимі, – не менше ніж максимальна витрата води за одну годину;
- за графіками використання води і роботи насосів за наявності регулюючої ємкості (для максимального використання регулюючої ємкості водонапірного бака або резервуара).

За наявності в будинку, будівлі або споруді систем холодного і централізованого гарячого водопостачання при закритій системі теплопостачання треба передбачати підвищувальну насосну установку для подачі води на холодне та гаряче водопостачання із урахуванням вимог з енергоефективності насосів (точності підтримки заданого тиску, застосування систем керування насосними установками з використанням частотних перетворювачів, надійності, можливості підключення до систем диспетчеризації тощо).

У будинках, будівлях, спорудах із водонапірними або гідропневматичними баками насосні агрегати можна встановлювати без регулюючого приводу.

В разі розрахункового тиску на всмоктувальних патрубках насосів менше ніж 0,05 МПа треба передбачати перед насосною установкою приймальний резервуар.

Улаштування насосних установок і визначення кількості резервних агрегатів треба виконувати згідно з вимогами улаштування зовнішніх мереж водопроводу.

На напірній лінії у кожного насоса треба передбачати зворотний клапан, запірну арматуру, на всмоктувальній – запірну арматуру. Манометри рекомендується встановлювати на спільному всмоктувальному та напірному трубопроводах.

В разі розміщення насосних установок у приміщеннях теплових пунктів, бойлерних, котельних, квартирах (за наявності квартирних теплових пунктів) необхідно передбачати рішення, які забезпечують у цих та суміжних приміщеннях допустимі рівні шуму і вібрації.

Насосні агрегати треба встановлювати на віброізолюючі фундаменти. На напірних і всмоктувальних лініях передбачають установку віброізолюючих вставок.

Віброізолюючий фундамент (основу) і віброізолюючі вставки можна не передбачати:

- при застосуванні насосів із мокрим ротором;
- у виробничих будівлях, спорудах, де не потрібен захист від шуму;
- у насосних установках протипожежних водопроводів;
- в окремо розташованих будівлях, спорудах центральних теплових пунктів на відстані їх до найближчої будівлі не менше ніж 25 м.

Нерегульовані насосні установки необхідно застосовувати з гідропневматичними баками із змінним тиском. Поповнення запасу повітря в баку (окрім встановлених в індивідуальних будинках) потрібно виконувати компресорами з автоматичним або ручним пуском.

Насосні установки для протипожежних цілей треба передбачати з ручним і дистанційним керуванням, а для будинків, будівель умовною висотою більше ніж 47 м, будинків культури, конференцзалів, актових залів і для будівель, споруд, які обладнані спринклерними і дренчерними установками, – з ручним, автоматичним і дистанційним керуванням.

Сигнали на запускання пожежних насосів, відкриття запірної арматури на обвідній лінії водомірного вузла повинні надходити від кнопок, встановлених на кожному поверсі в шафах пожежних кран-комплектів, та автоматично від датчика положення вхідної запірної арматури пожежного кран-комплекту в разі відкриття наполовину будь-якої з вхідної запірної арматури пожежних кран-комплектів.

Сигнал автоматичного або дистанційного пуску повинен надходити на насосні агрегати після автоматичної перевірки тиску води в системі. За достатнього тиску в системі пуск насоса повинен автоматично відмінитися до моменту зниження тиску, який вимагає включення насосів.

Допускається сумісне використання для пожежогасіння питних насосів та насосів на пожежогасіння за умови розрахункової подачі води, автоматичної перевірки тиску води і відповідності питних насосів вимогам до застосування пожежних насосів. При цьому зі зниженням тиску менше ніж допустимий автоматично повинен включитися пожежний насос. Використання в системі регульованого електроприводу (частотне керування тощо) для пожежних насосів недопустиме, для основних (питних та тимчасово пожежних) – допускається.

Одночасно з сигналом автоматичного дистанційного пуску насосів для протипожежних цілей, відкриттям вхідної запірної арматури пожежного кран-комплекту повинен надходити сигнал для відкриття електрифікованої запірної арматури на обвідній лінії лічильника води на вводі водопроводу.

Для насосних установок, які подають воду на питні, виробничі і протипожежні потреби, необхідно приймати таку категорію надійності електропостачання:

I – для насосних установок, перерви в роботі яких не може бути, а також для протипожежних насосів;

II – для насосних установок, в яких можлива короточасна перерва в роботі на деякий час, необхідний для ручного вмикання резервного живлення.

За неможливості за місцевими умовами здійснення живлення насосних установок I категорії від двох незалежних джерел електропостачання допускається здійснювати живлення їх від одного джерела за умови підключення до різних ліній напругою 0,4 кВ і до різних трансформаторів

двотрансформаторної підстанції або трансформаторів двох найближчих одотрансформаторних підстанцій.

Насосні установки систем холодного водопостачання, циркуляційні і циркуляційно-підвищувальні насосні систем гарячого водопостачання передбачають з ручним, дистанційним або автоматичним керуванням.

Під час автоматичного керування підвищувальною насосною установкою слід передбачати:

✓ автоматичний пуск і відключення або невихід на робочий режим робочих насосів у залежності від необхідного тиску в системі;

✓ автоматичне включення резервного насоса в разі аварійного відключення або невиходу робочого насоса на необхідний режим;

✓ подача звукового або світлового сигналу про аварійне відключення робочого насоса або невиходу робочого насоса на необхідний режим.

У випадку забору води з резервуара передбачається встановлення насосів "під заливання". У разі розміщення насосів вище рівня води в резервуарі треба передбачати пристрої для заливання насосів або установлювати самовсмоктувальні насоси. Кожен самовсмоктувальний насос повинен мати відокремлений всмоктувальний трубопровід із зворотним клапаном. Під час роботи на всмоктування звичайних насосів слід забезпечувати умови їх безкавітаційної роботи. Не допускається робота цих насосів без заповненого всмоктувального трубопроводу.

В разі забору води насосами з резервуарів передбачають не менше двох всмоктувальних ліній. Розрахунок кожної із них виконується на пропускання розрахункової витрати води, включаючи і протипожежну.

Обладнання однією всмоктувальною лінією можливе в разі встановлення насосів без резервних агрегатів.

6.2. Вимоги правил пожежної безпеки до протипожежного водопостачання

Система протипожежного водопроводу

Зовнішній протипожежний водопровід повинен відповідати таким вимогам:

➤ необхідність облаштування системи зовнішнього протипожежного водопроводу населених пунктів, підприємств та вимоги до цих систем визначаються державними будівельними нормами;

➤ відповідальними за технічний стан пожежних гідрантів, установлених на мережі водопроводу населених пунктів, є відповідні служби (організації, установи), які утримують ці мережі водопроводу, а на території підприємств - їх власники або орендарі;

➤ пожежні гідранти та пожежні резервуари повинні бути справними і утримуватися таким чином, щоб забезпечити безперешкодний забір води пожежними автомобілями;

➤ у разі відключення ділянок водопровідної мережі та гідрантів або зменшення тиску мережі нижче за потрібний необхідно сповіщати про це пожежно-рятувальні підрозділи;

➤ для контролю працездатності мережі систем зовнішнього протипожежного водопроводу необхідно 1 раз на рік проводити випробування на тиск та витрату води з оформленням акта. Випробування водопроводу повинно проводитися також після кожного ремонту, реконструкції або підключення нових споживачів до мережі водопроводу;

➤ пожежні гідранти і водойми повинні мати під'їзди з твердим покриттям. У разі наявності на території об'єкта або поблизу нього (у радіусі до 200 м) природних або штучних вододжерел до них повинні бути влаштовані під'їзди з майданчиками (пірсами) розміром не менше 12 x 12 м для встановлення пожежних автомобілів і забирання води будь-якої пори року;

➤ витрачений під час гасіння пожежі протипожежний запас води з резервуарів має бути відновлений у строк згідно з державними будівельними нормами;

➤ пожежні резервуари (водойми) та їх обладнання повинні бути захищені від замерзання води. Узимку для забирання води з відкритих вододжерел слід встановлювати утеплені ополонки розміром не менше 0,6 x 0,6 м, які мають утримуватись у зручному для використання стані;

➤ підтримання у постійній готовності штучних водойм, водозабірних пристроїв, під'їздів до вододжерел покладається:

на підприємстві – на його власника (орендаря); у населених пунктах – на органи місцевого самоврядування;

➤ біля місць розташування пожежних гідрантів і водойми повинні бути встановлені покажчики (об'ємні зі світильником або плоскі із застосуванням світловідбивних покриттів) з нанесеними на них:

- для пожежного гідранта – літерним індексом ПГ, цифровими значеннями відстані в метрах від покажчика до гідранта, внутрішнього діаметра трубопроводу в міліметрах, зазначенням виду водопровідної мережі (тупикова чи кільцева);
- для пожежної водойми – літерним індексом ПВ, цифровими значеннями запасу води в кубічних метрах та кількості пожежних автомобілів, котрі можуть одночасно встановлюватися на майданчику біля водойми;

➤ водонапірні башти повинні бути забезпечені під'їздом з твердим покриттям і пристосовані для відбору води пожежно-рятувальною технікою будь-якої пори року. На корпус водонапірної башти слід наносити позначення, яке вказує на місце розташування пристрою для забирання води пожежно-рятувальною технікою;

➤ не допускається використовувати для побутових, виробничих та інших господарських потреб протипожежний запас води, що зберігається в резервуарах, водонапірних баштах, водоймах та інших ємнісних спорудах.

Система внутрішнього протипожежного водопроводу повинна відповідати таким вимогам:

✓ необхідність улаштування внутрішнього протипожежного водопроводу, кількість введів у будинок, витрати води на внутрішнє пожежогасіння та кількість струменів від пожежних кран-комплектів визначаються, державними будівельними нормами;

✓ внутрішні пожежні кран-комплекти слід встановлювати в доступних місцях у відповідності до державних будівельних норм. При цьому їх розміщення не повинно заважати евакуації людей;

✓ кожен пожежний кран-комплект має бути укомплектований пожежним рукавом однакового з ним діаметра та стволом, кнопкою дистанційного запуску пожежних

насосів (за наявності таких насосів), а також важелем для полегшення відкривання вентиля. Елементи з'єднання пожежного крана, рукавів та ручного пожежного ствола мають бути однотипними;

✓ пожежний плоскоскладальний рукав необхідно утримувати сухим, складеним в «гармошку» або подвійну скатку, приєднаним до крана та ствола і не рідше одного разу на шість місяців розгортати та згортати наново;

✓ використання пожежних рукавів для господарських та інших потреб, не пов'язаних з пожежогасінням, не допускається;

✓ у вибухопожежонебезпечних приміщеннях за наявності пилу пожежні крани повинні бути укомплектовані пожежними стволами, що подають воду як суцільним струменем, так і розпиленим;

✓ пожежні кран-комплекти повинні розміщуватись у вбудованих або навісних шафках, які мають отвори для провітрювання і пристосовані для опломбування та візуального огляду їх без розкривання. При виготовленні шаф рекомендується передбачати в них місце для зберігання двох вогнегасників. На дверцята шаф, в яких зберігаються вогнегасники, мають бути нанесені відповідні покажчики за ДСТУ EN ISO 7010:2019 [26];

✓ спосіб установлення пожежного кран-комплекту повинен забезпечувати зручність повертання вентиля та приєднання рукава. Напрямок осі вихідного отвору патрубку пожежного крана повинен виключати різкий залом пожежного рукава у місці його приєднання;

✓ на дверцятах пожежних шафок із зовнішнього боку повинні бути вказані після літерного індексу «ПКК» порядковий номер крана та номер телефону для виклику пожежно-рятувальних підрозділів;

✓ пожежні кран-комплекти не рідше одного разу на шість місяців підлягають технічному обслуговуванню і перевірці на працездатність шляхом пуску води з реєстрацією результатів перевірки у спеціальному журналі обліку технічного обслуговування. Пожежні кран-комплекти повинні постійно бути справними і доступними для використання;

✓ зовнішні патрубки з приєднувальними головками, засувки, зворотні клапани для приєднання рукавів пожежних машин повинні утримуватись у справному стані;

✓ у неопалюваних приміщеннях узимку вода з внутрішнього протипожежного водопроводу повинна зливатись. При цьому біля пожежних кранів-комплектів повинні бути написи (таблички) про місце розташування і порядок відкриття відповідної засувки або пуску насоса. З порядком відкриття засувки або пуску насоса необхідно ознайомити всіх працівників цього об'єкта;

✓ за наявності в неопалюваному приміщенні (будинку) трьох і більше пожежних кранів-комплектів на сухотрубній мережі внутрішнього протипожежного водопроводу в утепленому місці на вводі необхідно встановлювати засувку з електроприводом. Її відкриття та пуск насоса слід здійснювати дистанційно від пускових кнопок, установлених всередині шафок пожежних кран-комплектів.

Насосні станції повинні відповідати таким вимогам:

- у приміщенні насосної станції повинні бути вивішені загальна схема протипожежного водопостачання та схема обв'язки насосів. На кожній засувці і пожежному насосі-підвищувачі повинна бути інформація про їх призначення. Порядок увімкнення насосів-підвищувачів визначається інструкцією;

- приміщення насосних станцій повинні бути опалюваними, у них забороняється зберігання сторонніх предметів і устаткування;

- трубопроводи й насоси необхідно фарбувати у відповідний колір згідно з ДСТУ ISO 6309:2007 «Протипожежний захист. Знаки безпеки. Форма та колір»;

- електрифіковані засувки повинні перевірятися не рідше двох разів на рік, а пожежні насоси – щомісяця й утримуватись у постійній експлуатаційній готовності. Не рідше одного разу на місяць повинна перевірятися надійність переведення пожежних насосів з основного на резервне електропостачання (у тому числі від дизельних агрегатів) з реєстрацією результатів у журналі;

- розміщення запірної арматури на всмоктувальних і напірних трубопроводах пожежних насосів повинно

забезпечувати можливість заміни або ремонту будь-якого насоса, зворотного клапана, запірної арматури без припинення подавання води в мережу протипожежного водопроводу;

- біля входу в приміщення насосної станції слід розміщувати напис (табло) «Пожежна насосна станція» з освітленням уночі;
- якщо на насосній станції немає постійного чергового персоналу, то приміщення повинно замикатися на замок, а місце зберігання ключів – зазначатися написом на дверях.

6.3. Порядок проведення перевірки протипожежного водопостачання

Вимоги наказу МВС України від 15.06.2015 р. № 696 [40] є обов'язковими для виконання пожежно-рятувальними підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій, а також юридичними особами, яким на підставі прав власності або іншого речового права належать пожежні гідранти, природні та штучні пожежні водоймища, градирні, водонапірні вежі.

Наказ встановлює єдиний порядок утримання джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, здійснення їх обліку та перевірок технічного стану.

Порядок утримання джерел зовнішнього протипожежного водопостачання

Утримання джерел зовнішнього протипожежного водопостачання зобов'язані здійснювати юридичні особи, яким на підставі прав власності або іншого речового права належать такі об'єкти.

Утримання ПГ, встановлених на трубопровідних системах централізованого водопостачання населених пунктів, зобов'язані здійснювати підприємства питного водопостачання. Утримання інших ПГ здійснюють юридичні особи, яким вони належать на підставі права власності або іншого речового права.

Утримання ПГ включає: технічне обслуговування, поточний ремонт, забезпечення вільного доступу, утеплення (за необхідності), утримання колодязів, у яких встановлені ПГ, у сухому стані, очищення люків колодязів від сміття, снігу та льоду, фарбування кришок люків у червоний колір,

забезпечення показчиками відповідно до Правил пожежної безпеки в Україні.

Утримання природних та штучних пожежних водоймищ включає: забезпечення вільних під'їздів із твердим покриттям; очищення під'їздів від сміття, снігу і льоду; забезпечення справного стану пірсів, приймальних колодязів; утеплення в зимовий період ополонок розміром не менше 0,6 × 0,6 м; захист штучних пожежних водоймищ, у тому числі пожежних резервуарів та обладнання від замерзання води (у зимовий період); забезпечення необхідного об'єму (рівня) води (додатково для штучних пожежних водоймищ), забезпечення показчиками згідно зведення документації згідно з Журналом обліку перевірок.

Утримання водонапірних веж та градирень включає: забезпечення вільного під'їзду із твердим покриттям, очищення під'їзду від сміття, снігу і льоду, утримання пристрою відбору води протипожежною технікою у справному стані, забезпечення показчиками.

Юридичні особи, яким на підставі права власності або іншого речового права належать джерела зовнішнього протипожежного водопостачання, у разі проведення ремонтних робіт, пов'язаних з відключенням водопровідних мереж, на яких розміщені ПГ, зобов'язані не пізніше ніж за добу до початку проведення таких робіт проінформувати пожежно-рятувальні підрозділи ДСНС України. Повідомлення має містити адресу та межі водопровідної ділянки, що відключається, час початку та закінчення ремонтних або інших регламентних робіт.

Використовувати воду в будь-яких інших цілях з водних об'єктів, спеціально призначених для протипожежних потреб, забороняється.

Облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання

Начальники пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України відповідають за облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, який включає:

- ведення постійного обліку наявних джерел зовнішнього протипожежного водопостачання в районі виїзду пожежно-рятувального підрозділу;

- облік тупикових, безводних дільниць (дільниці, на яких відсутні водопровідні мережі) і тих дільниць, водовіддача яких є меншою, ніж за вимогами нормативних документів;
- ведення обліку несправних джерел зовнішнього протипожежного водопостачання;
- надання до Головного управління ДСНС України (далі - ГУ ДСНС України) за підпорядкованістю даних про стан та зміни в зовнішньому протипожежному водопостачанні;
- внесення відповідних змін до карт районів виїзду пожежно-рятувального підрозділу, довідників, планшетів, журналів перевірок, оперативних планів пожежогасіння, карток пожежогасіння об'єктів та сільських населених пунктів одразу після взяття на облік або зняття з обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання;
- практичне відпрацювання з особовим складом пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України під час проведення занять з пожежно-тактичної підготовки порядку використання джерел зовнішнього протипожежного водопостачання в районі виїзду пожежно-рятувального підрозділу, вивчення місць їх розташування та характеристик;
- організацію проведення періодичного обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання;
- організацію та участь у складі комісій з прийому на облік та зняття з обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання.

Для обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання наказом начальника пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України район виїзду підрозділу поділяється на чотири дільниці і закріплюється за начальниками караулів (змін) пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України.

Періодичність перерозподілів дільниць між караулами (змінami) пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України визначається виходячи з кількості джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, розміщених у районі виїзду пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України.

У пожежно-рятувальному підрозділі ДСНС України визначається відповідний караул, що відповідає за своєчасне складання та коригування облікової документації джерел зовнішнього протипожежного водопостачання в районі виїзду.

Документами з обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання в пожежно-рятувальних підрозділах ДСНС України є:

1) облікова справа, яка містить:

- паспорт періодичного обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання населеного пункту в районі виїзду пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України (Додаток 23);

- відомість періодичного обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання на об'єкті (Додаток 24);

- акт виявлених несправностей джерел зовнішнього протипожежного водопостачання (Додаток 25);

- копії приписів посадових осіб ГУ ДСНС України, листування з юридичними особами;

- перелік безводних ділянок, тупикових ділянок і тих ділянок, водовіддача на яких є меншою від рівня вимог нормативних документів;

- акт прийому на облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання (Додаток 26);

- акт зняття з обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання (Додаток 27);

2) Журнал обліку перевірок (Додаток 28);

3) довідники та планшети джерел зовнішнього протипожежного водопостачання (для кожного пожежно-рятувального автомобіля та пункту зв'язку), які складаються на основі даних Паспорта періодичного обліку та Відомості періодичного обліку.

Контроль за складанням та коригуванням цієї облікової документації в пожежно-рятувальних підрозділах ДСНС України, а також надання відповідної методичної допомоги покладаються на відповідальну особу ГУ ДСНС України, визначену наказом.

Строк збереження документації з обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання – не менше п'яти років.

У кожному пожежно-рятувальному підрозділі ДСНС України створюється та ведеться електронна база даних облікової документації джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, де зберігається інформація.

Періодичний облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання проводиться не рідше одного разу на три роки. Під час проведення періодичного обліку пожежно-рятувальні підрозділи ДСНС України складають Акт прийому на облік або Акт зняття з обліку.

Для проведення періодичного обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання населеного пункту або об'єкта наказом керівника пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України призначається комісія у складі:

- для населеного пункту – представника пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України; представника підприємства питного водопостачання або балансоутримувача джерела зовнішнього протипожежного водопостачання;

- для об'єкта – представника пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України; представника ГУ ДСНС України, відповідального за протипожежне водопостачання об'єкта.

Цей наказ доводиться до відома усіх членів комісії для населеного пункту та для об'єкта відповідно.

Після проведення періодичного обліку всі вуличні ПГ, природні та штучні пожежні водоймища, а також водонапірні вежі в районі виїзду пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України записуються в Паспорт періодичного обліку, який складається представником пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України у двох примірниках (перший зберігається в обліковій справі пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України, другий – на підприємстві питного водопостачання (або у балансоутримувача)).

Усі об'єктові джерела зовнішнього протипожежного водопостачання в районі виїзду пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України записуються до Відомості періодичного обліку, яка складається відповідальним за протипожежне водопостачання об'єкта у двох примірниках (перший зберігається в обліковій справі пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України, другий – у власника (орендаря, користувача) об'єкта).

Копії Паспорта періодичного обліку та Відомості періодичного обліку пожежно-рятувальні підрозділи ДСНС України подають у ГУ ДСНС України за підпорядкованістю для узагальнення.

Окрім пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України відповідальними за облік пожежних гідрантів, установлених на водопровідній мережі населених пунктів, є підприємство питного водопостачання, а на об'єктах усіх форм власності – їх власники (орендарі, користувачі) (згідно з відповідним договором); відповідальними за облік природних і штучних пожежних водоймищ, а також градирень, водонапірних веж у населених пунктах є балансоутримувач джерел зовнішнього протипожежного водопостачання (місцевий орган виконавчої влади або орган місцевого самоврядування, або орендар), а на об'єктах усіх форм власності – їх власники (орендарі, користувачі) (згідно з відповідним договором).

Перевірка технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання

Проведення перевірок технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, у тому числі випробувань ПГ на водовіддачу в населених пунктах, покладається на пожежно-рятувальні підрозділи ДСНС України, а тих ПГ, що знаходяться на території об'єктів, – на керівників об'єктів або на відповідальних працівників цих об'єктів, визначених наказом керівника.

Перевірка технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання у населених пунктах проводиться два рази на рік (квітень - травень, вересень - жовтень) комісією у складі: представника чергових караулів (змін) пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України на закріпленій за караулом (змінною) дільниці із залученням представника підприємства питного водопостачання (для ПГ); представника місцевого органу виконавчої влади, або органу місцевого самоврядування, або балансоутримувача (орендаря) (для інших джерел протипожежного водопостачання) та включає зовнішній огляд і перевірку з пуском (забором) води.

Під час проведення зовнішнього огляду встановлюються наявність та стан під'їздів до джерела зовнішнього протипожежного водопостачання, а також наявність та стан покажчика джерела зовнішнього протипожежного водопостачання.

Під час зовнішнього огляду джерел зовнішнього протипожежного водопостачання встановлюються:

1) для ПГ:

- ✓ наявність та цілісність зовнішньої кришки колодязя ПГ;
- ✓ наявність утеплення колодязя (під час перевірки у вересні - жовтні);
- ✓ відсутність води в колодязі;

2) для природних та штучних пожежних водоймищ:

- ✓ наявність води в необхідній кількості в місці, призначеному для опускання всмоктувальної лінії пожежно-рятувальної техніки, а також наявність води у приймальних колодязях (у разі їх наявності);

- ✓ стан покриття пожежного пірса, наявність бокових відгороджень та упорного бордюру;

3) для водонапірних веж – наявність та справність пристрою для відбору води пожежно-рятувальною технікою;

4) для градирень – можливість під'їзду до місць відбору води пожежно-рятувальною технікою.

Перевірка з пуском (забором) води проводиться один раз на рік (квітень - травень). Під час перевірки з пуском (забором) води для ПГ встановлюються:

- наявність води та розрахунковий тиск у водопровідній мережі шляхом почергового встановлення пожежної колонки на кожний ПГ;

- справність обладнання для пуску води з ПГ (пожежної колонки, запірної арматури та штока гідранта) та стан зливного отвору стояка ПГ;

- водовіддача водопровідної мережі шляхом підключення пожежно-рятувальних автомобілів на ПГ та подачі води з пожежних стволів у кількості, необхідній для забезпечення розрахункової витрати води, до місця умовної пожежі під час проведення пожежно-тактичних навчань (занять) пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України зі складанням Акта перевірки водопровідної мережі на водовіддачу (Додаток 29).

У разі невідповідності водопровідної мережі встановленим нормам копія Акта перевірки на водовіддачу надсилається до ГУ ДСНС України за підпорядкованістю упродовж одного календарного дня після складання цього Акта.

Під час перевірки з пуском (забором) води для водоймищ, градирень та водонапірних веж встановлюється можливість

відбору води у визначеному місці та подачі води пожежно-рятувальним автомобілем.

Після закінчення перевірки технічного стану ПГ, водоймищ, градирень та водонапірних веж представником пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України заповнюється Журнал обліку перевірок (Додаток 28), а у разі виявлення несправностей – складається Акт виявлених несправностей (Додаток 25).

Керівники об'єктів незалежно від форм власності зобов'язані не рідше двох разів на рік (квітень - травень, вересень - жовтень) проводити перевірку об'єктових джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, розміщених на їх території, із залученням (за їх письмовим зверненням) пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України.

Під час перевірки з пуском (забором) води складається Акт перевірки на водовіддачу та заповнюється Журнал обліку перевірок, а у разі виявлення несправностей складається відповідний Акт виявлених несправностей.

Про виявлені несправності ПГ за результатами перевірок технічного стану представники пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС України протягом трьох годин повідомляють підприємство питного водопостачання, вказавши при цьому такі дані: адресу несправного ПГ, характер несправності, прізвище того, хто передав інформацію, дату повідомлення, та складають Акт виявлених несправностей, один із примірників якого зберігається в пожежно-рятувальному підрозділі ДСНС України, а інший не пізніше двох діб з дати виявлення несправності надсилається до підприємства питного водопостачання для її усунення.

У разі виявлення несправності ПГ на об'єктах, складається Акт виявлених несправностей не пізніше двох календарних днів з дати виявлення, один із примірників якого зберігається в пожежно-рятувальному підрозділі ДСНС України, а інший надсилається юридичним особам.

У разі виявлення порушень щодо утримання природних та штучних пожежних водоймищ (у тому числі пірсів, приймальних колодязів), а також градирень, водонапірних веж, під'їздів до джерел зовнішнього протипожежного водопостачання складається Акт виявлених несправностей,

один із примірників якого зберігається в пожежно-рятувальному підрозділі ДСНС України, а інший надсилається юридичним особам, для усунення порушення.

Інформацію про несправність джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, підготовлену на основі Акта виявлених несправностей та Акта перевірки на водовіддачу, пожежно-рятувальні підрозділи ДСНС України подають до ГУ(У) ДСНС України за підпорядкованістю упродовж двох календарних днів після складання цих документів.

Звіт (Додаток 30) про стан джерел зовнішнього протипожежного водопостачання щороку до 05 січня пожежно-рятувальним підрозділом надається в ГУ ДСНС України за підпорядкованістю для проведення аналізу стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання.

ГУ ДСНС України щороку до 10 січня готує аналіз стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, який включає:

- кількість наявних, прийнятих на облік, знятих з обліку та відремонтованих джерел зовнішнього протипожежного водопостачання порівняно з минулим роком у відсоткових показниках;
- кількість несправних джерел зовнішнього протипожежного водопостачання порівняно з минулим роком у відсоткових показниках та характер несправностей;
- кількість показників джерел зовнішнього протипожежного водопостачання порівняно з минулим роком у відсоткових показниках і кількість показників, які необхідно встановити;
- кількість перевірок технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання, у тому числі перевірок з пуском (забором) води, і їх результати;
- перелік безводних, тупикових ділянок і тих ділянок, водовіддача на яких є меншою від рівня вимог нормативних документів, з практичними заходами щодо забезпечення організації своєчасної і необхідної подачі води для гасіння пожеж.

Аналіз стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання включається одним із розділів до аналізу

оперативних дій особового складу пожежно-рятувальних підрозділів ГУ ДСНС України.

За результатами узагальнення інформації ГУ ДСНС України готує довідку про несправні джерела зовнішнього протипожежного водопостачання та подає її до 31 травня та 31 жовтня поточного року до регіональних і місцевих комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій при місцевих державних адміністраціях і до органів місцевого самоврядування для прийняття рішення щодо усунення несправностей.

У разі виїзду чергового караулу пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України на об'єкти для відпрацювання документів оперативного реагування, тактико-спеціальних навчань, планово-перевірочних занять в обов'язковому порядку проводиться перевірка технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання з пуском (забором) води та відміткою в Журналі обліку перевірок.

Під час проведення робіт щодо перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання пожежно-рятувальні підрозділи ДСНС України та відповідальні за утримання джерел зовнішнього протипожежного водопостачання на об'єктах, а також представники підприємства питного водопостачання керуються чинним законодавством з охорони праці.

Контрольні запитання

1. Види протипожежного водопостачання.
2. Вимоги до зовнішнього протипожежного водопостачання.
3. Вимоги до системи внутрішнього протипожежного водопроводу.
4. Як часто і яким чином проводиться технічне обслуговування і перевірка на працездатність пожежних кран-комплектів?
5. Чим укомплектовується кожен пожежний кран-комплект?
6. Де розміщуються пожежні кран-комплекти, що там вказується?

7. Як часто пожежні кран-комплекти підлягають технічному обслуговуванню і перевірці на працездатність шляхом пуску води?

8. Що наноситься на покажчики біля місць розташування пожежних водойм?

9. Що наноситься на покажчики біля місць розташування пожежних гідрантів?

10. Хто і як часто здійснює контроль за працездатністю мережі системи зовнішнього протипожежного водопроводу (випробування на тиск і витрату води)?

11. Хто здійснює утримання джерел зовнішнього протипожежного водопостачання?

12. Хто є відповідальним за технічний стан пожежних гідрантів населених пунктів?

13. Які заходи входять до утримання пожежних гідрантів?

14. Які заходи входять до утримання природних та штучних пожежних водоймищ?

15. Які заходи входять до утримання водонапірних веж та градирень?

16. Хто є відповідальним за облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання?

17. Які заходи включає облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання?

18. Хто відповідає за своєчасне складання та коригування облікової документації джерел зовнішнього протипожежного водопостачання в районі виїзду?

19. Від чого залежить періодичність перерозподілів дільниць між караулами пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС?

20. Які документи з обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання ведуться в пожежно-рятувальних підрозділах ДСНС?

РОЗДІЛ 7

Забезпечення надійності і безпечної експлуатації будівель, споруд та інженерних мереж

7.1. Загальні положення

Житловий будинок – будівля капітального типу, споруджена з дотриманням вимог, установлених законом, іншими нормативно-правовими актами, і призначена для постійного в ній проживання.

Допоміжні приміщення житлового будинку – приміщення, призначені для забезпечення експлуатації будинку та побутового обслуговування мешканців будинку.

Житлово-комунальні послуги – результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та перебування осіб у житлових і нежитлових приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил.

Балансоутримувач будинку, споруди, житлового комплексу або комплексу будинків і споруд (далі – балансоутримувач) – власник або юридична особа, яка за договором з власником утримує на балансі відповідне майно, а також веде бухгалтерську, статистичну та іншу передбачену законодавством звітність, здійснює розрахунки коштів, необхідних для своєчасного проведення капітального і поточного ремонтів та утримання, а також забезпечує управління цим майном і несе відповідальність за його експлуатацію згідно з законом.

Виконавець послуг – суб'єкт господарювання, предметом діяльності якого є надання житлово-комунальної послуги споживачу відповідно до умов договору.

Виробник – суб'єкт господарювання, який виробляє або створює житлово-комунальні послуги.

Власник приміщення, будинку, споруди, житлового комплексу або комплексу будинків і споруд (далі – власник) – фізична або юридична особа, якій належить право володіння, користування та розпорядження приміщенням, будинком, спорудою, житловим комплексом або комплексом будинків і споруд, зареєстроване в установленому законом порядку.

Внутрішньобудинкові системи – мережі, арматура на них, прилади та обладнання, засоби обліку та регулювання споживання житлово-комунальних послуг, які розміщені в межах будинку, споруди, системи протипожежного захисту.

Житлово-будівельний кооператив – юридична особа, утворена фізичними та/або юридичними особами, які добровільно об'єдналися на основі об'єднання їх майнових пайових внесків для участі в будівництві або реконструкції житлового будинку (будинків) і наступної його (їх) експлуатації.

Прибудинкова територія – територія навколо багатоквартирного будинку, визначена актом на право власності чи користування земельною ділянкою і призначена для обслуговування багатоквартирного будинку.

Кількісний показник житлово-комунальних послуг – одиниця вимірювання для обчислення обсягу отриманої споживачем послуги, визначена відповідно до вимог нормативів, норм, стандартів, порядків і правил згідно із законодавством.

Комунальні послуги – результат господарської діяльності, спрямованої на задоволення потреби фізичної чи юридичної особи в забезпеченні холодною та гарячою водою, водовідведенням, газо- та електропостачанням, опаленням, а також вивезення побутових відходів у порядку, установленому законодавством.

Непереборна сила – дія надзвичайної ситуації техногенного, природного або екологічного характеру, яка унеможливує надання відповідної послуги відповідно до умов договору.

Норми споживання – кількісні показники споживання житлово-комунальних послуг, затверджені згідно із законодавством відповідними органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування.

Ремонт будинку – комплекс будівельних робіт, спрямованих на відновлення, з можливим поліпшенням експлуатаційних показників елементів будинку.

Експлуатаційні параметри елементів будинку – це сукупність технічних, санітарно-гігієнічних, екологічних,

ергономічних та естетичних характеристик будинку, які визначають його експлуатаційні якості.

Реконструкція жилого будинку – комплекс будівельних робіт, спрямованих на поліпшення експлуатаційних показників приміщень житлового будинку шляхом їх перепланування та переобладнання, надбудови, вбудови, прибудови з одночасним приведенням їх показників відповідно до нормативно-технічних вимог.

Капітальний ремонт будинку – комплекс ремонтно-будівельних робіт, пов'язаних з відновленням або поліпшенням експлуатаційних показників будинку, із заміною або відновленням несучих або огорожувальних конструкцій, інженерного обладнання та обладнання протипожежного захисту без зміни будівельних габаритів об'єкта та його техніко-економічних показників.

Перепланування – до елементів перепланування житлових приміщень належать: перенесення і розбирання перегородок, перенесення і влаштування дверних прорізів, влаштування і переустаткування тамбурів, прибудова балконів на рівні перших поверхів багатоповерхових будинків.

Переобладнання – влаштування в окремих квартирах багатоквартирних будинків індивідуального опалення та іншого інженерного обладнання, перенесення нагрівальних, сантехнічних і газових приладів; влаштування і переустаткування туалетів, ванних кімнат, вентиляційних каналів.

Об'єднання співвласників багатоквартирного будинку – юридична особа, створена власниками для сприяння використанню їхнього власного майна та управління, утримання і використання неподільного та загального майна.

Правила [43] визначають порядок надання послуг з утримання будинків і прибудинкових територій:

- забезпечення нормального функціонування житлових будівель та прибудинкових територій протягом усього періоду їх використання за призначенням;

- проведення єдиної технічної політики в житловій сфері, що забезпечує виконання вимог чинних нормативів з утримання, поточного і капітального ремонту та реконструкції житлових будинків та прибудинкових територій.

Контроль за дотриманням законодавства щодо захисту прав споживачів.

До складу технічної документації постійного зберігання включаються:

- технічний паспорт на квартирний (багатоповерховий) житловий будинок;
- проектно-кошторисна документація зі схемами влаштування внутрішньобудинкових мереж водопостачання, каналізації, центрального опалення, тепло-, газо-, електропостачання тощо;
- акти державної комісії про приймання житлового будинку в експлуатацію;
- паспорти котельного господарства, котлові книги, у разі наявності вбудованих та прибудованих котельень;
- паспорти ліфтового господарства;
- акти приймання-передачі жилого будинку у разі зміни його власника чи балансоутримувача.

До складу документації, яка ведеться виконавцями послуг, входять:

- кошториси, описи робіт на поточний і капітальний ремонт;
- акти технічних оглядів;
- журнали заявок мешканців;
- протоколи вимірювань опору електромереж (за наявності);
- протоколи вимірювань вентиляції.

Умови і порядок переобладнання, перебудови, перепланування будинків, житлових і нежитлових приміщень у житлових будинках.

Переобладнання і перепланування житлових будинків, житлових і нежитлових приміщень дозволяється робити після одержання дозволу виконавчого комітету місцевої Ради народних депутатів відповідно до законодавства.

До елементів перепланування житлових приміщень належать: перенесення і розбирання перегородок, перенесення і влаштування дверних прорізів, улаштування і переустаткування тамбурів, прибудова балконів на рівні перших поверхів багатоповерхових будинків.

Переобладнання і перепланування житлових будинків, житлових і нежитлових приміщень, які призводять до порушення тривкості або руйнації несучих конструкцій будинку, погіршення цілісності і зовнішнього вигляду фасадів, порушення вимог протипожежної безпеки та засобів протипожежного захисту, не допускається.

Перепланування житлових будинків, житлових і нежитлових приміщень, яке погіршує умови експлуатації і проживання всіх або окремих громадян у будинку або квартирі, не допускається.

Для одержання дозволу на переобладнання або перепланування житлових будинків, житлових і нежитлових приміщень у житлових будинках, їх власник або уповноважена ним особа, наймач (орендар) приміщення за згодою його власника подають до органу місцевого самоврядування заяву про надання дозволу на переобладнання або перепланування. У разі необхідності можуть подаватися такі документи:

- копія свідоцтва на право власності або договору найму (оренди) приміщення;
- копія поповерхових планів, завірених в установленому порядку;
- проект переобладнання або перепланування житлових будинків, житлових і нежитлових приміщень, погоджений в установленому порядку;
- згода власників, співвласників (наймачів) або уповноважених ними осіб на переобладнання та перепланування приміщень, що перебувають у їх спільній власності.

Власник, наймач (орендар) житлового будинку, житлових і нежитлових приміщень, що здійснив самовільне переобладнання або перепланування, яке призводить до порушення конструктивних елементів або засобів протипожежного захисту, зобов'язаний за свій рахунок привести це приміщення до попереднього стану.

У разі, якщо самовільне перепланування або переобладнання призводить до погіршення технічного стану житлового будинку в цілому та порушуються права інших споживачів, зазначені роботи виконуються виконавцем послуг, питання відшкодування вартості цих робіт власником,

наймачем (орендарем) житлових будинків, житлових і нежитлових приміщень у житловому будинку вирішується у судовому порядку.

Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері житлово-комунальних послуг визначаються згідно із Законом України "Про житлово-комунальні послуги":

- ✓ регулювання відносин у сфері житлово-комунальних послуг;
- ✓ порядок доступу до житла та іншого володіння для ліквідації аварій, проведення оглядів технічного стану, перевірки показів засобів обліку;
- ✓ права та обов'язки споживачів, виконавців, виробників;
- ✓ оформлення претензій споживачів до виконавців;
- ✓ порядок укладання договорів у сфері житлово-комунальних послуг.

7.2. Технічне обслуговування жилих будинків

Технічне обслуговування житлових будинків – комплекс робіт, спрямованих на підтримання справності елементів будівель чи заданих параметрів та режимів роботи технічного обладнання.

Система технічного обслуговування житлових будинків повинна забезпечувати безпечне та безперебійне функціонування будинків, інженерних мереж та обладнання протягом установленого терміну служби будинку.

Технічне обслуговування житлових будинків включає роботи з контролю за його станом, забезпечення справності, працездатності, налагоджування і регулювання інженерних систем тощо.

Контроль за технічним станом здійснюється шляхом впровадження системи технічного огляду житлових будинків. Система технічного огляду житлових будинків включає проведення планових та позапланових оглядів.

Планові огляди житлових будинків розподіляються на загальні та профілактичні. Загальні огляди передбачають комплексне обстеження комісією елементів приміщень будинку, а також їх зовнішнього благоустрою з метою визначення технічного і санітарного стану, виявлення

несправностей і прийняття рішень щодо їх усунення, а також визначення готовності будинків до експлуатації в наступний період. Загальний огляд проводиться з періодичністю два рази на рік – навесні та восени (весняний та осінній огляди).

Основними завданнями загального огляду будинків є:

- визначення обсягу робіт з підготовки жилих будинків до експлуатації у весняно-літній і осінньо-зимовий періоди;
- встановлення технічного стану житлових будинків, які підлягають відповідно до плану капітальному або поточному ремонту в наступному році;
- уточнення обсягів робіт щодо поточного ремонту будинків, включених до плану на поточний рік;
- перевірка готовності жилих будинків, комунікацій, обладнання і елементів благоустрою до експлуатації в осінньо-зимовий період;
- визначення обсягів та видів ремонтних робіт щодо кожного будинку для врахування під час формування плану на наступний рік або уточнення відповідних планів поточного року.

Загальний огляд здійснюється комісією, до складу якої входять відповідні фахівці виконавця послуг з утримання будинків і прибудинкових територій та представники громадських організацій, правління ЖБК та ОСББ. У разі необхідності до складу комісії можуть включатися спеціалісти - експерти проектних та спеціалізованих організацій.

Профілактичні огляди житлових будинків та їх конструктивних елементів здійснюються відповідними фахівцями виконавця послуг відповідно до встановленої періодичності.

Під час профілактичних оглядів потрібно здійснювати контроль за виконанням власниками, наймачами (орендарями) умов договору. У разі необхідності, власникам, наймачам (орендарям) рекомендується виконати роботи з ремонту жилих приміщень чи обладнання, які згідно з договором входять до їх обов'язків. Профілактичне обслуговування будинків є складовою технічного обслуговування і полягає в усуненні дрібних несправностей елементів будинків з метою забезпечення їх безперебійної роботи, а також запобіганні порушень санітарно-гігієнічних вимог до приміщень будинків,

налагодження та регулювання окремих видів технічних пристроїв. Графіки профілактичного обслуговування елементів жилих будинків та їх результати записуються у відповідних журналах.

Позапланові огляди передбачають огляд окремих елементів будинку або приміщень після злив, ураганних вітрів, сильних снігопадів, повеней та інших явищ стихійного характеру, які викликають ушкодження окремих елементів будинків, а також у разі аварій на зовнішніх комунікаціях чи в разі виявлення деформації конструкцій і несправності інженерного обладнання, які порушують умови нормальної експлуатації. Позапланові огляди проводяться комісією або окремими працівниками виконавця послуг залежно від обсягу та характеру пошкоджень, що виникли.

Виявлені у процесі загального та позапланового огляду несправності та причини, які їх викликали, а також технічний стан елементів житлового будинку записуються в журналі обліку результатів огляду. Журнал обліку результатів огляду житлових будинків заводиться виконавцем послуг на будинок чи групу будинків, залежно від кількості поверхів, рівня благоустрою та інших характеристик. Відомості, що заносяться до журналу, є вихідними даними для визначення технічного стану елементів будинку та його обладнання.

Відповідальність за ведення і збереження журналу обліку результатів огляду будинків покладається на майстра (техніка) технічної дільниці.

Узагальнені відомості про технічний стан житлового будинку та про проведені ремонти відображаються щорічно в технічному паспорті будинку.

Виявлені під час оглядів дефекти, деформації конструкцій або обладнання будинків, які можуть призвести до зниження несучої спроможності й стійкості конструкцій або будинків, обвалів чи порушення нормальної роботи обладнання, усуваються виконавцем послуг із залученням, у разі необхідності, спеціалізованої організації. Виконавець послуг повинен уживати термінових заходів для забезпечення безпеки людей, запобігання подальшому розвитку деформацій, а також негайно інформувати про те, що трапилося, власника будинку чи уповноважену ним особу.

На підставі актів оглядів необхідно в місячний термін:

- ✓ скласти перелік (за результатами весняного огляду) заходів і встановити обсяги робіт, необхідних для підготовки будинку і його інженерного обладнання до експлуатації в наступний осінньо-зимовий період;

- ✓ уточнити обсяги робіт із поточного ремонту (за результатами весняного огляду на поточний рік і осіннього огляду – на наступний рік), а також виявити несправності й ушкодження, усунення яких потребує капітального ремонту;

- ✓ перевірити готовність (за результатами осіннього огляду) кожного будинку до експлуатації в осінньо-зимових умовах.

Склад робіт з технічного обслуговування житлових будинків і терміни їх виконання відображаються в плані-графіку, який складається виконавцем послуг на тиждень, місяць і рік.

Для централізованого управління і контролю за технічним станом жилого фонду створюються об'єднані диспетчерські служби (ОДС) або районні диспетчерські служби (РДС) на мікрорайони або групи будинків. Для кожної ОДС установлюється перелік об'єктів диспетчеризації і контрольованих параметрів інженерного обладнання.

Засоби автоматизації і диспетчеризації інженерного обладнання, засоби зв'язку, засоби обліку встановлюються відповідно до документів заводу-виготовлювача за проектами, виконаними спеціалізованою організацією. Вони повинні забезпечувати підтримання заданих режимів роботи інженерного обладнання, своєчасне подання сигналів про порушення режимів роботи або аварій, проводити вимірювання параметрів роботи обладнання для візуального або автоматичного контролю його роботи, надійний зв'язок наймачів, орендарів і власників житлових приміщень і диспетчерської, а також диспетчерської зі службами з технічного та аварійного обслуговування.

ОДС повинні вести в спеціальних журналах облік заявок на оперативне усунення несправностей і ушкоджень інженерного обладнання в квартирах, будівельних конструкціях та інших елементах будинків, протипожежного обладнання і контролювати терміни та якість виконання (Додаток 31). Заявки на несправність інженерного обладнання або конструкцій

повинні розглядатися в день їх надходження. У тих випадках, коли для усунення несправностей необхідний тривалий час, потрібно письмово повідомити заявника про прийняті рішення із зазначенням строку виконання робіт. При цьому термін виконання робіт повторно не продовжується. Неусунення несправностей в установлений термін є невиконанням робіт. Заявки, пов'язані з забезпеченням безпеки проживання, усуваються в терміновому порядку.

Технічне обслуговування внутрішньобудинкових систем тепло-, водопостачання, водовідведення і зливової каналізації та витрати на виконання цих робіт здійснюються відповідно до законодавства.

Точкою розподілу зовнішніх і внутрішніх комунікацій (якщо інше не визначено договором) є:

- для каналізації – найближчий до будівлі оглядовий колодязь;
- для водопроводу, газопроводу, тепломережі – вентиль або трійник біля будівлі;
- кабель кінцевої муфти при кабельних уводах та прохідні ізолятори при повітряних уводах – муфти належать до зовнішніх мереж, а прохідні ізолятори – до внутрішніх. У разі, якщо кабельний увід безпосередньо біля будівлі переходить у повітряну мережу, точкою розподілу є стовпова кінцева муфта, яка в цьому разі належить до внутрішніх мереж.

Порядок утримання газових та електричних внутрішньобудинкових мереж регулюється нормативно-правовими актами з питань регулювання електроенергетики та газопостачання.

Організація і планування поточного ремонту

Поточний ремонт – комплекс ремонтно-будівельних робіт, який передбачає систематичне та своєчасне підтримання експлуатаційних якостей і запобігання передчасному зношуванню конструкцій та інженерного обладнання. Поточний ремонт повинен проводитись з періодичністю, яка забезпечує ефективну експлуатацію будівлі (Додаток 32) з моменту завершення його будівництва (капітального ремонту, реконструкції) до моменту постановки на черговий капітальний ремонт або реконструкцію.

Якщо будівля в цілому не підлягає капітальному ремонту, комплекс робіт поточного ремонту може враховувати окремі роботи, які класифікуються як такі, що належать до капітального ремонту (крім робіт, які передбачають заміну та модернізацію конструктивних елементів будівлі).

Організація поточного ремонту жилих будинків повинна проводитися відповідно до нормативно-правових та нормативно-технічних документів з організації і технології поточного ремонту житлових будинків. Поточний ремонт виконується виконавцем послуг власними силами або із залученням підрядних організацій. Тривалість поточного ремонту визначається за нормами на кожний вид ремонтних робіт конструкцій та обладнання і обумовлюється у договорі. Періодичність проведення поточного ремонту за кожним видом будинків, враховуючи їх технічний стан та місцеві умови, визначається власником жилого будинку.

Перелік ремонтних робіт на кожний будинок, включений до річного плану поточного ремонту, розробляється виконавцем послуг або власником. У будинках, включених до плану капітального ремонту протягом найближчих п'яти років, або таких, що підлягають знесенню, поточний ремонт має забезпечити нормативні умови для проживання (підготовка до весняно-літньої і зимової експлуатації, налагодження інженерного обладнання).

Проведений поточний ремонт жилого будинку підлягає прийманню комісією у складі: представників власника будинку (об'єднання співвласників багатоквартирного будинку, житлово-будівельного кооперативу, будинкового комітету тощо) та виконавця послуг.

Організація і планування капітального ремонту

Капітальний ремонт – комплекс ремонтно-будівельних робіт, який передбачає заміну, відновлювання та модернізацію конструкцій і обладнання будівель у зв'язку з їх фізичною зношеністю та руйнуванням, поліпшення експлуатаційних показників, а також покращення планування будівлі і благоустрою території без зміни будівельних габаритів об'єкта.

Під час капітального ремонту слід робити комплексне усунення несправностей будинку та обладнання, зміну, відновлення або заміну їх на більш довговічні й економічні,

поліпшення експлуатаційних показників житлового фонду, здійснення технічно можливої й економічно доцільної модернізації жилих будинків з установленням приладів обліку тепла, води, газу, електроенергії і забезпечення раціонального енергоспоживання.

Порядок розроблення, обсяг і характер проектно-кошторисної документації на капітальний ремонт жилих будинків, а також терміни її видачі підрядній організації, порядок проведення та фінансування капітального ремонту жилих будинків повинні встановлюватися відповідно до вимог нормативно-правових та нормативно-технічних документів.

Організація технічного обслуговування жилих будинків, що плануються на капітальний ремонт

Під час технічного обслуговування жилих будинків, підготовлених до капітального ремонту з відселенням мешканців, виконавець послуг повинен:

- інформувати мешканців будинку про терміни початку і завершення капітального ремонту;
- забезпечити огороження небезпечних ділянок;
- забезпечити охорону і недопущення входу сторонніх осіб у відселені приміщення;
- відключити у відселених квартирах санітарно-технічні, електричні і газові пристрої.

Усі конструкції, що перебувають в аварійному стані, повинні бути забезпечені охоронними пристроями, які запобігають їх обваленню.

За підготовкою об'єкта до капітального ремонту або реконструкції і проведення робіт на цих об'єктах здійснюється технічний нагляд.

До функцій технічного нагляду входять:

- підготовка об'єктів до ремонту чи реконструкції, включаючи організацію відселення;
- обстеження об'єктів під час розробки проектно-кошторисної документації;
- контроль за ходом і якістю розробки проектно-кошторисної документації;
- технагляд за технологічністю, якістю та обсягами виконаних робіт;

- технагляд за постачанням на об'єкти обладнання і матеріально-технічних ресурсів (входить в обов'язки замовника);

- підготовка об'єктів для здачі приймальним комісіям;
- інші питання, пов'язані з організацією і проведенням капітального ремонту і реконструкції.

Підготовка житлового фонду до сезонної експлуатації

Метою підготовки житлового фонду до сезонної експлуатації є забезпечення нормативних санітарно-технічних вимог щодо експлуатації приміщень жилих будинків і режимів функціонування інженерного обладнання.

Під час підготовки житлового фонду до експлуатації в зимовий період виконуються такі роботи:

- усунення несправностей: стін, фасадів, дахів, віконних і дверних заповнень, а також опалювальних печей, димоходів, газоходів, внутрішніх систем тепло-, водо- та електропостачання й установок із газовими нагрівачами;

- приведення в технічно справний стан прибудинкової території із забезпеченням безперешкодного відведення атмосферних і талих вод від відмостки, спусків (входів) у підвал і їх віконних приямків;

- забезпечення належної гідроізоляції фундаментів, стін підвалу і цоколю та їх сполучення із суміжними конструкціями, сходових кліток, підвальних і горищних приміщень, машинних відділень ліфтів, справність та утеплення пожежних гідрантів.

Підготовці до зими (проведення гідравлічних випробувань, ремонт, перевірка і налагодження) підлягає весь комплекс пристроїв, що забезпечують безперебійне постачання тепла в квартири (котельні, внутрішньобудинкові мережі, групові і місцеві теплові пункти в будинках, системи опалення, вентиляції).

Котельні, теплові пункти і вузли повинні бути забезпечені засобами автоматизації, обліку, запірною регулювальною апаратурою, схемами розведення систем опалення, ГВП, ХВП, припливно-витяжною вентиляцією та іншими конструкціями, які реєструють роботу обладнання при різних експлуатаційних режимах (наповненні, підживленні, спуску води із систем опалення тощо), технічними паспортами на обладнання,

журналами щодо запису параметрів та дефектів, які виникають під час роботи обладнання.

Прилади газового господарства повинні пройти наладку запірно-захисних клапанів і регуляторів тиску на зимовий період.

Насосні станції, системи протипожежного захисту мають бути укомплектовані і мати резервне обладнання, автоматичне вмикання резервних насосів, у разі відмови основних, відрегульоване і справне.

У період підготовки житлового фонду до роботи в зимових умовах організовується підготовка (відновлення) схем внутрішньобудинкових систем холодного і гарячого водопостачання, каналізації, центрального опалення і вентиляції, газу із зазначенням розміщення запірної арматури і вимикачів (для слюсарів і електриків з ліквідації аварій і несправностей внутрішньобудинкових інженерних систем). За наявності води у підвалах її необхідно відкачати та усунути причину її появи, відключити і розібрати поливальний водопровід, утеплити водомірний вузол; забезпечити безперебійну роботу каналізаційних випусків, оглядових колодязів дворової мережі і загальних випусків будинку (від трубопроводу, прокладеного в підвалі, техпідпіллі).

У приміщеннях, що не опалюються, у період підготовки до зими слід перевірити стан і зробити ремонт ізоляції труб водопроводу і каналізації, центрального опалення і ГВП, утеплити протипожежний водопровід.

Продухи в підвалах і технічних підпіллях на зиму можна закривати тільки в разі сильних морозів.

Після закінчення опалювального сезону обладнання котельних, теплових мереж і теплових пунктів, усіх систем опалення має бути випробувано гідравлічним тиском відповідно до встановлених вимог. Виявлені під час випробування дефекти повинні бути усунуті, після чого проведені повторні випробування.

Випробування теплових мереж проводяться відповідно до встановлених вимог.

Роботи у літній період

У літній період проводяться такі роботи:

➤ щодо котелень – ревізія арматури та обладнання приладів КВП й автоматики, усунення щілин в обмуруванні котлів і димоходів, підготовка операторів і здійснення завезення палива: твердого – у розрахунку 70% потреби в опалювальному сезоні, рідкого – за наявності складів, але не менше середньомісячного запасу. Розрахунок потрібної кількості палива слід робити відповідно до чинних нормативно-технічних актів;

➤ щодо теплових мереж – промивання систем, ревізія арматури, усунення постійних і періодичних засмічень каналів, відновлення зруйнованої або заміна недостатньої теплової ізоляції труб у камерах, підземних каналах і підвалах (технічних підпідлогових просторах);

➤ щодо теплових пунктів – ревізія арматури й обладнання (насосів, підігрівників тощо);

➤ щодо систем опалення і гарячого водопостачання – ревізія кранів та іншої запірної арматури розширювачів і повітрозбірників, відновлення зруйнованих або заміна недостатньої теплової ізоляції труб у сходових клітках, підвалах, на горищах і в нішах санітарних вузлів. За наявності непрогрівання радіаторів проводиться їх гідропневматичне промивання. Після закінчення всіх ремонтних робіт весь комплекс пристроїв з теплопостачання підлягає експлуатаційній налагодці під час пробного опалення;

➤ щодо прибиральної техніки й інвентарю для двірників – перевірка, ремонт, заміна чи придбання;

➤ завезення піску для посипання тротуарів (з розрахунку не менше 3 куб. м на 1 тис. кв. м площі, яка прибирається) і солі (з розрахунку не менше 3-5% маси піску) або її замітника;

➤ роз'яснення наймачам, орендарям і власникам жилих і не житлових приміщень правил підготовки жилих будинків до зими (установка ущільнювальних прокладок у стулках віконних і дверних прорізів, заміна розбитих стекол та ін.);

➤ перевірка наявності первинних засобів пожежогашіння.

7.3. Утримання приміщень житлових будинків

Утримання допоміжних приміщень житлового будинку

Утримання допоміжних приміщень включає:

– технічне обслуговування (планові, позапланові огляди, підготовку до сезонної експлуатації, поточний ремонт

конструктивних елементів та інженерних систем і будинкового обладнання);

- заходи, що забезпечують нормативно-вологісний режим допоміжних приміщень;
- обслуговування сміттепроводів;
- обслуговування автоматичних замикальних пристроїв, вхідних дверей;
- обслуговування ліфтового обладнання;
- обслуговування системи протипожежного водопроводу, пожежогасіння та димовидалення;
- обслуговування допоміжних приміщень, спрямоване на комфортне обслуговування мешканців.

У допоміжних приміщеннях житлового будинку повинен забезпечуватися:

- ✓ справний стан будівельних конструкцій, опалювальних приладів і трубопроводів;
- ✓ належний санітарний, протипожежний стан;
- ✓ нормативний температурно-вологісний режим.

Вікна і двері допоміжних приміщень повинні мати щільно пригнані стулки з установкою ущільнювальних прокладок.

Допоміжні приміщення повинні:

- регулярно провітрюватися за допомогою кватирок, фрамуг або стулок вікон на першому і верхньому поверхах одночасно, а також через вентиляційні канали і шахти;
- мати температуру повітря і повітрообмін відповідно до встановлених вимог.

Освітленість штучним світлом допоміжних приміщень повинна прийматися за встановленими нормами.

Фарбування допоміжних приміщень допускається робити високоякісними, безводними сумішами; поверхні, пофарбовані малярськими, безводними сумішами, повинні мати однотонну глясову або матову поверхню. Не допускається просвічування раніше нанесених шарів фарби, відшарування, плями, патьоки. Не допускається в місцях сполучення поверхонь, викривлення ліній, зафарбування високоякісного фарбування в різні кольори.

Періодичність ремонту допоміжних приміщень визначається власником жилого будинку.

У дерев'яних жилих будинках стіни і стелі сходових клітин та коридорів із внутрішнього боку слід штукатурити або обробляти вогнезахисною сумішшю.

Зовнішні вхідні двері в під'їзди і сходові клітки повинні мати самозамикальні пристрої (доводники), а також обмежувачі ходу дверей (зупини). Для зниження тепловтрат і шуму від ударів вхідних дверей за відсутності самозамикальних пристроїв, у притворах дверей слід встановлювати пружні ущільнювальні прокладки.

На майданчику перед зовнішніми вхідними дверима рекомендується встановлювати решітки і металеві штахети для очищення взуття від бруду і снігу. Зовнішні майданчики біля вхідних дверей і тамбури сходових кліток слід систематично очищати від снігу і намерзлого льоду.

У багатоповерхових будинках (десять поверхів і вище) двері на сходові клітки, які не задимляються, повинні бути без запірних пристроїв. Входи зі сходових клітинок на горище або покрівлю (при безгорищних дахах) повинні відповідати установленим вимогам будівельних норм.

Використання допоміжних приміщень для розміщення майстерень, комор та інших завдань не допускається. Під маршем сходів у першому і цокольному поверхах допускається обладнання тільки приміщень для вузлів управління центрального опалення, водомірних вузлів і електрощитів, що захищаються неспаленими перегородками.

Розміщення у допоміжних приміщеннях побутових речей, обладнання, інвентарю та інших предметів не допускається. Входи на сходові клітки і горища, а також підходи до пожежного обладнання й інвентарю не повинні бути захаращеними.

В разі виявлення несправностей газових труб, що виходять у допоміжні приміщення, необхідно негайно повідомити в аварійну службу, організації з експлуатації газового господарства й одночасно організувати інтенсивне провітрювання сходових кліток.

Шафи з електрощитовими і електровимірювальними приладами, електромонтажні ніші, що містяться у допоміжних приміщеннях, повинні бути завжди закриті.

Особливості утримання горищ та технічних поверхів

На горищах та технічних поверхах повинен забезпечуватися:

- температурно-вологісний режим горищних приміщень, що перешкоджає випаданню конденсату на поверхні захисних конструкцій;

- доступ до всіх елементів і чистота горищного приміщення.

Горищні приміщення повинні мати необхідний температурно-вологісний режим:

- ✓ у холодних горищах – із розрахунку, що унеможливило конденсацію вологи на захисних конструкціях (але не вище $+4^{\circ}\text{C}$ від температури зовнішнього повітря);

- ✓ у теплих горищах – із розрахунку, але не нижче $+12^{\circ}\text{C}$.

Горищні приміщення повинні мати ходові дошки і приставні драбини для виходу на дах, а також двері і люки з щільно пригнаними стулками.

Горищні приміщення не повинні бути захищені будівельним сміттям, домашніми й іншими речами та обладнанням.

Вхідні двері або люки (для горищних приміщень із запасними, напірними і розширювальними баками) виходу на покрівлю повинні бути утеплені, обладнані ущільнювальними прокладками, завжди замкнені (один комплект ключів зберігається в чергового диспетчера ОДС або кімнаті техника-майстра виконавця послуг, а другий – у консьєржа чи двірника), про що робиться відповідний напис на люку чи дверях.

Вхід у горищне приміщення і на дах дозволяється тільки працівникам виконавця послуг, безпосередньо відповідальним за технічний нагляд, і тим, котрі виконують ремонтні роботи, а також працівникам експлуатаційних організацій, обладнання яких розміщене на даху й у горищному приміщенні.

У теплих горищах слід проводити:

- прибирання приміщень від сміття не рідше одного разу на рік з очищенням сталевих сіток на оголовках вентиляційних каналів і на вході витяжної шахти;

- дезінфекцію всього об'єму горищного приміщення у разі появи комах;

- фарбування димових труб, стін, стелі і внутрішніх поверхонь вентиляційних шахт.

Використання горіщних приміщень під майстерні, для сушіння білизни і під складські приміщення не допускається.

Особливості утримання підвалів і технічних підвалів

У підвалах і технічних підвалах повинен забезпечуватися:

- ✓ температурно-вологісний режим приміщень підвалів і технічних підвалів, що перешкоджає випаданню конденсату на поверхнях огорожувальних конструкцій;
- ✓ доступ до всіх елементів підвалу і технічного підвалу і чистота;
- ✓ захист приміщень від проникнення тварин: гризунів, кішок, собак;
- ✓ належне освітлення підвальних приміщень.

Підвали і технічні підвали повинні мати температурно-вологісний режим відповідно до встановлених вимог.

Підвали і технічні підвали потрібно провітрювати регулярно протягом усього року за допомогою витяжних каналів, вентиляційних отворів у вікнах і цоколі або інших пристроїв при забезпеченні не менше ніж одноразового повітрообміну.

Продукти в цоколях будинків мають бути відкритими. Провітрювання підвалу слід проводити в сухі і неморозні дні.

У разі випадання на поверхнях конструкцій конденсату або появи цвілі необхідно усунути джерела зволоження повітря і забезпечити інтенсивне провітрювання підвалу або технічного підвалу через вікна і двері, встановлюючи в них дверні полотна і віконні рами з ґратками або жалюзі.

У підвалах і технічних підвалах із глухими стінами за необхідності слід пробити в цоколі не менше двох вентиляційних отворів у кожній секції будинку, розмістивши їх у протилежних стінах і обладнавши жалюзійними ґратками або витяжними вентиляторами.

Вхідні двері в технічний підвал чи підвал повинні бути замкнені (ключі зберігаються у виконавця послуг, про місце зберігання робиться спеціальний напис на дверях).

Доступ представників виконавця послуг до транзитних інженерних комунікацій, що проходять через приміщення, повинен бути забезпечений у будь-який час доби.

Використовувати технічні підвали та підвали не за призначенням забороняється.

На всі прорізи, канали й отвори технічного підвалу повинні бути встановлені сітки (розмір вічка 0,5 см), що захищають будинки від проникнення гризунів.

Зовнішній благоустрій будинків і прибудинкових територій

На фасадах житлових будинків поміщаються покажчики назви вулиці, провулка, площі, номер будинку тощо.

Таблички з номерами під'їздів, а також номерами квартир, розміщених у даному під'їзді, повинні вивішуватися біля входу в під'їзд (сходову клітку). Вони повинні бути розміщені однотипно в кожному під'їзді, будинку, мікрорайоні. Таблички з номерами квартир слід встановлювати на дверях кожної квартири.

Покажчики розташування пожежних гідрантів, полігонометричні знаки (стінні репери), покажчики розташування геодезичних знаків слід розмішувати на цоколях будинків, камер, магістралей і колодязів водопровідної й каналізаційної мережі, покажчики розміщення підземного газопроводу, а також інші покажчики розміщення об'єктів міського господарства, різні сигнальні пристрої допускається розмішувати на фасадах будинків за умови збереження обробки фасаду.

На житловому будинку у доступному для мешканців місці повинен вивішуватися список таких організацій з зазначенням їхніх назв, адрес і номерів телефонів:

- ✓ власника жилого будинку;
- ✓ виконавця послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій;
- ✓ виконавця послуг з тепlopостачання;
- ✓ виконавця послуг з водопостачання та водовідведення;
- ✓ виконавця послуг з газопостачання;
- ✓ виконавця послуг з електропостачання;
- ✓ державної пожежної охорони;
- ✓ відділу міліції;
- ✓ швидкої медичної допомоги;
- ✓ санітарно-епідеміологічної станції;
- ✓ аварійних служб житлового господарства, які забезпечують ліквідацію аварій у житлових будинках.

Складування тари торгових організацій та інших орендарів чи власників житлових приміщень, розташованих у житлових будинках, на відкритій території домоволодіння не допускається.

Прибирання прибудинкової території

Прибирання майданчиків, садів, подвір'я, доріг, тротуарів, дворових і внутрішньоквартальних проїздів територій здійснюється прибиральниками; тротуари допускається прибирати спеціалізованою малогабаритною (самохідною та ручною) прибиральною технікою (підмітально-прибиральною, снігоприбиральною, розкидачами протиожезедних сумішей, газонокосарками та ін.) з робочою шириною захвату до 1,5 м.

Місця, які недоступні для притиральної техніки, прибираються вручну до початку роботи техніки. Із важкодоступних місць допускається подавати сніг на смугу, що прибирається машинами.

У місцях в'їзду і виїзду прибиральних машин на тротуарі мають бути влаштовані пандуси з асфальтобетону або місцеві зниження бортового каменю. Ширина пандуса має бути на 0,5 м більша за ширину машини.

Виконавці послуг зобов'язані забезпечувати вільний під'їзд до люків оглядових колодязів і вузлів керування інженерними мережами, а також до джерел пожежного водопостачання (пожежні гідранти, водойми), розташованих на прибудинковій території.

Матеріали й обладнання на подвір'ях слід складувати на спеціально виділених майданчиках.

Періодичність прибирання тротуарів приймається залежно від інтенсивності руху пішоходів тротуарами (від класу тротуару) [43].

Тротуари шириною понад 3,5 м, а також внутрішньоквартальні проїзди і двори слід прибирати, як правило, машинами, призначеними для проїзної частини вулиць (при задовільній несучій спроможності покриттів).

Прибирання прибудинкових територій має проводитися в такій послідовності: спочатку прибирати, а у випадку ожеледі і слизькості посипати піском тротуари, пішохідні доріжки, а потім дворові території. Прибирання, крім снігоочищення, що

проводиться під час снігопадів, треба проводити у ранкові або вечірні години. Літнє прибирання

Літнє прибирання. Літнє прибирання прибудинкових територій: підмітання, миття або поливання вручну чи за допомогою спецмашин потрібно виконувати переважно в ранні ранкові і пізні вечірні години.

Миття тротуарів треба проводити тільки на відкритих тротуарах, що безпосередньо межують із прилотковою смугою, і внапрямку від будинків до проїзної частини вулиці. Миття тротуарів має бути закінчене до виконання цієї операції на проїзній частині, для чого час прибирання тротуарів повинен бути узгоджений із графіком роботи поливально-мийних машин.

Поливання тротуарів має проводитися в міру необхідності. За наявності особливих місцевих умов, що викликають підвищену засміченість, періодичність виконання прибиральних робіт може бути змінена.

Зимове прибирання. Проведення зимових прибиральних робіт з очищення тротуарів під час снігопаду (зсування і підмітання снігу) рекомендується здійснювати з періодичністю, наведеною у [43].

Сніг, що накопичується на дахах, повинен скидатися на землю і переміщатися в прилоткову смугу, а на широких тротуарах формуватися у вали.

Очищення покриттів за відсутності снігопаду від снігу наносного походження має проводитися в ранкові часи машинами з плугово-щітковим обладнанням, рекомендована періодичність виконання – один раз на 3, 2 і 1 добу відповідно для тротуарів I, II і III класів.

Сніг, що прибирається, повинен зсуватися з тротуарів на проїзну частину в прилоткову смугу, а в подвір'ях – до місць складування.

Зсунутий із внутрішньоквартальних проїздів сніг треба складати в купи і вали, розташовані паралельно до бортового каменю, або складувати вздовж проїзду за допомогою, як правило, роторних снігоочисників.

На тротуарах шириною понад 6 м, відділених газонами від проїзної частини вулиць, допускається зсувати сніг на вал на середину тротуару для подальшого прибирання.

Роботи з укладання снігу у вали і купи повинні бути закінчені на тротуарах I і II класів не пізніше 6 год із моменту закінчення снігопаду, а на інших територіях – не пізніше 12 год.

Сніг, що збирається в подвір'ях, на внутрішньоквартальних проїздах і з урахуванням місцевих умов на окремих вулицях, допускається складати на газонах і на вільних територіях при забезпеченні зберігання зелених насаджень.

Ділянки тротуарів і подвір'їв, покриті ущільненим снігом, слід прибирати у найкоротші терміни, як правило, сколювачами-розпушувачами ущільненого снігу. Згортання і прибирання відколів має проводитися одночасно зі сколюванням або зразу ж після нього і складуватися разом зі снігом.

Сніг у разі ручного прибирання тротуарів і внутрішньоквартальних (асфальтових і брущатих) проїздів повинен прибиратися повністю під шкребок. За відсутності удосконалених покриттів сніг треба прибирати під зсув, залишаючи шар снігу для наступного його ущільнення.

У разі виникнення слизькості оброблення дорожніх покриттів піскосоляною сумішшю має проводитися за нормою 0,2-0,3 кг/м за допомогою розподільників.

Рекомендується здійснювати оброблення покриттів піскосоляною сумішшю першочергових територій протягом 1,5 год, а закінчення всіх робіт – 3 год.

Розм'якшені після обробки льодоутворення мають бути зрушені або зметені плугово-щітковими снігоочисниками, з недопущенням їх потрапляння у відкритий ґрунт, під дерева або на газони.

Обробку покриттів слід робити грубозернистим і середньозернистим річковим піском, що не містить каменів і глинистих домішок. Пісок повинен бути просіяним через сито з отворами діаметром 5 мм і завчасно змішаний із кухонною сіллю в кількості 5-8% маси піску.

З настанням весни необхідно забезпечити:

- промивання і розчищення канавок для забезпечення відтоку води в місцях, де це потрібно для нормального відведення поталих вод;

- систематичне виведення талої води до люків і приймальних колодязів зливної мережі;

– загальне очищення дворових територій після закінчення танення снігу, прибираючи сміття, сніг і лід, що залишилися.

Санітарне прибирання, збирання сміття і вторинних матеріалів здійснюється шляхом:

– установлення на обслуговуваній території збиральників для твердих побутових відходів, а в неканалізованих будинках необхідно мати, крім того, збиральники (вигреби) для рідких відходів;

– своєчасного прибирання прибудинкової території і систематичного спостереження за її санітарним станом;

– вивезення відходів відповідно до графіка прибирання відходів та контроль за його дотриманням;

– забезпечення вільного під'їзду і освітлення біля майданчиків під установлення контейнерів і сміттезбиральників;

– утримання у справному стані контейнерів і сміттезбиральників для відходів (крім контейнерів і бункерів, що числяться на балансі інших організацій) без переповнення і забруднення території;

– миття контейнерів за допомогою щіток та мильно-содових розчинів у сміттезбиральній камері. Контейнери, які є у власності спецавтопідприємств, повинні встановлюватися в межах домоволодінь чистими;

– проведення серед населення широкої роз'яснювальної роботи щодо дотримання чистоти.

Збирання побутових відходів слід здійснювати в:

✓ переносні металеві сміттезбиральники місткістю до 100 л, установлені під навісом, для жилих будинків із населенням до 200 осіб;

✓ контейнери місткістю до 800 л – для житлових будинків із населенням 200 осіб і більше.

Як тимчасовий захід у разі відсутності металевих сміттезбиральників допускається встановлення бункера для великогабаритних відходів, а також дерев'яних знімних ящиків без дна з завантажувальними люками 0,5 x 0,5 мм.

Тимчасові сміттезбиральники повинні бути щільними, а стінки і кришки – пофарбовані стійкими барвниками. Фарбування всіх металевих сміттезбиральників має виконуватися не рідше двох разів на рік – навесні і восени.

Сміттєзбиральники всіх типів повинні встановлюватися на бетонованому або асфальтованому майданчику, як правило, з огороженням із стандартних залізобетонних виробів або інших матеріалів із насадженням навколо майданчика чагарникових насаджень.

Майданчики для контейнерів на коліщатах повинні обладнуватися пандусом від проїзної частини й огороженням (бордюром) висотою 7-10 см, що унеможливило скочування контейнерів убік.

Під'їзди до місць, де встановлені контейнери і стаціонарні сміттєзбиральники, повинні освітлюватися і мати тверді покриття з урахуванням розвертання машин і випуску стріли підйому контейнеровоза або маніпулятора.

Сміттєзбиральники необхідно розміщувати на відстані від вікон та дверей житлових будинків не менше 20 м, але не більше 100 м від входних під'їздів.

Збір твердих побутових відходів у неканалізованих домоволодіннях слід здійснювати окремо в малі (металеві) ємності, які повинні виноситися мешканцями в установлений час до місця зупинки сміттєвоза.

У разі складності експлуатації металевих сміттєзбиральників при мінусових температурах допускається застосування знімних дерев'яних ящиків без дна місткістю до 1 куб. м, установлюваних на бетонованому або асфальтованому майданчику. Для збирання рідких побутових відходів і помийв на території неканалізованих домоволодінь слід обладнувати помийниці, як правило, об'єднані з дворовими туалетами загальним вигребом.

Помийниці повинні мати завантажувальні люки, які відкриваються, з установленими під ними решітками з отворами до 25 мм. Збирання вологих відходів і виливання помийв у металеві сміттєзбиральники не допускається. Вологі відходи, що осідають на решітках помийниць, повинні перекладатися двірниками в сміттєзбиральники тільки до моменту прибуття сміттєвоза.

Ємність вигребів при очищенні один раз на місяць слід визначати з розрахунку на одного мешканця:

- у туалетах без промивання – 0,1 куб. м;
- із промиванням унітаза з відра – 0,2-0,25 куб. м;

– у дворових туалетах і помийницях із загальним вигребом – 0,25-0,30 куб. м.

В усіх випадках слід додавати 20% на нерівномірність заповнення. Глибину вигребів слід приймати від 1,5 до 3 м залежно від місцевих умов.

Вигреби повинні бути водонепроникними, цегляними, бетонними або ж дерев'яними з обов'язковим обладнанням "замка" із масної м'ятої глини товщиною 0,35 м навколо стінок і під дном вигреба. Вигреби повинні мати щільні подвійні люки, дерев'яні 0,7 x 0,8 м або стандартні круглі чавунні.

Вигреби в будинках, що приєднуються до каналізаційної мережі, надалі повинні бути цілком очищені від вмісту, стінки і днища розібрані, ями засипані ґрунтом і утрамбовані.

Великогабаритні відходи, старі меблі, велосипеди, залишки від поточного ремонту квартир тощо повинні збиратися на спеціально відведених майданчиках або в бункеринакопичувачі і вивозитися сміттєвозами для великогабаритних відходів або звичайним вантажним транспортом.

Спалювання всіх видів відходів на території домоволодільців і в сміттєзбірниках забороняється.

На території кожного домоволодіння повинні бути встановлені урни. Відстань між урнами має бути не менше 50 м на тротуарах III категорії, не більш 100 м – на інших тротуарах, у дворах, місцях можливого утворення дрібних відходів (перед входами в магазини тощо).

Урни слід очищати від відходів протягом дня в міру необхідності, але не рідше одного разу на добу, а під час ранкового прибирання періодично промивати. Фарбувати урни слід не рідше одного разу на рік.

У дворових вигрібних туалетах необхідно щодня проводити прибирання і дезінфекцію 20-процентним розчином хлорного вапна.

Організація пожежної безпеки

Пожежна безпека повинна забезпечуватися шляхом проведення організаційних, технічних та інших заходів, спрямованих на попередження пожеж, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення,

створення умов для швидкого виклику пожежних підрозділів та успішного гасіння пожеж.

Забезпечення пожежної безпеки в жилих будинках покладається на власників цих будинків або на уповноважені ними органи, а в житлових приміщеннях (квартирах) також і на їх власників, наймачів (орендарів). Взаємні зобов'язання власника будинку, власника, наймача (орендаря) жилого приміщення щодо забезпечення пожежної безпеки повинні визначатися договором. Забезпечення пожежної безпеки в інших окремо розташованих на прибудинковій території спорудах і гаражах покладається на їх власників.

Програми навчання з питань пожежної безпеки повинні узгоджуватися з органами державного пожежного нагляду.

Прибудинкова територія повинна постійно утримуватися в чистоті, систематично очищатися від сміття, тари, опалого листя.

Дороги, проїзди й проходи до будівель, споруд, пожежних вододжерел, підступи до зовнішніх стаціонарних пожежних драбин, пожежного інвентарю, обладнання та засобів пожежогасіння мають бути завжди вільними, утримуватися справними, узимку очищатися від снігу.

Забороняється довільно зменшувати нормовану ширину доріг та проїздів. До всіх будівель і споруд має бути забезпечений вільний доступ. Протипожежні розриви між будинками, спорудами, відкритими майданчиками для зберігання матеріалів, устаткування тощо повинні відповідати вимогам будівельних норм. Їх не дозволяється захарашувати стоянками транспорту, будівництвом та встановленням тимчасових будинків і споруд, у тому числі індивідуальних гаражів тощо.

У разі реконструкції, перепланування, капітального ремонту приміщень, будинків необхідно дотримуватись протипожежних вимог, визначених нормативними документами в галузі будівництва. Розпочинати вищевказані роботи дозволяється лише за наявності проектної документації.

Протипожежні системи, установки (протидимовий захист, пожежна автоматика, протипожежне водопостачання, протипожежні двері, клапани тощо) повинні постійно утримуватися у справному робочому стані.

Перевірку стану вогнезахисної обробки (просочення) слід проводити не менше одного разу на рік зі складанням акта перевірки.

У підвальних та цокольних поверхах не дозволяється розміщення вибухопожежонебезпечних приміщень, зберігання та використання ЛЗР і ГР, вибухових речовин, балонів з газами, речовин і матеріалів, що мають підвищену вибухопожежну небезпеку.

Не дозволяється використовувати горища, технічні поверхи й приміщення (у т.ч. венткамери, електрощитові) для зберігання устаткування, меблів, вибухопожежонебезпечних матеріалів та інших небезпечних предметів.

Прямки віконних прорізів підвальних і цокольних поверхів треба регулярно очищати від горючих відходів виробництва, сухого листя, трави тощо. Не дозволяється віконні прорізи закривати наглухо, а також захарашувати або закладати.

Евакуаційні шляхи і виходи повинні бути вільними, нічим не захарашуватися і в разі виникнення пожежі забезпечувати безпеку під час евакуації всіх людей, які перебувають у приміщеннях будівель та споруд.

Сходові марші і майданчики повинні мати справні огорожі з поручнями, котрі не повинні зменшувати встановлену будівельними нормами ширину сходових маршів і майданчиків.

На висоті 2,2 м від поверхні проступів та сходових майданчиків встановлюються сміттєпроводи, поверхові сумісні електрощити, поштові скриньки та пожежні крани за умови, що це обладнання не зменшує нормативної ширини проходу сходовими майданчиками та маршами.

Сходові клітки, внутрішні відкриті та зовнішні сходи, коридори, проходи та інші шляхи евакуації мають бути забезпечені евакуаційним освітленням відповідно до вимог будівельних норм.

Не дозволяється:

– улаштовувати на шляхах евакуації пороги, виступи, турнікети, розсувні, підйомні двері, двері, що обертаються, та інші пристрої, які перешкоджають вільній евакуації людей;

– захарашувати шляхи евакуації (коридори, проходи, сходові марші і майданчики, вестибюлі, холи, тамбури тощо) меблями,

обладнанням, навіть якщо вони не зменшують нормативну ширину;

- забивати, заварювати, замикати на навісні замки, болтові з'єднання та інші запори, що важко відчиняються зсередини, зовнішні евакуаційні двері будівель;

- застосовувати на шляхах евакуації (крім будівель V ступеня вогнестійкості) горючі матеріали для облицювання стін і стель, а також сходів та сходових майданчиків;

- захарашувати меблями, устаткуванням та іншими предметами двері, люки на балконах і лоджіях, переходи в суміжні секції та виходи на зовнішні евакуаційні драбини;

- знімати встановлені на балконах (лоджіях) драбини;

- улаштовувати у загальних коридорах комори і вбудовані шафи, за винятком шаф для інженерних комунікацій;

- зберігати в шафах (нішах) для інженерних комунікацій горючі матеріали, а також інші сторонні предмети;

- робити засклення або закладання жалюзі та отворів повітряних зон у незадимлюваних сходових клітках;

- знімати передбачені проектом двері вестибюлів, холів, тамбурів і сходових кліток; знімати пристрої для самозачинення дверей сходових кліток, коридорів, холів, тамбурів тощо, а також фіксувати самозакривні двері у відчиненому положенні;

- улаштовувати в житлових будинках приміщення, майстерні із застосуванням та зберіганням пожежовибухонебезпечних речовин і матеріалів, а також здавати їх в оренду під приміщення подібного призначення;

- зберігати ЛЗР та ГР, балони з горючим газом на балконах і лоджіях та їх захарашувати;

- виводити з ладу та демонтувати системи протипожежного захисту, пожежні кран-комплекти, протипожежний водопровід житлового будинку.

Об'єднані диспетчерські системи, які обслуговують інженерне обладнання житлових будинків, необхідно використовувати для одержання інформації про технічну справність і спрацювання під час пожежі систем протипожежного захисту (димовидалення, підпору повітря, пожежогасіння), а також передавання повідомлень про це до відповідних (аварійних) служб та пожежної охорони.

Переговорні пристрої ліфтів у жилих будинках слід використовувати для передавання повідомлень про пожежі на диспетчерські пункти. Для цього потрібно забезпечувати переговорні пристрої спеціальними табличками з пояснювальними написами.

Відповідальним за пожежну безпеку будинків, де проводиться капітальний ремонт, реконструкція, будівельних майданчиків, своєчасне виконання протипожежних заходів, забезпечення засобами пожежогасіння, організацію пожежної охорони та роботу добровільних протипожежних формувань є керівник робіт від генпідрядної будівельної організації (або особа, яка його заміняє), якщо інше не передбачено посадовими інструкціями.

Відповідальним за пожежну безпеку окремих ділянок ремонту, реконструкції, наявність та справне утримання засобів пожежогасіння, своєчасне виконання передбачених проектом протипожежних заходів є керівники робіт на цих ділянках.

Вимоги Правил пожежної безпеки в Україні

Сіно, соломку та інші грубі корми необхідно складувати в найбільш віддаленому від житлового будинку і господарських будівель місці (на відстані не менше 10 м).

Дозволяється зберігання вказаних кормів у неопалюваних господарських будинках, у тому числі на горищах.

Розпалювання багать для спалювання сухого листя, бадилля, сміття на території житлових будинків, індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків дозволяється на відстані не менше 15 м від житлових та господарських будинків та споруд. Забороняється розведення багать у вітряну погоду.

У квартирах, житлових кімнатах індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків допускається зберігання не більше 10 л ЛЗР та ГР.

В індивідуальних гаражах допускається зберігання не більше 40 л запасу палива та 10 кг мастила. Таку саму кількість ЛЗР та ГР допускається зберігати в окремо розташованому господарському будинку на присадибній ділянці, якщо відстань від неї до житлового будинку становить не менше 7 м.

Тара, в якій зберігаються ЛЗР та ГР, повинна щільно зачинятися, бути небиткою, виготовленою з негорючих матеріалів.

Під час використання для побутових потреб балонів для транспортування, зберігання і використання стиснених і зріджених газів.

У разі закриття індивідуальних (садибних) житлових будинків, садових, дачних будинків на сезонні перерви електромережа повинна бути знеструмлена на вводі (електрощиті), а вентиля цих балонів закриті.

У разі використання для освітлення житлових приміщень висячих гасових ламп або ліхтарів вони повинні надійно підвішуватися до стелі і мати металеві запобіжні ковпаки над склом. Відстань від ковпака над лампою або кришки ліхтаря до конструкції стелі, виконаних з горючих матеріалів, має бути не менше 0,7 м, а від скла лампи (ліхтаря) до стін, виконаних з горючих матеріалів, не менше 0,2 м.

Настінні гасові лампи (ліхтарі) повинні мати металеві відбивачі світла та надійне кріплення. Настільні гасові лампи (ліхтарі) повинні мати стійкі основи. Лампи (ліхтарі) повинні заправлятися лише освітлювальним гасом. Заправка їх бензином не допускається. Гасові лампи (ліхтарі) не можна встановлювати біля горючих матеріалів та предметів.

За відсутності в охоронника дачного кооперативу (садівничого товариства) телефона має бути вивішена табличка із зазначенням місцезнаходження двох найближчих телефонів та найближчого пожежно-рятувального підрозділу.

7.4. Технічне обслуговування і ремонт будівельних конструкцій

Фундаменти і стіни підвалів

Під час експлуатації будинку необхідно забезпечувати:

- нормований температурно-вологісний режим підвалів і техпідвалів;
- справний стан фундаментів і стін підвалів будинків;
- усунення ушкоджень фундаментів і стін підвалів у міру виявлення, не допускаючи їх подальшого розвитку;
- запобігання вологості і замочуванню ґрунтів основ і фундаментів та конструкцій підвалів і техпідвалів;

- працездатний стан внутрішньобудинкових і зовнішніх дренажів.

Інженерно-технічні працівники виконавців послуг повинні знати проектні характеристики і нормативні вимоги до основ будинків і споруд, міцнісні характеристики і глибину закладання фундаментів, несучу спроможність ґрунтів основ, рівень ґрунтових вод і глибину промерзання.

При появі ознак нерівномірного осідання фундаментів необхідно негайно оглянути будинкок, установити маяки на тріщини, вжити заходів для виявлення причин деформації і їх усунення. Дослідження стану ґрунтів, конструкції фундаментів і стін підвалів проводиться спеціалізованими організаціями.

Підвальні приміщення повинні бути сухими, чистими, мати освітлення і вентиляцію. Температура повітря повинна бути не нижче $+5^{\circ}\text{C}$, відносна вологість повітря – не вище 60%.

Площа продухів повинна становити приблизно 1/400 площі підлоги техпідвалу або підвалу; розміщуються продухи на протилежних стінах для наскрізного провітрювання (не менше двох продухів на кожній секції будинку); продухи повинні бути обладнані жалюзійними ґратами. З метою охорони конструкцій від появи конденсату і цвілі, а також усунення затхлого запаху організовується регулярно наскрізне провітрювання, відкривши всі продухи, люки, двері в сухі і неморозні дні.

Стінки приямків повинні бути не менше ніж на 15 см вищими від рівня тротуару й відмостки; не допускаються щілини в місцях примикання елементів приямків до стін підвалу; очищення від сміття та снігу проводиться не рідше 1 разу на місяць; для видалення води з приямків підлога повинна бути бетонною з ухилом не менше 0,03 від стін будинку, у дальньому кутку має бути зроблено водовідвідний пристрій (труба); для захисту від дощу доцільно встановлювати над ними відкидні козирки за узгодженням з архітектором.

Відмостки і тротуари повинні мати поперечні ухили від стін будинку не менше 0,03. Поверхня відмостки, що межує із проїзною частиною, повинна бути піднята над нею на 15 см. Ширина відмостки встановлюється проектом (піщано-дернові відмостки допускається замінити бетонними й асфальтовими відмостками).

Осідання, щілини і тріщини, що утворилися у відмостках і тротуарах, необхідно зашпаровувати матеріалами, аналогічними покриттю: бітумом, асфальтом, мастикою або м'ятою глиною з попереднім розчищенням ушкоджених місць і підсипанням піском.

Горизонтальна протикапілярна гідроізоляція повинна перетинати стіну і внутрішню штукатурку на одному рівні з підготовкою під підлогу 1-го поверху, але не менше ніж на 15 см вище відмостки.

Слід забезпечити справну, достатню теплоізоляцію внутрішніх трубопроводів, стояків. Усунути протікання, витоки, закупорки, засмічування, зриви гідравлічних затворів, санітарних приладів і негерметичність стикових з'єднань у системах каналізації. Забезпечити надійність і тривкість кріплення каналізаційних трубопроводів і випусків, наявність кришок на ревізіях.

Не допускаються зазори в місцях проходження всіх трубопроводів через стіни і фундаменти; містки для переходу через комунікації повинні бути справними.

Уведення інженерних комунікацій у підвальні приміщення через фундаменти і стіни підвалів повинні бути герметизовані й утеплені.

В разі капітального ремонту будинку слід замінити в технічних підвалах земляні підлоги на підлоги з твердим покриттям. Поверхня підлоги має бути з ухилом до трапа або спеціального бетонного прямоку для збирання води. Коли в прямоку накопичується вода, її необхідно видалити й усунути причини надходження.

За відповідного техніко-економічного обґрунтування допускається обладнувати внутрішньобудинкові дренажі.

Біля ревізій каналізаційних стояків у підвальних приміщеннях слід обладнувати бетонні лотки для відведення води в каналізацію або прямоку.

Вхідні двері в техпідвал, підвал повинні бути замкнені, ключі мають зберігатися в ОДС або у виконавця послуг й у консьержа або двірника (про що повинен бути відповідний напис), двері мають бути утеплені, ущільнені й оббиті з двох сторін покрівельною сталлю.

Не допускається:

- підтоплення підвалів і техпідвалів через несправність і витoki від інженерного обладнання;
- захаращувати і забруднювати підвальні приміщення;
- установлювати в підвалах і техпідвалах додаткові фундаменти під обладнання, збільшувати висоту приміщень за рахунок зниження позначки підлоги без затвердженого проекту;
- риття котлованів, траншей та інші земляні роботи в безпосередній близькості від будинку (до 10 м) без спеціального дозволу;
- підсипка ґрунту навколо будинку вище розміщення відмостки на 10-15 см;
- використовувати підвали і технічні підвали мешканцям для господарських та інших потреб без відповідного дозволу.

Стіни

Стіни кам'яні (цегляні, залізобетонні)

Під час експлуатації будинку необхідно забезпечувати:

- ✓ заданий температурно-вологісний режим усередині будинку;
- ✓ справний стан стін для сприйняття навантажень (конструктивну міцність);
- ✓ усунення ушкоджень стін у міру виявлення, не допускаючи їх подальшого розвитку;
- ✓ теплозахист, вологозахист зовнішніх стін.

Інженерно-технічні працівники виконавця послуг повинні знати конструктивну схему стін будинку, проектні характеристики і міцність матеріалів стін будинку, нормативні вимоги до конструкцій.

Не допускаються деформації конструкцій, відхилення конструкцій від вертикалі й осідання конструкцій, розшарування рядів кладки, руйнація і вивітрювання стінового матеріалу, провисання і випадання цеглин.

Причини і методи ремонту встановлює спеціалізована організація. Допустима ширина розкриття тріщин у панелях 0,3 мм, у стиках – 1 мм.

Цоколь будинку повинен бути захищений від зволоження та обростання мохом; для цього шар гідроізоляції фундаменту має бути нижчим за рівень відмостки.

Не допускається ослаблення кріплень виступаючих деталей стін: карнизів, балконів, пасків, кронштейнів, розеток, тяги та

ін., руйнація й ушкодження облицювального шару, у тому числі облицювальних плиток.

Щоб запобігти руйнації облицювання, штукатурки й фарбованих шарів фасаду слід не допустити зволоження стін атмосферною, технологічною, побутовою вологою. Не допускається покриття фасаду паронепроникним матеріалом.

Стики панелей повинні відповідати таким вимогам:

✓ водозахист – завдяки герметизувальним мастикам із дотриманням технології їх нанесення, забезпечивши підготовку поверхні;

✓ повітрязахист – завдяки ущільнюваним прокладкам із пороїзолу, герніту, вілатерму, клоччя, смоляного каната та ін.

✓ матеріалів з обов'язковим обтисненням має бути не менше 30-50%;

✓ теплозахист – шляхом установаження утеплювальних пакетів.

Регламентоване розкриття стиків від температурних деформацій: вертикальних – 2-3 мм; горизонтальних – 0,6-0,7 мм.

У стиках закритого типу гідроізоляція досягається герметиком; повітрязахист – ущільнювальними матеріалами з обов'язковим обтисненням 30-50%; теплоізоляція – теплопакетами. Стикові з'єднання, що мають протікання, повинні бути зашпаровані з зовнішнього боку ефективними герметизувальними матеріалами (пружними прокладками і мастиками) силами спеціалістів у найкоротший термін (у малих обсягах у період підготовки будинків до зими).

Усі частини фасадів, що виступають, – пояски, виступи, парапети, віконні і балконні відливи повинні мати металеві покриття з оцинкованої покрівельної сталі або керамічних плиток із замуруванням крайок у стіни (укуси) або в облицювальний шар. Захисні покриття повинні мати ухил не менше 3% і винос від стіни не менше 50 мм.

Для запобігання висолам, лущенню, плямам та ін. виконується своєчасне фарбування фасадів.

Для запобігання іржавим плямам захисний шар повинен бути 20+5 мм, надійна фіксація гнучкої арматури має бути 3-4 мм; через погане зчеплення арматури і бетону тріщини в захисному шарі не допустимі.

Жолоби, лотки, лійки і ринви повинні бути виконані як єдина водоприймальна система з дотриманням необхідних ухилів, для чого лежачі фальці загинають за ухилом, лотки в нижній частині заводять під жолоби, коліна і ланки ринв вставляють один в інший (верхні всередину нижніх).

Ділянки стін, що промерзають або відволожуються внаслідок недостатнього теплозахисту, а також стіни з малою теплотривкістю в жарких районах необхідно утеплювати.

Зволоження нижніх частин стін ґрунтовою вологою необхідно усувати шляхом відновлення горизонтальної гідроізоляції із використанням рулонних матеріалів і мастик або блокування вологи.

Перекриття і підлоги

Під час експлуатації будинку необхідно забезпечувати:

- справний стан перекриття для сприйняття навантажень (конструктивну міцність);
- усунення ушкоджень перекриттів у міру виявлення, не допускаючи їх подальшого розвитку;
- теплозахист, вологозахист перекриттів, не допускаючи перевантажень.

Інженерно-технічні працівники виконавця послуг повинні знати конструктивну схему перекриттів будинку, проектні характеристики і міцність матеріалів перекриття будинку, нормативні вимоги до конструкцій.

Не допускається деформація конструкцій, відхилення конструкцій від горизонталі й наднормативні прогини конструкцій, оголення арматури та руйнування захисного шару в залізобетонних перекриттях, наявність хибкості, промерзання, тріщин у місцях сполучення з іншими несучими конструкціями, сирі місця і патьоки, підвищена звукопровідність (прокладок під балками, лаг тощо), ушкодження деревини балок, особливо в місцях їхнього закладення в стіни і прогони, корозія металевих балок, особливо на опорах і в місцях сполучень, висоли та раковини в бетоні та арматурі залізобетонних перекриттів, що уражена корозією, ураження балок, прогонів, накату і підлоги будинковими грибками і дереворуйнівними комахами в дерев'яних перекриттях, протікання міжповерхових перекриттів у санвузлах і горищних перекриттях у місцях опираючих на зовнішні стіни, наявність тріщин, особливо в

несучих елементах (балках, прогонах). Дерев'яні елементи горищних покриттів (крокви, лати) повинні бути оброблені засобами вогнезахисту.

Посилення, кріплення, ліквідацію наднормативних прогинів, заміну несучих елементів перекриттів виконують згідно з проектом.

В разі промерзання перекриттів необхідно виконати:

✓ у горищному перекритті просушити утеплювач на ділянці, яка промерзла (зовні виглядає як темна смуга), і досипати на 10-20 см чи замінити новим утеплювачем;

✓ у міжповерхових перекриттях додатково утеплити місця промерзання (оштукатурити стіни в просторі між підлогою, влаштувати витяжки в місцях примикання перекриттів до стін і перегородок);

✓ у горищному перекритті з металевими балками утеплити виступаючі частини балок.

Якщо дерев'яні конструкції перекриття уражені будинковими грибками чи дереворуйнівальними комахами, вживають необхідних заходів.

Дефекти та ушкодження склепінних перекриттів (тріщини в п'ятах і замку, випадання окремих каменів) ліквідують відповідно до проекту з установкою при проведенні робіт тимчасових кріплень.

Під час огляду підлог з особливою увагою перевіряють:

– ураження їх будинковим грибком і дереворуйнівальними комахами;

– вентиляцію простору під підлогою при паркетних і дощатих підлогах;

– стан клепок чи щитів та їх прилягання один до одного при паркетних підлогах;

– стан місць примикання дощатої підлоги до стін і перегородок, стан і розташування вентиляційних ґрат при дощатих підлогах;

– спучування, плями, розриви, здуття покриття при підлогах з лінолеумів і синтетичних матеріалів,

– відшарування керамічних, мозаїчних і цементних плиток на підлогах;

– вибоїни на поверхні асфальтових, бетонних і цементних підлог, стирання, механічні ушкодження.

До основних дефектів підлог належать:

- ✓ стирання, розсихання, короблення, місцеві осідання, скрип, хибкість, нерівності поверхні, загнивання дерев'яних основ та покриття паркетної і дощатої підлоги;
- ✓ розриви, здуття, усадка, відшарування від основи та руйнування підлоги з лінолеуму і синтетичних матеріалів;
- ✓ вибоїни на поверхні, стирання і механічні uszkodження, випадання плиток керамічної, мозаїчної і цементної підлоги.

Паркетні підлоги рекомендується натирати мастикою (не рідше одного разу в 2 місяці) чи покривати спеціальним стійким лаком. Перед натиранням підлогу необхідно протерти вологою ганчіркою. Миття паркетних підлог не допускається. Якщо клежки паркету приклеєні до основи бітумною мастикою, натирати підлогу скипидарною мастикою забороняється, тому що вона розчиняє бітум, а паркет чорніє. Для таких підлог необхідно застосовувати тільки водяні мастики.

При сильному усиханні нової дощатої підлоги необхідно виконати її згуртовування і пристружку з наступним фарбуванням. Дощаті підлоги, що розсохлися, не можна мити. Їх необхідно протирати вологою ганчіркою, не допускаючи попадання води в перекриття.

Підлоги з полівінілхлоридного і гліфталевого лінолеумів, полівінілхлоридних плиток та інших синтетичних матеріалів миють холодною чи теплою водою. Не можна допускати висихання мильної води. Її необхідно негайно змивати і насухо витирати підлогу. Чорнильні, іржаві та інші плями, що не зникають при митті, знімають скипидаром, бензином чи наждаковим папером з додаванням льняної олії. Щомісяця підлоги необхідно натирати восковою чи скипидарно-восковою мастикою. Один раз у 2-3 місяці лінолеум рекомендується протирати натуральною оліфою, ретельно витираючи її м'якою ганчіркою.

Для миття підлог зі штучних матеріалів не можна застосовувати гарячу воду, соду, пральний порошок і інші луги, чистити підлоги пемзою чи піском. Це робить лінолеум і плитки ламкими і сприяє uszkodженню їхньої поверхні.

Здуття лінолеумового покриття усувають за допомогою шила з наступним укладанням мішків з гарячим піском, а якщо

ліноліум покладений на гумобітумну мастику - прасуванням гарячою праскою через папір.

Ксилолітові підлоги необхідно натирати щомісяця воском чи паркетною мастикою і через кожні 2-3 роки покривати підігрітою оліфою чи олійною фарбою.

Не допускається:

✓ часте і рясне змочування підлог, що швидко призводить до їх непридатності і надає підвищеної електропровідності;

✓ застосування вапняно-цементних розчинів, жужільних цементів, гіпсових зв'язувальних при вирівнюванні основи.

Підлоги з керамічних, мозаїчних і цементних плиток необхідно періодично промивати теплою водою. Усі виявлені дефекти підлоги повинні негайно усуватися. Зруйновані місця в цементних і мозаїчних підлогах зашпаровують шарами тієї самої товщини і з тих самих матеріалів, що і раніше покладені підлоги.

Дах

Під час експлуатації будинку необхідно забезпечувати відсутність:

- дефектів металевих з'єднань у сполученнях дерев'яних конструкцій крокв, гідроізоляції; ураження деревини дереворуйнівальними комахами і будинковим грибок, наднормативний прогин риштування, крокв, прогонів;

- у залізобетонних дахах – руйнування поверхні бетону, корозії оголеної арматури, тріщин, патьоків, висолів та ін.;

- у металевих дахах – пошкодження фарбування і корозії металу, особливо у вузлах з'єднання (болти, зварювальні шви, косинки тощо).

Інженерно-технічні працівники виконавця послуг повинні знати вузли несучих конструкцій і стан покрівлі, особливо в місцях сполучення з водостоками, будівельними конструкціями та устаткуванням, що проходить через покрівлю.

До основних дефектів покрівель належать:

- сталеві – корозія, розкриття гребенів і фальців, пробоїни і свищі, ушкодження фарбування;

- рулонні – здуття, розриви і пробоїни, місцеві осідання, розшарування рулонного килима, розтріскування покривного шару;

– з окремих елементів (азбестоцементних листів і плиток шиферу, черепиці, гонтових покрівель тощо) – ушкодження, зсув і випадання окремих елементів, ослаблення кріплень покрівлі з риштуванням.

У процесі експлуатації дерев'яних несучих конструкцій необхідно регулярно перевіряти, підтягувати чи замінити болти, тяги, хомути та інші елементи металевих кріплень.

У залізобетонних конструкціях вибоїни, тріщини, оголені частини арматури необхідно розчистити від ослабленого розчину, промити водою і закрити цементним розчином.

Під час оглядів і поточного ремонту покрівель необхідно користуватися спеціальним взуттям з дотриманням у роботі правил з техніки безпеки.

Металеві покрівлі необхідно фарбувати олійною фарбою (за два рази) чи іншими антикорозійними захисними фарбами. Перед фарбуванням покрівля повинна бути відремонтована і приведена в технічно справний стан. Ушкоджені ділянки фарбування металевої покрівлі необхідно відновити, не чекаючи чергового загального фарбування. Металеву покрівлю фарбують у суху погоду.

М'які покрівлі, що не мають захисних покривних шарів, один раз на 3-6 років покривають захисним шаром (фарбою або мастикою з втопленими у неї дрібним гравієм чи грубозернистим піском тощо).

До ремонту покрівельного матеріалу необхідно привести в технічно справний стан несучі конструкції, устаткування (телеантени, витяжки та ін.) і водовідвідні елементи даху.

В разі усунення дефектів покрівель з листової сталі несправні фальци ущільнюють, зашпаровують суриковою замазкою, на свищі ставлять латки, а пошкоджені покрівельні листи замінюють. Під час усунення дефектів покрівель з окремих елементів, як правило, змінюють ушкоджені елементи чи окремі ділянки покрівлі, а для запобігання задуванню снігу взимку в горищні приміщення стики промащують. У гонтових дерев'яних покрівлях необхідно дотримуватися необхідного напуску елементів покрівельного матеріалу.

Під час усунення дефектів покрівель з рулонних матеріалів полотнища, що відшарувалися, приклеюють у сполученнях зі стінами, вентиляційними шахтами та ін., рулонну покрівлю

заводять у видри і захищають фартухом з оцинкованої сталі, захисний шар відновлюють, а в сполученнях з радіо-, телеантенами встановлюють спеціальні гільзи.

Покрівлю замінюють тільки в суху погоду. Цей процес не переривають до закінчення робіт. Необхідні матеріали заготовлюють і доставляють на об'єкт заздалегідь.

У будинках, що мають більше двох поверхів, за периметром покрівлі до зовнішніх водовідводів необхідно встановити ґратчасті металеві огороження чи петлі, до яких під час ремонтних робіт робітники кріплять монтажні пояси.

Після закінчення ремонтних робіт з покрівлі видаляють будівельні матеріали, що залишилися, і сміття.

Під час ремонту з підвісних колісок чи інших причіпних пристроїв необхідно перевірити надійність кріплень карнизів, крокв, мауерлатів і інших несучих елементів поблизу карниза докапітальних конструкцій стін, даху, перекриттів.

Не допускається:

- змінювати конструкцію несучих елементів даху без проекту;
- встановлювати на дахах без проекту транспаранти, світлові реклами.

Під час огляду горищних приміщень необхідно перевірити:

- ✓ стан зовнішніх дверей та люків;
- ✓ стан слухових вікон і жалюзі;
- ✓ температурно-вологісний режим;
- ✓ наявність ходових дощок уздовж приміщення і між слуховими вікнами на покрівлі крутого даху;
- ✓ стан ізоляції трубопроводів.

Слухові вікна повинні бути обладнані зйомники жалюзями і відкриті протягом весняного і літнього періодів. З настанням холодів і дощів жалюзі знімають, а вікна закривають. У цей час слухові вікна відкривають тільки в суху погоду для провітрювання. Горищні приміщення з покрівлею підвищеної повітронепроникності (черепичної, етернітової та ін.) можна не провітрювати. Горищне приміщення необхідно утримувати в чистоті.

Перебувати в горищному приміщенні і на покрівлі дозволяється лише працівникам виконавця послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій.

Двері і люки в горищні приміщення повинні бути закриті на замок. Один комплект ключів від дверей повинен зберігатися у виконавця послуг, другий – у двірника. Брандмауерні двері закривають тільки на засув.

Під час огляду безгорищних дахів необхідно перевірити:

- ✓ наявність мокрих і темних плям на поверхні стель;
- ✓ місця сполучення покрівлі з виступами-конструкціями та устаткуванням на даху з водовідвідними пристроями;
- ✓ стики між полотнищами, захисний шар і стан рулонного покриття.

Крім запланованих оглядів, безгорищні дахи оглядають при стійких температурах зовнішнього повітря нижче – 20⁰ С і в кінці зими.

До основних дефектів, що виникають при експлуатації безгорищних дахів, належать:

- ✓ промерзання окремих ділянок, особливо в місцях сполучення з зовнішніми стінами;
- ✓ конденсаційне зволоження утеплювача конструкцій;
- ✓ корозія сталевих закладних деталей;
- ✓ протікання даху.

Заміну пароізоляції та утеплювача, а також просушування даху виконують згідно з проектом виконання робіт.

Під час капітального ремонту безгорищних дахів рекомендується їх переобладнати прохідними підлогами чи прохідними вентиляльованими горищами.

З появою непрямих ознак корозії (іржаві патьоки, деформації) необхідно перевірити стан сталевих закладних деталей (особливо забезпечують кріплення карнизних елементів до стін чи перекриття) шляхом вибіркового розкриттів вузлів.

Водовідвід і очищення дахів від снігу

Під час огляду водовідвідних улаштувань з особливою увагою потрібно проконтролювати:

- справність і чистоту жолобів та водоприймальних лійок, а також місця сполучення їх із покрівлею;
- кріплення ринв до стін будинку, щільність з'єднань окремих ланок труб;
- стан водовідвідних пристроїв після злив;
- стан антикригових систем з електрокабельним підігрівом.

Огляд водовідвідних улаштувань повинні виконувати особи, які мають спеціальну підготовку.

До основних дефектів водовідвідних пристроїв належать:

– в разі влаштованого зовнішнього водовідводу – порушення стиків між окремими елементами ринв і покрівлю, скупчення бруду в настінних жолобах, утворення полоїв у жолобах, лійках і трубах;

– в разі неорганізованого зовнішнього водовідводу – протікання через місця сполучення лійок з покрівлю, засмічення і замерзання відкритих випусків, руйнування водовідвідних лотків, протікання через стикові з'єднання водоприймального стояка, втрата пружності компенсаторних пристроїв.

Щоб уникнути вищезазначених дефектів, необхідно вчасно замінити окремі лійки, коліна, відмітки і ланки ринв, а при встановленні ретельно пофарбувати з зовнішньої і внутрішньої сторони.

Несправності водовідвідних пристроїв усуваються в терміновому порядку.

Внутрішні водостоки з дахів повинні безперервно відводити дощові і талі води. При огляді системи внутрішніх водостоків необхідно перевіряти:

- щільність і якість примикання гідроізоляційного килима до водоприймального стовпчика;
- міцність кріплення водоприймальних лійок до покриття;
- забруднення ґрат водоприймальних лійок;
- правильність роботи компенсаторів;
- стан і герметичність стиків трубопроводів;
- надійність і правильність кріплення стояків і водовідвідних трубопроводів;
- правильність приєднання трубки аварійного водозливу до стояка внутрішнього водостоку і зміцнення стояка на горіщному перекритті.

Перед настанням морозів і після танення снігу необхідно прочищати верхні ділянки стояків внутрішніх водостоків. Прочищення з дахів роблять йоржем (круглою щіткою), прикріпленим до довгої тички. Нижні ділянки стояків прочищають через ревізії.

Сальникову набивку компенсаторів необхідно змінювати щорічно. Узимку талі води в будинках з відкритим випуском внутрішнього водовідводу відводять у каналізацію.

З'єднання трубопроводу з цокольною стіноюю панеллю обов'язково утеплюють, а проти оголовків випусків улаштовують бетонні водовідвідні лотки.

Гідравлічний затвор прочищають і промивають навесні і восени. Кріпити устаткування до прийомних лійок забороняється.

Гідроізоляційний килим даху в місцях примикання до водоприймальної лійки ремонтують у сухий і теплий час року. Промоклу теплоізоляцію в зоні водоприймальної лійки безгорищних дахів необхідно сушити і замінити, а гідроізоляційний килим відновлювати.

Під час приймання в експлуатацію жилих будинків із внутрішніми водостоками необхідно провести випробування системи (протягом 10 хв), наповнюючи її водою до рівня найвищої відмітки водоприймальної лійки. Витік води із системи не допускається. Результати випробування фіксують в акті.

В разі скидання снігу з даху необхідно стежити за тим, щоб не ушкоджувалися електричні і телефонні проводи, а також зелені насадження. Прилеглу до будинку територію необхідно обгороджувати, а на ділянках з інтенсивним пішохідним рухом ставити черговогого.

Забороняється очищати від снігу пологоскатні залізобетонні дахи з внутрішнім водостоком, тому що вони мають достатній запас міцності, а очищення дахів може привести до руйнування гідроізоляційного килима. Очищати такі дахи слід тільки при протіканні на окремих ділянках, дотримуючись при цьому крайньої обережності.

Дах з зовнішнім водовідводом необхідно періодично очищати від снігу, не допускаючи нагромадження його до товщини 30 см. У випадку заледеніння звисаючих і водовідвідних пристроїв у відлигу сніг скидають і за меншої товщини. На покрівлях з ухилом більше 45 град. (черепичних, гонтових, дранкових), а також на шиферних сніг очищають тільки в тих місцях, де він затримується (у розжолобках над карнизами).

Очищення снігу і льоду (бурульок) з дахів можна доручати тільки працівникам, які пройшли навчання з техніки безпеки роботи на дахах.

В разі очищення снігу з даху необхідно:

- ✓ використовувати тільки дерев'яні лопати;
- ✓ не використовувати сталеві лопати і ломи;
- ✓ особливу увагу приділяти прибиранню снігу в період відлиги;
- ✓ після очищення даху від снігу обов'язково перевірити його стан і в разі потреби виконати ремонт ушкоджених ділянок.

Вікна і двері

Під час експлуатації будинку необхідно забезпечити:

- контроль стану віконних і дверних коробок, кріплення їх до стін, віконних плетінь і дверних полотен (правильність навішення і якість віконних і дверних приладів, а також плетінь кватирок, фрауг тощо);
- заклення віконних плетінь, балконних і вхідних дверей;
- закладання в стіни підвіконних дощок;
- обрамлення дверних і віконних прорізів (лиштв, відливів тощо);
- фарбування віконних і дверних плетінь;
- підготовку до зими зовнішніх дверей і вікон;
- ремонт дерев'яних дверей і вікон у місцях, підданих зволоженню, а також пошкоджених дереворуйнівальними комахами і будинковими грибками.

Крім того, у спарених віконних плетіннях і балконних дверях необхідно звертати увагу на стан стяжних гвинтів, з'єднання зовнішніх і внутрішніх плетінь, стопорів чи металевих рейок, щослужать для закріплення плетінь у потрібному положенні, вентиляційних приладів, ущільнювальних прокладок (наприклад, силіконових) між плетіннями та у притворах, кріплення скла до плетінь, випусків для конденсату в міжрамному просторі, обладнання дверей пристроями для самозачинення і їх працездатність.

Основні дефекти, що виникають у процесі експлуатації вікон і дверей: нещільності між стінами та віконними чи дверними коробками та у притворах плетінь і дверей, руйнування замазки у фальцях і відшарування штапиків,

промерзання фільонок балконних дверей, підвищена повітропроникність і проникнення атмосферної вологи через заповнення віконних прорізів, нещільне з'єднання між собою зовнішніх і внутрішніх плетінь, відсутність чи зношеність ущільнювальних прокладок у притворах плетінь (полотен), відсутність чи забруднення отворів у віконних коробках для відводу назовні конденсату, що утворюється в міжрамному просторі між плетіннями, заледеніння приточних отворів вентиляційних приладів, встановлених під підвіконнями (у великопанельних будинках), зношеність чи відсутність ущільнювальних прокладок, загнивання деревини чи її ураження дереворуйнівальними комахами, розсихання, короблення плетінь і полотен, малий ухил і відсутність закладення країв віконних зливів, ушкодження засклення, несправність чи відсутність віконних та дверних приладів, відшарування і руйнування фарбування вікон та дверей.

В разі високої повітропроникності і проникненні атмосферної вологи через шви між стіною і коробкою їх ущільнюють просмоленим чи змоченим у цементному молоці клоччям і зашпаровують цементним розчином чи герметизувальними матеріалами. Заповнення віконних і дверних прорізів та їх елементів, що згнили, замінюють новими, попередньо обробленими антисептиком.

Залежно від характеру і розміру загнивання чи несправності віконних та дверних заповнень потрібно:

- замінити бруски обв'язок і горбильки;
- переклеїти плетіння та дверні полотна, що розсохлися, чи фільонки в них і зміцнити косинцями чи іншими накладками в місцях сполучення;
- перенавішувати провисаючі двері і вікна, замінити чи відремонтувати в них петлі;
- підігнати плетіння та полотна;
- врізати додаткову кватирку, поставити відливи, переставити чи відремонтувати підвіконні дошки.

Фарбувати віконні плетіння та дверні полотна потрібно не рідше ніж через 6 років. За необхідності, але не рідше ніж два рази на рік, потрібно очищати від забруднення та мити скло вікон і дверей під'здів. Усі металеві деталі вхідних дверей фасаду необхідно регулярно чистити.

Ушкоджену штукатурку, яка відшарувалася, видаляють за периметром дверних і віконних прорізів, а укуси знову штукатурять по сітці чи з насічкою поверхні стін.

Для захисту вхідних дверей від ударних ушкоджень до підлоги прибивають дверні запобіжники. Скло вхідних дверей та сходових кліток встановлюють на еластичних прокладках. Скло рекомендується армувати чи обгороджувати ґратами.

Перед початком опалювального сезону вікна та балконні двері необхідно підготувати до зими – встановити зимові глухі плетіння, зняті на літо, вимити скло вікон і дверей, зміцнити ослабле та замінити розбите скло, щільно пригнати один до одного і до коробок плетіння і полотна, перевірили і виправивши дверні пружини, у місцях продування встановити утеплювальні прокладки, очистити фальці від замазки, що залишилася тощо.

В разі промерзання спарених балконних дверей потрібно укласти між фільонками утеплювач (антисептований оргаліт, мінеральна повсть) і щільно закріпити стулки дверей стяжками.

Не допускається:

- замазувати і заклеювати папером створні частини спарених плетінь і балконних дверей узимку при відсутності в них кватирок чи фрамуг, що відкриваються;

- застосовувати для сушіння міжрамних просторів вікон з роздільними плетіннями сірчану кислоту, хлорне вапно та інші гігроскопічні матеріали.

Сходові клітки і світлові ліхтарі

Під час експлуатації жилого будинку повинен перевірятися стан таких елементів: сполучень площадок та маршів між собою і зі стінами, сталевих закладних деталей, кріплення поручнів, поверхонь сходів, стін металевих кліток, внутрішніх панельних стін із закладеними інженерними комунікаціями (водопровід, каналізація, внутрішній водостік, електрокабель та ін.).

Основні дефекти, що виникають при експлуатації кам'яних і залізобетонних сходових кліток: корозія металевих косоурів та майданчиків балок, наднормативні прогини сходових кліткових площадок і східців, нещільне прилягання маршів та площадок до стін, ослаблення кріплень поручнів та ушкодження огорожень, руйнування і відшарування оздоблювального покриття східців і площадок (керамічної плитки, мармурової

крихти тощо). Металеві елементи сходових кліток необхідно періодично фарбувати.

Посилення косоурів, маршів, майданчиків та інших несучих елементів сходових кліток виконують за проектом виконання робіт.

Тріщини, поглиблення, вм'ятини, вибоїни та сколи в залізобетонних і цегляних конструкціях сходових кліток усувають при їх виявленні. Сколи у валиках проступів замінюють готовими вставками чи бетонують на місці в залізобетонних елементах, а в цегляних замінюють вставками з цегли.

Для захисту бетонних проступів східців від механічних ушкоджень і стирання в окремих випадках можна наклеювати полівінілхлоридні накладки.

Ушкоджені керамічні плитки, що відшарувалися, на сходових майданчиків замінюють відразу ж при виявленні дефектів. Нещільності і зазори в конструкціях сходів зашпаровують розчином. Сходові поручні, що розхиталися, зміцнюють закладанням стійок у гнізда сірчаним чи цементним розчином, зварюванням металевих планок і упорів.

Кріплення огорож, запобіжних ґрат на вікнах, огорожень ліфтів та інших елементів сходових кліток, що забезпечують безпеку людей, необхідно систематично перевіряти, а виявлені дефекти усувати.

Під час огляду дерев'яних східців особливу увагу необхідно звертати на стан сходових майданчиків, східців, кріплення поручнів і огорож, на міцність кріплення тятив до балок, що підтримують сходові майданчики, а також на появу дереворуйнівних комах і будинкових грибків.

До основних дефектів, що трапляються під час експлуатації дерев'яних сходових кліток, належать такі:

- ✓ ураження деревини будинковими грибками та дереворуйнівними комахами;
- ✓ наднормативний прогин дерев'яних несучих елементів сходових кліток (косоурів, майданчиків і консольних балок);
- ✓ порушення міцності сполучення тятив, косоурів, поруччя, балок, майданчиків.

Обгороджувальні несучі конструкції сходових кліток необхідно періодично фарбувати.

Під час огляду світлових ліхтарів контролюють:

- ✓ примикання скла до металевого і дерев'яного плетіння;
- ✓ фарбування плетіння ліхтарів;
- ✓ загнивання деревини чи корозію металу плетіння;
- ✓ стан несучих конструкцій ліхтарів.

До основних дефектів, що виникають при експлуатації світлових ліхтарів, належать:

- корозія металевого плетіння та несучих елементів ліхтарів;
- ураження дереворуйнівальними комахами та будинковими грибками дерев'яного плетіння і несучих елементів ліхтарів;
- розбите скло, відсутність ущільнювальних прокладок, а також замазки та штапиків для кріплення скла.

Печі

Під час експлуатації будинку необхідно стежити та перевіряти стан:

- кладки печей на наявність тріщин та щілин у зовнішніх стінах печей і сліди кіптяви на них;
- протипожежних перегородок у дерев'яному та інших спалимих перекриттях, пальника, колосникових ґрат, топкової арматури, передпаливних листів;
- щільність притвору дверей топки, укладання чавунних обрамлень у кухонних плитах і наявність повного комплекту кружків;
- кладки димарів та каналів;
- ковпака і парасоль над димарями, духової шафи в кухонних плитах, перекидних лежаків, місць їх з'єднань з димовими каналами чи трубами;
- зовнішніх стінок лежаків, надійність основи під лежаками.

Під час експлуатації будинку необхідно знати такі норми і правила:

- між стінами зі спалимих матеріалів, перегородками та плитами, печами і димоходами відступи мають бути шириною не менше 38 см (мінімальна ширина відступів від стін з неспалимих матеріалів 7 см);
- між стелею зі спалимих чи напівспалимих матеріалів і верхом печі відступи мають бути шириною 35-45 см;
- конструкції зі спалимих чи напівспалимих матеріалів, які примикають до печей і димарів, повинні мати оброблення з

неспалимих матеріалів шириною не менше 38 см і товщиною не менше товщини конструкції, що примикає (в разі ізоляції з боку конструкції зі спалимих матеріалів укладається шар азбесту чи два шари повсті, просоченої глиняним розчином, ширина укладки може сягати до 25 см).

Виявлені при огляді печей порушення протипожежних вимог усувають негайно.

Старі кімнатні печі і кухонні плити при перекладці замінюють більш сучасними конструкціями.

Димоходи і грубні димарі очищують від сажі перед початком опалювального сезону, а протягом сезону не рідше одного разу на 3 місяці.

Необхідно вчасно виконувати такий ремонт:

- ✓ відновлення зруйнованих димових каналів з частковим розбиранням і перекладкою печей;
- ✓ заміну перегорілої кладки стінок печей, а стінок паливника – кладкою з вогнетривкої чи добірної червоної цегли;
- ✓ зміцнення чи заміну прогорілих колосників і непридатних грубних приладів (топкових і піддувальних дверей, засувок, в'юшок, прочисних дверцят, ґрат);
- ✓ заміну непридатних топкових листів новими розміром не менше 50х70 см;
- ✓ промазку тріщин у кладці та місцях закладення приладів;
- ✓ перекладку та оштукатурювання протипожежних перегородок і димових труб зі зміцненням парасолів, колосників тощо.

Не допускається:

- користуватися печами і плитами, які мають наскрізні тріщини, несправні дверцята;
- сушити і тримати дрова, вугілля та інше паливо на грубках і кухонних плитах, а також біля топок печей;
- користуватися для розпалювання легкозаймистими рідинами (гасом, бензином);
- топити печі дровами більше 3 год (за винятком печей тривалого горіння);
- закривати засувки в печах до повного згоряння палива;
- залишати без нагляду печі та плити під час топки;
- користуватися тимчасовими печами без належного дозволу;
- використовувати як димоходи вентиляційні канали;

- кріпити до димарів радіо- і телеантени;
- влаштовувати в горищних приміщеннях горизонтальні лежаки та інші отвори біля димаря.

Спеціальні заходи щодо утримання житлових будинків

Під час утримання дерев'яних конструкцій особлива увага звертається на ознаки, що свідчать про ураження деревини чи на наявність сприятливих умов для цього (вологість деревини, вологість повітря в приміщеннях, червоточини тощо).

У процесі експлуатації проводяться профілактичні заходи щодо попередження ураження деревини, пошкодження вогнезахисних покриттів (штукатурки, спеціальних фарб, лаків, обмазок тощо) будівельних конструкцій, горючих оздоблювальних і теплоізоляційних матеріалів, повітроводів, металевих опор та перегородок повинні негайно усуватись.

У разі виявлення ознак ураження деревини необхідноретельно обстежувати дерев'яні елементи з лабораторним випробуванням зразків, установити вид будинкового шкідника і ступінь ураження.

За наявності скарг мешканців на шуми, що проникають у квартиру через огорожувальні конструкції, вимірюють рівень шуму та перевіряють відповідність звукоізолювальних огорожувальних конструкцій вимогам діючих нормативів.

Знижують рівень шуму в приміщеннях, коригуючи безпосередньо джерела шуму. Для цього механізми регулюють, під устаткування встановлюють амортизатори і спеціальні звукоізолювальні опори, застосовують звукоізолювальні шари, прокладки та ін. Якщо рівень шуму не знижується до нормативного, джерела шуму виносять в окремі приміщення, ізольовані від звукопровідних конструкцій будинку.

Недостатню звукоізоляцію огорожувальних конструкцій від ударних і повітряних шумів необхідно підвищувати до необхідних норм за проектом.

Протипожежна профілактика житлових будинків та прибудинкової території включає такі заходи:

- ремонт та чищення димоходів і газоходів;
- ремонт електричних мереж і устаткування;
- забезпечення вільних проходів на сходових клітках, коридорах, пожежних переходах;

- розміщення протипожежного інвентарю, передбаченого інструкцією чи розпорядженням органів пожежного нагляду;
- забезпечення чистоти і освітлення протипожежного інвентарю.

7.5. Технічне обслуговування і ремонт інженерного обладнання

Центральне опалення і гаряче водопостачання

Система центрального опалення жилого будинку в опалювальний сезон повинна працювати безперервно і забезпечувати нормативну температуру повітря у всіх приміщеннях при мінімальній витраті палива.

Для обслуговування системи опалення необхідно знати і виконувати: чинні нормативно-правові акти з питань, що стосуються опалення жилих будинків; державні будівельні норми.

Для забезпечення безперервної роботи системи опалення робітнику, що обслуговує системи, необхідно знати і виконувати таке:

- ✓ знати систему опалення за кресленнями і в натурі (в разі відсутності креслень керівництвом організації, що веде технічну експлуатацію системи опалення, повинне забезпечити одержання чи складання виконавчих креслень);

- ✓ ознайомити мешканців будинку з правилами користування квартирними нагрівальними приладами, а також з заходами, прийнятими під час аварій у системі, і стежити за виконанням правил та заходів;

- ✓ регулярно стежити за записами в змінному журналі, що фіксує стан опалення котлів і котлового устаткування, а також витрати палива;

- ✓ вчасно усувати виявлені несправності та відхилення в роботі системи тепlopостачання; не допускати перевитрати палива і домагатися його економії.

У приміщенні котельні чи теплового вузла на стіні чи в зручному для користування місці повинні бути вивішені:

- схеми систем опалення будинків з нумерацією стояків, запірно-регулювальної арматури, повітрозбірників. У схемах повинно бути зазначено, як користуватися цією арматурою при наповненні, підживленні та спорожнюванні системи;

- графік температури гарячої та зворотної води в залежності від температури зовнішнього повітря;
- добовий графік витрати палива в залежності від температури зовнішнього повітря;
- графік роботи обслуговуючого персоналу;
- номери телефонів та адреси аварійних служб, що обслуговують обладнання та енергопостачання котельні чи теплову станцію, швидкої медичної допомоги, пожежної охорони;
- правила внутрішнього розпорядку в котельні чи тепловому вузлі.

Скарги і зауваження на несправності та недоліки в роботі системи опалення (недогрів, перегрів, шум від роботи устаткування тощо) заносять у спеціальний журнал, у якому повинна бути інформація щодо їх усунення. Виконання робіт з усунення скарг щотижня перевіряє інженер організації, що здійснює експлуатацію систем тепlopостачання.

До закінчення опалювального сезону складають опис несправностей системи опалення, які підлягають усуненню в неопалювальний сезон. Опис необхідно вести регулярно, тому що він є основою для складання переліків ремонтних робіт, профілактики і підготовки систем до наступного опалювального сезону.

Для підготовки опалювальної системи до ремонту чи пуску в експлуатацію виконують такі роботи:

- за необхідності ретельно промивають систему опалення (дуже забруднені системи рекомендується промивати із застосуванням стисненого повітря);
- очищають приміщення котельні і складу палива від сміття, шлаку і сторонніх предметів;
- очищають поверхні нагрівання котлів, димоходи, колосникові ґрати, зольники, борови і димар від золи і сажі;
- знімають і забезпечують збереження ременів передач від двигунів;
- очищають від бруду і змащують ходові частини двигунів насосів і вентиляторів;
- заповнюють систему чистою водою з температурою 80-85⁰С;
- випускають повітря із системи і закривають засувки;

– знімають термометри і манометри, засоби обліку тарегулювання споживання води і теплової енергії, повіряють та забезпечують їх збереження;

– закривають шибери, лази і дверцята топков.

Перед початком опалювального сезону перевіряються:

✓ справність світлової і силової електропроводок у котельні і тепловому пункті, арматури, засобів обліку та регулювання споживання води і теплової енергії, пускової апаратури і світильників перед кожним котлом, у проходах між котлами, у машинному відділенні, перед усіма контрольно-вимірювальними приладами та в складі палива;

✓ наявність і стан низьковольтних (до 12 В) переносних електричних ламп на гнучкому шнурі, газових ліхтарів типу "кажан" чи переносних світильників, що працюють від акумуляторів;

✓ наявність протипожежного устаткування та аптечок, написів про заборону входу в котельню чи тепловий пункт стороннім особам, ваг чи мірної тари для зважування палива, що витрачається за зміну, а також термометрів, установлених поблизу котельні на північному боці будинку на висоті 2,5 м від поверхні землі;

✓ справність дверних запорів у приміщеннях котелень і теплових пунктів, де немає постійних чергових.

Під час технічної експлуатації системи опалення необхідно:

➤ регулярно проводити профілактичні огляди і поточний ремонт системи;

➤ готувати документацію для своєчасного проведення капітального ремонту і вчасно його проводити.

Електричне освітлення в приміщеннях, де проводять профілактичні огляди і ремонт систем опалення, повинне перебувати в справному стані. Вимикачі освітлення розміщують при вході.

Спуск води із системи центрального опалення в період опалювального сезону допускається при аварії, якщо вимикання окремих відгалужень не забезпечує можливості її ліквідації, а також якщо температура води в зворотній магістралі знижується до 5⁰ С при температурі зовнішнього повітря нижче 0⁰ С.

На засувках колекторів гарячої і зворотної магістралей повинні бути таблички з написами, що пояснюють, до якої системи і до якої магістралі ці засувки належать. У місцях приєднання стояків до магістралей на кожному стояку повинна бути встановлена табличка з його проектним номером (для систем з нижнім розведенням у підвалі, для систем з верхнім розведенням – у підвалі і на горищі).

За відсутності автоматичних повітровідводів повітря в системах з верхнім розведенням випускають через повітрозбірник (не рідше одного разу в 2 тижні). Роботу автоматичних повітровідводів перевіряють щомісяця. У системах з нижнім розведенням випуск повітря нагрівальних приладів верхніх поверхів здійснюється припуску системи. Протягом опалювального сезону контролюють наявність повітря в приладах верхніх поверхів.

Системи гарячого водопостачання житлового будинку повинні забезпечувати безперебійне подання гарячої води розрахункової температури з мінімальними витратами тепла.

Під час обслуговування системи гарячого водопостачання необхідно:

- знати систему гарячого водопостачання за кресленнями і в натурі (за відсутності креслень керівництву організації необхідно їх одержати чи скласти);
- ознайомити мешканців будинку з заходами щодо забезпечення безперебійної роботи системи, а також заходами, застосовуваними при аваріях, і стежити за виконанням цих правил і заходів;
- своєчасно та якісно усувати несправності системи .

Для поліпшення гідравлічного режиму систем забезпечення необхідної витрати гарячої води у водорозбірних приладах встановлюється металева діафрагма з центральним отвором залежно від типу приладів і гарантійного тиску на введенні.

На трубопроводах до окремих груп санітарних приладів і на підводках до газових водонагрівачів установлювати діафрагми забороняється.

Під час ремонту трубопроводів системи гарячого водопостачання дозволяється застосовувати тільки оцинковані труби (категорично забороняється застосовувати чорні газові), з'єднувати труби тільки на різі.

Після завершення ремонтних робіт інженерних мереж необхідно привести у належний стан зіпсований благоустрій території або будинку.

Водопровід і каналізація

Водопровідно-каналізаційна система житлового будинку повинна забезпечувати можливість безперебійного подання води до всіх санітарних приладів квартир, інших водорозбірних пристроїв, відводити використану воду в міську каналізаційну систему.

Розвідні каналізаційні стояки водопровідно-каналізаційної мережі магістральних трубопроводів повинні бути прокладені строго вертикально, без переломів у розтрубах, а системи в цілому мають бути герметичними.

Причинами, що погіршують роботу системи, є:

- порушення правил експлуатації житовлих приміщень і водопровідно-каналізаційних систем;
- несправність запірно-регулювальної арматури;
- незадовільне утеплення водопровідних і каналізаційних труб у неопалюваних приміщеннях;
- неякісний монтаж санітарно-технічних кабін чи осадові деформації частин будинку;
- несвоєчасне усунення протікання, випадкових засмічень, а також несвоєчасне проведення профілактичних робіт (оглядів, прочищень).

Під час обслуговування системи водопроводу і каналізації необхідно:

- знати експлуатовану систему за кресленнями і в натурі (у разі відсутності креслень необхідно їх одержати чи скласти);
- регулярно проводити огляд санітарно-технічного устаткування, водопровідно-каналізаційних систем та будинкових засобів обліку та регулювання води на них, контролюючи промерзання трубопроводів, витік води та ін.;
- здійснювати не рідше одного разу на рік профілактичне обслуговування запірної арматури (з прогонкою вентилів кранів),
- прочищення дворової та не рідше двох разів у рік – будинкової каналізаційної мережі;
- оглядати колодязі дворової мережі, кришки яких необхідно очищати від землі, сміття чи снігу;

– вчасно виконувати роботи з ремонту внутрішньо-будинкових водопровідно-каналізаційних систем за заявками мешканців;

– при необхідності замінити прокладки водопровідних кранів та ремонтувати зливні бачки;

– усувати засмічення в системі;

– утеплювати трубопровід, що проходить у відкритих і охолоджених місцях;

– тримати в порядку поливальні пристрої.

Після завершення ремонтних робіт необхідно привести у належний стан зіпсований благоустрій території та/або будинку.

За наявності місцевих насосних установок для підвищення тиску необхідно:

✓ систематично стежити за її справним станом та роботою;

✓ включати і зупиняти електродвигун водопідкачки в суворо встановлений термін;

✓ регулярно змазувати підшипники електродвигуна і насоса;

✓ виконувати заміну сальників насосів;

✓ перетягати і зміщувати ремені;

✓ проводити дрібний ремонт всієї установки;

✓ утримувати в справності регулювальну апаратуру і контрольні пристрої.

Ліфти

Під час обслуговування ліфтів необхідно дотримуватися вимог нормативно-технічних актів. У житлових будинках ліфти використовують для обслуговування пасажирів та для перевезення майна мешканців багатоповерхових будинків вантажними ліфтами.

Організація, що здійснює утримання ліфтів, зобов'язана забезпечити обслуговуючий персонал такими документами і стежити за їх правильним заповненням:

✓ ліфтерів, ліфтерів-обхідників і диспетчерів – журналом приймання-здавання чергування, де відзначаються аварії ліфтів;

✓ електромеханіків – журналом технічного огляду з записом кожного огляду, а також виробничими інструкціями та інструкціями з техніки безпеки.

Утримання і ремонт ліфтів здійснює виконавець послуг або за договором – спеціалізована організація. Виконавець послуг

має право самостійно утримувати та ремонтувати ліфти за умови наявності відповідних дозволів.

Відповідальність за справний стан і безпечну експлуатацію ліфтів покладається на його власника. Ліфт щодня оглядає електромеханік-монтер з ліфтів, ліфтер чи диспетчер. При обслуговуванні ліфтів необхідно суворо виконувати правила техніки безпеки.

Під час експлуатації ліфтів необхідно:

- утримувати двері машинних і блокових приміщень ліфтів надійно замкненими; ключі від цих приміщень повинні зберігатися у ліфтерів чи інших працівників організації;
- не допускати зберігання сторонніх предметів або матеріалів у блоковому приміщенні;
- забезпечувати постійну температуру повітря в машинному і блоковому приміщеннях не нижче 5⁰ С;
- уживати заходів щодо усунення причин, що спричиняють появу вологи чи рідини в машинному і блоковому приміщеннях чи приямку шахти ліфта;
- забезпечувати освітленість майданчиків перед кожними дверима ліфта протягом доби.

Не допускається:

- ✓ виконувати пуск ліфта шляхом безпосереднього впливу на апарати, що подають напругу на електродвигун;
- ✓ виводити з ладу запобіжні і блокувальні пристрої ліфта;
- ✓ підключати до ланцюга управління ліфтом електричний інструмент, лампи освітлення та інші електричні прилади, крім вимірювальних, користуватися переносними лампами напругою більше 36 В.

У разі виявлення несправності запобіжних пристроїв, сигналізації, освітлення тощо, загрозових безпечному користуванню, ліфт повинен бути зупинений і може бути пущений тільки після усунення пошкодження з дозволу спеціалізованої організації.

Для груп ліфтів рекомендується застосовувати диспетчерське управління, що знижує вартість експлуатації і поліпшує нагляд за ліфтами.

Робота диспетчеризованих ліфтів допускається за умови постійної присутності диспетчера біля пульта. Приміщення для диспетчерського пульта повинно міститися в центрі групи

ліфтів, що обслуговуються. За необхідності відходу диспетчера від пульта його замінює ліфтер-обхідник.

Ліфти самообслуговування, обладнані диспетчерським управлінням, повинні працювати цілодобово незалежно від поверховості будинку. Системи протипожежного захисту повинні відповідати державним будівельним нормам.

Контрольні запитання

1. Що саме визначають правила утримання житлових будинків та прибудинкових територій?
2. Які роботи виконують для підготовки опалювальної системи до пуску в експлуатацію?
3. Що перевіряють перед початком опалювального сезону?
4. Які заходи включає протипожежна профілактика житлових будинків та прибудинкової території?
5. Який ремонт необхідно вчасно виконувати під час експлуатації печей?
6. Вимоги до утримання покрівлі в зимовий період.
7. Вимоги до технічного обслуговування і ремонту будівельних конструкцій.
8. Що необхідно забезпечувати під час експлуатації ліфтів?
9. На кого покладається забезпечення пожежної безпеки в житлових будинках?
10. Які причини погіршують роботу водопровідно-каналізаційних систем?

РОЗДІЛ 8

Загальні вимоги правил пожежної безпеки

8.1. Організаційні заходи із забезпечення пожежної безпеки

Правила пожежної безпеки в Україні [36] встановлюють загальні вимоги з пожежної безпеки до будівель, споруд різного призначення та прилеглих до них територій, іншого нерухомого майна, обладнання, устаткування, що експлуатуються, будівельних майданчиків, а також під час проведення робіт з будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, технічного переоснащення будівель та споруд (далі – об'єкт).

Вимоги цих Правил не поширюються на підземні споруди промислового призначення; метрополітени (крім об'єктів комерційного, торговельного та соціально-побутового призначення); тунелі; об'єкти виробництва, зберігання та утилізації вибухових і радіоактивних речовин й засобів підривань; морські та річкові споруди, що знаходяться на плаву; нафто-, газо-, продуктопроводи; лісові масиви.

Правила є обов'язковими для виконання суб'єктами господарювання, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування (далі – підприємства), громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах.

Пожежна безпека повинна забезпечуватися шляхом проведення організаційних заходів та технічних засобів, спрямованих на запобігання пожежам, забезпечення безпеки людей, зниження можливих майнових втрат і зменшення негативних екологічних наслідків у разі їх виникнення, створення умов для успішного гасіння пожеж.

У разі передачі в оренду цілісного майнового комплексу або окремих його частин, приміщень, інших об'єктів за домовленістю сторін цивільно-правового договору визначаються права та обов'язки орендаря та орендодавця щодо забезпечення пожежної безпеки та відповідальності за порушення вимог пожежної безпеки на об'єкті оренди.

Організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки

Діяльність із забезпечення пожежної безпеки є складовою виробничої та іншої діяльності посадових осіб і працівників підприємств та об'єктів.

Керівник підприємства повинен визначити обов'язки посадових осіб щодо забезпечення пожежної безпеки, призначити відповідальних за пожежну безпеку окремих будівель, споруд, приміщень, діляниць, технологічного та інженерного устаткування, а також за утримання й експлуатацію засобів протипожежного захисту.

Обов'язки щодо забезпечення пожежної безпеки, утримання та експлуатації засобів протипожежного захисту передбачаються у посадових інструкціях, обов'язках, положеннях про підрозділ.

На кожному об'єкті відповідним документом (наказом, інструкцією тощо) повинен бути встановлений протипожежний режим, який включає:

- порядок утримання шляхів евакуації;
- визначення спеціальних місць для куріння;
- порядок застосування відкритого вогню;
- порядок використання побутових нагрівальних приладів;
- порядок проведення тимчасових пожежонебезпечних робіт;
- правила проїзду та стоянки транспортних засобів;
- місця для зберігання і допустиму кількість сировини, напівфабрикатів та готової продукції, що можуть одночасно знаходитися у приміщеннях і на території;
- порядок прибирання горючого пилу й відходів, зберігання промасленого спецодягу та ганчір'я, очищення елементів вентиляційних систем від горючих відкладень;
- порядок відключення від мережі електроживлення обладнання та вентиляційних систем у разі пожежі;
- порядок огляду й зачинення приміщень після закінчення роботи;
- порядок проходження посадовими особами навчання й перевірки знань з питань пожежної безпеки, а також проведення з працівниками протипожежних інструктажів та занять з пожежно-технічного мінімуму з призначенням відповідальних за їх проведення;
- порядок організації експлуатації і обслуговування наявних засобів протипожежного захисту;

- порядок проведення планово-запобіжних ремонтів та оглядів електроустановок, опалювального, вентиляційного, технологічного та іншого інженерного обладнання;

- порядок збирання членів пожежно-рятувального підрозділу добровільної пожежної охорони та посадових осіб, відповідальних за пожежну безпеку, у разі виникнення пожежі, виклику вночі, у вихідні й святкові дні;

- порядок дій у разі виникнення пожежі: порядок і способи оповіщення людей, виклику пожежно-рятувальних підрозділів, зупинки технологічного устаткування, вимкнення ліфтів, підйомників, вентиляційних установок, електроспоживачів, застосування засобів пожежогасіння; послідовність евакуації людей та матеріальних цінностей з урахуванням дотримання техніки безпеки.

Працівники об'єкта мають бути ознайомлені з цими вимогами на інструктажах під час проходження пожежно-технічного мінімуму.

Для кожного приміщення об'єкта мають бути розроблені та затверджені керівником об'єкта інструкції про заходи пожежної безпеки.

У цих інструкціях повинні вказуватися:

- категорія приміщення з вибухопожежної та пожежної небезпеки (для виробничих, складських приміщень та лабораторій);
- вимоги щодо утримання евакуаційних шляхів та виходів;
- спеціальні місця для куріння та вимоги до них;
- порядок утримання приміщень, робочих місць;
- порядок зберігання та застосування ЛЗР, ГР, пожежовибухонебезпечних речовин і матеріалів;
- порядок прибирання робочих місць, збирання, зберігання та видалення горючих відходів, промасленого ганчір'я;
- порядок утримання та зберігання спецодягу;
- місця, порядок та норми одночасного зберігання в приміщенні сировини, напівфабрикатів та готової продукції;
- порядок проведення зварювальних та інших вогневих робіт;
- порядок огляду, вимкнення електроустановок, приведення в пожежобезпечний стан приміщень та робочих місць, закриття приміщень після закінчення роботи;

- заходи пожежної безпеки при роботі на технологічних установках та апаратах, які мають підвищену пожежну небезпеку;
- граничні показання контрольно-вимірювальних приладів, відхилення від яких можуть викликати пожежу або вибух;
- обов'язки та дії працівників у разі виникнення пожежі.

Інструкції мають вивчатися під час проведення протипожежних інструктажів, проходження навчання за програмою пожежно-технічного мінімуму, а також в системі виробничого навчання і вивішуватися на видимих місцях.

На об'єктах з постійним або тимчасовим перебуванням на них 100 і більше осіб або таких, що мають хоча б одне окреме приміщення із одночасним перебуванням 50 і більше осіб (далі – об'єкти з масовим перебуванням людей), у будинках та спорудах (крім житлових будинків), котрі мають два поверхи і більше, у разі одночасного перебування на поверсі більше 25 осіб, а для одноповерхових – більше 50 осіб, мають бути розроблені і вивішені на видимих місцях плани (схеми) евакуації людей на випадок пожежі.

У разі зміни планування або функціонального призначення будинків (приміщень, споруд), технології виробництва, штатного розкладу персоналу плани евакуації та інструкції повинні бути відкориговані.

У приміщеннях на видимих місцях біля телефонів слід вивішувати таблички із зазначенням номера телефону для виклику пожежно-рятувальних підрозділів.

Територія об'єкта, а також будинки, споруди, приміщення мають бути забезпечені відповідними знаками безпеки.

Для працівників охорони (сторожів, вахтерів, вартових) повинно бути розроблено інструкцію, в якій необхідно визначити їхні обов'язки щодо контролю за додержанням протипожежного режиму, огляду території і приміщень, порядок дій в разі виявлення пожежі, спрацювання систем протипожежного захисту, а також указати, хто з посадових осіб об'єкта має бути викликаний у нічний час у разі пожежі.

Працівники охорони повинні мати список посадових осіб об'єкта із зазначенням їх місць проживання, службових, домашніх (мобільних) телефонів.

Працівники об'єкта зобов'язані дотримуватися встановленого протипожежного режиму, виконувати вимоги цих Правил та інших нормативно-правових актів з питань пожежної безпеки.

Повноваження у сфері пожежної безпеки асоціацій, корпорацій, концернів, інших господарських об'єднань визначаються їхніми статутами або договорами між суб'єктами господарювання, що утворили об'єднання. Для виконання делегованих об'єднанню функцій у його апараті створюється служба пожежної безпеки.

Усі працівники при прийнятті на роботу на робочому місці повинні проходити інструктажі з питань пожежної безпеки (далі - протипожежні інструктажі).

Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, повинні попередньо (до початку самостійного виконання роботи) пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум).

Приступати до роботи особам, які не пройшли навчання, протипожежного інструктажу і перевірки знань з питань пожежної безпеки, забороняється.

8.2. Загальні вимоги пожежної безпеки

Територія об'єктів, ділянок, що межують з житловими будинками, дачними та іншими будинками, протипожежні відстані між будинками, спорудами, майданчиками для зберігання матеріалів, устаткування повинні систематично очищатися від сміття, відходів виробництва, тари, опалого листя, котрі необхідно регулярно видаляти (вивозити) у спеціально відведені місця.

На території населених пунктів та об'єктів забороняється влаштовувати звалища горючих відходів.

Автомобільні дороги, проїзди й проходи до будівель, споруд, пожежних вододжерел, підступи до зовнішніх стаціонарних пожежних драбин, пожежного інвентарю, обладнання та засобів пожежогасіння мають бути завжди вільними, утримуватися справними, взимку очищатися від снігу. Забороняється зменшувати ширину доріг та проїздів для пожежних автомобілів.

Протипожежні відстані між будинками, спорудами, відкритими майданчиками для зберігання матеріалів, устаткування забороняється захарашувати, використовувати для складування матеріалів, устаткування, стоянок транспорту, будівництва та встановлення тимчасових будинків і споруд, у тому числі мобільних (інвентарних) будівель, індивідуальних гаражів.

Про закриття ділянок доріг або проїздів для ремонту або з інших причин, які унеможливають (перешкоджають) проїзд, необхідно негайно повідомити пожежно-рятувальні підрозділи. На період закриття доріг у відповідних місцях мають бути встановлені покажчики напрямку об'їзду або влаштовані переїзди через ділянки, що ремонтуються.

Автомобільні дороги та проїзди для пожежних машин повинні мати дорожнє покриття, придатне для їх проїзду. Влаштовуючи проїзди для пожежних автомобілів до будівель, споруд та вододжерел ґрунтовою дорогою, її треба укріплювати шлаком, гравієм або іншими матеріалами для забезпечення можливості під'їзду будь-якої пори року.

На території об'єкта повинно бути забезпечено освітлення зовнішніх пожежних драбин, протипожежного обладнання, входів до будинків та споруд.

На території сільських населених пунктів, котеджних містечок, дачних і садових товариств у місцях, які визначаються органами місцевого самоврядування, повинні бути встановлені пристрої для подавання звукових сигналів з метою оповіщення людей на випадок пожежі і має бути запас води для пожежогасіння

Територія навколо населених пунктів, котеджних містечок, дачних і садових товариств, об'єктів, розміщених у лісових масивах, повинна утримуватися так, щоб виключалася можливість перекидання лісових, торфових пожеж на будинки та споруди, а у разі виникнення пожежі на об'єктах – поширення вогню на лісові масиви (влаштування захисних протипожежних смуг, прибирання в літній період сухої рослинності, вітролому).

На прилеглий території до житлових будинків, котеджних містечок, дачних і садових товариств, об'єктів, стоянок транспорту забороняється залишати на відкритих майданчиках та дворах ємності з ЛЗР і ГР, балони зі стисненим та зрідженим

газом, ацетиленові генератори із залишками невідпрацьованого карбїду кальцію або карбїдного мулу, а також зберігати балони з-під газів, ємності, не очищені від решток ЛЗР та ГР.

Тимчасові споруди торговельного, побутового, соціально-культурного чи іншого призначення для здійснення підприємницької діяльності, крім тих, що розміщуються на території ринків, відповідно до затвердженого плану-схеми повинні розміщуватися на відстані не менше 10 м від інших будівель та споруд, крім випадків, коли згідно з будівельними нормами потрібна більша протипожежна відстань або коли їх можна встановлювати біля зовнішніх стін без отворів, які відповідають вимогам будівельних норм до протипожежних стін.

Будівлі мобільні (інвентарні) допускається розміщувати групами, але не більше 10 у групі і загальною площею не більше 800 м². Відстань між групами цих будівель повинна становити не менше 15 м.

На території об'єкта площею понад 3 га на в'їздах (виїздах) повинні бути встановлені схеми території, в яких слід вказувати розміщення будівель, водойм, гідрантів, пірсів та градирень, під'їздів пожежних автомобілів до них.

Забороняється стоянка транспорту у наскрізних проїздах будівель, на відстані менше 10 м від в'їзних воріт на територію об'єктів, менше 5 м від пожежних гідрантів, забірних пристроїв вододжерел, пожежного обладнання та інвентарю, на поворотних майданчиках тупикових проїздів. У зазначених місцях встановлюються (вивішуються) відповідні заборонні знаки.

На майданчиках та проходах, які використовуються для евакуації людей, з трибун відкритих спортивних споруд, біля входів і виходів з будинків спортивних споруд з місцями для глядачів, театрів, клубів, кіноконцертних залів забороняється влаштовувати виступи, перешкоди, які заважають руху людей. Також забороняється зниження їх розрахункової ширини, збільшення ухилів, установа на них тимчасових споруд.

Розводити багаття, користуватися відкритим вогнем на відстані менше 30 м від будівель та споруд, викидати незагашене вугілля забороняється. В окремих випадках для приготування їжі на відкритому вогні дозволяється зменшувати

ці відстані до 5 м за умови наявності спеціально обладнаного вогнища та вигородження місця застосування відкритого вогню негорючими конструкціями (екранами) на максимальну висоту можливого полум'я.

Керівник об'єкта та/або підприємства своїм розпорядчим документом визначає спеціальні місця для куріння, які необхідно позначити відповідним знаком або написом, і місця, де встановлюють урну або попільницю з негорючих матеріалів. Куріння за межами спеціально відведених місць забороняється.

Місця для розведення багать треба утримувати очищеними до верхнього шару ґрунту, облямовувати смугою очищеного ґрунту не менше 2,5 м завширшки і розмішувати на відстані не менше 30 м від будинків та споруд, 25 м – до стоянок автотранспорту, 50 м – до хвойного та 25 м – до листяного лісового масиву.

З метою обмеження розповсюдження вогню під час виникнення пожежі у наметовому таборі намети слід установлювати в 1-2 ряди з відстанню між ними та рядами не менше 2,5 м. Площа, яку займає одна група наметів, не повинна перевищувати 1000 м² при відстані між групами не менше 15 м.

8.3. Вимоги правил пожежної безпеки до будівель, споруд та інженерного обладнання

Усі будинки, приміщення і споруди повинні своєчасно очищатися від горючого сміття та відходів виробництва. Терміни очищення встановлюються технологічними регламентами або інструкціями, що затверджуються керівником об'єкта або підприємства.

Противопожежні двері, ворота, вікна, люки, клапани, зависи (екрани) у протипожежних перешкодах повинні утримуватись у справному стані. Не допускається встановлювати будь-які пристрої, що перешкоджають нормальному зачиненню протипожежних дверей.

Клас вогнестійкості проходок електричних кабелів та інженерного обладнання будинків через огорожувальні конструкції з нормованою межею вогнестійкості або через протипожежні перешкоди має бути не меншим, ніж нормована межа вогнестійкості цієї огорожувальної конструкції або протипожежної перешкоди за ознаками Е (показник втрати

цілісності) та І (показник втрати теплоізолювальної спроможності).

У місцях проходок трубопроводів через протипожежні перешкоди трубопроводи та їхню ізоляцію слід виконувати з негорючих матеріалів.

Дерев'яні конструкції в будинках усіх ступенів вогнестійкості, крім V, повинні піддаватися вогнезахисній обробці, за винятком вікон, дверей, воріт, підлоги, стелажів.

Не менше одного разу на рік комісією господарчого органу здійснюється перевірка стану вогнезахисного покриття (просочення), за результатами якої складається акт перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочення).

У разі виявлення пошкоджень вогнезахисного покриття (просочення) господарчий орган повинен ужити заходів щодо його відновлення (ремонту або заміни). Ремонт вогнезахисного покриття (просочення) здійснюється в порядку, визначеному Регламентом та проектом проведення робіт.

Для всіх будівель і приміщень виробничого, складського призначення повинні бути визначені категорія щодо вибухопожежної та пожежної небезпеки «Норми визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою», у тому числі для зовнішніх виробничих і складських дільниць, які необхідно позначати на входних дверях до приміщення, а також у межах зон усередині приміщень та ззовні.

Категорії за вибухопожежною та пожежною небезпекою визначаються керівниками (технологами) об'єктів, або проектувальними організаціями, або спеціалізованими науково-дослідними закладами.

Зберігати горючі гази, ЛЗР і ГР, вибухові речовини, балони з газами та інші речовини і матеріали, що мають підвищену вибухопожежну небезпеку, потрібно у приміщеннях, розташованих біля зовнішніх стін верхніх поверхів.

У підвальних та цокольних поверхах, а також в інших господарських приміщеннях, якщо вхід до них не ізольований від загальних евакуаційних сходових кліток, не допускається влаштовувати:

1) вибухопожежонебезпечні приміщення категорій А і Б, зберігання та застосування ЛЗР і ГР, вибухових речовин,

балонів з газами, карбїду кальцію та інших речовин і матеріалів, що мають підвищену вибухопожежну небезпеку;

2) склади горючих матеріалів, майстерні, де використовуються горючі матеріали (за винятком індивідуальних житлових та дачних будинків).

Забороняється використовувати горища, технічні поверхи й приміщення (у тому числі вентиляційні камери, електрощитові) під виробничі дільниці та захарашувати їх сторонніми предметами.

Двері горищ, технічних поверхів, вентиляційних камер, електрощитових, підвалів повинні утримуватися зачиненими. На дверях слід вказувати місце зберігання ключів. Вікна горищ, технічних поверхів, підвалів повинні бути засклені.

Прямки віконних прорізів підвальних і цокольних поверхів треба регулярно очищати від горючих матеріалів. Не допускається їх захарашувати або закладати віконні прорізи.

У будинках житлового, громадського, адміністративного та побутового призначення забороняється розміщувати магазини та склади ЛЗР, ГР, вогнебезпечних (горючих) речовин і матеріалів, балонів з газом, майстерні та інші приміщення з категоріями за вибухопожежною небезпекою А і Б.

У разі необхідності встановлення на вікнах приміщень, де перебувають люди, ґрат останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені (зняті).

Установлювати глухі ґрати дозволяється у квартирах, банках, касах, складах, коморах, кімнатах для зберігання зброї і боєприпасів, а також на інших об'єктах, розрахованих на одночасне перебування до 50 осіб (крім навчальних закладів), та в інших випадках, передбачених нормами і правилами, затвердженими в установленому порядку.

У приміщеннях громадського призначення (крім приміщень, розташованих у будинках V ступеня вогнестійкості), в яких можливе перебування 50 та більше осіб, опорядження (облицювання) стін та стель забороняється з матеріалів з вищою пожежною небезпекою, ніж:

✓ Г2, В2, Д2, Т2 – для приміщень, у яких можливе перебування до 1500 осіб;

✓ Г1, В1, Д1, Т2 – для приміщень, у яких можливе перебування 1500 та більше осіб.

У будинках, приміщеннях, спорудах забороняється:

- прибирати приміщення і прати одяг із застосуванням бензину, газу та інших ЛЗР та ГР, а також відігрівати замерзлі труби із застосуванням відкритого вогню;

- розкидати й залишати неприбраними промаслені обтиральні матеріали. Їх необхідно прибирати в металеві ящики, щільно закривати кришками і після закінчення роботи видаляти з приміщення у спеціально відведені за межами будівель місця, забезпечені негорючими збірниками з кришками, які щільно закриваються;

- зберігати у житлових, громадських, адміністративних, побутових приміщеннях ЛЗР та ГР, а також використану тару з-під них.

Під час організації і проведення масових заходів (концерти, спортивні змагання, вечірки, святкові зібрання, ярмарки, презентації, розпродажі, виставки, ділові зустрічі, прийоми, фуршети, весілля, банкети, ювілеї, інші подібні заходи) слід дотримуватись таких вимог:

- за кількості людей понад 50 осіб використовувати приміщення, забезпечені не менше ніж двома евакуаційними виходами, що не мають на вікнах глухих ґрат. Для будівель з перекриттями з горючих матеріалів такі заходи можуть проводитись у приміщеннях не вище другого поверху;

- особи, яким доручено проведення таких заходів, перед їх початком зобов'язані оглянути приміщення, переконатися в забезпеченості нормованою кількістю первинних засобів пожежогасіння, справності засобів зв'язку, систем протипожежного захисту;

- необхідно організувати чергування на сцені та у приміщеннях залів членів добровільної пожежної охорони або відповідальних за пожежну безпеку.

При проведенні таких заходів забороняються заповнення приміщень людьми понад установлену норму, зменшення ширини проходів між рядами, установка в проходах додаткових посадкових місць, повне відключення під час спектаклів або вистав світла, проведення вогневих, фарбувальних та інших пожежо- і вибухонебезпечних робіт, використання свічок,

бенгальських вогнів, відкритого вогню, феєрверків, а також включення в програму (сценарій) номерів (вистав) з використанням вогневих ефектів і куріння.

Під час проведення новорічних та різдвяних свят:

- ялинку встановлювати лише на стійкій основі;
- за відсутності в приміщенні електричного освітлення або його відключення святкування новорічної ялинки проводити лише протягом світлового дня;
- ялинку не слід встановлювати в проходах, біля виходів, на шляхах евакуації;
- гірлянди та інші прикраси промислового виробництва, які підключаються до електромережі, застосовувати лише за наявності паспорта або сертифіката відповідності;
- підключення гірлянд до мережі виконувати тільки за допомогою штепсельних з'єднань;
- у разі виявлення несправності в ілюмінації необхідно терміново її вимкнути;
- забороняється застосовувати для прикрашання ялинки свічки.

У приміщенні, яке має один евакуаційний вихід, дозволяється одночасно розміщувати (дозволяється перебування) не більше 50 осіб.

Двері на шляхах евакуації повинні відчинятися в напрямку виходу з будівель (приміщень).

За наявності людей у приміщенні двері евакуаційних виходів можуть замикатися лише на внутрішні запори, які відмикаються зсередини без ключа.

На сходових клітках (за винятком незадимлюваних) дозволяється встановлювати прилади опалення, у тому числі на висоті 2,2 м та вище від поверхні проступів та сходових майданчиків, сміттєпроводи, поверхові сумісні електроштити, поштові скриньки та пожежні кран-комплекти за умови, що це обладнання не зменшує нормативної ширини проходу сходовими майданчиками та маршами.

Сходові клітки, внутрішні відкриті та зовнішні сходи, коридори, проходи та інші шляхи евакуації мають бути забезпечені евакуаційним освітленням.

На випадок відключення електроенергії обслуговуючий персонал будинків (крім житлових), де у вечірній та нічний час

можливе перебування людей, повинен мати електричні ліхтарі. Кількість ліхтарів визначається адміністрацією, виходячи з особливостей об'єкта, наявності чергового персоналу, кількості людей у будинку (але не менше одного ліхтаря на кожного працівника, який чергує на об'єкті у вечірній або нічний час).

Не допускається:

- улаштовувати на шляхах евакуації пороги, виступи, турнікети, двері розсувні, підйомні, такі, що обертаються, та інші пристрої, які перешкоджають вільній евакуації людей;
- захаращувати шляхи евакуації меблями, обладнанням, різними матеріалами;
- забивати, заварювати, замикати на навісні замки, болтові з'єднання та інші запори, що важко відчиняються зсередини, зовнішні евакуаційні двері будівель;
- розташовувати у тамбурах виходів, за винятком квартир та індивідуальних житлових будинків, гардероби, вішалки для одягу, сушарні, пристосовувати їх для торгівлі, а також зберігання, у тому числі тимчасового, будь-якого інвентарю та матеріалу;
- захаращувати меблями, устаткуванням та іншими предметами двері, люки на балконах і лоджіях, переходи в суміжні секції та виходи на зовнішні евакуаційні драбини, евакуаційні площадки квартир житлових будинків;
- знімати встановлені на балконах (лоджіях) драбини;
- улаштовувати у сходових клітках приміщення будь-якого призначення (кіоски), обладнання;
- улаштовувати у загальних коридорах комори і вбудовані шафи, за винятком шаф для інженерних комунікацій; зберігати в шафах (нішах) для інженерних комунікацій горючі матеріали;
- розташовувати в ліфтових холах приміщення різного призначення;
- робити засклення або закладання жалюзі і отворів повітряних зон у незадимлюваних сходових клітках;
- знімати двері вестибюлів, холів, тамбурів і сходових кліток;
- замінити скло, що не дає скалок при руйнуванні, на звичайне у дверях;
- знімати пристрої для самозачинення дверей сходових кліток, коридорів, холів, тамбурів, а також фіксувати самозакривні двері у відчиненому положенні;

- зменшувати нормативну площу фрамуг у зовнішніх стінах сходових кліток або закладати їх;
- розвішувати у сходових клітках на стінах дзеркала, стенди, панно, інші горючі матеріали.

Опалення, вентиляція і кондиціонування

Перед початком опалювального сезону теплові мережі, які розташовані у приміщеннях, котельні, теплогенераторні й калориферні установки, печі та інші опалювальні прилади мають бути перевірені й відремонтовані. Несправні опалювальні пристрої не повинні допускатися до експлуатації. Результати перевірок фіксуються у спеціальному журналі із зазначенням дати, особи, яка здійснювала перевірку, та її підпису.

Усі гарячі ділянки поверхонь обладнання і трубопроводів, що розташовані в зоні можливого потрапляння на них легкозаймистих, горючих або вибухонебезпечних речовин, необхідно покрити металевою обшивкою.

Не допускається експлуатація теплових мереж з просоченою легкозаймистими, горючими або вибухонебезпечними речовинами теплоізоляцією.

Топлення печей та котлів на підприємствах повинно проводитися призначеними особами, які пройшли протипожежний інструктаж.

Топлення печей у будинках та спорудах, за винятком житлових будинків, повинно припинятися не менше ніж за дві години до закінчення роботи, а в лікарнях та на інших об'єктах з цілодобовим перебуванням людей – за дві години до сну.

Очищення димоходів та печей від сажі потрібно проводити перед початком, а також протягом усього опалювального сезону, а саме:

- опалювальних печей періодичної дії на твердому та рідкому паливі - не рідше одного разу на три місяці;
- печей безперервної дії – не рідше одного разу на два місяці;
- кухонних плит та кип'ятильників – один раз на місяць.

На підприємствах результати очищення димоходів та печей повинні фіксуватися у відповідному журналі.

Підлога з горючих матеріалів повинна захищатися під топковими дверцятами (топковим отвором) металевим листом

розміром 0,7х0,5 м, що розташовується своїм довгим боком уздовж печі.

Відстань від печей до товарів, стелажів, шаф та іншого обладнання повинна бути не менше 0,7 м, а від топкових отворів – не менше 1,25 м.

На горищах усі димові труби і стіни, в яких проходять димові канали, повинні бути відштукатурені та побілені.

Попіл і шлак, які вигрібають з топки, необхідно заливати водою та виносити в місця, спеціально для цього відведені.

На присадибних ділянках житлових будинків, у яких використовуються опалювальні печі або інші установки, що працюють на рідкому паливі, допускається зберігання ГР у резервуарах місткістю до 2 м³.

Улаштування тимчасових печей у приміщеннях забороняється.

Як виняток, у разі необхідності дозволяється установка тимчасових металевих печей у приміщеннях гуртожитків, адміністративних, громадських та допоміжних будинках підприємств, а також у житлових та дачних будинках, на будівельних майданчиках за умови виконання інструкцій підприємств-виробників цих приладів, а також:

- підлогу з горючих матеріалів під печами необхідно ізолювати одним рядом цеглин, покладених пліском на глиняному розчині, або негорючим теплоізолювальним матеріалом завтовшки не менше 0,12 м з обшивкою зверху покрівельною сталлю;

- печі треба встановлювати на відстані не менше 1 м від конструкцій з матеріалів груп горючості Г3, Г4 та не менше 0,7 м – від конструкцій з матеріалів груп горючості Г1, Г2;

- металеві димові труби, що прокладаються під стелею або паралельно до стін та перегородок з матеріалів груп горючості Г3, Г4, повинні бути від них на відстані не менше ніж 0,7 м – без ізоляції на трубі; не менше ніж 0,25 м – з ізоляцією, яка не допускає підвищення температури на її зовнішній поверхні понад 90 °С;

- металеві димові труби допускається прокладати через перекриття з горючих матеріалів за умови влаштування перегородки з негорючих матеріалів розміром не менше 0,51 м. У разі виведення металевої димової труби через вікно (коли

відсутнє риштування) в нього треба вставляти лист покрівельного заліза, який замінює переділку, розміром не менше трьох діаметрів димової труби. Кінець труби слід виводити за стіну будинку не менше ніж на 0,7 м та закінчувати спрямованим угору патрубком заввишки не менше 0,5 м. Патрубок, який виводиться з вікна верхнього поверху, повинен підніматися вище карниза на 1 м. На патрубку треба встановлювати пристрої для відведення атмосферних опадів.

Під час експлуатації пічного опалення не допускається:

- залишати печі, які топлять, без догляду або доручати нагляд за ними малолітнім дітям;
- користуватися печами, які мають тріщини;
- розміщати паливо й інші горючі речовини і матеріали безпосередньо перед топковим отвором;
- зберігати незагашені вуглини та попіл у металевому посуді, встановленому на дерев'яній підлозі або горючій підставці;
- сушити (складати, підвішувати) на печах одяг, дрова, інші горючі предмети та матеріали;
- застосовувати для розпалювання печей ЛЗР та ГР; топити вугіллям, коксом і газом печі, не пристосовані для цієї мети;
- використовувати для топлення дрова, довжина яких перевищує розміри топливника; здійснювати топлення печей з відкритими дверцятами топливника;
- використовувати вентиляційні та газові канали як димоходи;
- прокладати димоходи (борови) опалювальних печей поверхнею горючих основ;
- здійснювати топлення печей під час проведення у приміщеннях масових заходів;
- використовувати для димових труб асбестоцементні й металеві труби, влаштовувати глиноплетені та дерев'яні димоходи.

Застосування пічного опалення у приміщеннях категорій за вибухопожежною та пожежною небезпекою А, Б, В забороняється.

У приміщеннях складів категорій А, Б і В за вибухопожежною та пожежною небезпекою, у коморах та в місцях, відведених для складування горючих матеріалів, у приміщеннях для наповнення і зберігання балонів зі

стисненими та скрапленими газами опалювальні прилади потрібно обгороджувати екранами з негорючих матеріалів, які встановлюються на відстані не менше 0,1 м від приладів опалення.

У приміщенні котельнь та інших теплогенеруючих установок підприємств і населених пунктів забороняється:

- допускати до роботи осіб, які не пройшли навчання з пожежно-технічного мінімуму та не отримали відповідних кваліфікаційних посвідчень, а також залишати без догляду працюючі котли і нагрівники;
- експлуатувати установки у разі підтікання рідкого палива або витікання газу із системи паливоподачі;
- розпалювати установки без їх попередньої продувки; подавати паливо, коли форсунки або газові пальники згасли;
- працювати при зіпсованих або відключених приладах контролю й регулювання, а також за їх відсутності;
- сушити спецодяг, взуття, інші матеріали на котлах та паропроводах.

Усі металеві повітроводи, трубопроводи, фільтри та інше обладнання витяжних установок, що транспортують горючі та вибухонебезпечні речовини, повинні бути заземлені та захищені від статичної електрики, а також мати пристрої для очищення.

Під час експлуатації вентиляційних систем забороняється:

- відключати або знімати вогнезатримувальні пристрої;
- випалювати накопичені в повітроводах, зонтах жирові відкладення та інші горючі речовини;
- закривати витяжні канали, отвори й решітки;
- залишати двері вентиляційних камер відчиненими, зберігати в камерах різні матеріали та устаткування;
- використовувати припливно-витяжні повітроводи й канали для відведення газів від приладів опалення, газових колонок, кип'ятильників та інших нагрівальних приладів;
- складувати впритул (на відстані менше 0,5 м) до повітроводів і устаткування горючі матеріали або негорючі матеріали в горючій упаковці;
- видаляти за допомогою однієї системи відсосів різні гази, пар, пил та інші речовини, котрі при змішуванні можуть викликати спалахи, горіння або вибух;

- експлуатувати переповнені циклони.

Холодильні машини слід розташовувати в приміщеннях для холодильного обладнання. Холодильні машини компресійного типу з холодоагентом при вмісті масла в будь-якій із холодильних машин 250 кг та більше не допускається розташовувати у приміщеннях виробничих, громадських, адміністративних та побутових будинків, якщо над ними або під ними є приміщення з масовим (постійним або тимчасовим) перебуванням людей.

Холодильне обладнання з аміаковмісним холодоагентом допускається застосовувати при реконструкції для холодопостачання систем кондиціонування виробничих приміщень, розташовуючи обладнання в окремих будинках, прибудовах або окремих приміщеннях одноповерхових виробничих будинків. Конденсатори та випарники допускається розташовувати на відкритих майданчиках на відстані не менше ніж 2 м від стіни будівлі.

Застосування поверхневих повітроохолоджувачів з аміаковмісним холодоагентом не допускається.

Під час експлуатації калориферів необхідно дотримуватися таких вимог:

- відстань між калориферами і конструкціями з горючих та важкогорючих матеріалів має бути не менше 1,5 м за наявності вогневого або електричного підігріву і не менше 0,1 м, коли теплоносієм є вода або пара;

- тримати постійно справними контрольно-вимірювальні прилади;

- не допускати виникнення зазорів між калориферами, а також між калориферними і будівельними конструкціями камер, а виявлені зазори зашпаровувати негорючими матеріалами;

- систематично проводити пневматичним або гідравлічним способом очищення калориферів від забруднень;

- стежити за тим, щоб транзитні канали, якими подається нагріте в калорифері повітря, не мали отворів, крім каналів, призначених для подавання повітря у приміщення.

Зовнішній простір та стіни будинків навколо кондиціонерів мають бути розчищені від гілок дерев, витких рослин та інших

предметів і конструкцій із горючих матеріалів у радіусі не менше ніж 1,5 метра.

Під час експлуатації побутових кондиціонерів забороняється:

- використовувати як опорні конструкції горючі елементи конструкцій рам замість монтажних кріплень заводського виготовлення або інших металевих конструкцій при встановленні кондиціонера у віконному отворі;
- вносити в конструкцію кондиціонерів зміни, не передбачені заводом-виробником;
- замінювати наявні триполосні штепсельні роз'єднувачі на двополосні;
- установлювати кондиціонери у внутрішніх протипожежних перегородках та стінах;
- установлювати у виробничих приміщеннях категорій А і Б.

Газове обладнання

Застосовувати вогонь для виявлення витоку газу з газопроводів, а також користуватися газовими пальниками й приладами в разі несправності їх чи несправності газопроводів та арматури забороняється.

Виявивши у приміщенні запах газу, слід негайно припинити його подавання, викликати аварійну газову службу і провітрити приміщення. До усунення несправності у приміщенні забороняється запалювати сірники, курити, застосовувати відкритий вогонь, вмикати та вимикати електроприлади.

Під час продажу ГР необхідно дотримуватися таких заходів пожежної безпеки:

- ✓ зберігати й продавати гас, інші ГР дозволяється лише у будинках, що стоять окремо і споруджені з негорючих матеріалів, включаючи підлоги, перекриття та двері. Рівень підлоги в цих будинках має бути нижче позначки землі для виключення розтікання рідин у разі аварій. У таких будинках пічне опалення забороняється;
- ✓ торговельні зали мають бути ізольовані протипожежною перегородкою 1-го типу від приміщень, у яких установлені резервуари або посудини з ГР. Місткість резервуарів (бочок та інших посудин) не повинна перевищувати 5 м³;

✓ місткість роздавального бака не повинна перевищувати 100 л. Трубопровід подання ГР з резервуарів у роздавальні баки має закріплюватися нерухомо і мати біля роздавального бака та біля резервуара вентилі. Посудини та трубопроводи треба заземлювати не менше ніж у двох місцях, і не рідше одного разу на рік проводити перевірку надійності заземлення з вимірюванням електричного опору;

✓ прилавок для відпускання ГР повинен бути виготовлений з негорючого матеріалу, який виключає іскроутворення під час удару;

✓ у приміщенні для торгівлі гасом та іншими ГР не допускається зберігання горючих пакувальних матеріалів. Тара з-під ГР та пакувальні матеріали повинні зберігатися на спеціальних, ізольованих огорожею майданчиках;

✓ продаж гасу та інших ГР безпосередньо з автоцистерн повинен здійснюватися на відстані не менше 15 м від розташованих поблизу будівель з урахуванням рельєфу місцевості.

8.4. Вимоги пожежної безпеки до об'єктів різного призначення

Підприємства торгівлі та харчування

Можливість розміщення підприємств торгівлі й харчування в будинках іншого призначення (у тому числі житлових), а також заходи щодо їх відділення від інших приміщень цих будівель протипожежними перепонами встановлюються згідно з вимогами будівельних норм.

Торговельні підприємства для продажу ЛЗР, ГР та горючих газів (балонів з газами), фарб, розчинників, інших пожежонебезпечних товарів побутової хімії, боєприпасів та піротехнічних виробів розміщувати в будинках іншого призначення не допускається.

Товари, які містять ЛЗР, ГР, горючі гази, необхідно зберігати окремо від інших товарів у спеціально пристосованих приміщеннях.

Торгівлю цими товарами у багатоповерхових будинках підприємств торгівлі рекомендується здійснювати на верхніх поверхах будинків. У робочий час завантаження товарів та вивантаження тари мають здійснюватися шляхами, не

зв'язаними з евакуаційними виходами для покупців з торговельних залів.

Розфасовку пожежонебезпечних товарів необхідно вести у спеціальних приміщеннях, пристосованих для цієї мети. Розташування технологічного обладнання треба виконувати таким чином, щоб воно не перешкоджало вільній евакуації відвідувачів у разі пожежі.

Ширина проходів між прилавками і обладнанням за прилавком має бути не менше 0,9 м.

Місткість торговельних та обідніх залів повинна відповідати вимогам норм проектування, а в разі їх відсутності визначатися з розрахунку не менше 1,35 м² на одного відвідувача крамниці та не менше 1,4 м² на одне посадкове місце в ресторани, кафе, їдальні.

В обідніх залах повинні постійно утримуватися вільними основний прохід завширшки не менше 1,35 м, що веде до евакуаційних виходів, а також проходи до окремих посадкових місць.

Установлення в обідніх залах тимчасових естрад, помостів, освітлювальної та електромузичної апаратури, прокладання кабелів та проводів слід здійснювати таким чином, щоб не погіршились умови евакуації.

Забороняється:

- зберігати горючі відходи, упаковку та контейнери в торговельних, обідніх залах та на шляхах евакуації (вони повинні видалятися щодня у міру накопичення);

- зберігати горючі товари або негорючі товари в горючій упаковці у приміщеннях, які не мають віконних отворів або спеціальних засобів димовидалення;

- торгувати пожежонебезпечними товарами побутової хімії, лаками, фарбами, розчинниками та іншими ЛЗР та ГР, розфасованими у скляну тару місткістю більше одного літра кожна, без попереджувальних написів типу «Вогнебезпечно», «Не розпилювати поблизу вогню»;

- порушувати конструкції димонепроникних негорючих діафрагм, установлених у вітражах багатопверхових будівель на рівні кожного поверху;

- розміщувати відділи, секції, прилавки, лотки для продажу пожежонебезпечних товарів ближче 4 м від виходів, сходових кліток та інших евакуаційних шляхів;

- зберігати на вантажно-розвантажувальних рампах товари і тару;

- установлювати в торговельних залах балони з горючими газами для наповнення повітряних куль та інших потреб;

- проводити вогневі роботи під час перебування людей у торговельних та обідніх залах;

- організовувати торгівлю, розміщувати торговельні й ігрові автомати, банкомати, IP-боксы на площадках сходових кліток та інших шляхах евакуації;

- розміщувати товари побутової хімії, лаки, фарби, розчинники, товари в аерозольній упаковці ближче 0,5 м від приладів опалення та у віконних вітринах;

- користуватися у складських приміщеннях та приміщеннях для підготовки товарів до продажу побутовими електронагрівальними приладами;

- прасувати одяг електропрасками безпосередньо в торговельних залах та на складах (для прасування повинно бути виділене і відповідним чином обладнане спеціальне приміщення).

Під час продажу боєприпасів та піротехнічних виробів необхідно дотримуватися таких заходів пожежної безпеки:

- ✓ для зберігання боєприпасів та піротехнічних виробів слід передбачати не менше двох металевих шаф (одна для зберігання пороху, друга – для капсулів та споряджених набойів), розміщуваних у приміщеннях, відгороджених протипожежними перегородками 1-го типу та перекриттями 3-го типу. Розміщення комірок (шаф) у підвальному приміщенні не допускається. Забороняється сумісне зберігання пороху з капсулями або спорядженими набоями;

- ✓ порох можна викладати на прилавок разом із капсулями й набоями лише для продажу покупцеві;

- ✓ порох повинен продаватися лише в заводській упаковці. Розкривати ящики з боєприпасами слід за межами складських приміщень;

- ✓ безпосередньо у будинках крамниць дозволяється зберігати лише по одному ящику димного та бездимного пороху

(по 50 кг) та до 15 тисяч споряджених набоїв. Заготівельним конторам дозволяється зберігати до 200 кг пороху.

Вимоги пожежної безпеки для об'єктів площею до 300 м²

До об'єктів площею до 300 м², які належать до незначного ступеня ризику згідно з Критеріями, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки [12], що окремо розташовані або вбудовані (прибудовані) в інших будинках та мають самостійний евакуаційний вихід назовні, застосовуються такі вимоги пожежної безпеки:

- приміщення об'єктів повинні оснащуватися вогнегасниками відповідно до Типових норм належності вогнегасників;

- у разі необхідності встановлення на вікнах приміщень об'єктів, де перебувають люди, ґрат, останні повинні розкриватися, розсуватися або зніматися. Під час перебування в цих приміщеннях людей ґрати мають бути відчинені (зняті).

Установлювати глухі ґрати дозволяється у банках, касах, складах, коморах, кімнатах для зберігання зброї і боєприпасів, а також на інших об'єктах, розрахованих на одночасне перебування до 50 осіб (крім навчальних закладів), та в інших випадках, передбачених нормами і правилами, затвердженими в установленому порядку.

Для зазначених об'єктів не допускаються:

- розміщення на шляхах евакуації продукції та відходів;
- розміщення на відстані менше 1 м від електрощитків та безпосередньо під ними будь-яких предметів;

- розміщення на відстані менше 0,5 м від світильників, у яких використовуються лампи потужністю 100 Вт та більше, будь-яких предметів;

- експлуатація кабелів і проводів з пошкодженою ізоляцією, застосування саморобних некаліброваних плавких вставок та подовжувачів, а також саморобного електронагрівального обладнання та інших приладів;

- експлуатація електронагрівальних приладів (масляних радіаторів та нагрівальних електропанелей із закритими

нагрівальними елементами) з несправним індивідуальним електрозахистом та терморегулятором або без них;

- експлуатація пошкоджених розеток, відгалужувальних та з'єднувальних коробок, вимикачів та інших електровиробів;

- з'єднання, відгалуження та окінцювання жил проводів і кабелів, здійснені будь-яким способом, окрім опресування, зварювання, паяння або затискання;

- на об'єкті необхідно здійснювати відключення від мережі електрообладнання після закінчення роботи, за винятком обладнання, що за вимогами технології працює цілодобово;

- власник (орендар або інша особа, у користуванні якої перебуває об'єкт) об'єкта має забезпечувати вільний доступ (проїзд) до пожежних кранів (гідрантів) у будь-яку пору року (за їх наявності);

- двері на шляхах евакуації мають відчинятися в напрямку виходу з будівель (приміщень);

- у будинках, котрі мають два поверхи і більше, мають бути розроблені і вивішені на видимих місцях схеми евакуації людей на випадок пожежі;

- шляхи евакуації повинні відповідати вимогам будівельних норм та бути обладнані відповідними знаками безпеки;

- обладнання об'єктів системами протипожежного захисту.

8.5. Порядок дій у разі виникнення пожежі

У разі виявлення ознак пожежі (горіння) кожний громадянин зобов'язаний:

- негайно повідомити про це за телефоном 101. При цьому необхідно назвати місцезнаходження об'єкта, вказати кількість поверхів будинку, місце виникнення пожежі, обстановку на пожежі, наявність людей, а також повідомити своє прізвище;

- вжити (за можливості) заходів щодо евакуації людей, гасіння (локалізації) пожежі первинними засобами пожежогасіння та збереження матеріальних цінностей;

- якщо пожежа виникла на підприємстві, повідомити про неї керівника чи відповідну компетентну посадову особу та (або) чергового на об'єкті;

- у разі необхідності викликати інші аварійно-рятувальні служби.

Посадова особа об'єкта, що прибула на місце пожежі, зобов'язана:

- перевірити, чи викликана Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту (продублювати повідомлення), довести подію до відома власника підприємства;

- у разі загрози життю людей негайно організувати їх рятування (евакуацію), використовуючи для цього наявні сили й засоби;

- видалити за межі небезпечної зони всіх працівників, не пов'язаних з ліквідуванням пожежі;

- припинити роботи в будинку (якщо це допускається технологічним процесом виробництва), крім робіт, пов'язаних із заходами з ліквідування пожежі;

- здійснити за необхідності відключення електроенергії (за винятком систем протипожежного захисту), зупинення транспортуючих пристроїв, агрегатів, апаратів, перекриття сировинних, газових, парових та водяних комунікацій, зупинення систем вентиляції в аварійному та суміжних з ним приміщеннях (за винятком пристроїв протидимового захисту) та здійснити інші заходи, що сприяють запобіганню розвитку пожежі та задимленню будинку;

- перевірити включення оповіщення людей про пожежу, установок пожежогасіння, протидимового захисту;

- організувати зустріч підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, надати їм допомогу у виборі найкоротшого шляху для під'їзду до осередку пожежі та в установці техніки на зовнішні джерела водопостачання;

- одночасно з гасінням пожежі організувати евакуацію і захист матеріальних цінностей;

- забезпечити дотримання безпеки праці працівниками, які беруть участь у гасінні пожежі.

З прибуттям на пожежу пожежно-рятувальних підрозділів повинен бути забезпечений безперешкодний доступ їх на територію об'єкта, за винятком випадків, коли чинним законодавством встановлений особливий порядок допуску.

Після прибуття пожежно-рятувальних підрозділів адміністрація та інженерно-технічний персонал підприємства, будинку чи споруди зобов'язані брати участь у консультуванні керівника гасіння пожежі з приводу конструктивних і

технологічних особливостей об'єкта, де виникла пожежа, прилеглих будівель та пристроїв, організувати залучення сил та засобів об'єкта до вжиття необхідних заходів, пов'язаних із ліквідацією пожежі та запобіганням її поширенню.

Контрольні запитання

1. Чи дозволено влаштовувати на території населених пунктів та підприємств звалища горючих відходів?
2. Чи дозволений проїзд автомашин на ділянках території підприємств, де можливі скупчення горючих газів або парів?
3. На якій відстані від будівель та споруд забороняється розводити багаття, користуватися відкритим вогнем?
4. Що має бути розміщено на в'їздах (виїздах) території об'єкта площею понад 3 га?
5. Що включає встановлений відповідний протипожежний режим на об'єкті?
6. Який нормативний документ встановлює загальні вимоги пожежної безпеки до будівель, споруд різного призначення та прилеглих до них територій?
7. Які обов'язки керівника підприємства щодо забезпечення пожежної безпеки?
8. Що вказується в інструкціях про заходи пожежної безпеки в приміщеннях?
9. Які вимоги пожежної безпеки висуваються для місць розведення багать?
10. Які правила пожежної безпеки потрібно дотримуватися під час проведення новорічних та різдвяних свят?

Додаток 1

Наказ МВС України від
24.07.2017 № 621 [39]

ПРОТОКОЛ**огляду місця події, пов'язаного з пожежею**

«__» _____ 20__ року
(назва населеного пункту)

Огляд розпочато о __ год __ хв

Огляд закінчено о __ год __ хв

Слідчий _____
(посада, звання, орган, прізвище та ініціали)

отримавши заяву (повідомлення) про пожежу, яка виникла о __ год __ хв
(час орієнтовний або точний - потрібне підкреслити)

у _____,
(вказати об'єкт пожежі)

прибув _____
(назва населеного пункту, місцевості)

та за участю
інспектора-криміналіста поліції _____,
(посада, звання, орган, прізвище, ім'я, по батькові)

посадової особи Державної служби України з надзвичайних ситуацій _____
(посада, звання, орган, прізвище, ім'я, по батькові)

посадової особи дослідно-випробувальної лабораторії (у разі залучення) _____,
(посада, звання, орган, прізвище, ім'я, по батькові)

працівника вибухотехнічного підрозділу поліції (у разі залучення) _____,
(посада, звання, орган, прізвище, ім'я, по батькові)

інших спеціалістів з дослідження та гасіння пожежі (у разі залучення) _____
(посади, звання, органи, прізвища, ім'я, по батькові)

відповідно до статей 104, 105, 106, 237, 223 КПК України у присутності понятих:

1. _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, телефон)

2. _____,
(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, телефон)

яким відповідно до статей 11, 13, 15, 223 КПК України роз'яснено їхні

права і обов'язки, за участю потерпілого

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, телефон)

якому відповідно до частин першої, другої статті 56 та статті 57 КПК України роз'яснено його права і обов'язки, за участю підозрюваного

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, телефон)

якому відповідно до частин третьої, п'ятої - сьомої статті 42 КПК України роз'яснено його права і обов'язки, за участю захисника

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, телефон)

якому відповідно до статей 46, 47 КПК України роз'яснено його права і обов'язки, за участю представника

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, телефон)

якому відповідно до частини п'ятої статті 44, частини четвертої статті 58, частини другої статті 59 КПК України роз'яснено його права і обов'язки, за участю інших спеціалістів

(посади, звання, органи, прізвища, імена, по батькові)

яким відповідно до частин четвертої, п'ятої статті 71 КПК України роз'яснено їхні права і обов'язки, за участю власника (користувача) приміщення чи іншого володіння

(прізвище, ім'я, по батькові, дата народження, місце проживання, телефон)

(перед початком огляду вищезазначеним особам роз'яснено їхнє право бути присутніми при всіх діях, які проводяться у процесі огляду, робити зауваження, що підлягають занесенню до протоколу. Особам, які беруть участь у проведенні огляду, також роз'яснено вимоги частини третьої статті 66 КПК України про їх обов'язок не розголошувати відомості щодо проведеної процесуальної дії, а також про застосування технічних засобів фіксації, умови та порядок їх використання)

провів огляд місця пожежі

(об'єкт огляду, його місце проведення)

Огляд проводився в умовах _____
(снігопад, похмура, дощова, сонячна погода тощо)

при

освітленні.

(штучне, природне)

Під час огляду застосовувалися такі технічні засоби:

фотоапарат _____ з об'єктивом _____,
 фотоплівкою _____ чутливістю _____,
 цифровий _____,
 відеокамера _____ з відеоплівкою (електронним носієм) _____,
 диктофон (магнітофон) _____ з носієм _____,
 металошукач _____, переносний газоаналізатор _____,
 набір індикаторних порошків _____,
 інше _____

ОГЛЯДОМ УСТАНОВЛЕНО:

(місце розташування, детальний опис місця пожежі та об'єктів, які вилучаються в ході огляду)

Під час огляду місця пожежі виявлено та вилучено:

(вказуються всі предмети, речі, матеріали тощо, що були вилучені під час огляду, та спосіб їх упакування)

Вилучене з місця пожежі сфотографовано (за потреби підкреслити), опечатано (опломбовано або в інший спосіб)

Під час огляду складено:

(плани, схеми, креслення, ескізи, акт про пожежу тощо)

які є невід'ємною частиною протоколу огляду місця пожежі.

Протокол

(вказати спосіб ознайомлення, прізвище та ініціали особи, яка ознайомлювала з протоколом)

Заяви і зауваження понятих, спеціалістів та осіб, які брали участь в огляді

(якщо заяв і зауважень не було, про це зазначається у протоколі огляду)

Плани і схеми до протоколу огляду місця події, матеріали відео- та фотофіксації на електронному носії (диск, флеш-карта пам'яті) приєднано до зазначеного протоколу і є його невід'ємною частиною.

Зміст описової частини протоколу відповідає реальним діям.

Поняті:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Особи, які брали участь в огляді (із зазначенням посади у разі необхідності):

(посада)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(посада)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(посада)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(посада)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(посада)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(посада)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(посада)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(посада)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Слідчий _____

(посада, прізвище, ініціали та підпис особи, яка здійснювала огляд)

Додаток 2

Наказ МВС України від
24.07.2017 № 621 [39]

ОСОБЛИВОСТІ**заповнення протоколу огляду місця події, пов'язаного з пожежами**

1. Під час здійснення огляду місця події, пов'язаного з пожежею транспортного засобу, необхідно відобразити таке:

належність транспортного засобу (якщо встановлена), марка, модель, колір, рік випуску, № шасі, № двигуна, державний номерний знак, показання спідометра, наявність (відсутність) пального в бензобаку;

зовнішні пошкодження (кузова, коліс, дверей, капота), у тому числі механічні (сліди насильницького розкриття дверей, багажника, кузова, баку бензобаку);

термічні пошкодження, їх ступінь (сліди підпаду й окопчення конструктивних елементів, оплавлення скла, деформації кузова);

при горінні розлитого під автомобілем пального обгорання кузова буде порівняно рівномірним за висотою, тоді як при «природному» вигоранні тільки вмісту автомобіля на дні кузова і дверях зовні можуть зберегтися залишки лакофарбового покриття;

наявність осередкових ознак (ззовні транспортного засобу чи усередині). Осередкові ознаки можуть утворитися не тільки в результаті горіння розлитої під автомобілем чи наливої в салон легкозаймистої рідини, але і внаслідок вигорання запасу пального (наприклад, при поступовому вигоранні бензину з паливного бака автомобіля);

стан моторного відсіку (двигун, акумулятор, система подачі пального, стартер, електропроводка).

При огляді залишків проводів доцільно керуватися принциповою і монтажною схемами електроустаткування автомобіля, відзначаючи на них місця виявлення обривів, обгорання ізоляції та оплавлень жил проводів, характерних для короткого замикання та термічного впливу пожежі.

2. Під час здійснення огляду місця події, пов'язаного з пожежею домоволодіння (іншого житла), необхідно відобразити таке:

наявність слідів взуття, транспортних засобів, злому, перешкод та інших слідів проникнення сторонніх осіб. Стан дверних замків та засувів (виявлені в дверях замки вилучаються для подальшого дослідження з метою встановлення факту яких-небудь механічних порушень у їх механізмі, спроб відкриття сторонніми ключами чи пристосуваннями). Результати обстеження вікон і дверей (стан засклення вікон та інших конструкцій, наявність шару кіптяви (з

якої сторони, її щільність) на поверхні скла тощо). Наявність у місцях вигорання дерев'яних несучих балок, каркасів і будівельних ферм, настилів підлог, цвяхів, болтів, кріпильних скоб тощо (їх скупчення може вказувати на ознаки можливого місця виникнення пожежі). Стан підлоги згорілого (пошкодженого вогнем) приміщення (описуються сліди горіння на ліжку, дивані, кріслі, меблевій тумбі, де стояли телевізор чи інший радіотехнічний пристрій, електронагрівальний прилад, а також на прилеглих до згорілих предметів об'єктах інтер'єра та стінах);

наявність різних предметів, що раніше були на стелі та стінах приміщення, слідів після очищення підлоги, відбитків, що утворилися в результаті поверхневого обгорання, нашарування сажі чи зміни кольору поверхні при термічному впливі, локальних обгорань і наскрізних прогарів (при їх виявленні зробити відбір проб для дослідження з метою визначення виду речовини, що горіла, з рівнів, розташованих під місцем горіння) тощо;

стан опалення, опалювальні печі, наявність (відсутність) передтопкового листа, його розміри, матеріал;

витагнутий з печі вміст (переконатися, що в топці немає вогню), наявність (відсутність) при зовнішньому огляді тріщин, несправностей пічних розділок (відступок), положення засувок у димоході та топкових дверцят, стан паливника і наявність у ньому золи та будь-яких предметів, стан димоходу, балки перекриття, що проходила безпосередньо через його цегельну кладку (якщо горіла сажа, то внутрішні стінки димоходу будуть покриті яскраво-сірим зольним нальотом, у іншому випадку наліт буде чорним, обумовленим кольором сажі);

стан печей та димоходів ззовні і зсередини (в останньому випадку із застосуванням дзеркала, що дає змогу побачити світло, яке надходить ззовні через щілини в кладці), пристроїв для приготування їжі, газових приладів (наявність окалини та деформацій, наявність і розмір гноту, положення робочих органів, міцність з'єднань паливника та газового бачка);

стан газових плит та їхнього устаткування, положення кранів газової плити і відсічного крана подачі газу з магістрального газопроводу (у тому числі прапорця клапана подачі газу на редукторі), стан вузла стикування редуктора з балоном, трубки подачі газу від редуктора до плити, кранів та пальників плити;

стан елементів електроустановки, наявність на залишках струмоведучих жил проводів та кабелів слідів впливу електричної дуги (кулясті чи краплеподібні оплавлення, оплавлення у вигляді косоного зрізу чи кратероподібні вигорання, множинні кулясті напливи на поверхні провідника, крихкий злам на торці провідника з

характерним металевим блиском), наявність термічних та інших пошкоджень на залишках ізоляції на жилах, наявність на об'єкті захисту від блискавки.

3. Під час здійснення огляду місця події, пов'язаного з пожежею лісового масиву, необхідно відобразити таке:

призначення лісового масиву, окремих лісових угідь і ділянок, що прилягають до них (зі слів представника лісгоспу), вихідна точка огляду (село, дорога, лінія електропередачі, тригонометричний знак, озеро, поворот ріки, струмок, гора, валун тощо);

фіксація обстановки місця, що оглядається, у тому числі з повітря (з використанням літака чи вертольота), а також наявність слідів стоянок туристів, заготівників, грибників, рибалок, мисливців, загублені особисті речі, сліди взуття і транспортних засобів, залишки бляшаного та скляного посуду зі слідами пальців рук, стріляні гільзи, пижі від мисливських патронів тощо;

у разі виявлення у лісовому масиві і на ґрунті слідів пролітої легкозаймистої рідини (автомобільне й інше пальне) указати точне місце їх виявлення та вилучення; зазначити ознаки, властиві прямому удару блискавки (глибокі ями на ґрунті, розщеплення дерева уздовж волокон чи відділення від нього кори, розколювання на частини каменів тощо);

ознаки осередку пожеж з тильної кромки пожежі (якщо вітер не змінював напрямку) можуть бути виявлені вздовж смуги відводу залізниці, у місцях проведення косовиць та інших сільськогосподарських робіт, уздовж лінії електропередач, місцях, що використовуються для відпочинку та риболовлі тощо.

Слід мати на увазі, що в районі осередку пожежі великі дерева можуть мати незначні пошкодження з підвітряного боку, тільки при зміні вітру верхова пожежа може перекинутися в район вогнища і пошкодити великі дерева;

огляд будівель, розташованих у межах вигорілої площі (не виключено, що пожежа почалася всередині, а потім перекинулася на рослинність);

наявність на деревах та іншій рослинності слідів різання, пиляння і сколювання (вилучаються для дослідження зразки зрубаних, спиляних чи позначених насічками дерев, а також пнів і гілок, що частково обгоріли в багатті, виявлених при огляді зони осередку пожежі).

4. Під час здійснення огляду місця події, пов'язаного з пожежею виробничого приміщення, необхідно відобразити таке:

архітектурно-планувальні дані: число поверхів, під'їздів, воріт. Особливості будинку (наявність підвальних, технічних, горищних та інших приміщень спеціального призначення (у тому

числі комерційних), матеріали будівельних конструкцій (стіни, перекриття, перегородки, сходові марші, дахи (з указанням матеріалу покрівлі, огорожень)), умови газообміну, наявність зовнішнього чи вбудованого ліфтового устаткування (кількість кабін, тип дверей, матеріал кабін і огорожень ліфтових шахт), можливі шляхи поширення пожежі (наявність технологічних прорізів, систем вентиляції);

зовнішнє електроустаткування: ввідно-розподільчий пристрій, магістральні стояки з поверховими щитками, силове живлення ліфтів, лінії освітлення сходової клітки та технічних приміщень, стан проводів і кабелів, апаратів електрозахисту тощо;

інженерне устаткування: наявність електротехнічного устаткування, у тому числі його стан і працездатність, наявність силової електропроводки та її призначення, наявність газотехнічного та технологічного устаткування (його призначення і спосіб приведення в дію), наявність виробів, речовин та матеріалів (у тому числі тих, що використовуються у технологічному процесі), що становлять особливу небезпеку, наявність і працездатність протипожежних систем (внутрішній протипожежний водопровід, охоронна, охоронно-пожежна та пожежна сигналізація (тип датчиків і приймальних станцій), система пожежогасіння (вид речовини), система димовидалення (спосіб приведення в дію);

зовнішній огляд будинку (по периметру): стан стін, перекриттів, заklenня вікон (обвалення, окопчення тощо), стан електро- і газових введень у будинок, стан електропідстанції, що обслуговує будинок, наявність слідів гасіння пожежі навколо будинку (викинуті предмети, завалені конструкції, сліди біля входу в під'їзд до будинку тощо);

внутрішній огляд будинку: сходові клітки (задимленість, обгорання й окопчення огорожень, наявність сторонніх предметів, ознака зосередженого горіння, ознаки застосування засобів пожежогасіння), ліфтове господарство (кількість і тип ліфтів у під'їзді, стан ліфтових кабін, стан огорожень та дверей ліфтових шахт, приводного двигуна й апаратів керування його роботою, наявність пошкоджень), вентиляційне устаткування (стан, працездатність, наявність пошкоджень).

5. Під час здійснення огляду місця події, пов'язаного з пожежею складського приміщення, необхідно відобразити таке:

уточнений план об'єкта на підставі динамічного огляду, у якому вказуються товарно-матеріальні цінності, що зберігалися, перелік їх залишків у штучному і ваговому вимірі щодо кожного найменування;

уточнений план розміщення товарно-матеріальних цінностей та перелік їх залишків, фотографії, фонограми тощо. Фіксуються кількість залишків товарно-матеріальних цінностей, їх обсяг, займана площа (після видалення пожежного сміття, розкриття і розробки конструкцій, з проведенням вимірів, відео- та фотозйомки), дані про кількість відібраних зразків залишків товарно-матеріальних цінностей;

опис виявлених бухгалтерських та інших документів, чорнових записів (з посиланням на місце виявлення та стан, наявність слідів впливу вогню тощо);

стан місць збереження фінансової, бухгалтерської та іншої документації, коштів і цінних паперів (сейфи, металеві і дерев'яні шафи, робочі столи тощо), наявність слідів злому замків та запірних пристроїв, висунуті шухляди столів, безлад тощо.

Додаток 3

Постанова КМУ від
26.12.2003 р. №2030 [6]

АКТ ПРО ПОЖЕЖУ

_____ 20__ р.

Комісія у складі _____
(прізвище, ім'я, по батькові (за наявності))
представника ДСНС, _____
центрального органу виконавчої влади або його територіального
органу, іншого державного органу, що веде облік пожеж, власника
об'єкта _____
(постраждалого) або його представника, свідка або поліцейського)

склала цей акт про пожежу, що виникла __ __ 20__ р. о __ год __ хв
(час орієнтовний або точний (необхідне підкреслити))
на об'єкті _____
(найменування об'єкта)

Адреса _____
Власник (орендар) _____
(найменування власника (орендаря))

Місце виникнення пожежі _____

Пожежу виявлено __ __ __ 20__ р. о __ __ год __ __ хв
_____.
(ким виявлено пожежу)

Повідомлення про пожежу надійшло __ __ __ 20__ р. о __ год __ хв
від _____
(прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) заявника,

Керівник гасіння пожежі _____
(прізвище, ім'я, по батькові (за наявності)),

найменування посади)

Пожежу ліквідовано __ __ __ 20__ р. о __ год __ хв
Пожежею знищено _____
(детально описати, що знищено)

Пожежею пошкоджено _____
(детально описати, що пошкоджено)

Виявлено загиблих на місці пожежі ___ осіб, із них дітей _____

(прізвища, власні імена, по батькові (за наявності), вік загиблих)

Травмовано внаслідок пожежі _____

(прізвища, власні імена, по батькові

(за наявності), вік травмованих)

Причина пожежі (встановлена чи ймовірна)

Під час гасіння пожежі врятовано _____ осіб, із них дітей - _____,
тварин - _____, будівель та споруд - _____, автомобільної та
(голів) (кількість)
іншої техніки - _____, зернових та технічних культур - _____.
(одиниць) (тонн/гектарів)

Члени комісії:

(підпис)

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

(підпис)

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

Зауваження членів комісії (за наявності)

Примірник акта про пожежу отримав:
поліцейський

(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності),
найменування посади)

(підпис)

_____ 20__ р.

інші особи

(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності),
найменування посади)

(підпис)

_____ 20__ р.

(прізвище, власне ім'я, по батькові (за наявності),
найменування посади)

(підпис)

_____ 20__ р.

{Додаток в редакції Постанови КМ № 313 від 07.04.2023}

Додаток 4

Постанова КМУ від
26.12.2003 р. №2030 [6]

ЖУРНАЛ обліку пожеж

Порядковий номер	Дата та час надходження інформації про пожежу. Звідки надійшла інформація: ПШ, інша контактна інформація про заявника. Форма надходження інформації (усно, письмово, телефоном тощо)	Стислий зміст заяви, повідомлення, інша інформація про пожежу	Кому та коли доручено розгляд інформації. Підпис про ознайомлення	Обліковий номер пожежі	Дата виникнення пожежі. Найменування об'єкта пожежі, його повна адреса, належність (інформація про власника)	Причина пожежі (установлена, ймовірна)	Прямі та побічні збитки від пожежі, загиблі та травмовані особи (ПШ, дата народження); загиблі тварини	Ужиті заходи за інформацією: направлено до органів досудового розслідування (куди направлено, вихідний номер, дата)	Результати звірок (номер кримінального провадження з Єдиного реєстру досудових розслідувань). Інше рішення. Заходи адміністративного впливу	Примітка (робиться відмітка в разі, коли інформація про пожежу не підтвердилася; обліку не підлягає; обліковується іншими центральними органами виконавчої влади відповідно до Порядку)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

{Додаток в редакції Постанови КМУ [№ 313 від 07.04.2023](#)}

Звіт про пожежі та їх наслідки

за січень - _____20__ року

Подають	Терміни подання
Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації – ДСНС	Не пізніше 10 числа місяця, наступного за звітним
ДСНС – Державній службі статистики України	Не пізніше 20 січня

Форма № 1-ППО
(місячна)

За погодженням
із Держстатом

Респондент:

найменування / ім'я: _____

місцезнаходження / місце проживання _____

_____ (адреса)

Розділ I. Загальні дані

№ з/п	Показники	Усього
1	Кількість пожеж, од.	
2	Збитки прямі, тис. грн	
3	Збитки побічні, тис. грн	
4	Виявлено загиблих на місці пожежі, осіб ____ (з них дітей та підлітків до 18 років ____)	
5	Загинуло внаслідок пожежі, осіб ____ (з них дітей та підлітків до 18 років ____)	
6	Травмовано, осіб ____ (з них дітей та підлітків до 18 років ____)	
7	Врятовано, осіб ____ (з них дітей та підлітків до 18 років ____)	
8	Врятовано матеріальних цінностей, тис. грн	
9	Знищено будівель, споруд, од.	
10	Пошкоджено будівель, споруд, од.	
11	Знищено транспортних засобів, од.	
12	Пошкоджено транспортних засобів, од.	
13	Знищено лісових масивів, га	
14	Пошкоджено лісових масивів, га	

Розділ II. Об'єкти пожеж

№ з/п	Об'єкти пожежі	Кількість пожеж, од.	Збитки від пожеж, тис. грн	
			прямі	побічні
1	Адміністративна будівля			
2	Споруда виробничого призначення			
3	Спеціальний об'єкт та споруда			
4	Споруда, що будується			
5	Споруда освітнього та наукового закладу			
6	Споруда санаторного та лікувального закладу			
7	Споруда торгівлі та громадського харчування			
8	Споруда культурно-видовищного закладу			

9	Будівля житлового сектору			
10	Гуртожиток (казарма)			
11	Гараж			
12	Депо			
13	Ангар			
14	Шахта			
15	Склад ЛЗР, ГР, ЗВГ, АЗС			
16	Склад загального призначення			
17	Місце зберігання боєприпасів			
18	Місце відкритого зберігання матеріалів, техніки			
19	Відкрита територія			
20	Лісовий масив			
21	Лісосмуга			
22	Торфополе			
23	Луг, пустище			
24	Вантажний автомобіль			
25	Легковий автомобіль			
26	Мототранспорт			
27	Автобус			
28	Рухомий склад залізничного транспорту			
29	Плавзасіб			
30	Повітряне судно			
31	Ремонтно-дорожня техніка			
32	Будівельна техніка			
33	Спеціальна техніка			
34	Причіп			
35	Інший транспортний засіб			
36	Об'єкт метрополітену			
37	Військовий намет			
38	Інший об'єкт та споруда			

Розділ III. Причини пожеж

№ з/п	Причини пожежі	Кількість пожеж, од.	Збитки від пожеж, тис. грн	
			прямі	побічні
1	Підпал			
2	Несправність виробничого обладнання, порушення технологічного процесу виробництва			
3	Порушення правил пожежної безпеки під час влаштування та експлуатації електроустановок			
4	Коротке замикання			
5	Порушення правил пожежної безпеки при експлуатації електро побутових приладів			
6	Порушення правил пожежної безпеки під час проведення вогневих робіт			
7	Вибух			
8	Самозаймання речовин та матеріалів			
9	Порушення правил обладнання та експлуатації печей			
10	Порушення правил обладнання та експлуатації теплогенерувальних агрегатів та установок			
11	Порушення правил експлуатації побутових газових, гасових та інших виробів			
12	Необережне поводження з вогнем			
13	Пустощі дітей з вогнем			
14	Розряд блискавки			
15	Несправність транспортних засобів			
16	Дорожньо-транспортна пригода			
17	Занесення джерела запалювання ззовні			
18	Невстановлена причина			
19	Інші причини			

Керівник (власник) _____ (П.І.Б.)
(підпис)

Виконавець _____ (П.І.Б.)
(підпис)

Телефон _____ Факс _____ Електронна пошта _____

Додаток 7

Наказ МВС України від
15.01.2018 №25 [41]

Норми належності порошкових вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств

№ з/п	Гранична захищена площа, м ²	Клас можливої пожежі	Мінімальна кількість порошкових вогнегасників								
			переносний вогнегасник із зарядом вогнегасної речовини, кг					пересувний вогнегасник із зарядом вогнегасної речовини, кг			
			5	6	8	9	12	20	50	100	150
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
I. Приміщення категорій А, Б, а також В з наявністю горючих газів і рідин											
1.1	до 25 включно	А, В, С, Е	2	2	1	1	1	-	-	-	-
1.2	більше 25 до 50 включно	А, В, С, Е	3	3	2	2	2	-	-	-	-
1.3	більше 50 до 150 включно	А, В, С, Е	4	4	3	3	2	1	-	-	-
1.4	більше 150 до 250 включно	А, В, С, Е	6	6	4	4	3	2	1	-	-
1.5	більше 250 до 500 включно	А, В, С, Е	8	8	6	6	4	3	2	1	-
1.6	більше 500 до 1000 включно	А, В, С, Е	16	16	12	12	8	4	3	2	1
1.7	більше 1000	А, В, С, Е	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 1.6 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 1.2 таблиці; 150 м ² - згідно з позицією 1.3 таблиці; 250 м ² - згідно з позицією 1.4 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 1.5 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 1.6 таблиці.								

II. Приміщення категорій В за відсутності горючих газів і рідин											
2.1	до 50 включно	А, Е	2	2	1	1	1	-	-	-	-
2.2	більше 50 до 100 включно	А, Е	3	3	2	2	2	-	-	-	-
2.3	більше 100 до 300 включно	А, Е	4	4	3	3	2	1	-	-	-
2.4	більше 300 до 500 включно	А, Е	6	6	4	4	3	2	1	-	-
2.5	більше 500 до 1000 включно	А, Е	9	9	7	7	5	3	2	1	-
2.6	більше 1000	А, Е	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 2.5 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 2.1 таблиці; 100 м ² - згідно з позицією 2.2 таблиці; 300 м ² - згідно з позицією 2.3 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 2.4 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 2.5 таблиці.								
III. Приміщення категорії Г											
3.1	до 50 включно	В, С	2	2	1	1	1	-	-	-	-
3.2	більше 50 до 100 включно	В, С	3	3	2	2	2	-	-	-	-
3.3	більше 100 до 300 включно	В, С	5	5	3	3	2	1	-	-	-
3.4	більше 300 до 500 включно	В, С	7	7	4	4	3	2	1	-	-
3.5	більше 500 до 1000 включно	В, С	11	11	7	7	5	3	2	1	-
3.6	більше 1000	В, С	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 3.5 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 3.1 таблиці; 100 м ² - згідно з позицією 3.2 таблиці; 300 м ² - згідно з позицією 3.3 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 3.4 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 3.5 таблиці.								

IV. Приміщення категорій Г, Д

4.1	до 50 включно	А, Е	2	2	1	1	1	-	-	-	-
4.2	більше 50 до 150 включно	А, Е	3	3	2	2	2	-	-	-	-
4.3	більше 150 до 500 включно	А, Е	4	4	3	3	2	1	-	-	-
4.4	більше 500 до 1000 включно	А, Е	6	6	4	4	3	2	1	-	-
4.5	більше 1000	А, Е	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 4.4 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 4.1 таблиці; 150 м ² - згідно з позицією 4.2 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 4.3 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 4.4 таблиці.								

Примітки:	1. Знаком "-" позначені порошкові вогнегасники, які не допускаються для оснащення зазначених приміщень.
	2. За наявності в приміщенні можливості виникнення пожеж різних класів кількість вогнегасників обирається за одним із класів, для якого ця кількість більша.
	3. Мінімальна кількість порошкових вогнегасників визначає собою вибір однієї з позицій, відображених у графах 4 - 12.
	4. Оснащення порошковими вогнегасниками для гасіння пожеж класу D слід проводити із дотриманням галузевих норм, погоджених у встановленому порядку.

Додаток 8
Наказ МВС України від
15.01.2018 №25 [41]

Норми належності водяних та водопінних вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень
промислових підприємств

№ з/п	Гранична захищувана площа, м ²	Клас можливої пожежі	Мінімальна кількість водяних або водопінних вогнегасників							
			переносний вогнегасник із зарядом вогнегасної речовини, кг				пересувний вогнегасник із зарядом вогнегасної речовини, кг			
			5	6	9	12	20	50	100	150
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
I. Приміщення категорій А, Б, а також В з наявністю горючих рідин										
1.1	до 25 включно	А	4	4	2	2	-	-	-	-
		В	3	3	2	1	-	-	-	-
1.2	більше 25 до 50 включно	А	8	8	4	3	1	-	-	-
		В	5	5	3	2	1	-	-	-
1.3	більше 50 до 150 включно	А	12	12	6	4	2	1	-	-
		В	8	8	5	3	2	1	-	-
1.4	більше 150 до 250 включно	А	-	-	8	6	3	2	1	-
		В	-	-	7	4	3	2	1	-
1.5	більше 250 до 500 включно	А	-	-	12	8	4	3	2	1
		В	-	-	10	6	4	3	2	1
1.6	більше 500 до 1000 включно	А	-	-	-	16	6	4	3	2
		В	-	-	-	12	6	4	3	2
1.7	Більше 1000	А	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 1.6 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 1.2 таблиці; 150 м ² - згідно з позицією 1.3 таблиці; 250 м ² - згідно з позицією 1.4 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 1.5 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 1.6 таблиці.							
		В								

Розділ II. Приміщення категорій В за відсутності горючих рідин										
2.1	до 50 включно	А	4	4	2	2	-	-	-	-
2.2	більше 50 до 100 включно	А	8	8	4	3	1	-	-	-
2.3	більше 100 до 300 включно	А	12	12	6	4	2	1	-	-
2.4	більше 300 до 500 включно	А	-	-	8	6	3	2	1	-
2.5	більше 500 до 1000 включно	А	-	-	14	10	4	3	2	1
2.6	більше 1000	А	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 2.5 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 2.1 таблиці; 100 м ² - згідно з позицією 2.2 таблиці; 300 м ² - згідно з позицією 2.3 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 2.4 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 2.5 таблиці.							
III. Приміщення категорій Г										
3.1	до 50 включно	В	3	3	2	1	-	-	-	-
3.2	більше 50 до 100 включно	В	5	5	3	2	1	-	-	-
3.3	більше 100 до 300 включно	В	8	8	5	3	2	1	-	-
3.4	більше 300 до 500 включно	В	11	11	7	4	3	2	1	-
3.5	більше 500 до 1000 включно	В	-	-	12	7	4	3	2	1
3.6	більше 1000	В	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 3.5 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 3.1 таблиці; 100 м ² - згідно з позицією 3.2 таблиці; 300 м ² - згідно з позицією 3.3 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 3.4 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 3.5 таблиці.							

IV. Приміщення категорій Г; Д

4.1	до 50 включно	А	4	4	2	2	-	-	-	-
4.2	більше 50 до 150 включно	А	8	8	4	3	1	-	-	-
4.3	більше 150 до 500 включно	А	12	12	6	4	2	1	-	-
4.4	більше 500 до 1000 включно	А	16	16	8	6	3	2	1	-
4.5	більше 1000	А	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 4.4 таблиці, на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 4.1 таблиці, 150 м ² - згідно з позицією 4.2 таблиці, 500 м ² - згідно з позицією 4.3 таблиці, 1000 м ² - згідно з позицією 4.4 таблиці.							
Примітки:	1. Знаком "-" позначені водяні та водопінні вогнегасники, які не допускаються для оснащення зазначених приміщень.									
	2. За наявності в приміщенні можливості виникнення пожеж різних класів кількість вогнегасників обирається за одним із класів, для якого ця кількість більша.									
	3. Для гасіння пожеж класу В слід застосовувати водяні вогнегасники із зарядом води з добавками, що забезпечують гасіння пожеж класу В.									
	4. Мінімальна кількість водяних або водопінних вогнегасників визначає собою вибір однієї з позицій, відображених у графах 4 - 11.									
	5. Оснащення водяними вогнегасниками, що містять воду з сольовими добавками для гасіння пожеж класу F, слід проводити разом із дотриманням галузевих норм, погоджених у встановленому порядку.									

Додаток 9

Наказ МВС України від
15.01.2018 №25 [41]

Норми належності газових вогнегасників для виробничих і складських будинків та приміщень промислових підприємств

№ з/п	Гранична захищувана площа, м ²	Клас можливої пожежі	Мінімальна кількість газових вогнегасників						
			переносний вогнегасник із зарядом вогнегасної речовини, кг		пересувний вогнегасник із зарядом вогнегасної речовини, кг				
			3,5	5	7	14	18	28	56
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I. Приміщення категорій А, Б, а також В з наявністю горючих рідин									
1.1	до 25 включно	В, Е	4	4	1	-	-	-	-
1.2	більше 25 до 50 включно	В, Е	8	8	2	1	-	-	-
1.3	більше 50 до 150 включно	В, Е	13	13	3	2	1	-	-
1.4	більше 150 до 250 включно	В, Е	-	-	4	3	2	1	-
1.5	більше 250 до 500 включно	В, Е	-	-	-	4	3	2	1
1.6	більше 500 до 1000 включно	В, Е	-	-	-	-	4	3	2
1.7	більше 1000	В, Е	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 1.6 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 1.2 таблиці; 150 м ² - згідно з позицією 1.3 таблиці; 250 м ² - згідно з позицією 1.4 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 1.5 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 1.6 таблиці.						

II. Приміщення категорії Г

2.1	до 50 включно	В, Е	4	4	1	-	-	-	-
2.2	більше 50 до 100 включно	В, Е	8	8	2	1	-	-	-
2.3	більше 100 до 300 включно	В, Е	13	13	3	2	1	-	-
2.4	більше 300 до 500 включно	В, Е	-	-	4	3	2	1	-
2.5	більше 500 до 1000 включно	В, Е	-	-	-	4	3	2	1
2.6	більше 1000	В, Е	На першу 1000 м ² площі числові значення кількості вогнегасників згідно з позицією 2.5 таблиці; на кожні наступні: 50 м ² - згідно з позицією 2.1 таблиці; 100 м ² - згідно з позицією 2.2 таблиці; 300 м ² - згідно з позицією 2.3 таблиці; 500 м ² - згідно з позицією 2.4 таблиці; 1000 м ² - згідно з позицією 2.5 таблиці.						
Примітки:									
1. Знаком "-" позначені газові вогнегасники, які не допускаються для оснащення зазначених приміщень.									
2. За наявності в приміщенні можливості виникнення пожеж різних класів кількість вогнегасників обирається за одним із класів, для якого ця кількість більша.									
3. Мінімальна кількість газових вогнегасників визначає собою вибір однієї з позицій, відображених у графах 4 - 10.									

Додаток 10

Наказ МВС України від
15.01.2018 №25 [41]

Норми належності вогнегасників для гаражів та автомайстерень

№ з/п	Кількість місць стоянки автомобілів у боксі гаража	Мінімальна кількість вогнегасників одного з типів*		
		порошковий	водяний**	водопінний
1	2	3	4	5
1	до 10	один ВП-5 або один ВП-6	два ВВ-9	два ВВП-9
2	більше 10	На кожні наступні 15 місць стоянки мінімальна кількість вогнегасників визначається згідно з позицією 1 цих Норм.		

* Мінімальна кількість вогнегасників визначає собою вибір однієї з позицій, відображених у графах 3 - 5.

** Водяний вогнегасник із зарядом, придатним для гасіння пожеж класів А та В.

Примітка. Додатково гаражі та автомайстерні можуть оснащуватися ВВПА з масою заряду 400 г і більше.

Додаток 11
Наказ МВС України від
15.01.2018 №25 [41]

Придатність переносних і пересувних вогнегасників до гасіння пожеж різних класів та діапазони температур їх експлуатації

Тип вогнегасника	Перелік класів пожеж*						Діапазон температур експлуатації, не менше
	A	B	C	D	F	E	
Порошковий	+	+	+	+	-	+	від мінус 20 °С до плюс 50 °С, або від мінус 30 °С до плюс 50 °С, або від мінус 40 °С до плюс 50 °С, або від мінус 50 °С до плюс 50 °С
Водопінний	+	+	-	-	-	-**	від плюс 5° С до плюс 50° С, або від 0° С до плюс 50° С, або від мінус 10° С до плюс 50° С, або від мінус 20° С до плюс 50° С
Водяний	+	+***	-	-	+****	-**	від плюс 5° С до плюс 50° С, або від 0° С до плюс 50° С, або від мінус 10° С до плюс 50° С, або від мінус 20° С до плюс 50° С *****
Газовий	-	+	-	-	-	+	від мінус 20° С до плюс 50° С

* Класи пожеж: А - горіння твердих речовин; В - горіння рідких речовин; С - горіння газоподібних речовин; D - горіння металів; F - горіння горючих речовин, таких як рослинні та тваринні олії і жири в обладнанні для приготування їжі.

** Використання, небезпечне для життя людини.

*** Для водяних вогнегасників із зарядом води з добавками, що забезпечують гасіння пожеж класу В.

**** Для водяних вогнегасників із зарядом води з сольовими добавками, що забезпечує гасіння пожеж класу F.

***** Для водяних вогнегасників із зарядом води з морозостійкими добавками.

Знак "+" означає придатність вогнегасника для гасіння пожежі цього класу; знак "-" означає непридатність для гасіння пожежі цього класу.

Примітка. ВВПА можуть застосовуватися для гасіння пожеж класів А, В та Е з діапазоном температур експлуатації від мінус 10° С до плюс 50° С у разі дотримання умов його зберігання безпосередньо до моменту використання.

Коефіцієнти ефективності вогнегасників за їх вогнегасною здатністю
щодо гасіння модельних вогнищ пожеж класів А та В

№ з/п	Тип та позначення вогнегасника		Коефіцієнт ефективності вогнегасника за його вогнегасною здатністю щодо гасіння модельного вогнища пожежі			
			класу А	класу В		
1	2	3	4	5		
1	Водяний	ВВ-2	2	2*		
		ВВ-3	2	3*		
		ВВ-5; ВВ-6	2	5*		
		ВВ-9	4	8*		
		ВВ-12	6	13*		
2	Водопінний	ВВП-6	2	5		
		ВВП-9	4	8		
		ВВП-12	6	13		
		ВВП-50	8	17		
		ВВП-100	12	22		
		ВВП-150	20	35		
3	Газовий	ВВК-1,4; ВВК-2	0	2		
		ВВК-3,5; ВВК-5	0	3		
		ВВК-7	0	5		
		ВВК-14; ВВК-18	0	6		
		ВВК-28	0	8		
		ВВК-56	0	13		
		4	Порошковий	ВП-2	2	2
				ВП-3	4	3
ВП-4	4			5		
ВП-5	6			8		
ВП-6	6			8		
ВП-8	8			13		
ВП-9	8			13		
ВП-12; ВП-20	12			17		
ВП-50	20			22		
ВП-100	30			35		
ВП-150	40			58		

* Для водяних вогнегасників із зарядом води з добавками, що забезпечують гасіння пожеж класу В.

Додаток 13Наказ МВС України від
15.01.2018 №25 [41]Перелік об'єктів різного призначення, які мають бути оснащені
переносними вогнегасниками

№ з/п	Тип та позначення вогнегасника	Найменування об'єктів, які рекомендується оснащувати переносними вогнегасниками	
1	2	3	
1	2	4	
1	Водяний	ВВ-2*, ВВ-5, ВВ-6	Громадські будинки та споруди, квартири житлових будинків, приміщення гуртожитків, будинки індивідуальної забудови, кіоски
		ВВ-9, ВВ-12	Виробничі, сільськогосподарські, складські та лабораторні будинки і приміщення, адміністративні, побутові будинки і приміщення та споруди промислових підприємств, громадські будинки та споруди, гаражі та автомайстерні
2	Водопінний	ВВП-6	Громадські будинки та споруди, квартири житлових будинків, приміщення гуртожитків, будинки індивідуальної забудови, кіоски
		ВВП-9, ВВП-12	Виробничі, сільськогосподарські, складські та лабораторні будинки і приміщення, адміністративні, побутові будинки і приміщення та споруди промислових підприємств, громадські будинки та споруди, гаражі та автомайстерні
3	Газовий**	ВВК-1,4, ВВК-2	Громадські будинки та приміщення з наявністю оргтехніки, приміщення обчислювальних центрів, споруди промислових підприємств
		ВВК-3,5, ВВК-5	Громадські будинки, споруди та приміщення з наявністю оргтехніки, приміщення обчислювальних центрів, споруди промислових підприємств
4	Порошковий***	ВП-2, ВП-3, ВП-4	Квартири житлових будинків, приміщення гуртожитків, будинки індивідуальної забудови, приміщення для зберігання автомоботранспорту, що розташовані у підвальних та цокольних поверхах житлових будинків, пересувні ремонтні майстерні та лабораторії
		ВП-5, ВП-6, ВП-9, ВП-12	Виробничі, сільськогосподарські, складські та лабораторні будинки і приміщення, адміністративні, побутові будинки і приміщення та споруди промислових підприємств, громадські будинки та споруди, гаражі та автомайстерні

* Приміщення з наявністю горючих речовин, таких як рослинні та тваринні олії і жири в обладнанні для приготування їжі, додатковорекомендовано оснащувати водяними вогнегасниками ВВ-2, призначеними для гасіння пожеж класу F.

** Застереження щодо використання газових вогнегасників: при гасінні пожежі в приміщенні необхідно враховувати можливість зниження вмісту кисню в повітрі приміщення нижче гранично допустимого значення.

*** Порошкові вогнегасники слід використовувати після евакуації людей з приміщення.

Примітка. Додатково будинки адміністративного та побутового призначення і громадські будинки, квартири багатоквартирних житлових будинків та будинки індивідуальної забудови, виробничі і складські будинки та приміщення промислових підприємств, гаражі та автомайстерні, кіоски та торговельні місця можуть оснащуватися ВВПА з масою заряду 400 г і більше.

Додаток 14Наказ МВС України від
15.01.2018 №25 [41]

Перелік об'єктів різного призначення, які мають бути оснащені пересувними вогнегасниками

№ з/п	Тип та позначення вогнегасника		Найменування об'єктів, які рекомендується оснащувати переносними вогнегасниками
	2	3	
1	Водопінний	ВВП-50, ВВП-100, ВВП-150	Виробничі, сільськогосподарські, складські будинки і приміщення та споруди промислових підприємств, склади нафти та нафтопродуктів, автозаправні станції
2	Газовий*	ВГ(ВВК)-14, ВГ(ВВК)-18, ВГ(ВВК)-28, ВВК-56	Споруди промислових підприємств та енергетичних об'єктів, склади нафти та нафтопродуктів, автозаправні станції
3	Порошковий**	ВП-20, ВП-50, ВП-100, ВП-150	Виробничі, сільськогосподарські, складські будинки і приміщення, споруди промислових підприємств, гаражі та автомайстерні, склади нафти та нафтопродуктів, автозаправні станції
* Застереження щодо використання газових вогнегасників: при гасінні пожежі в приміщенні необхідно враховувати можливість зниження вмісту кисню в повітрі приміщення нижче гранично допустимого значення.			
** Порошкові вогнегасники слід використовувати після евакуації людей з приміщення.			

Додаток 15
Наказ МВС України від
26.12.2018 №1064 [42]

АКТ
визначення вологості деревини
від "___" _____ 20__ р. № _____

Комісія у складі:

представника замовника робіт _____
(посада, найменування організації, П. І. Б.)

представника виконавця робіт _____
(посада, найменування організації, П. І. Б.)

на об'єкті

_____ (найменування та місцезнаходження об'єкта)
для виконання робіт з вогнезахисного оброблення

_____ назви дерев'яних конструкцій (виробів), порода
деревини, загальна площа оброблення)

способом _____ із застосуванням _____
(спосіб вогнезахисного оброблення) (повна назва вогнезахисного засобу)

провела вимірювання вологості деревини перед нанесенням
вогнезахисного засобу на _____
(кількість)

ділянках деревини із застосуванням _____
(тип і марка вимірювального приладу)

Комісія встановила:

1. Вологість на кожній ділянці деревини становить:

_____ (значення вологості та місце розташування ділянки)

2. Максимальна вологість на конструкції (виробі)

3. Вологість навколишнього середовища

4. Температура повітря навколишнього середовища

Висновок:

_____ (може / не може проводитися вогнезахисне оброблення)

Представник виконавця

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Представник замовника

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Додаток 16Наказ МВС України від
26.12.2018 №1064 [42]

АКТ

визначення точки роси

від "___" "___" 20__ р. № ___

складі:

представника замовника робіт _____
(посада, найменування організації, П. І. Б.)представника виконавця
робіт _____
(посада, найменування організації, П. І. Б.)на об'єкті

(найменування та місцезнаходження об'єкта)для виконання робіт з вогнезахисного оброблення _____
(назви матеріалів, конструкцій, виробів,електричних кабелів, інженерного обладнання будинків і споруд, проходок, що
підлягають вогнезахисту)способом _____ із застосуванням _____
(спосіб вогнезахисного оброблення) (повна назва вогнезахисного засобу)провела вимірювання точки роси на _____ ділянках із застосуванням
(кількість)_____
(тип і марка вимірювального приладу)**Комісія установила:**

1. Вологість на кожній ділянці становить:

(значення вологості та місце розташування ділянки)

2. Максимальна вологість на конструкції (виробі)

3. Вологість навколишнього середовища

4. Температура повітря навколишнього середовища

Висновок: _____
(може / не може проводитися вогнезахисне оброблення)

Представник виконавця _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Представник замовника _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

Додаток 17
Наказ МВС України від
26.12.2018 №1064 [42]

АКТ
 перевірки відповідності вогнезахисту
 від " __ " _____ 20__ р. № ____

Комісія у складі:
представника замовника робіт (голова комісії)

(посада, найменування організації, П. І. Б.)
представника виконавця робіт

(посада, найменування організації, П.І.Б.)
іншого представника

(посада, найменування організації, П. І. Б.)
провела перевірку виконаних робіт з вогнезахисту та встановила:
1. На об'єкті

(найменування та місцезнаходження об'єкта)

у період з " __ " _____ 20__ р. до " __ " _____ 20__ р.
 виконано роботи з вогнезахисту

(назви оброблених матеріалів, конструкцій, виробів,

електричних кабелів, інженерного обладнання будинків і споруд, проходок та загальна
 площа їх оброблення)
 способом _____ із застосуванням _____
 (спосіб вогнезахисного оброблення) (повна назва вогнезахисного засобу)
 сертифікат відповідності _____ дійсний до " __ " _____ 20__ р.
 (серія та номер)

2. Роботи виконувалися

(найменування та місцезнаходження суб'єкта господарювання - виконавця робіт)
 ліцензія

(серія та номер (за наявності) ліцензії або дата та номер рішення органу ліцензування
 про видачу ліцензії)
 згідно з проектною документацією

та регламентом робіт з вогнезахисту

3. Результати зовнішнього огляду об'єктів вогнезахисту щодо цілісності, надійності зчеплення (кріплення) з поверхнею об'єкта, наявності дефектів, пошкоджень

4. Результати вимірювання товщини шару вогнезахисного покриття (заповнюється залежно від застосованого вогнезахисного засобу):

для дерев'яних конструкцій (виробів)

№ з/п	Назва та розташування конструкції (виробу)	Товщина шару (глибина просочування) вогнезахисного покриття		Висновки (відповідає / не відповідає)
		проектна (мм)	фактична (мм)	
1	2	3	4	5

для металевих та залізобетонних конструкцій

№ з/п	Назва та розташування конструкції	Зведена товщина металу конструкції (мм)	Нормована межа вогнестійкості конструкції	Товщина шару вогнезахисного покриття		Висновки (відповідає / не відповідає)
				проектна (мм)	фактична (мм)	
1	2	3	4	5	6	7

для повітроводів

№ з/п	Ділянка повітроводу, на якій проводилися вимірювання	Нормована межа вогнестійкості (хв)	Товщина шару вогнезахисного покриття		Висновки (відповідає / не відповідає)
			проектна (мм)	фактична (мм)	
1	2	3	4	5	6

для кабелів

№ з/п	Ділянка кабелю, на якій проводились вимірювання	Тип та марка кабелю	Товщина шару вогнезахисного покриття		Висновки (відповідає / не відповідає)
			проектна	фактична	

			(мм)	(мм)	
1	2	3	4	5	6

для проходок

№ з/п	Назва та місце розташування проходки	Нормований клас вогнестійкості проходки	Висновки (відповідає / не відповідає)		
			4	5	6
1	2	3	4	5	6

для вогнезахисних екранів

№ з/п	Назва та місце розташування екрана	Нормований клас вогнестійкості екрана	Висновки (відповідає / не відповідає)		
			4	5	6
1	2	3	4	5	6

Висновок комісії:

Роботи з вогнезахисту виконані відповідно до проектної документації та регламенту робіт з вогнезахисту, порушень вимог нормативно-технічних документів не встановлено.

Вогнезахист на об'єкті _____
_____ вважають готовим до експлуатування з
"__" _____ 20__ р.

Строк експлуатації вогнезахисту до "___" _____ 20__ р.

Перелік документів, що додаються до цього акта:

копія проектної документації;
копія регламенту робіт з вогнезахисту;
акт визначення вологості деревини (для вогнезахисту дерев'яних конструкцій та виробів) (за наявності);
акт визначення точки роси (для металевих та залізобетонних конструкцій) (за наявності);
акт на закриття прихованих робіт (за наявності прихованих робіт) (за наявності).

Представник замовника робіт _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
Представник виконавця робіт _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)
Інші представники _____ (підпис) _____ (ініціали, прізвище)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

АКТ
перевірки технічного стану вогнезахисного покриття (просочування,
облицювання) та виробу
від " ___ " _____ 20__ р. № _____

Комісія у складі:

_____ (посади, П. І. Б.)

1. Здійснила перевірку технічного стану вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу _____

(перелік об'єктів вогнезахисту (матеріалів, конструкцій, виробів)

_____ та загальна площа їх оброблення)
виконаного на об'єкті _____

(найменування та місцезнаходження об'єкта, на якому виконувалися роботи з вогнезахисту)

способом _____ із застосуванням _____
(спосіб вогнезахисту) (повна назва вогнезахисного засобу)

Акт перевірки відповідності вогнезахисту від " ___ " _____ 20__ р.
№ _____

Прогнозований строк експлуатації вогнезахисного засобу до " ___ " _____ 20__ р.

2. Установила:

_____ (зазначаються стан вогнезахисного покриття (просочування, облицювання) та виробу і виявлені недоліки)

3. Висновок комісії:

Вогнезахисний покриття (просочування, облицювання) та виріб _____

_____ (забезпечує вогнезахист або потребує ремонту, заміни чи повторного вогнезахисного оброблення)

Члени комісії:

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

Додаток 19Постанова КМУ від
23.11.2016 № 852 [11]**ЗАЯВА**
про отримання ліцензіїЗаявник _____
(найменування юридичної особи)

_____ або прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) фізичної особи - підприємця)

_____ (найменування посади, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) керівника юридичної особи

_____ або серія і номер паспорта фізичної особи - підприємця, ким і коли виданий)

_____ (поштовий індекс, місцезнаходження юридичної особи

_____ або місце проживання фізичної особи - підприємця)

_____ (номер телефону)

_____ (адреса електронної пошти)

Організаційно-правова форма: _____

Ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів (або серія та номер паспорта): _____

Банківські реквізити: _____

(поточний рахунок, найменування відділення банку, МФО)

Прошу видати ліцензію на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, а саме:

_____ (види послуг і робіт протипожежного призначення)

Даю згоду на обробку персональних даних з метою забезпечення виконання вимог Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності".

_____ (здобувач ліцензії)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ 20__ року

МП (за наявності)

ЗАЯВА
про переоформлення ліцензії

Заявник _____
(прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) фізичної особи - підприємця)

(серія і номер паспорта фізичної особи - підприємця, ким і коли виданий)

(поштовий індекс, місце проживання фізичної особи - підприємця)

(номер телефону) _____ (адреса електронної пошти)

Організаційно-правова форма: _____

Ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів (або серія та номер паспорта): _____

Банківські реквізити: _____
(поточний рахунок, найменування відділення банку, МФО)

Ліцензія (рішення органу ліцензування про видачу ліцензії): _____

(назва органу ліцензування, дата та номер наказу.)

У разі видачі ліцензії в паперовій формі зазначається серія, номер та дата її видачі)

У зв'язку з _____
(зазначаються підстави для переоформлення ліцензії)

прошу переоформити ліцензію на провадження господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, а саме:

_____.

(види послуг і робіт протипожежного призначення)

Даю згоду на обробку персональних даних з метою забезпечення виконання вимог Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності».

(найменування ліцензіата)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

_____ 20__ року

МП (за наявності)

ЗАЯВА
 про звуження провадження господарської
 діяльності з надання послуг і виконання робіт
 протипожежного призначення

Заявник _____
 (найменування юридичної особи)

_____ або прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) фізичної особи - підприємця)

_____ (найменування посади, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) керівника юридичної
 особи

_____ або серія і номер паспорта фізичної особи - підприємця, ким і коли виданий)

_____ (поштовий індекс, місцезнаходження юридичної особи)

_____ або місце проживання фізичної особи - підприємця)

_____ (номер телефону)

_____ (адреса електронної пошти)

Організаційно-правова форма: _____

Ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер
 облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів
 (або серія та номер паспорта): _____

Банківські реквізити: _____
 (поточний рахунок, найменування відділення банку, МФО)

Ліцензія (рішення органу ліцензування про видачу ліцензії): _____

_____ (назва органу ліцензування, дата та номер наказу.)

У разі видачі ліцензії в паперовій формі зазначається серія, номер та дата її видачі)

Прошу звужити провадження господарської діяльності з надання
 послуг і виконання робіт протипожежного призначення до:

_____ (види послуг і робіт протипожежного призначення)

Даю згоду на обробку персональних даних з метою забезпечення
 виконання вимог Закону України «Про ліцензування видів
 господарської діяльності».

_____ (найменування ліцензіата)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ 20__ року

МП (за наявності)

ЗАЯВА
 про розширення провадження господарської
 діяльності з надання послуг і виконання робіт
 протипожежного призначення

Заявник _____
 (найменування юридичної особи)

_____ або прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) фізичної особи - підприємця)

_____ (найменування посади, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) керівника юридичної особи)

_____ або серія і номер паспорта фізичної особи - підприємця, ким і коли виданий)

_____ (поштовий індекс, місцезнаходження юридичної особи)

_____ або місце проживання фізичної особи - підприємця)

_____ (номер телефону)

_____ (адреса електронної пошти)

Організаційно-правова форма: _____
 Ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер
 облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів
 (або серія та номер паспорта): _____

Банківські реквізити: _____
 (поточний рахунок, найменування відділення банку, МФО)

Ліцензія (рішення органу ліцензування про видачу ліцензії): _____

_____ (назва органу ліцензування, дата та номер наказу.)

У разі видачі ліцензії в паперовій формі зазначається серія, номер та дата її видачі)
 Прошу розширити провадження господарської діяльності з надання
 послуг і виконання робіт протипожежного призначення до:

_____ (види послуг і робіт протипожежного призначення)

Даю згоду на обробку персональних даних з метою забезпечення
 виконання вимог Закону України «Про ліцензування видів
 господарської діяльності».

_____ (найменування ліцензіата)

_____ (підпис)

_____ (ініціали, прізвище)

_____ 20__ року
 МП (за наявності)

ЗАЯВА

про зупинення дії ліцензії (повністю або частково)

Заявник _____
(найменування юридичної особи або_____
прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) фізичної особи - підприємця)_____
(найменування посади, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) керівника юридичної
особи_____
або серія і номер паспорта фізичної особи - підприємця, ким і коли виданий)_____
(поштовий індекс, місцезнаходження юридичної особи_____
або місце проживання фізичної особи - підприємця)_____
(номер телефону)_____
(адреса електронної пошти)

Організаційно-правова форма: _____

Ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер
облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів
(або серія та номер паспорта): _____Банківські реквізити: _____
(поточний рахунок, найменування відділення банку, МФО)

Ліцензія (рішення органу ліцензування про видачу ліцензії): _____

(назва органу ліцензування, дата та номер наказу._____
У разі видачі ліцензії в паперовій формі зазначається серія, номер та дата її видачі)Прошу зупинити дію ліцензії на провадження господарської
діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного
призначення, а саме: _____.

(види послуг і робіт протипожежного призначення)

Даю згоду на обробку персональних даних з метою забезпечення
виконання вимог Закону України «Про ліцензування видів
господарської діяльності»._____
(найменування ліцензіата)_____
(підпис)_____
(ініціали, прізвище)

_____ 20__ року

МП (за наявності)

ЗАЯВА

про відновлення дії ліцензії (повністю або частково)

Заявник _____
(найменування юридичної особи або

прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) фізичної особи - підприємця)

(найменування посади, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) керівника юридичної

особи або серія і номер паспорта фізичної особи - підприємця, ким і коли виданий)

(поштовий індекс, місцезнаходження юридичної особи

або місце проживання фізичної особи - підприємця)

(номер телефону)

(адреса електронної пошти)

Організаційно-правова форма: _____
Ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер
облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів
(або серія та номер паспорта): _____Банківські реквізити: _____
(поточний рахунок, найменування відділення банку, МФО)

Ліцензія (рішення органу ліцензування про зупинення дії ліцензії):

(назва органу ліцензування, дата та номер наказу.

У разі видачі ліцензії в паперовій формі зазначається серія, номер та дата її видачі)
Усунення підстав: _____
(зазначаються підстави, які стали причиною

для зупинення дії ліцензії та їх усунення)

Прошу відновити дію ліцензії на провадження господарської
діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного
призначення, а саме: _____.

(види послуг і робіт протипожежного призначення)

Даю згоду на обробку персональних даних з метою забезпечення
виконання вимог Закону України «Про ліцензування видів
господарської діяльності».

(найменування ліцензіата)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

_____ 20__ року

МП (за наявності)

ЗАЯВА

про анулювання ліцензії (повністю або частково)

Заявник _____

(найменування юридичної особи або

прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) фізичної особи - підприємця)

(найменування посади, прізвище, ім'я, по батькові (за наявності) керівника юридичної

особи або серія і номер паспорта фізичної особи - підприємця, ким і коли виданий)

(поштовий індекс, місцезнаходження юридичної особи

або місце проживання фізичної особи - підприємця)

(номер телефону)

(адреса електронної пошти)

Організаційно-правова форма: _____

Ідентифікаційний код згідно з ЄДРПОУ або реєстраційний номер
облікової картки платника податків та інших обов'язкових платежів
(або серія та номер паспорта): _____

Банківські реквізити: _____

(поточний рахунок, найменування відділення банку, МФО)

Ліцензія (рішення органу ліцензування про видачу ліцензії): _____

(назва органу ліцензування, дата та номер наказу.

У разі видачі ліцензії в паперовій формі зазначається серія, номер та дата її видачі)

Прощу анулювати ліцензію на провадження господарської діяльності з
надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення, а
саме:

(види послуг і робіт протипожежного призначення)

Даю згоду на обробку персональних даних з метою забезпечення
виконання вимог Закону України «Про ліцензування видів
господарської діяльності».

(найменування ліцензіата)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

_____ 20__ року

МП (за наявності)

ВІДОМОСТІ
про дотримання технологічних вимог до матеріально-технічної бази, необхідної для провадження заявленого
виду господарської діяльності

(найменування суб'єкта господарювання)

(вид робіт та послуг протипожежного призначення)

1. Відомості про наявність адміністративних, виробничих, складських приміщень:

Порядковий номер	Місцезнаходження приміщення	Призначення приміщення	Дата та номер документа, на підставі якого дозволено експлуатувати, використовувати за призначенням приміщення
------------------	-----------------------------	------------------------	--

2. Відомості про наявність оргтехніки, обладнання, пристроїв, вимірювального обладнання та засобів вимірювальної техніки:

Порядковий номер	Найменування оргтехніки, обладнання, пристроїв, вимірювального обладнання та засобів вимірювальної техніки	Кількість	Рік виготовлення	Нормативний строк роботи	Документ, що підтверджує право власності або користування	Дата останнього технічного обстеження (півірки, калібрування) та найменування організації, що його проводила
------------------	--	-----------	------------------	--------------------------	---	--

Здобувач ліцензії

_____ 20__ року

(підпис)

МП (за наявності)

(ініціали, прізвище)

Додаток 21
Постанова КМУ від
23.11. 2016 № 852 [11]

ВІДОМОСТІ
про наявність мінімальної кількості працівників (керівників та виконавців) за окремими посадами

(найменування суб'єкта господарювання)

(вид робіт та послуг протипожежного призначення)

Відомості про наявність працівників:

Порядковий номер	Керівник/ виконавець робіт	Найменування посади згідно із штатним розкладом	Прізвище, ім'я, по батькові працівника	Освіта (який навчальний заклад закінчив і коли, напрям підготовки, спеціальність, професія)	Стаж роботи за заявленим видом господарської діяльності	Кваліфікаційні розряди

Здобувач ліцензії

_____ 20__ року

МП (за наявності)

(підпис)

(ініціали, прізвище)

Додаток 22
 Постанова КМУ від
 23.11.2016 № 852 [11]

ЖУРНАЛ
обліку виконаних робіт протипожежного призначення

(найменування виду робіт*)

Порядковий номер	Найменування та місцезнаходження об'єкта, на якому виконувалися роботи	Найменування замовника робіт	Тип пожежної автоматики**	Найменування пожежних приймально-контрольних приладів та їх кількість	Дата та номер документа щодо виконання робіт	Примітка
------------------	--	------------------------------	---------------------------	---	--	----------

* Журнал ведеться для обліку робіт з монтажу систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних), пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень, протидимного захисту.

** Зазначається окремо за кожним видом систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних), пожежної сигналізації (адресної, неадресної), оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень, протидимного захисту.

ЖУРНАЛ
обліку виконаних робіт протипожежного призначення

(найменування виду робіт*)

Порядковий номер	Найменування та місцезнаходження об'єкта, на якому виконувалися роботи	Найменування замовника робіт	Тип пожежної автоматики**	Дата початку виконання робіт, номер договору	Дата припинення виконання робіт	Примітка
------------------	--	------------------------------	---------------------------	--	---------------------------------	----------

* Журнал ведеться для обліку робіт з підтримання експлуатаційної придатності (технічного обслуговування) систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних), пожежної сигналізації, протидимного захисту, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень.

** Зазначається окремо за кожним видом систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних), пожежної сигналізації (адресної, неадресної), оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, устаткування для передачі тривожних сповіщень, протидимного захисту.

ЖУРНАЛ
обліку виконаних робіт протипожежного призначення

(найменування виду робіт*)

Порядковий номер	Найменування та місцезнаходження об'єкта	Дата на номер договору про здійснення спостереження	Тип пожежної автоматики, що передає тривожні сповіщення**	Дата припинення спостереження за системами протипожежного захисту об'єкта	Примітка
------------------	--	---	---	---	----------

* Журнал ведеться для обліку робіт із спостереження за системами протипожежного захисту.

** Зазначається окремо за кожним видом систем пожежогасіння (водяних, пінних, газових, порошкових, аерозольних), пожежної сигналізації (адресної, неадресної), протидимного захисту.

ЖУРНАЛ
обліку виконаних робіт протипожежного призначення

(найменування виду робіт*)

Порядковий номер	Найменування та місцезнаходження об'єкта, на якому виконувалися роботи	Найменування замовника робіт	Найменування та загальна площа поверхні конструкцій, виробів, матеріалів, що оброблялися**	Найменування та кількість використаного вогнезахисного засобу**	Дата та номер документа щодо виконання робіт	Примітка
------------------	--	------------------------------	--	---	--	----------

* Журнал ведеться для обліку робіт з вогнезахисту (вогнезахисного просочування глибокого чи поверхневого, вогнезахисного оброблення (фарбування, штукатурення, обмотування, облицювання), вогнезахисного заповнення).

** Зазначається окремо за кожним видом конструкцій, виробів, матеріалів, що оброблялися (колони, ферми, плити перекриття, кабелі, повітропроводи, проходки, дерев'яні елементи горючих покриттів, завіси, декорації тощо).

ЖУРНАЛ
обліку наданих послуг протипожежного призначення

(найменування виду послуг)

Порядковий номер	Найменування та місцезнаходження об'єкта	Найменування замовника послуги	Дата та номер висновку щодо результатів оцінки протипожежного стану	Примітка
------------------	--	--------------------------------	---	----------

ЖУРНАЛ
обліку виконаних робіт протипожежного призначення

(найменування виду робіт*)

Порядковий номер	Дата подання вогнегасників для технічного обслуговування	Найменування і місцезнаходження замовника робіт	Дата та номер договору про технічне обслуговування	Тип первинного засобу пожежогасіння	Кількість первинних засобів пожежогасіння, заводський номер (за наявності)	Результати оцінки технічного стану вогнегасників, поданих для технічного обслуговування	Перелік виконаних робіт	Дата та номер акта виконаних робіт	Підпис замовника робіт, що отримав вогнегасники	Примітка
------------------	--	---	--	-------------------------------------	--	---	-------------------------	------------------------------------	---	----------

* Журнал ведеться для обліку робіт з технічного обслуговування первинних засобів пожежогасіння (водяні, водопінні, порошкові, газові вогнегасники).

Додаток 23Наказ МВС України від
15.06.2015 №696 [40]

ПОГОДЖЕНО

Представник підприємства
питного водопостачання
(або балансоутримувач)

“ ___ “ _____ 20__ року

М. П. (за наявності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник пожежно-рятувального
підрозділу ДСНС України

“ ___ “ _____ 20__ року

М. П.

ПАСПОРТ

періодичного обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання населеного пункту
в районі виїзду пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України - _____
(найменування пожежно-рятувального підрозділу)
станом на “ ___ “ _____ 20__ року

№ з/п	Вуличні пожежні гідранти				Інші джерела зовнішнього протипожежного водопостачання				наявність показчиків	відомча належність
	адреса, номер ПП	адміністративний район	тип мережі	діаметр мережі, мм	природні водоймища/пірси, кількість	штучні пожежні водоймища		водонапірні вежі, кількість/ємність, м ³		
						кількість/ємність, м ³	кількість пірсів			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

Представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

Представник підприємства питного водопостачання (балансоутримувач) _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ року

Додаток 24Наказ МВС України від
15.06.2015 №696 [40]ПОГОДЖЕНО
Представник підприємства
питного водопостачання
(або балансоутримувач)“ ___ ” _____ 20__ року
М. П. (за наявності)ЗАТВЕРДЖУЮ
Керівник пожежно-рятувального
підрозділу ДСНС України“ ___ ” _____ 20__ року
М. П.

ВІДОМІСТЬ

періодичного обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання на об’єкті

(назва та місце розташування об’єкта)

у районі виїзду пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України - _____
станом на “ ___ ” _____ 20__ року (найменування пожежно-рятувального підрозділу)

№ з/п	Пожежний гідрант (ПГ)			Інші джерела зовнішнього протипожежного водопостачання					Наявність показників
	номер ПГ	тип мережі	діаметр мережі, мм	природні водоймища/пірси, кількість	штучні пожежні водоймища		водонапірні вежі, кількість/ємність, м ³	градирні, кількість/ємність, м ³	
					кількість/ємність, м ³	кількість пірсів			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

Представник підрозділу ГУ(У) ДСНС України _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

Відповідальний за протипожежне водопостачання об'єкта _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

Додаток 25

Наказ МВС України від
15.06.2015 №696 [40]

АКТ
виявлених несправностей джерел зовнішнього протипожежного водопостачання

“ _____ ” _____ 20__ року _____
(назва населеного пункту)

Ми, що нижче підписалися, представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____,

з одного боку, і представник _____,
(представник власника (орендаря, користувача) об'єкта, представник підприємства питного водопостачання, балансоутримувач)

з іншого боку, склали цей акт про те, що “ _____ ” _____ 20__ року нами була проведена спільна перевірка джерел зовнішнього протипожежного водопостачання:

№ з/п	Вид джерела водопостачання та його номер	Адреса (місце розташування)	Наявність і стан покажчика	Стан джерела водопостачання. Характер виявлених несправностей
1	2	3	4	5

Представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

Представник власника (орендаря, користувача) об'єкта,
представник підприємства питного водопостачання, балансоутримувач _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

АКТ

прийому на облік джерел зовнішнього протипожежного водопостачання

“ _____ ” _____ 20__ року _____
(назва населеного пункту)

Комісія у складі:

представник підприємства питного водопостачання (власник об'єкта) _____,
представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____
склали цей акт про те, що джерело зовнішнього протипожежного водопостачання (гідрант, водоймище тощо),
розташоване за адресою: _____, технічно
справне, до експлуатації придатне, показником обладнане, під'їзні шляхи – вільні, інвентаризаційний номер
присвоєно.

Представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

Представник підприємства питного водопостачання (власник об'єкта) _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

Примітка: Для ПГ вказати тип та діаметр трубопроводу, робочий тиск у мережі, водовіддачу.

Для штучних пожежних водоймищ (ПВ) вказати об'єм, кількість приймальних колодязів, кількість пірсів, розташування засувки, кількість пожежно-рятувальних машин, що можуть одночасно здійснювати забір води.

Для природних пожежних водоймищ (ПВ) вказати кількість приймальних колодязів, кількість пірсів, кількість пожежно-рятувальних машин, що можуть одночасно здійснювати забір води.

Для водонапірних веж вказати об'єм, місце забору води.

Для градирень вказати об'єм, місце забору води.

Додаток 27
Наказ МВС України від
15.06.2015 №696 [40]

АКТ

зняття з обліку джерел зовнішнього протипожежного водопостачання

“ _____ ” _____ 20__ року _____
(назва населеного пункту)

Комісія у складі:

представник підприємства питного водопостачання (власник об'єкта) _____,
представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____
склали цей акт про те, що джерело зовнішнього протипожежного водопостачання (гідрант, водоймище тощо),
розташоване за адресою: _____, знято з обліку у зв'язку з _____
(вказати причини)

Інвентаризаційний номер анульовано.

Представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

Представник підприємства питного водопостачання (власник об'єкта) _____
(посада, підпис, ініціали та прізвище)

ЖУРНАЛ
обліку перевірок джерел зовнішнього протипожежного
водопостачання

Пожежний гідрант № _____

Місце розташування: _____
(назва вулиці, найближчий номер будинку (споруди)/

назва об'єкта, номер цеху, ділянки, поблизу яких розташовано ПГ)

балансоутримувач: _____
(найменування та місцезнаходження балансоутримувача)

тип водопровідної мережі: _____
(кільцева, тупикова)

діаметр водопровідної мережі, мм: _____

Дата перевірки (число, місяць, рік)	Технічний стан ПГ, колодязя (справний, несправний)	Характер несправності ПГ, колодязя	Наявність показчика/ його стан (так, ні/ відповідає, не відповідає нормам)	Характер невідповідності показчика	Дата усунення несправності/ невідповідності	Примітка
1	2	3	4	5	6	7

Пожежне водоймище (ПВ): _____
(вид водоймища, назва природного водоймища,

градирня, водонапірні вежі, пожежний резервуар)

Місце розташування: _____
(назва вулиці, найближчий номер будинку (споруди)/ назва об'єкта,

номер цеху, ділянки, поблизу яких розташовано пожежне водоймище)

балансоутримувач: _____
(найменування та місцезнаходження балансоутримувача)

наявність пірса: _____
(так/ні для природних та штучних пожежних водоймищ)

кількість протипожежної техніки, яка може встановлюватися на пожежне водоймище: _____, об'єм пожежного водоймища, м³ _____
(для штучних водоймищ)

кількість приймальних колодязів: _____

кількість патрубків для підключення протипожежної техніки: _____
(для водонапірних веж)

Дата перевірки (число, місяць, рік)	Технічний стан ПВ, колодязя (справний, несправний)	Характер несправності ПВ, колодязя	Наявність показчика/ його стан (так, ні/ відповідає, не відповідає нормам)	Характер невідповідності показчика	Дата усунення несправності/ невідповідності	Примітка
1	2	3	4	5	6	7

Примітка. Форма складається окремо для кожного джерела зовнішнього водопостачання.

АКТ
перевірки водопровідної мережі на водовіддачу

“ _____ ” _____ 20__ року

_____ (назва населеного пункту)

Комісія у складі:

провела випробування водопровідної мережі _____ на водовіддачу.

(ділянки, об'єкта, населеного пункту)

У результаті перевірки встановлено, що фактична витрата води для цілей пожежогасіння складає _____ л/сек. Максимальні витрати води для будинків (споруд), які обслуговує дана ділянка водопровідної мережі, відповідно до встановлених норм становлять _____ л/сек.

Виходячи з викладеного вище, комісія вважає, що ця водопровідна мережа _____ витрати води (забезпечує, не забезпечує)

відповідно до встановлених норм.

Представник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України _____ (посада, підпис, ініціали та прізвище)

Представник підприємства питного водопостачання (власник об'єкта) _____ (посада, підпис, ініціали та прізвище)

Додаток 30
Наказ МВС України від
15.06.2015 №696 [40]

ЗВІТ
про стан джерел зовнішнього протипожежного водопостачання
_____ за 20__ рік
(назва населеного пункту)

Зміст заходів звітування	Поточний період звітування	%	Минулий період звітування	%	Зменшення/ збільшення (%)
1	2	3	4	5	6
Розділ I. Загальна кількість пожежних гідрантів					
Загальна кількість					
Обладнаних покажчиками					
Прийнято на облік нових					
Несправних					
Знято з обліку					
1. Пожежні гідранти (вуличні)					
Загальна кількість					
Обладнаних покажчиками					
Прийнято на облік нових					
Несправних					
Знято з обліку					
2. Пожежні гідранти (об'єктові)					
Загальна кількість					
Обладнаних покажчиками					

Прийнято на облік нових					
Несправних					
Знято з обліку					
Розділ II. Загальна кількість пожежних водоймищ					
Загальна кількість					
Обладнаних показчиками					
Прийнято на облік нових					
Несправних					
Знято з обліку					
1. Пожежні водоймища (природні)					
Загальна кількість					
Обладнаних показчиками					
Прийнято на облік нових					
2. Пожежні водоймища (штучні)					
Загальна кількість					
Обладнаних показчиками					
Прийнято на облік нових					
Несправних					
Знято з обліку					
Розділ III. Водонапірні вежі					
Загальна кількість					
З них обладнані водозабором					
Прийнято на облік нових					
Несправні					

Знято з обліку					
Розділ IV. Пірси для пожежних автомобілів					
Загальна кількість					
Прийнято на облік нових					
Несправних					
Розділ V. Градирні					
Загальна кількість					
З них обладнані водозабором					
Прийнято на облік нових					
Несправні					
Знято з обліку					

Примітка: До природних водоймищ, що вносяться до цього звіту, відносяться ті водоймища, які можуть використовуватися як джерела зовнішнього протипожежного водопостачання і обладнані технічними засобами або спорудами (колодязями, майданчиками, пірсами), призначеними для протипожежного забору води.

Керівник пожежно-рятувального підрозділу ДСНС України

_____ (підпис, ініціали та прізвище)

Виконавець _____

(підпис, ініціали та прізвище)

“ ____ ” _____ 20__ року

**Граничні строки невідкладної ліквідації виявлених
 несправностей елементів житлових будинків**

Найменування елементів житлових будинків і несправностей	Граничні строки ліквідації несправностей (з моменту їх виявлення), діб
ПОКРІВЛЯ	
Протікання: руберойд, толь	5
металева, шиферна або зі штучних матеріалів	1
Несправності в системі організованого водовідводу (водостічних труб, воронок, колін та ін.)	5
Внутрішнього водостоку	2
Зовнішнього водостоку	5
СТІНИ	
Утрата зв'язку окремих цеглин з кладкою зовнішніх стін, що загрожує безпеці людей	1 – з негайним огородженням небезпечної зони
Протікання стиків панелей	7
Нещільність у димоходах і газоходах	1
ЗАПОВНЕННЯ ВІКОН І ДВЕРЕЙ	
Розбите скло і зірвані створки віконних рам квартирних балконних і дверних полотен, дверей, вітражів, вітрин, склоблоків та ін. у зимовий час у літній період	1 5
ПЕЧІ	
Тріщини та інші пошкодження, які загрожують пожежній безпеці і проникненню в приміщення димових газів	1(з негайним припиненням експлуатації)
ВНУТРІШНЄ І ЗОВНІШНЄ ОПОРЯДЖЕННЯ	
Відставання штукатурки стелі або верхньої частини стін, що загрожує її обрушенню	1-5 (з негайним використанням засобів безпеки)
Порушення зв'язку зовнішнього облицювання ліпних виробів установлених на фасадах, із стінами на висоті більше 1,5 м	Негайно із використанням засобів безпеки
Цокольна частина	5

САНІТАРНО-ТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ	
Течі водопровідних кранів і зливних бачків	Негайно
Течі в трубопроводах та їх сполучення	Негайно
Пошкодження сміттєпроводу	1
Несправності фекальних і дренажних насосів	1
ЕЛЕКТРОТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ	
Несправності електромережі і обладнання аварійного характеру (коротке замикання та ін.)	Негайно
Несправності електромережі і обладнання неаварійного характеру	Негайно
Несправності об'єднаних диспетчерських систем	Негайно
Пошкодження автоматики протипожежного захисту	Негайно
Пошкодження переговорно-замкового пристрою	1
Несправності електроплит	1
ЛІФТИ	
Несправності ліфта	1 (з негайним припиненням експлуатації)

Додаток 32Наказ ДК України ЖКГ
від 17.05.2005 №76 [43]

Орієнтовна тривалість ефективної експлуатації елементів житлових будинків

Елементи житлових будинків	Орієнтовна тривалість експлуатації до капремонту (заміни), років
ФУНДАМЕНТИ	
Стрічкові бутові на складному або цементному розчині	50
Стрічкові бутові на вапняному розчині і цегляні	50
Стрічкові бетонні і залізобетонні	60
Бутові і бетонні стовпи	40
Свайні	60
Дерев'яні стільці	15
СТІНИ	
Великопанельні з утеплювальним шаром з мінераловатних плит цементного фіброліта	50
Великопанельні одношарові з легкого бетону	30
Капітальні, кам'яні /цегляні товщиною 2,5-3,5 цеглини/ та великоблочні на складному чи цементному розчині	50
Кам'яні звичайні /цегляні товщиною 2-2,5 цеглини/	40
Кам'яні полегшеної кладки з цегли, шлакоблоків і черепашнику	30
Дерев'яні рублені і брусчасті	30
Дерев'яні збірно-щитові, каркасно-засипні	30
Глибитні, саманні, каркасно-камишитові	15
ГЕРМЕТИЗОВАНІ СТИКИ	
Панелей зовнішніх стін масиками:	
Що не твердіють	8

Що твердіють	15
Місця примикання віконних, дверних блоків до граней прорізів	25
ПЕРЕКРИТТЯ	
Залізобетонні збірні і монолітні	80
З цегляним склепінням чи бетонним заповненням з металевими балками	80
Дерев'яні з дерев'яних балок, оштукатурені міжповерхові	60
Дерев'яні з дерев'яних балок, оштукатурені горищні	30
З дерев'яних балок, полегшені, неоштукатурені	20
Дерев'яні з металевих балок	80
Утеплення горищних перекриттів з:	
Пінобетону	25
Піноскла	40
Цементного фіброліту	15
Керамзиту або шлаку	40
Мінеральної вати	15
Мінераловатних плит	15
ПІДЛОГА	
З керамічної плитки на бетонній основі	60
З цементу	30
З цементу з мармуровою крихтою	40
Дошата шпунтована:	
По перекриттях	30
По ґрунту	20
Паркетна	
Дубова на рейках/ на мастиці/	60/50
Буковина на рейках/ на мастиці	40/50
Березова, осикова на рейках/ на мастиці	30/20
З паркетної дошки	20
З твердої деревинно-волокнистої плити	15
Мастична на полівінілцементній мастиці	30
Асфальтова	8
З лінолеуму безосновного	10
З тканинної або тепло-, звукоізоляційної основи	20

З полівінілхлоридних плиток	10
З кам'яних плит:	
мрамурових плит	50
гранітних плит	80
СХОДОВІ КЛІТКИ	
Майданчики залізобетонні, сходових кліток на металевих, залізобетонних косоурах або залізобетонних плитах	60
Накладні бетонні сходові клітки з мрамурової крихти	40
Дерев'яні	20
БАЛКОНИ, ЛОДЖІЇ, ГАНКИ	
Балкони: сталевими консольними балками (рамами) із заповненням монолітними залізобетонними або збірними плитами, залізобетонними балками-консолями і плитами перекриття	60
	80
ОГОРОДЖЕННЯ БАЛКОНІВ І ЛОДЖІЙ	
Металеві огороження	40
Дерев'яні огороження	10
Цементні або плиточні підлоги балконів і лоджій з гідроізоляцією	20
Несучі дерев'яні балки-консолі з дощатим заповненням	10
Дерев'яна підлога, покрита оцинкованою:	
даховою сталлю	20
чорною сталлю	15
Ганки бетонні з кам'яними або бетонними східцями	20
дерев'яні	10
ДАХИ І ПОКРІВЛІ	
Крокви і обрешітка із збірних залізобетонних елементів	80
Із збірних залізобетонних настилів	80
Дерев'яні крокви і обрешітка	50
Утеплювальні шари сумісних безгорищних дахів які вентилюються (не вентилюються) з:	
пінобетону або піноскла	40/30

керамзиту	40/30
мінеральної вати	15/10
мінераловатних плит	20/15
ПОКРИТТЯ ДАХІВ (ПОКРІВЛІ)	
З оцинкованої сталі	15
чорної сталі	10
рулонних матеріалів (у 3-4 шари)	10-15
керамічної черепиці	60
азбоцементних листів і волокнистого шиферу	30
безрулонні мастичні на склотканині	10
СИСТЕМА ВОДОВІДВОДУ	
Водостічні труби і дрібні покриття по фасаду: з оцинкованої сталі із чорної сталі	10
Внутрішні водостоки з: чавунних труб сталейних труб полімерних труб	6
ПЕРЕГОРОДКИ	
Шлакобетонні, бетонні, цегляні, оштукатурені	75
Гіпсові, гіпсоволокнисті	60
Із сухої штукатурки з дерев'яним каркасом	30
ДВЕРІ І ВІКНА	
Віконні і балконні заповнення (дерев'яні рами)	40
Віконні і балконні заповнення (металеві рами)	50
Заповнення дверей: внутрішньоквартирні	50
вхідні в квартиру	40
вхідні на сходові	10
ОПАЛЮВАЛЬНІ І КУХОННІ ПЕЧІ	
Кухонні печі	
Опалювальні печі на дров'яному паливі	30
Опалювальні печі на вугільному паливі	25
Опалювальні печі на газовому паливі	25

ВЕНТИЛЯЦІЯ	
Шахти і короби на горищах із шлакобетонних плит	60
Шахти і короби на горищах з дерев'яних щитів, оббитих даховим залізом, повсті	40
Шахти і короби на горищах з дерев'яних щитів, оштукатурених по тканій металевій сітці	20
Гіпсові і шлакобетонні плити	30
ВНУТРІШНЄ ОПОРЯДЖЕННЯ	
Штукатурка кам'яних стін	40
Штукатурка дерев'яних стін і перегородок	20
Облицювання керамічними плитками	30
Облицювання сухою штукатуркою	20
Фарбування водними сумішами в приміщеннях	4
Фарбування напівводними /емульсійними/	5
Фарбування водними сумішами сходових кліток	3
Фарбування напівводними /емульсійними/	4
Фарбування безводними сумішами (олійними фарбами, емалями, лаками тощо): стін, стель, столярних виробів підлог радіаторів, трубопроводів, сходових огорож	8 5 4
Обклеювання стін шпалерами звичайними	4
Обклеювання стін шпалерами поліпшеної якості	5
ЗОВНІШНЄ ОПОРЯДЖЕННЯ	
Облицювання: цементними офактуреними плитами ковдрою плиткою природним камінням	50 30 80
Теразитова штукатурка	40

Штукатурка по цеглі: складним розчином	30
розчином вапна	20
Штукатурка по дереву	15
Ліпні деталі цементні	30
Олійне фарбування по дереву	4
Фарбування покрівель олійними сумішами	4
Фарбування фасадів	5
Вогнезахисне покриття	5
Фарбування по штукатурці (1-4)	
ТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ, ВОДОПРОВІД І КАНАЛІЗАЦІЯ	
Трубопроводи холодної води з: оцинкованих труб	30
газових чорних труб	15
Водорозбірні крани	10
Трубопроводи каналізації: чавунні	40
керамічні	60
пластмасові	60
Туалетні крани	10
Умивальники: керамічні	20
пластмасові	30
Унітази: керамічні	20
пластмасові	30
Змивні бачки: чавунні високорозміщені	20
керамічні	20
пластмасові	20
Ванни: емальовані чавунні	40
сталеві	25
Кухонні мийки і раковини: чавунні емальовані	30
сталеві емальовані	15
з нержавіючої сталі	20
Засувки і вентиля з чавуну	15
Вентилі латунні	20
Душові піддони	30

Водомірні вузли	10
ГАРЯЧЕ ВОДОПОСТАЧАННЯ	
Трубопровід гарячої води з газових оцинкованих труб (газових чорних труб): при закритих схемах теплопостачання	20/10
при відкритих схемах теплопостачання	30/15
Змішувачі	15
Сушилки для рушників із чорних чавунних труб	15
із нікельованих труб	20
Засувки і вентилі з чавуну	10
Вентилі і пробкові крани з латуні	15
Колонки дров'яні	20
Ізоляція трубопроводів	10
Швидкісні водонагрівачі	10
ЦЕНТРАЛЬНЕ ОПАЛЕННЯ	
Радіатори чавунні (сталльні): при закритих схемах	40/13
при відкритих схемах	30/15
Калорифери (сталльні)	15
Конвектори	30
Трубопроводи (стояки) у: закритих схемах	30
відкритих схемах	15
Трубопроводи (будинкові магістралі) у: закритих схемах	20
відкритих схемах	15
Засувки	10
Вентилі	10
Триходові крани	10
Елеватори	20

Ізоляція трубопроводів	10
Котли опалювальні: чавунні	25
сталеві	20
Обмуровка котлів	6
Короби	15
СМІТЄПРОВОДИ	
Завантажувальні пристрої, клапани	10
Смітєзбірні камери, вентиляція	30
Стовбур	60
Газообладнання	
Газові плити	20
Внутрішньобудинкові трубопроводи	20
Водогрійні колонки	10
ЕЛЕКТРООБЛАДНАННЯ	
Увідно-розподільні пристрої	20
Внутрішньобудинкові магістралі (мережа постачання квартир) з розподільними щитками	20
Внутрішньоквартирні мережі: скрита проводка	40
відкрита проводка	25
Мережа освітлення місць загального користування	10
Мережа освітлення приміщень виробничо-технічного призначення	10
Мережа постачання ліфтових установок	15
Лінія постачання системи димовиведення	5
Лінія постачання ЦТП і бойлерних, убудованих у будинок	15
Побутові електроплити	15
Електроприлади (штепсельні розетки, вимикачі та ін.)	10
ОБЛАДНАННЯ ОБ'ЄДНАНИХ ДИСПЕТЧЕРСЬКИХ СИСТЕМ (ОДС)	

Внутрішньобудинкові мережі зв'язку і сигналізації:	
проводка	15
щитки, датчики, замки, КВН	10
телемеханічні блоки, пульти	5
переговорно-замкові пристрої	5
автоматичний протипожежний захист	4
телеантени	10
ЗОВНІШНЯ МЕРЕЖА	
Водопровідні вводи:	
з чавунних труб	40
із сталевих труб	15
Дворова каналізація і каналізаційні випуски:	
з чавунних труб	40
з керамічних і азбоцементних труб	30
Теплопровід	20
Дворовий газопровід	20
Прифундаментний дренаж	30
ЗОВНІШНІЙ БЛАГОУСТРІЙ	
Асфальтобетонні /асфальтові/ покриття:	
проїздів, тротуарів, відмостків, щебінкові площадки і садові доріжки,	10
обладнання дитячих майданчиків	5
	5

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс Цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI. Редакція від 31.03.2023.
2. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12 травня 1991 року № 1023-XII. Редакція від 19.11.2022.
3. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року № 280/97-ВР. Редакція від 09.07.2023.
4. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02 березня 2015 року № 222-VIII. Редакція від 09.07.2023.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 1994 року № 7 «Про затвердження Положення про відомчу воєнізовану охорону акціонерного товариства «Українська залізниця»». Редакція від 10.03.2022.
6. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 року № 2030 «Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків». Редакція від 12.04.2023.
7. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 червня 2013 року № 397 «Про затвердження переліку суб'єктів господарювання, в яких створюється відомча пожежна охорона».
8. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях». Редакція від 18.02.2023.
9. Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 року № 5 «Про затвердження Типового положення про відомчу пожежну охорону».
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 року № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій». Редакція від 12.05.2023.
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2016 року № 852 «Деякі питання ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення». Редакція від 05.12.2020.
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 вересня 2018 р. № 715 «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється

ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) у сфері техногенної та пожежної безпеки Державною службою з надзвичайних ситуацій».

13. Постанова Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2017 р. № 733 «Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту». Редакція від 25.10.2022.
14. ДБН В.2.5-64:2012 «Внутрішній водопровід та каналізація».
15. ДБН В.2.2-28:2010 «Будинки і споруди. Будинки адміністративного та побутового призначення».
16. ДБН В.2.2-15:2019 «Житлові будинки. Основні положення».
17. ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування».
18. ДБН В.2.5-67:2013 «Опалення, вентиляція та кондиціонування».
19. ДБН В.2.5-56:2014 «Системи протипожежного захисту».
20. ДБН В.1.1-7:2016 «Пожежна безпека об'єктів будівництва».
21. ДСТУ 8828:2019 «Пожежна безпека. Загальні положення».
22. ДСТУ EN 2:2014 «Класифікація пожеж».
23. ДСТУ 2801-94 «Колонка пожежна. Технічні умови».
24. ДСТУ 2273:2006 «Протипожежна техніка. Терміни та визначення основних понять».
25. ДСТУ Б В.1.1-36:2016 «Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою».
26. ДСТУ EN ISO 7010:2019 «Графічні символи. Кольори та знаки безпеки. Зареєстровані знаки безпеки».
27. ДСТУ EN 54-3:2003 «Системи пожежної сигналізації. Частина 3. Оповіщувачі пожежні звукові».
28. ДСТУ EN 54-1:2014 «Системи пожежної сигналізації та оповіщування. Частина 1. Вступ».
29. ДСТУ CEN/TS 54-14:2021(CEN/TS 54-14:2018, IDT) «Системи пожежної сигналізації та оповіщування. Частина 14. Настанови щодо побудови, проектування, монтування, пусконаладжування, введення в експлуатацію, експлуатування та технічного обслуговування».

30. НАПБ Б.01.012-2019 «Правила з вогнезахисту».
31. Правила улаштування електроустановок (ПУЕ), Київ, 2017.
32. Наказ МОЗ України від 29.12.2012 року № 1139 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил Полімерні та полімервмісні матеріали, вироби і конструкції, що застосовуються у будівництві та виробництві меблів. Гігієнічні вимоги».
33. Наказ міністерства інфраструктури України від 27.08.2012 року № 525 «Про затвердження Положення про службу аварійно-рятувального та протипожежного забезпечення підприємства цивільної авіації України».
34. Наказ міністерства юстиції України від 12.08.2014 року № 1334/5 «Про затвердження Положення про відомчу пожежну охорону Державної кримінально-виконавчої служби України». Редакція від 19.05.2020.
35. Наказ міністерства оборони України від 29.09.2014 року № 685 «Про затвердження Положення про пожежну безпеку в Міністерстві оборони України і Збройних Силах України». Редакція від 02.05.2023.
36. Наказ МВС України від 30.12.2014 року № 1417 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в Україні».
37. Наказ Адміністрації Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Міністерства внутрішніх справ України від 06.05.2016 № 239/229 «Про затвердження Правил пожежної безпеки в галузі зв'язку».
38. Наказ МВС від 14.06.2017 року № 503 «Про затвердження форми звітності № 1-ППО (місячна) «Звіт про пожежі та їх наслідки» та форми акта про пожежу».
39. Наказ МВС від 24.07.2017 року № 621 «Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами».
40. Наказ МВС України від 15.06.2015 р. № 696 «Про затвердження Інструкції про порядок утримання, обліку та перевірки технічного стану джерел зовнішнього протипожежного водопостачання».

41. Наказ МВС України від 15.01.2018 року № 25 «Про затвердження Правил експлуатації та типових норм належності вогнегасників». Редакція від 15.07.2022.
42. Наказ МВС України від 26.12.2018 року № 1064 «Про затвердження Правил з вогнезахисту».
43. Наказ Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства від 17 травня 2005 року № 76 «Про затвердження Правил утримання жилих будинків та прибудинкових територій».